

รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล

ดุษฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พุทธศักราช 2567

รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล

ดุษฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พุทธศักราช 2567
(ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย)

FORM OF GEO – POLITICS IN OLD TOWN, SONGKHLA PROVINCE

PHRAKRUKOSIWATTANANUKUL

A DISSERTATION SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF THE REQUIREMENTS
FOR THE DEGREE OF DOCTOR OF POLITICAL SCIENCE
FACULTY OF SOCIAL SCIENCES
MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY
2024

(COPYRIGHT OF MAHAMAKUT BUDDISHT UNIVERSITY)

หัวข้อดุษฎีนิพนธ์	:	**รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่าจังหวัดสงขลา**
ชื่อนักศึกษา	:	**พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร.**
ชื่อปริญญา	:	**รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต**
ปีพุทธศักราช	:	2567
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	:	**รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว**
อาจารย์ที่ปรึกษาหลักร่วม	:	**ดร. สุปรีชา ชำนาญพุฒิพร**

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับดุษฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต

คณบดีคณะสังคมศาสตร์ .....

(พระมหาสุรไกร ชินพุทธิสิริ, ผศ.)

คณะกรรมการสอบดุษฎีนิพนธ์ :

ประธานกรรมการ .....

(รองศาสตราจารย์ ดร. ไชยวัฒน์ เผือกคง)

กรรมการ (อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก) .....

(รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว)

กรรมการ (อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม) .....

(ดร. สุปรีชา ชำนาญพุฒิพร)

กรรมการ .....

(พระมหาเอกกวิน ปิยวีโร, ดร.)

กรรมการ .....

(พระครูปลัด อธิษฐ์ สุวฑฺโฒ, ดร.)

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Dissertation Topic	:	Form of Geo-Politics in Old Town, Songkhla Province
Student's Name	:	Phrakrukosiwattananukul, Asst.Prof. Dr.
Degree Sought	:	Doctor of Political Science
Anno Domini	:	2024
Advisor	:	Assoc. Prof. Dr. Kantaphon Nuthongkaew
Co-Advisor	:	Dr. Supreecha Chamnanphuttiphon

Accepted by the Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University in Partial Fulfillment of the Requirements for the Doctor of Political Science.

Dean of Faculty of Social Sciences .....
(Phramaha Surakrai Jinabuddhisiri, Asst. Prof.)

Dissertation Committee :
Chairman .....
(Assoc. Prof. Dr. Chaiwat Phuakkhong)

Member (Advisor) .....
(Assoc. Prof. Dr. Kantaphon Nuthongkaew)

Member (Co-Advisor) .....
(Dr. Supreecha Chamnanphuttiphon)

Member .....
(Phramaha Ekkawin Piyaweero, Dr.)

Member .....
(Phrakhrupalad Athit Suvaddho, Dr.)

Copyright of Mahamakut Buddhist University

บทคัดย่อ

หัวข้อดุษฎีนิพนธ์	:	**รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา**
ชื่อนักศึกษา	:	**พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล**
ชื่อปริญญา	:	**รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต**
ปีพุทธศักราช	:	**2567**
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก	:	**รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว**
อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	:	**ดร.สุปรีชา ชำนาญพุฒิพร**

ดุษฎีนิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อวิเคราะห์สภาพภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา 2) เพื่อวิเคราะห์การจัดการการปกครองในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา และ 3) เพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิรัฐศาสตร์การเมืองการปกครองในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยรวบรวมข้อมูลทางเอกสาร สัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 25 รูป/คน และจัดเวทีเสวนากลุ่ม จากผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า :

1. สภาพภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา มีประวัติมายาวนานกว่า 200 ปี อดีตถือเป็นชุมชนสำคัญอย่างมาก เพราะเป็นแหล่งค้าขายทางเรือที่มีความรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก เป็นศูนย์กลางของความเจริญทั้งหลาย ด้วยเป็นเมืองที่มีอาณาเขตติดต่อกับทะเล ทำให้การค้าขายทางเรือนั้นรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก อีกทั้งเป็นชุมชนพหุวัฒนธรรมนับตั้งแต่ก่อตั้งเมืองขึ้น โดยมีชาวบ้านเข้ามาตั้งถิ่นฐานอาศัย 3 กลุ่ม คือ ชาวจีน ชาวไทย ชาวมลายู ด้วยความหลากหลายทำให้ชุมชนมีสถาปัตยกรรมหลากหลายที่ยังคงมีให้เห็นในปัจจุบัน อาทิ ตึก อาคาร แบบจีนหรือแบบชิโนโปรตุเกส

2. การจัดการปกครองในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา แบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ 1) ยุคซิงกอร่า การปกครองในยุคนี้เป็นการปกครองโดยระบบกษัตริย์ ซึ่งมี โต๊ะ โมกุล พ่อค้าชาวชวา ประเทศอินโดนีเซีย เป็นกษัตริย์องค์แรก 2) ยุคแหลมสน การปกครองเป็นแบบเจ้าเมือง โดยมี เหยี่ยง แซ่เฮา ชาวจีน ได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าเมือง และยังเป็นต้นสกุล ณ สงขลา ทำการปกครองจนถึง 8 รุ่น 3) ยุคบ่อยาง เนื่องจากที่เดิมนั้นเกิดการขาดแคลนน้ำอย่างหนัก จึงมีการย้ายที่อยู่มาที่บริเวณตำบลบ่อยาง (ปัจจุบัน) มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองหลายครั้ง ได้แก่ พ.ศ. 2379 มีพระยาวิเชียรคีรี (เถี้ยนเส็ง) ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าเมือง ต่อมา พ.ศ. 2439 มีการเปลี่ยนแปลงผู้ปกครองจากเจ้าเมือง เป็นตำแหน่งผู้ว่าราชการแทน โดยมีพระยาวิเชียรคีรี (ชม ณ สงขลา) ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัด และให้เมืองสงขลานั้นเป็นส่วนหนึ่งของมณฑลนครศรีธรรมราช ต่อจากนั้นใน พ.ศ. 2475 ได้มีการเปลี่ยนแปลงให้เมืองสงขลา มีฐานะเป็น “จังหวัดสงขลา” ของประเทศไทย

3. การนำเสนอรูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ผ่านรูปแบบที่เรียกว่า LSCK Model กล่าวคือ L (Leadership) หมายถึง ภาวะผู้นำ การเสริมสร้างภาวะผู้นำให้ไปเป็นผู้นำแบบเครือข่ายที่มุ่งพัฒนาชุมชน ประสานให้แต่ละเครือข่ายในท้องถิ่นมีนโยบายที่เชื่อมโยงและเข้ากันได้ จัดการให้ภาคส่วนต่าง ๆ มีแรงจูงใจและความคาดหวัง, S (Sovereignty) หมายถึง ความสมดุล

อำนาจทางการเมือง มีการจัดการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีการรักษาความสมดุลทางการเมืองระหว่างเครือข่ายต่าง ๆ มีการวางแผนชุมชนร่วมกัน เมื่อมีปัญหาก็หาทางออกร่วมกัน, C (Civil) หมายถึง การพัฒนาคุณภาพชีวิตพลเมือง มีการจัดการการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีการจัดตลาดแรงงานพัฒนาผู้ร่วมงานให้ทำงานได้ทุก ๆ ด้าน ให้ความสำคัญต่อผลลัพธ์ของการบริการที่มีคุณภาพชีวิตของทุก ๆ ภาคส่วน สร้างแรงจูงใจโดยเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานใช้ความสามารถได้กว้างและหลากหลาย และ K (Knowledge and Budget) หมายถึง การให้ความรู้เกี่ยวกับงบประมาณ การเตรียมงบประมาณท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ วัดต้นทุนทางการเงิน และเวลาในการดำเนินกิจกรรมขององค์กรและภาคส่วนต่าง ๆ ความโปร่งใสทางการคลัง เพื่อสื่อสารไปยังภาคส่วนอื่น ๆ เพื่อแสดงถึงความคุ้มค่าของเงินที่ใช้ดำเนินกิจกรรมสาธารณะ

คำสำคัญ : การปกครอง, ภาวะผู้นำ, ภูมิรัฐศาสตร์

Abstract

Dissertation Topic	:	**Form of Geo – Politics in Old Town, Songkhla Province**
Student's Name	:	**Phrakrukosiwattananukul**
Degree Sought	:	**Doctor of Political Science**
Anno Domini	:	**2024**
Advisor	:	**Assoc. Prof. Dr. Kantaphon Nuthongkaew**
Co – Advisor	:	**Dr. Supreecha Chamnanphuttiphon**

The objectives of this research were as follows : 1) to analyze the geopolitical conditions in the old city, Songkhla Province, 2) to analyze administrative management in the old city, Songkhla Province, and 3) to create knowledge about geopolitics, politics, and governance in the old city, Songkhla Province. Songkhla, this research. It is a qualitative research by collecting information through documents. In-depth interviews with 25 persons and a group discussion stage. From 10 experts and experts/person. Research tools include interviews and data analysis using descriptive methods.

The findings were as follows :

1. The geopolitical situation in the old city of Songkhla Province has a history of more than 200 years. In the past it was considered a very important community. Because it is a very prosperous place for maritime trade. It is the center of all prosperity. Because it is a city whose borders are connected to the sea. This made maritime trade very prosperous. It has also been a multicultural community since the city was founded. There were 3 groups of villagers who came to live here: Chinese, Thai, Malay. Due to the diversity, the community has a variety of architecture that can still be seen today, such as buildings in the Chinese style or the Sino-Portuguese style.

2. Administrative management in the old city of Songkhla Province is divided into 3 periods: 1) Singra period. Governance in this era was ruled by a monarchy system, which included Toh Mughal, a Javanese merchant, Indonesia. He was the first king. 2) Laem Son era, the government was in the form of governor, with Yang Sae Hao, a Chinese person, appointed as governor. He is also the ancestor of the Na Songkhla family, ruling for 8 generations. 3) Bo Yang era, because there was a severe water shortage in the original place. Therefore, the address was moved to the area of Bo Yang Subdistrict (present). There were many administrative changes, including in 1836, Phraya Wichian Khiri (Thian Seng) held the position of governor, later in 1896. There was a change of ruler from the governor. It is the position of governor instead. with Phraya Wichian Khiri (Chom Na Songkhla) holding the position of provincial

governor. and that the city of Songkhla was part of Nakhon Si Thammarat Province. Subsequently, in 1932, there was a change to make the city of Songkhla have the status of "Songkhla Province" of Thailand.

3. The presentation of a study of political geography in the old city of Songkhla province as basically throughout **LSCK Model** That is, L (Leadership) means leadership, strengthening leadership to be a network leader that aims to develop the community. Coordinate each local network with coherent and compatible policies. Arrange for various sectors to have incentives and expectations, S (Sovereignty) means balance of political power. In organizing local government, there must be a political balance between various networks and joint community planning. When there is a problem, we find a solution together, C (Civil) means improving the quality of life of citizens. There must be local government management, a labor market must be organized to develop co-workers to work in every aspect, giving importance to the quality of life service results of every sector, creating incentives by giving co-workers opportunities. Utilize wide and diverse abilities and K (Knowledge and Budget) means providing knowledge about the budget. Local budget preparation With the participation of various sectors, financial costs are measured. and time for carrying out activities of various organizations and sectors, fiscal transparency To communicate to other sectors to demonstrate the value of money spent on public activities.

Keywords : Governance, Leadership, Geopolitics

กิตติกรรมประกาศ

ดุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จเรียบร้อยลงได้ด้วยความช่วยเหลือจากผู้มีพระคุณหลายฝ่าย ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง และขอกราบขอบพระคุณพระธรรมวัชรากร อดีตรองอธิการบดีมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช พระศรีวินยาภรณ์ ดร. รองอธิการบดี ที่มีความเมตตากรุณาให้ความรู้ ความเข้าใจตลอดจนคำปรึกษาต่าง ๆ ด้วยดีตลอดมา

ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. กันตภณ หนูทองแก้ว อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ผู้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ในการวิจัย และอาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ดร.สุปรีชา ชำนาญพุฒิพร ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำในการทำดุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้ อีกทั้ง ได้สละเวลาในการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเมตตาแก่ผู้วิจัยตลอดมา ขอขอบคุณ คณะผู้ทรงคุณวุฒิทุก ๆ ท่าน ในฐานะที่ได้อนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือการวิจัย ให้สัมภาษณ์ และเสวนากลุ่ม และได้ให้คำแนะนำอย่างดียิ่งในการจัดทำเครื่องมือวิจัย และการจัดทำดุษฎีนิพนธ์ ขอบคุณเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัยและเจ้าหน้าที่ห้องสมุดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช ทุกท่านที่กรุณาให้การช่วยเหลือแนะนำในด้านการค้นคว้าข้อมูลงานวิจัย

ขออนุโมทนาขอบคุณคณาจารย์ หลักสูตรรัฐศาสตร์ทุกท่าน ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ตลอดจนเพื่อนนักศึกษาปริญญาเอกสาขาวิชารัฐศาสตร์ทุกท่าน ที่คอยให้กำลังใจและให้คำปรึกษาต่าง ๆ ในการทำวิจัยอย่างสม่ำเสมอ

ขออนุโมทนาขอบคุณพระเถรานุเถระทุก ๆ ท่าน และผู้เข้าให้คำสัมภาษณ์อันเป็นประโยชน์รวมถึงผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้านที่เสียสละเวลาอันมีค่าเข้าร่วมเสวนากลุ่มที่ได้ให้ข้อมูลและความคิดเห็นและอำนวยความสะดวกด้วยดีในการดำเนินการขั้นตอนการเก็บข้อมูล พร้อมทั้งถวายคำแนะนำต่าง ๆ ให้กำลังใจแก่ผู้วิจัย อันเป็นประโยชน์ในการจัดทำดุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้

คุณความดีและประโยชน์ที่ได้รับจากดุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขออุทิศให้แด่บุพพการีทั้ง 2 ท่านที่ให้กำเนิด และผู้มีพระคุณทุก ๆ ท่าน อนึ่งงานวิจัยฉบับนี้ หากมีความผิดพลาด บกพร่องที่พึงจะมี ผู้วิจัยขอน้อมรับเพื่อดำเนินการแก้ไขปรับปรุงในโอกาสต่อไป

พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

การใช้อักษรย่อ

อักษรย่อชื่อคัมภีร์ในดุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้ ใช้อ้างอิงจากคัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาบาลี อักษรไทย ฉบับมหาจุฬาเตปิกำ 2500 และพระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล : พระสุตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปัณณาสก์ ภาค 2 เล่ม 2 ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยเรียงตามลำดับคัมภีร์ดังนี้

คำย่อ		**คำเต็ม**		
ที.ม.	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค
ที.ปา.	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฏิกวคฺค
สำ.ส.	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สคาถวรรค
องฺ.จตุกฺก.	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต
องฺ.ทุก.	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ทุกนิปาต
องฺ.ติก.	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ติกนิปาต
ขุ.ชา	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ชาตก

คำชี้แจงในการใช้หมายเลขในคัมภีร์พระไตรปิฎก

การใช้หมายเลขอักษรย่อในคัมภีร์ในพระไตรปิฎก จะแจ้ง เล่ม /ข้อ/หน้า เช่น ที.สี. (บาลี) 9/276/97 หมายถึง ทีฆนิกาย ลีลกฺขนฺธวคฺคปาลิ ภาษาบาลี เล่ม 9 ข้อ 276 หน้า 97 ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก 2500

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	**จ**
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	**ช**
กิตติกรรมประกาศ	**ฌ**
สารบัญคำย่อ	**ญ**
สารบัญ	**ฎ**
สารบัญแผนภูมิ	**ฐ**
บทที่ 1 บทนำ	**1**
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 คำถามในการวิจัย	2
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	2
1.4 ขอบเขตในการวิจัย	3
1.5 วิธีดำเนินการวิจัย	3
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
1.7 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
1.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย	10
1.9 นิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย	11
บทที่ 2 สภาพทั่วไปเกี่ยวกับภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา	**12**
2.1 ภูมิรัฐศาสตร์ จังหวัดสงขลา ในปัจจุบัน	12
2.2 แนวคิดเกี่ยวกับภูมิรัฐศาสตร์	22
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองเมืองเก่า ในจังหวัดสงขลา ในอดีต	25
บทที่ 3 การจัดการปกครองในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา	**33**
3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการปกครอง	33
3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมในการปกครอง	46
3.3 ชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา	56
บทที่ 4 วิเคราะห์การศึกษาภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา	**60**
4.1 วิเคราะห์และสังเคราะห์สภาพทั่วไปเกี่ยวกับภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา	60
4.2 วิเคราะห์และสังเคราะห์การจัดการปกครองในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา	62
4.3 วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	66
4.4 วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลการเสวนากลุ่ม	106

สารบัญ

หน้า

4.5 สรุปผลรูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา..... 112
4.6 องค์ความรู้จากการวิจัย..... 114

บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอ..... 117
5.1 สรุปผลการวิจัย..... 117
5.2 อภิปรายผล..... 120
5.3 ข้อเสนอแนะ..... 123
บรรณานุกรม..... 124
บุคลานุกรม..... 127
ภาคผนวก..... 131
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ..... 133
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญ..... 133
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิ สัมภาษณ์..... 135
ภาคผนวก ง ภาพถ่ายดำเนินกิจกรรมงานวิจัยดุษฎีนิพนธ์..... 170
ภาคผนวก จ หนังสือรับรองจริยธรรม..... 183
ภาคผนวก ฉ แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย..... 187
ประวัติผู้วิจัย..... 189

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1.1	แสดงขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย.....	6
1.2	แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย.....	10
2.1	แสดงสภาพทั่วไปเกี่ยวกับภูมิรัฐศาสตร์ในเมืองเก่า จังหวัดสงขลา.....	32
3.1	แสดงการจัดการปกครองในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา.....	59
4.1	แสดงสภาพทั่วไปเกี่ยวกับภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ตามหลักภูมิศาสตร์.....	60
4.2	แสดงสภาพทั่วไปเกี่ยวกับภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา.....	62
4.3	แสดงการจัดการปกครองในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา.....	64
4.4	แสดงการบูรณาการองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา.....	112
4.5	แสดงโมเดลองค์ความรู้จากการวิจัย.....	114

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สงขลา เป็นเมืองท่าที่สำคัญเมืองหนึ่ง ตั้งอยู่ทางฝั่งทะเลตะวันตกของอ่าวไทย ตั้งแต่สมัยโบราณ มีชุมชนโบราณและเมืองเก่าแก่ มีศิลปะโบราณวัตถุ โบราณสถาน ขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษา การละเล่นพื้นเมือง ศิลปะพื้นเมืองเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ปัจจุบันปรากฏว่า มีร่องรอยหลักฐานทางด้านโบราณคดีที่มีอายุเก่าแก่กว่าสมัยอยุธยา เช่น บริเวณอำเภอสทิงพระ ได้พบซากอาคารสถาปัตยกรรม ประติมากรรม เช่น พระโพธิสัตว์เทวรูปที่เกี่ยวเนื่องในศาสนาพุทธลัทธิมหายานและศาสนาพราหมณ์ มีอายุในศตวรรษที่ 13 เช่นกัน

สงขลา เพิ่งปรากฏเป็นครั้งแรกในบันทึกของพ่อค้าและนักเดินเรือชาวอาหรับ - เปอร์เซีย ระหว่างปี พ.ศ. 1993 – 2093 ในนามของเมืองชิงกูร์ หรือ ชิงกอร่า แต่ในหนังสือประวัติศาสตร์ธรรมชาติและการเมืองแห่งราชอาณาจักรสยามของนายกิโลลาส แซร์แวส เรียกชื่อเมืองสงขลาว่า “เมืองสิงขร” จึงมีการสันนิษฐานว่า คำว่า สงขลา เพี้ยนมาจากชื่อ “สิงหลา” (อ่านว่า สิง- หะ-ลา) หรือ สิงขร แปลว่าเมืองสิง เหตุผลที่สงขลามีชื่อว่า สิงหลา สืบเนื่องมาจากพ่อค้าชาวเปอร์เซีย อินเดีย แล่นเรือมาค้าขายได้เห็นเกาะหนู เกาะแมว แต่เมื่อมองแต่ไกลจะเห็นเป็นรูปสิงห์สองตัว หมอบเฝ้าปากทางเข้าเมืองสงขลา จึงเรียกเมืองนี้ว่า สิงหลา ส่วนคนไทยเรียกว่า เมืองสทิง เมื่อมลายูเข้ามาติดต่อค้าขายกับเมืองสทิง ก็เรียกว่าเมือง สิงหลา แต่ออกเสียงเพี้ยนเป็น “เซ็งคอรา” เมื่อฝรั่งเข้ามาค้าขาย เรียกว่าเซ็งคอราตามมลายู แต่เสียงเพี้ยนเป็นสำเนียงฝรั่ง คือ ซิงกอร่า (Singora) ไทยเรียกตามเสียงมลายูและฝรั่งแต่เสียงเพี้ยนเป็นสงขลา อีกเหตุผลหนึ่งอ้างว่า สงขลาเพี้ยนมาจาก “สิงขร” แปลว่า ภูเขา โดยอ้างว่าเมืองสงขลาตั้งอยู่บริเวณเชิงเขาแดง

ต่อมาได้มีการพระราชทานนามเจ้าเมืองสงขลาว่า “วิเชียรคีรี” ซึ่งความหมายสอดคล้องกับลักษณะภูมิประเทศ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีพระบรมราชวินิจฉัยไว้ว่า “สงขลา” เดิมชื่อ “สิงหนคร” (อ่านว่า สิง - หะ – นะ - คะ - ระ) เสียงสระอะอยู่ท้าย มลายูไม่ชอบจึงเปลี่ยนเป็นสระอา และชาวมลายูพูดลิ้นรัวเร็ว ตัดหะ และ นะ ออกคงเหลือ สิง - คะ - ระ แต่ออกเสียงเป็น ซิงคะรา หรือ ซิงโครา จนมีการเรียกเป็น สิงกอรา นอกจากนี้เมืองสงขลาเคยเป็นที่ประทับของสมเด็จพระบรมวงศ์เธอกรมหลวงลพบุรีราเมศวร์ เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งสมุหเทศาภิบาลและอุปราชภาคใต้ จนสิ้นสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ครั้นถึงปี พ.ศ. 2475 ได้ยุบมณฑลและภาคเปลี่ยนเป็นจังหวัด สงขลาจึงเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคใต้จนถึงปัจจุบัน (กลุ่มงานสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดสงขลา, 2554, สืบค้นเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2566, จาก http://www.songkhla.go.th)

ก่อนการก่อตั้งเมืองสงขลาบ่อยางในปัจจุบัน เมืองสงขลาเดิมมีที่ตั้งในบริเวณ “หัวเขาแดง” และมีชาวมุสลิมเป็นผู้ปกครอง ทั้งยังเป็นศูนย์กลางการค้าในระดับนานาชาติอันนำมาสู่ความเจริญรุ่งเรืองของเมืองในระดับที่สามารถผลิตสกุลเงิน “ซิงกอร่า” ของตนเองได้ ต่อมาภายหลังอยุธยา

ได้ส่งกองทัพมาเพื่อปราบปรามเมืองสงขลา ซึ่งขณะนั้นถือเป็นรัฐอิสระจนกระทั่งเมืองสงขลาแตก แต่นั้นมาเมืองสงขลาหัวเขาแดงจึงหมดบทบาททางการปกครอง ภายหลังชาวสงขลาได้ย้ายถิ่นฐานอีกครั้งหนึ่ง พร้อมทั้งเปลี่ยนแปลงผู้ปกครองเป็นชาวจีน และเนื่องจากความหลากหลายทางชาติ เผ่าพันธุ์ของชาวสงขลาทำให้มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมแบบไทย จีน และอิสลาม

เขตเมืองเก่าของจังหวัดสงขลา เป็นที่รู้จักกันในนาม “สงขลาบ่อยาง” เป็นเมืองที่มีสภาพทางภูมิศาสตร์อันโดดเด่น เนื่องจากมีทะเลขนาบเมืองถึง 2 ด้าน ประกอบด้วย ทะเลสาบสงขลาทางทิศใต้ และทะเลอ่าวไทยทางทิศตะวันออกของเมือง และเมื่อประกอบกับภาพเมืองที่มีแนวเขาล้อมรอบอยู่ทำให้เมืองสงขลามีลักษณะทางกายภาพที่โดดเด่นกว่าเมืองอื่น นอกจากนี้เมืองสงขลายังเคยเป็นเมืองท่าที่สำคัญ เป็นแหล่งแลกเปลี่ยนสินค้าในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งสาเหตุสำคัญดังกล่าวทำให้พ่อค้าจากนานาประเทศให้ความสนใจเข้ามาค้าขาย และตั้งถิ่นฐาน ณ เมืองสงขลาบ่อยางแต่นั้นมา ก่อนที่เส้นทางการเดินทางจากทางบกจะกลายเป็นเส้นทางหลักสำหรับการคมนาคมขนส่ง (คณะกรรมการชุมชนย่านเมืองเก่า, 2563, สืบค้นเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2566, จาก http://www.songkhlacity.go.th)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในรูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ด้วยที่ว่าเมืองสงขลาเป็นเมืองที่มีการพัฒนาการในหลาย ๆ ด้าน และเกิดโครงการเพื่อพัฒนาเมืองอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะด้านสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ ซึ่งผลจากการพัฒนาของเมืองทำให้เกิดการสร้างอาคารใหม่ ๆ แทนที่อาคารรูปแบบเก่า การรื้ออาคารทางประวัติศาสตร์ลงเพื่อการขยายพื้นผิวทางจราจร นอกจากนี้สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของเมืองบางแห่งยังรายล้อมไปด้วยชุมชนแออัดหรืออาคารพาณิชย์สมัยใหม่ ซึ่งสาเหตุจากการขยายตัวของเมือง ยิ่งไปกว่านั้นการขยายตัวของอุตสาหกรรมการประมงในเมืองสงขลา ทำให้เกิดการว่าจ้างแรงงานต่างด้าวเข้ามา ซึ่งกลุ่มนี้ได้เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดปัญหาทางมลภาวะในพื้นที่ และยังทำให้สภาพทางภูมิทัศน์ของเมืองเสื่อมโทรมเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ บริหารจัดการการเมือง การปกครอง และสร้างองค์ความรู้ภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ต่อไป

1.2 คำถามการวิจัย

1.2.1 ศึกษาสภาพภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา เป็นอย่างไร

1.2.2 แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการการปกครองในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา เป็นอย่างไร ประกอบด้วยอะไรบ้าง

1.2.3 นำเสนอรูปแบบองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิรัฐศาสตร์ การเมืองการปกครองในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ควรที่เป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.3.1 เพื่อวิเคราะห์สภาพภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

1.3.2 เพื่อวิเคราะห์การจัดการการปกครองในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

1.3.3 เพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบภูมิรัฐศาสตร์การเมืองการปกครองในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ 2 ด้าน ดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

1.4.1.1 ขอบเขตด้านเอกสาร ได้แก่ งานวิจัย ดุษฎีนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ ตำรา หนังสือ บทความ งานเขียนจากหอสมุดมหาวิทยาลัยมหามกุฎราชวิทยาลัยและจากหอสมุดมหาวิทยาลัยต่าง ๆ รวมถึงสื่อสารสนเทศต่าง ๆ โดยเน้นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

1.4.1.2 ขอบเขตประเด็นที่ศึกษา การวิเคราะห์ สังเคราะห์ รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ได้แก่

1) ศึกษาสภาพภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา เป็นอย่างไร

2) แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการการปกครองในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา เป็นอย่างไร

3) นำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ การเมืองการปกครองในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา เป็นอย่างไร

1.4.2 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรกลุ่มเป้าหมาย ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) แบบเจาะจงบุคคล ที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ได้แก่ ข้าราชการประจำ นักการเมืองในพื้นที่ นักวิชาการด้านการปกครอง ประชาชนในพื้นที่ จำนวน 25 คน และการเสวนากลุ่ม (Focus Group) ได้แก่ นักการเมืองในพื้นที่ (สมาชิกผู้แทนราษฎรในพื้นที่) ข้าราชการในพื้นที่ ปราชญ์ผู้ทรงความรู้ นักวิชาการศาสนา คณาจารย์ นักวิชาการ จำนวน 10 คน

1.4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

เขตเมืองเก่า อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

1.4.4 ขอบเขตด้านเวลาการทำวิจัย

มีนาคม 2566 - เมษายน 2567

1.5 วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) จากเอกสาร ตำรา งานวิจัย ข้อมูลจากประวัติศาสตร์ย่านเมืองเก่า มีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) จากบุคคลซึ่งเป็นผู้รอบรู้และมีประสบการณ์ในประเด็นที่สัมภาษณ์ หรือเป็นบุคคลที่รู้รายละเอียดในประเด็นที่สัมภาษณ์ สามารถให้รายละเอียดข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง คือเป็น Key Informants เพื่อรวบรวมข้อเท็จจริงให้ได้อย่างลึกซึ้งและมีการจัดเวทีเสวนาเพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา สำหรับวิธีการดำเนินการวิจัยมี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1.5.1 การศึกษาเอกสาร

ขั้นตอนนี้เป็นการศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งมีวิธีการดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1.5.1.1 สำรวจข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย ดุษฎีนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ ตำรา หนังสือ บทความ งานเขียนจากหอสมุดมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยและจากหอสมุดมหาวิทยาลัยต่าง ๆ รวมถึงสื่อสารสนเทศ โดยเน้นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

1.5.1.2 นำข้อมูลที่ได้มาจัดแบ่งประเภท วิเคราะห์ สังเคราะห์ อธิบายความ ตีความ แล้วนำมาสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย

1.5.1.3 ขอคำแนะนำจากคณะกรรมการควบคุมดุษฎีนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับหัวข้อที่ทำการวิจัย จากนั้นนำมาสังเคราะห์เชิงพรรณา

1.5.2 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-dept Interview)

1.5.2.1 ก่อนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้ คือ สร้างเครื่องมือในการสัมภาษณ์เป็นแบบไม่มีโครงสร้าง (In–depth informal interview) ผ่านการตรวจสอบโดยที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ เป็นการสัมภาษณ์โดยใช้คำถามปลายเปิดเพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ ที่เป็นบุคคลกลุ่มเป้าหมายสามารถแสดงความคิดได้อย่างอิสระ ในประเด็นของคำถามที่สัมภาษณ์ มีลักษณะคำถามกว้าง ๆ และมีความยืดหยุ่นสูง นอกจากนี้ เพื่อให้ผู้สัมภาษณ์สามารปรับเปลี่ยนคำถามได้ตามความเหมาะสมกับผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคนได้ จึงมีแบบรายการสัมภาษณ์ (Interview guide) เป็นแนวทางในการพูดคุย ซักถามและจดบันทึ พร้อมบันทึกเสียงการสนทนา กหลังจากนั้นก็ดำเนินการเรียบเรียงและนำเสนอการบูรณาการองค์ความรู้เกี่ยวกับ “รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา” ในรูปของดุษฎีนิพนธ์ฉบับสมบูรณ์

1.5.2.2 ตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการปกครอง นักพัฒนาสังคม และผู้นำด้านศาสนา ทั้งที่เป็นภิกษุและฆราวาส รวมทั้งสิ้น 5 รูป/คน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความแม่นยำและมีความน่าเชื่อถือได้มากที่สุด

1.5.2.3 ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้มีหนังสือขออนุญาตในการเก็บข้อมูลและการสัมภาษณ์จากทางบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาโศกราช เพื่อติดต่อขออนุญาตเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ ตามวันและเวลา ที่ผู้ถูกสัมภาษณ์สะดวกให้การสัมภาษณ์ โดยกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กลุ่มตัวเอย่างในการ จากนั้นจึงจัดเวทีเสวนากลุ่ม (Focus Group) โดยรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์มาบูรณาการองค์ความรู้และนำเสนอในเวทีเสวนากลุ่มเพื่อตรวจสอบและตกผลึกความคิดในการบูรณาการองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ต่อไป

1.5.3 การเสวนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion)

การสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group) ประกอบด้วย ลักษณะสัมภาษณ์ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยกำหนดประเด็นตามวัตถุประสงค์ หลังจากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลบทสัมภาษณ์มาเขียนเพื่อเตรียมวิเคราะห์ข้อมูล

1.5.4 การวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ โดยนำเสนอผลงานการวิจัยตามลำดับขั้นตอนด้วยวิธีการบรรยายในรูปแบบเชิงคุณภาพตามวัตถุประสงค์และเนื้อหา หลังจากนั้นก็ดำเนินการเรียบเรียงและนำเสนอการบูรณาการองค์ความรู้เกี่ยวกับ“รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา” ในรูปของดุษฎีนิพนธ์ฉบับสมบูรณ์

1.5.5 การตรวจสอบข้อมูลจากคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

เมื่อผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมได้เสร็จสิ้นจำนวน 5 บทแล้ว เสนอแก่กรรมการควบคุม ดุษฎีนิพนธ์ เพื่อให้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ความน่าเชื่อถือของข้อมูล เมื่อคณะกรรมการ ควบคุมวิทยานิพนธ์มีความเห็นอย่างไรกับข้อมูล ผู้วิจัยจะปฏิบัติตามคำแนะนำของคณะกรรมการและดำเนินการในขั้นตอนของการวิจัยต่อไปผู้วิจัยได้สรุปเป็นแผนภูมิ “รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา” โดยมีรายละเอียดและขั้นตอนกรอบแนวคิดของกระบวนการวิจัยประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

ภาพที่ 1.1 แสดงขั้นตอนกรอบแนวคิดในการดำเนินการวิจัย

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ทราบสภาพภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

1.6.2 ทำให้ทราบการจัดการการปกครองในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

1.6.3 องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวรูปแบบการเมืองการปกครองในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา โดยพื้นฐานทางภูมิรัฐศาสตร์

1.7 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ภูสิทธ์ ขันติกุล (2563, หน้า บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเขตดุสิตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนเขตดุสิตกรุงเทพมหานคร มีส่วนร่วมทางการเมืองโดยภาพรวมอยู่ในระดับต่ำ ส่วนรายด้านพบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองเพียง 2 ระดับ เท่านั้นได้แก่ ระดับปานกลาง และต่ำ ซึ่งรายด้านที่อยู่ระดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้งด้านการติดตามข่าวสารทางการเมืองและการสนทนาเรื่องการเมืองส่วนรายด้านที่อยู่ระดับต่ำ ได้แก่ ด้านการชุมชนทางการเมืองด้านการติดต่อกับนักการเมืองและด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง กับพรรคการเมืองและกลุ่มทางการเมืองต่าง ๆ ส่วนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเขตดุสิตกรุงเทพมหานครฯ ได้แก่ ปัจจัยบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ และสถานภาพ ปัจจัย ทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่อาชีพ การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม บทบาทหน้าที่ในครอบครัว และบทบาทหน้าที่ในชุมชน ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางการเมืองได้แก่การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองและการ พัฒนาทางการเมืองปัจจัยทางจิตวิทยาทางการเมืองได้แก่ ความสนใจทางการเมืองพฤติกรรมทาง การเมืองและการกล่อมเกลาทางการเมืองส่วนปัจจัยที่สามารถพยากรณ์การมีส่วนร่วมทางการเมือง ของประชาชนมี 4 ตัว เรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ ความสนใจทางการเมืองการรับรู้ข่าวสารทาง การเมืองค่านิยมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย และสภาพแวดล้อมส่วนรูปแบบการมีส่วนร่วม ทางการเมืองของประชาชนเขตดุสิตกรุงเทพมหานครฯ พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็น ลักษณะลำดับขั้นฐานเจดีย์ ซึ่งเปรียบได้ว่าการเป็นฐานเจดีย์นั้นทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ก่อน ส่วนอื่น ๆ มากที่สุด และเข้าถึงง่ายที่สุด โดยเปรียบให้เห็นว่ากิจกรรมทางการเมืองที่ประชาชนมีส่วน ร่วมมากที่สุดและเข้าถึงง่ายที่สุด นั่นจะเป็นฐานของการสร้างประชาธิปไตย ซึ่งกิจกรรมที่ประชาชน เข้าถึงมากที่สุด ได้แก่ รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยไปเลือกตั้งผู้แทนท้องถิ่น หรือ ส.ส. หรือ ส.ว. นั่งเอง ทั้งนี้ผลการวิจัยยังพบประเด็นที่น่าสนใจคือประชาชนพร้อมที่จะเลือกไม่เข้าร่วมกิจกรรม ทางการเมืองใด ๆ เลย หากกิจกรรมทางการเมืองนั้นไม่ได้มีการบังคับโดยกฎหมาย

ธิติพงษ์ มีทอง และคณะ (2563, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภูมิรัฐศาสตร์ของกรุงศรีอยุธยากับนโยบายการค้า” พบวา สภาพทางภูมิศาสตรของอาณาจักรอยุธยา นั้น อาศัยสภาพลักษณะตามธรรมชาติเชน แมน้ำ ลำคลอง เปนตน และมีการสร่างภูมิศาสตรเพิ่มเติมโดยการขุดคลองเพื่อประโยชนในทางการคา ซึ่งภูมิรัฐศาสตรดังกลาวกำหนดใหกรุงศรีอยุธยามีนโยบาย ที่จะมุงเนนทำการคาระหวางรัฐ และมีการควบคุมการคา โดยรัฐ และจากการคานั้นไดสนับสนุนใหกรุงศรีอยุธยาใหมีความมั่งคั่ง กลาวโดยสรุปอยุธยาใชลักษณะทางภูมิศาสตรเพื่อการสนับสนุนภูมิรัฐศาสตรของตน เนื่องจากมีขอไดเปรียบในการเปนจุดกึ่งกลางระหวางเสนทางการค้าระหว่างกรุงศรีอยุธยากับอาณาจักรต่าง ๆ

ไพฑูรย์ มีกุศล (2563, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเป็นมาของการเมืองการปกครองไทย” พบว่า ความเป็นมาของการเมืองการปกครองไทยในอดีต ในทางทฤษฎีนั้นพระมหากษัตริย์ทรงมีอำนาจสูงสุดทางเมืองการปกครอง เริ่มจากการปกครองแบบพ่อปกครองลูกตามคติความเชื่อพื้นเมืองไทยดั้งเดิม และแบบธรรมราชาทรงยึดคติทางพระพุทธศาสนาในเรื่องมหาสมมติราชหรือธรรมราชาตามคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาและคติเทวราชาในศาสนาพราหมณ์ – ฮินดูในลักษณะผสมผสาน พระมหากษัตริย์ทรงตั้งตำแหน่งอัครมหาเสนาบดีฝ่ายสมุหนายกบังคับบัญชาฝ่าย

พลเรือนทั่วไป อัครมหาเสนาบดีฝ่ายสมุหพระกลาโหมบังคับบัญชาฝ่ายทหารทั่วไป และมีกรมจตุสดมภ์ คือ นครบาล (เวียง) ธรรมาธิกรณ์ (วัง) โกษาธิบดี (คลัง) เกษตราธิการ (นา) บังคับบัญชาในราชธานี ส่วนการปกครองหัวเมืองนั้นได้แบ่งเป็นหัวเมืองชั้นใน หัวเมืองชั้นนอก และหัวเมืองประเทศราช ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (รัชกาลที่ 1-3) บทบาทของกรมท่ามีความสำคัญในการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศมากขึ้น จึงมีความสำคัญเท่ากับฝ่ายพลเรือนซึ่งบังคับบัญชาหัวเมืองฝ่ายเหนือและสมุหกลาโหมบังคับบัญชาหัวเมืองฝ่ายใต้ เมื่อมีการปฏิรูปการปกครองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ใน พ.ศ. 2435 พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้แบ่งราชการส่วนกลางออกเป็น 12 กระทรวง การปกครองส่วนภูมิภาคเรียกว่าการปกครองแบบเทศาภิบาล และการปกครองส่วนท้องถิ่นเรียกว่าสุขาภิบาล การปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดินเกิดขึ้นในทุก ๆ ด้านตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมาส่งผลให้บ้านเมืองเจริญก้าวหน้าสู่ความทันสมัยเป็นรัฐชาติสมัยใหม่ ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองโดยมีคณะราษฎรเข้ายึดอำนาจการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยใน พ.ศ. 2475 อย่างไรก็ดี การบริหารประเทศของรัฐบาลหลัง พ.ศ. 2475 ได้เกิดความขัดแย้งระหว่างคณะราษฎรกับฝ่ายรัฐบาล จนหัวหน้าฝ่ายทหารเข้ายึดอำนาจใน พ.ศ. 2476 เป็นครั้งแรก ความขัดแย้งทางการเมืองและปัญหาเศรษฐกิจเป็นปัญหาสำคัญที่ก่อให้เกิดการรัฐประหารถึง 22 ครั้ง และครั้งล่าสุดคือ รัฐประหาร 22 พฤษภาคม 2557 ซึ่งเกิดจากกลุ่มทุนและนักการเมืองที่มีฐานอำนาจและการเงินมหาศาล จนส่งผลกระทบให้เกิดวิกฤตในสังคมไทยในปัจจุบัน

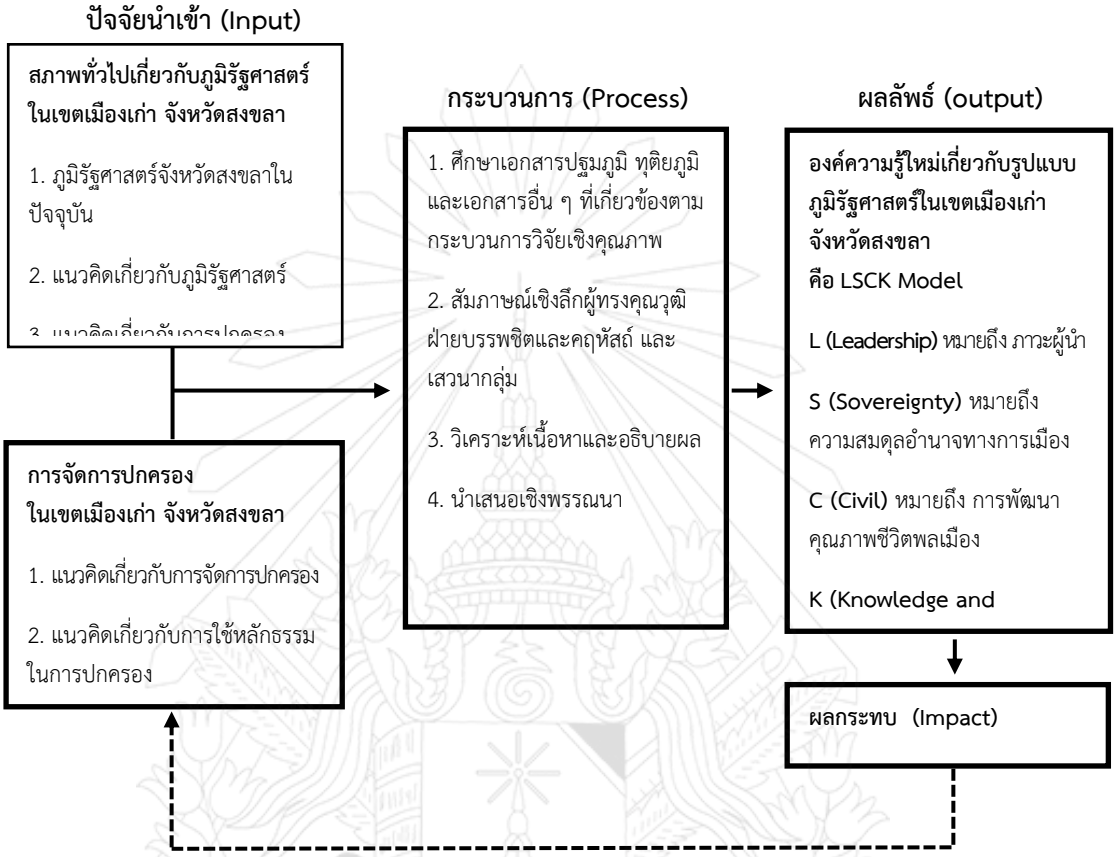
พระครูอุเทศธรรมสาทิศ (2565, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำในการปกครองสงฆ์ จังหวัดอุทัยธานี” พบว่า 1) หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างภาวะผู้นำในการปกครองของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีหลักสัปปุริสธรรม 7 ดังนี้ (1) หลักธัมมัญญุตา คือ การนำหลักการรู้จักเหตุรู้ความจริงการนำหลักการรู้จักเหตุรู้ความจริง รู้หลักการแห่งเหตุผล การนำหลักรู้หลักความจริง รู้หลักการ รู้หลักเกณฑ์ (2) หลักอัตถัญญุตา คือ รู้จักผล การนำหลักความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่เกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำตามหลักการปกครองนั้น ๆ (3) หลักอัตตัญญุตา คือ การรู้จักตน การนำหลัก ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่เกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำตามหลักการปกครองนั้น ๆ (4) หลักมัตตัญญุตา คือ รู้จักประมาณ การนำหลักความรู้จักความพอดีในการสอยปัจจัย 4 (5) หลักกาลัญญุตา คือ รู้จักกาลเวลา การนำหลักกาลเวลาอันเหมาะสม จะต้องมีความเข้าใจถึงระยะเวลาที่เหมาะสมกับการดำเนินงาน สถานการณ์ในเวลานั้น ๆ (6) หลักปริสัญญุตา คือ รู้จักชุมชน การนำหลักกริยาที่จะประพฤติต่อชุมชนนั้น ว่าควรจะดำเนินกิจการในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับองค์กรต่าง ๆ (7) หลักปุคคลปโรปรัญญุตา คือ รู้จักบุคคล การนำหลักความรู้จักความแตกต่างของบุคคลโดยอัธยาศัย และใช้บุคคลให้เหมาะสมกับงาน 2) การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการเสริมสร้างภาวะผู้นำในการปกครองของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานี ด้วยสัปปุริสธรรม 7 พบว่าการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำในการปกครองของพระสังฆาธิการด้วยหลักสัปปุริสธรรมแต่ละด้าน ดังนี้ (1) ด้านการบริหาร คือ การบริหารจัดการต้องอาศัยวิทยาการสมัยใหม่เข้ามาช่วยในบริหารงาน การนำแนวคิด เกี่ยวกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาใช้ในการบริหาร เป็นการสนับสนุนให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (2) ด้านการจัดการความเสี่ยง คือ การวางแผนที่ดี วางนโยบาย ปฏิบัติ

ตามอย่างชัดเจนคติดตามประเมินผล ดูแลตน บริหารคน บริหารเวลา เป็นการลดความเสี่ยงได้ในอนาคตได้ (3) ด้านผู้นำความรู้ คือ การศึกษา ฝึกฝน อบรม เรียนรู้ สั่งสอน ปฏิบัติเป็นแบบอย่าง (4) ด้านประสานงาน คือ การประสานงาน ติดต่อ สื่อสาร ควบคุม รับฟัง ยอมรับ ช่วยเหลือ (5) ด้านการเปลี่ยนแปลง คือการเป็นพระสังฆาธิการผู้นำคณะสงฆ์ต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นคนกล้าเปิดเผย เป็นคนที่เชื่อมั่นในคนอื่น ใช้คุณค่าเป็นแรงผลักดัน เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต มีความสามารถที่จะเผชิญกับความสลับซับซ้อน และเป็นผู้มองการณ์ไกล (6) ด้านนักพูด คือ ฝึกฝนเรียนรู้ที่จะพูดสื่อสาร พูดจริง พูดมีเหตุมีผล พูดเพื่อประโยชน์ส่วนร่วม พูดเพื่อความสำเร็จของเปูาหมาย (7) ด้านเป็นแบบอย่าง คือ การเป็นแบบอย่างในด้านการปกครองการบริหารที่ประกอบไปด้วย เป็นผู้มีหลักคิดมีหลักปฏิบัติ มีความรู้เป็นแบบอย่าง มีความสามารถให้เห็น มีการทำให้ดู มีการอยู่ให้เห็น

งานวิจัยที่ได้ยกมาเกี่ยวข้องทั้งหมดล้วนเป็นงานวิจัยที่มีความสัมพันธ์ และมีความคล้ายคลึงกับเรื่องของการศึกษาภูมิรัฐศาสตร์ทั้งสิ้น แต่มีข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องภูมิรัฐศาสตร์ค่อนข้างน้อย นั่นคือเป็นเหตุผลที่ผู้วิจัยมีความสนใจในรูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ และสร้างองค์ความรู้ใหม่ต่อไป

1.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง “รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา” ผู้วิจัยได้สรุปกรอบแนวคิดในการวิจัยดังต่อไปนี้

ภาพที่ 1.2 แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

1.9 คำนิยามศัพท์เฉพาะในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยและเพื่อประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัย ผู้วิจัย จึงได้ให้คำจำกัดความไว้ ดังนี้

การศึกษา หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้อันเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การ เรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ภูมิรัฐศาสตร์ หมายถึง การศึกษานโยบายเพื่อทำความเข้าใจ อธิบาย และคาดการณ์พฤติกรรมทางการเมืองจากตัวแปรด้านภูมิศาสตร์ ที่หมายรวมถึงภูมิอากาศ ภูมิประเทศ ทรัพยากรธรรมชาติ ประชากร และอำนาจ ในที่นี้ศึกษาเกี่ยวกับภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

การจัดการ หมายถึง การให้กลุ่มบุคคลในองค์กรเข้ามาทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกันขององค์กร ซึ่งประกอบด้วยการวางแผน การจัดการองค์กร การสรรบุคลากร การนำหรือสั่งการ และการควบคุมองค์กรหรือความพยายามที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน

การเมืองการปกครอง หมายถึง การใช้อำนาจอธิปไตยตามกฎหมายในการบริหารและจัดการประเทศ การปกครองมีหลายรูปแบบ เช่น การปกครองแบบประชาธิปไตย และการปกครองแบบเผด็จการ นอกจากนี้การปกครองยังมีได้หลายระดับ เช่น

1) การปกครองส่วนกลาง เป็นการรวมอำนาจการตัดสินใจและการดำเนินการต่าง ๆ ไว้ที่ราชการส่วนกลาง ประกอบด้วย สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวง ทบวง กรม และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่สังกัดราชการส่วนกลาง ที่สามารถใช้อำนาจบริหารครอบคลุมทั่วประเทศเป็นหลักที่ถือเอาสิทธิขาดในการปกครองเป็นที่ตั้ง

2) การปกครองส่วนภูมิภาค เป็นการจัดการปกครองหรือจัดระเบียบราชการที่ใช้หลักการแบ่งอำนาจปกครองโดยราชการบริหาร ส่วนกลางได้แบ่งอำนาจหรือมอบอำนาจวินิจฉัยสั่งการบางประการหรือบางขั้นตอนให้ตัวแทนไปดำเนินการในส่วนภูมิภาค

3) การปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นการปกครองที่จำเป็นและมีความสำคัญในทางการเมืองการปกครองของชุมชนต่าง ๆ อย่างยิ่ง ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล รวมถึงการปกครองท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ ได้แก่ กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา

การสร้างองค์ความรู้ หมายถึง การสังเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

บทที่ 2
สภาพทั่วไปเกี่ยวกับภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

การวิจัยเรื่อง รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ในบทที่ 2 นี้จะเป็นการนำเสนอเกี่ยวกับสภาพทั่วไปเกี่ยวกับภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา โดยประกอบไปด้วย ภูมิรัฐศาสตร์ จังหวัดสงขลา ในปัจจุบัน แนวคิดเกี่ยวกับภูมิรัฐศาสตร์ และแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองเมืองเก่าในจังหวัดสงขลา ซึ่งจะได้กล่าวเป็นลำดับดังต่อไปนี้

2.1 ภูมิรัฐศาสตร์ของจังหวัดสงขลาในปัจจุบัน

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับภูมิรัฐศาสตร์

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองเมืองเก่าจังหวัดสงขลา ในอดีต

2.1 ภูมิรัฐศาสตร์ของจังหวัดสงขลาในปัจจุบัน

จังหวัดสงขลา เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคใต้ตอนล่าง มีประชากรมากเป็นอันดับ 2 ของภาคใต้ (รองจากนครศรีธรรมราช) และมีขนาดพื้นที่ใหญ่เป็นอันดับ 3 ของภาคใต้ (รองจากสุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช) มีจังหวัดที่อยู่ติดกันได้แก่ นครศรีธรรมราช พัทลุง ปัตตานี ยะลา สตูล และยังมีอาณาเขตติดต่อกับรัฐไทรบุรีและรัฐปะลิสของประเทศมาเลเซียด้วย

2.1.1 จังหวัดสงขลา

1. ประวัติความเป็นมา

กลุ่มงานสารสนเทศ และการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดสงขลา (2555, สืบค้นเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2566, จาก http://www.songkhla.go.th) ได้เขียนบทความบันทึกเกี่ยวกับจังหวัดสงขลา ไว้ว่า จังหวัดสงขลานั้นตั้งอยู่ฝั่งตะวันออกของประเทศไทยมาแต่สมัยโบราณ มีชุมชนโบราณและเมืองเก่าแก่โบราณวัตถุ ขนบธรรมเนียมประเพณี และการละเล่นพื้นเมือง ศิลปะพื้นบ้านเป็นมรดกทางวัฒนธรรม สงขลาเพิ่งปรากฏเป็นครั้งแรกในบันทึกของพ่อค้าและนักเดินเรือชาวอาหรับ - เปอร์เซีย ระหว่างปี พ.ศ. 1993 – 2093 ในนามของเมืองซิงกูร์ หรือซิงกอร่า แต่ในหนังสือประวัติศาสตร์ธรรมชาติและการเมืองแห่งราชอาณาจักรสยามของนายกิโลลาส แซร์แวส เรียกชื่อเมืองสงขลาว่า “เมืองสิงขร” จึงมีการสันนิษฐานว่า คำว่าสงขลา เพี้ยนมาจากชื่อ “สิงหลา” (อ่านว่า สิง-หะ-ลา) หรือสิงขร

เหตุผลที่สงขลามีชื่อว่าสิงหลา แปลว่าเมืองสิงห์ โดยได้ชื่อนี้มาจากพ่อค้าชาวเปอร์เซีย อินเดีย แล่นเรือมาค้าขายได้เห็นเกาะหนู เกาะแมว เมื่อมองแต่ไกล จะเห็นเป็นรูปสิงห์สองตัวหมอบเฝ้าปากทางเข้าเมืองสงขลา ชาวอินเดียจึงเรียกเมืองนี้ว่า สิงหลา ส่วนไทยเรียกว่า เมืองสทิง เมื่อมลายูเข้ามาติดต่อค้าขายกับเมืองสทิง ก็เรียกว่า เมืองสิงหลา แต่ออกเสียงเพี้ยนเป็นสำเนียงฝรั่ง คือ เป็นซิงกอร่า ไทยเรียกตามเสียงมลายูและฝรั่งเสียงเพี้ยนเป็นสงขลา อีกเหตุผลหนึ่งอ้างว่า สงขลา เพี้ยนมาจากสิงขร แปลว่า ภูเขา โดยอ้างว่าเมืองสงขลาตั้งอยู่บริเวณเชิงเขาแดง ต่อมาได้มีการพระราชทานเจ้าเมืองสงขลาว่า “วิเชียรคีรี” ซึ่งมีความหมายสอดคล้องกับลักษณะภูมิประเทศ

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้มีพระบรมราชวินิจฉัยได้ว่า สงขลาเดิมชื่อสิงหนคร (อ่านว่า สิง-หะ-นะ-คะ-ระ) เสียงสระอะอยู่ท้าย มลายูไม่ชอบ จึงเปลี่ยนเป็นอา และชาวมลายูพูดลิ้นรัวเร็ว ตัดหะ และ นะ ออก คงเหลือ ซิง-คะ-รา หรือ สิงโครา จนมีการเรียกเป็น ซิงกอรา

สงขลาเป็นเมืองประวัติศาสตร์ มีเรื่องราวสืบต่อกันตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ มีการค้นพบหลักฐาน ได้แก่ ขวานหิน ซึ่งเป็นเครื่องมือสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ที่อำเภอสทิงพระ ประวัติความเป็นมาและวัฒนธรรมที่เมืองสทิงพระเจริญ **เค บูรล์เบท** ได้ให้ทัศนะว่า สทิงพระ คือศูนย์กลางของอาณาจักรเซี๊ยะโห้ หรือ เช็กโท เป็นแหล่งหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่ได้รับวัฒนธรรมอินเดียโดยตรงในสมัยอาณาจักรศรีวิชัย เป็นเวลาไม่น้อยกว่า 7 ศตวรรษ เพราะมีร่องรอยทางสถาปัตยกรรม ประติมากรรม
ที่แสดงให้เห็นว่าเมืองสทิงพระ เป็นศูนย์กลางการปกครองดินแดน รอบ ๆ ทะเลสาบสงขลาในสมัยนั้น

2. ที่ตั้งและอาณาเขต

ที่มา : กลุ่มงานสารสนเทศ และการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดสงขลา จังหวัดสงขลา (2555, สืบค้นเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2566 จาก http://www.songkhla.go.th)

จังหวัดสงขลา ตั้งอยู่ฝั่งตะวันออกของภาคใต้ตอนล่างระหว่างละติจูดที่ 617 – 756 เหนือลองติจูด 100 01-101-06 ตะวันออก สูงจะระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 4 เมตร อยู่ห่างจากกรุงเทพ มหานคร ตามเส้นทางรถไฟ 947 กิโลเมตร และทางหลวงแผ่นดิน 950 กิโลเมตร จังหวัดสงขลามีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	จังหวัดนครศรีธรรมธรรมราชและพัทลุง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	จังหวัดอ่าวไทย
ทิศใต้	ติดต่อกับ	จังหวัดยะลา, ปัตตานี และรัฐเคดาห์, รัฐปะลิสของประเทศมาเลเซีย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	จังหวัดพัทลุง และจังหวัดสตูล

จังหวัดสงขลามีพื้นที่ 7,393,889 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 4,853,249 ไร่ มีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ 27 ของประเทศ และใหญ่เป็นอันดับที่ 3 ของภาคใต้รองจากจังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดนครศรีธรรมราช

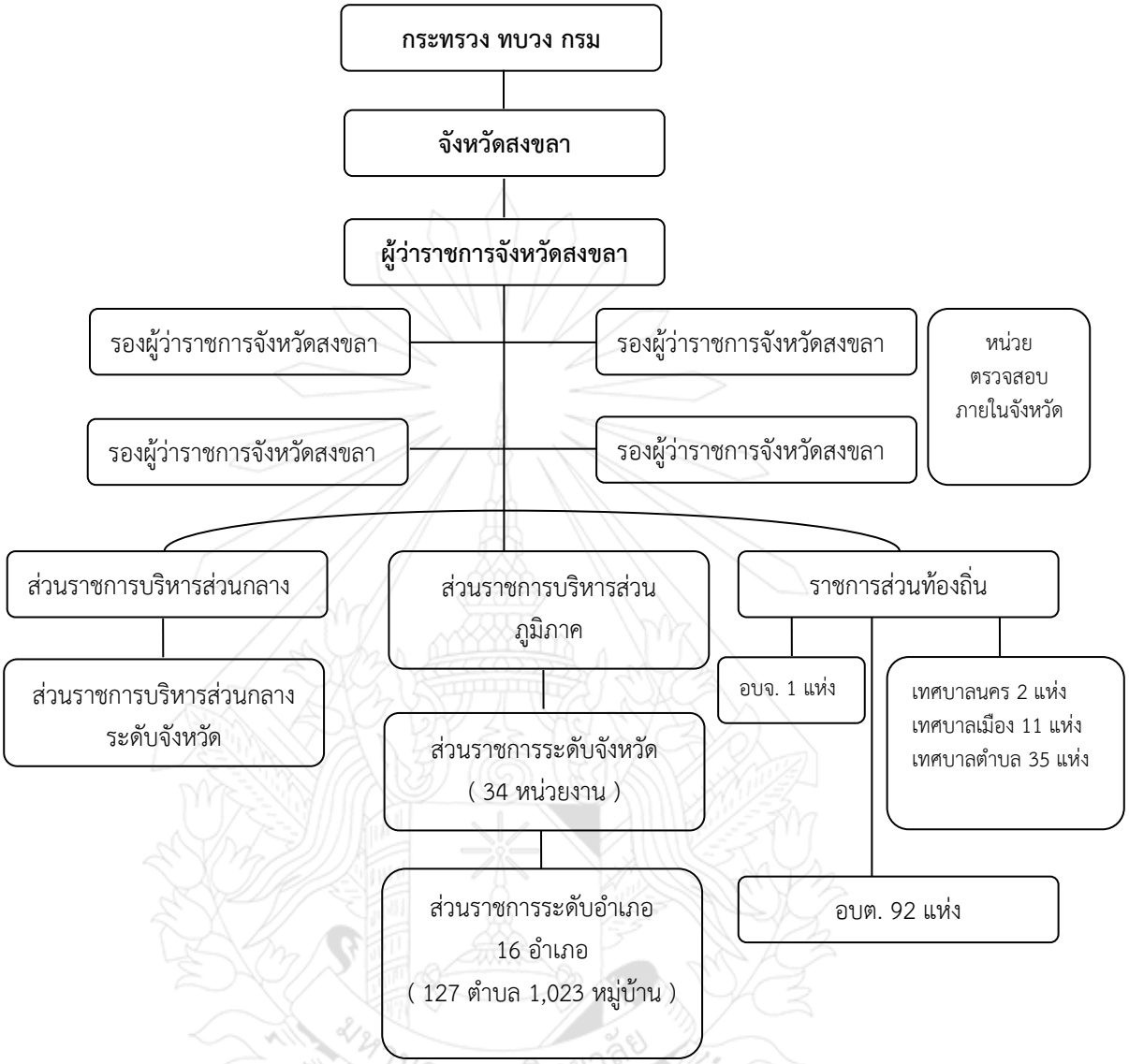
3. สภาพอากาศ

จังหวัดสงขลาตั้งอยู่ในเขตของลมมรสุมเมืองร้อน มีลมมรสุมพัดผ่านประจำทุกปี คือ ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ เริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคมถึงกลางเดือนมกราคม และลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ เริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม จากอิทธิพลของลมมรสุมดังกล่าว ส่งผลให้มีฤดูกาลเพียง 2 ฤดูกาล คือ

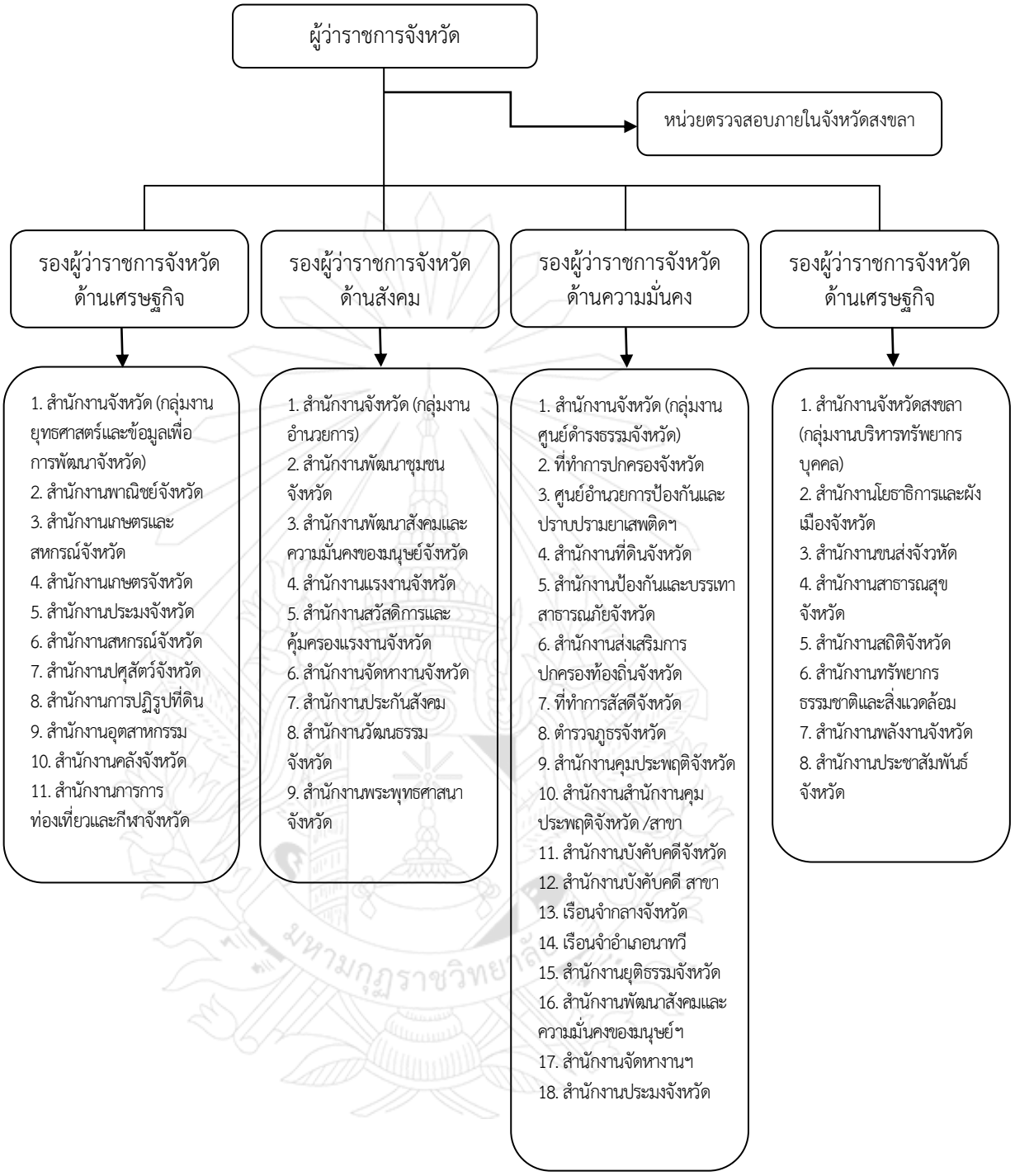
ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนกรกฎาคม ซึ่งจะเป็นช่วงที่ว่างของลมมรสุมจะเริ่มตั้งแต่หลังจากหมดมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ อากาศจะเริ่มรอนและอากาศจะมีอุณหภูมิสูงสุดในเดือนเมษายน แต่อากาศจะไม่ร้อนมากนักเนื่องจากตั้งอยู่ใกล้ทะเล

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนสิงหาคม ถึงเดือนมกราคม จังหวัดสงขลาจะมีฝนตกทั้งในช่วงลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือและลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ แต่ในช่วงลงมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ จะมีฝนตกชุกมากกว่า เนื่องจากพัดผ่านอ่าวไทย ส่วนมรสุมตะวันตกเฉียงใต้จะถูกเทือกเขาบรรทัดปิดกั้นทำให้ฝนตกน้อยลง

4. โครงสร้างการปกครอง

ที่มา : กลุ่มงานสารสนเทศ และการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดสงขลา จังหวัดสงขลา (2555, สืบค้นเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2566 จาก http://www.songkhla.go.th)

ที่มา : กลุ่มงานสารสนเทศ และการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดสงขลา จังหวัดสงขลา (2555, สืบค้นเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2566 จาก http://www.songkhla.go.th)

5. อำนาจหน้าที่

กลุ่มงานอำนวยความเป็นธรรม

แบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย คือ

1) ฝ่ายอำนวยความเป็นธรรม มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

1.1) ดำเนินการเกี่ยวกับควบคุม กำกับ ดูแล การรายงานผลการดำเนินการของศูนย์อำนวยความเป็นธรรมไปยังกรมการปกครอง

1.2) ประสานการดำเนินงานกรณีประชาชนร้องเรียน ร้องทุกข์ ขอความเป็นธรรม

1.3) แก้ไขปัญหาความเดือดร้อน และความขัดแย้งของประชาชนในพื้นที่

1.4) ปฏิบัติงานเกี่ยวกับศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมการปกครองและสนับสนุนเกี่ยวกับศูนย์ดำรงธรรมอำเภอ

1.5) ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการทวงถามหนี้

1.6) ดำเนินการเกี่ยวกับการปฏิบัติงานชันสูตรพลิกศพของพนักงานฝ่ายปกครองและสนับสนุนการปฏิบัติงานชันสูตรพลิกศพดของอำเภอ ตลอดจนรวบรวมผลการชันสูตรพลิกศพในเขตจังหวัดไปยังกรมการปกครอง

1.7 ปฏิบัติการร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของที่ทำการปกครองอำเภอที่ทำการปกครองกิ่งอำเภอ และหน่วยงานอื่นหรือที่ได้รับมอบหมาย

2) ฝ่ายนิติกร มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

2.1) ดำเนินการเกี่ยวกับการพิจารณา วินิจฉัย เรื่องร้องทุกข์และการอุทธรณ์คำสั่งเกี่ยวกับคุณสมบัติ การออกจากตำแหน่ง วินัย ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตร กำนัน

2.2) ให้คำปรึกษาแนะนำแก่อำเภอเกี่ยวกับการเลือก การดำรงตำแหน่งของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล สารวัตรกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้านและคณะกรรมการกลางหมู่บ้าน อพป. การออกจากตำแหน่งและการดำเนินการอื่น ๆ ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 พระราชบัญญัติจัดระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. 2522 ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการคัดเลือกกำนัน พ.ศ. 2551 และระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการเลือกผู้ใหญ่บ้าน พ.ศ. 2551 กำหนดและเป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอ

2.3) ดำเนินการเกี่ยวกับการพิจารณาเรื่องร้องเรียน ร้องทุกข์ อุทธรณ์ และการดำเนินการทางวินัยของข้าราชการ พนักงานราชการ และลูกจ้างประจำในสังกัดกรมการปกครอง

2.4) ดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปราม และติดตามผลการดำเนินการทุจริตทางทะเบียนราษฎร ทะเบียนทั่วไป และทะเบียนบัตรประจำตัวประชาชน รวมถึงการสอบสวน การพิจารณา การวินิจฉัยเรื่องการทุจริตทางทะเบียน

2.5) ดำเนินการเกี่ยวกับงานคดีปกครองและงานวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง

2.6) ดำเนินการเกี่ยวกับความรับผิดทางละเมิด คดีล้มละลาย คดีเพ่งและอาญา

2.7) ดำเนินการเกี่ยวกับการสั่งไม่ฟ้องและไม่อุทธรณ์คดีในอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัด

2.8) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของที่ทำการปกครองอำเภอ ที่ทำการปกครองกิ่งอำเภอ และหน่วยงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย

กลุ่มงานบัญชีและการเงิน (เสมียนตรา)

1) ฝ่ายบริหารจัดการงบประมาณ มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

1.1) ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดเก็บข้อมูล วิเคราะห์ ประมาณการ เพื่อจัดทำงบประมาณสำหรับคนใช้เป็นเครื่องมือในการดำเนินงานของส่วนราชการ ตามระบบการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่

1.2) ดำเนินการเกี่ยวกับการจัดหาพัสดุ ครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้างของที่ทำการปกครอง ที่ทำการปกครองอำเภอ ที่ทำการปกครองกิ่งอำเภอ

1.3) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของที่ทำการปกครองอำเภอ ที่ทำการปกครองกิ่งอำเภอ และหน่วยงานอื่นหรือที่ได้รับมอบหมาย

2) ฝ่ายการเงินและบัญชี มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

2.1) ดำเนินการด้านการเงิน การบัญชี

2.2) จัดทำแผนการตรวจสอบด้านการคลัง การบัญชี การพัสดุ ของกลุ่มงาน / ฝ่ายต่าง ๆ ของ จังหวัด / ที่ทำการปกครองจังหวัด ทำการปกครองอำเภอ ที่ทำการปกครองกิ่งอำเภอ และการจัดวางระบบการควบคุมภายใน

2.3) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของทำการปกครองอำเภอ ที่ทำการปกครองกิ่งอำเภอ และหน่วยงานอื่นหรือที่ได้รับมอบหมาย

กลุ่มงานปกครอง

แบ่งออกเป็น 5 ฝ่าย ดังนี้

1) ฝ่ายบริหารงานทั่วไป มีอำนาจหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับงานบริการทั่วไป งานธุรการ และงานสารบรรณของที่ทำการปกครองจังหวัด อำนวยการ ประสานงานและให้คำปรึกษาแนะนำในการบริหารการของทำการปกครองอำเภอ ที่ทำการปกครองกิ่งอำเภอ สนับสนุนการปฏิบัติงานของทำการปกครองอำเภอ ที่ทำการปกครองกิ่งอำเภอ ดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารบุคคลของข้าราชการกรมการปกครอง ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของที่ทำการปกครองอำเภอและหน่วยงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย

2) ฝ่ายบริหารงานปกครอง มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

2.1) ดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารงานปกครองท้องที่ การบริหารงานกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตัว สารวัตรกำนัน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้าน

2.2) ดำเนินการทางด้านการทะเบียนและรับผิดชอบการดำเนินการตามหน้าที่ของสำนักงานทะเบียนจังหวัด และควบคุมดูแลปฏิบัติงานด้านการทะเบียนและบัตรของสำนักงานทะเบียนอำเภอและสำนักของชนกลุ่มน้อยและคนต่างด้าวอื่น

2.3) ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ กฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมืองในส่วนของบุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทย กฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร การจัดทำทะเบียนประวัติและบัตรประจำตัวในส่วนของชนกลุ่มน้อยและคนต่างด้าวอื่น

2.4) ดูแลการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าวได้รับการผ่อนผันให้อยู่ในราชอาณาจักรไทยเพื่อการทำงาน

2.5) ดำเนินการสนับสนุนการเลือกตั้งทุกระดับ

2.6) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของที่ทำการปกครองอำเภอและหน่วยงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย

3) ฝ่ายการอนุญาตทางการปกครอง มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

3.1) ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยสถานบริการ โรงแรม โรงรับจำนำ อาวุธปืน การค้าของเก่า และขายทอดตลาด การพนัน การเรี่ยไร มูลนิธิ สมาคม และกฎหมายอื่น ๆ ในความรับผิดชอบของกรมการปกครองตามที่กฎหมายกำหนด

3.2) ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน

3.3) ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการบริหารองค์กรศาสนาอิสลามและกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมกิจการฮัจญ์

3.4) ดำเนินการเกี่ยวกับการใช้ที่ดินสาธารณะ และการปัญหาการบุกรุกที่ดินของรัฐ

3.5) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของที่ทำการปกครองอำเภอและหน่วยงานอื่นตามที่ได้รับมอบหมาย

4) ฝ่ายประสานแผนยุทธศาสตร์พัฒนาพื้นที่

4.1) ดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัด การส่งเสริมการจัดทำแผนพัฒนาอำเภอและการจัดทำข้อมูลเพื่อการบริการและพัฒนาพื้นที่จังหวัดแบบบูรณาการ

4.2) ดำเนินการประสานแผนพัฒนาระดับต่าง ๆ ในพื้นที่จังหวัดกับแผนพัฒนากลุ่มจังหวัดรวมทั้งแผนพัฒนาของหน่วยต่าง ๆ ที่อยู่ในพื้นที่จังหวัด

4.3) ดำเนินการเกี่ยวกับปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (กบจ.)

4.4) ดูแลรักษาระบบการสื่อสารข้อมูลของกรมการปกครอง ทั้งเครือข่ายภายใน (Intranet) และเครือข่ายภายนอก (Internet) ที่อยู่ในความรับผิดชอบของศูนย์สารสนเทศเพื่อการบริหารงานปกครอง

4.5) ดำเนินการเกี่ยวกับการบันทึกและการประมวลผลข้อมูลสารสนเทศในความรับผิดชอบของกรมการปกครองเพื่อรายงานผลให้กับส่วนกลาง

4.6) ดำเนินการเกี่ยวกับการปรับปรุงฐานข้อมูลสารสนเทศในความรับผิดชอบของกรมการปกครองการบูรณาการข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ ให้ถูกต้องและเป็นปัจจุบันเพื่อจัดทำเป็นศูนย์ข้อมูลจังหวัด

4.7) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย

5) ฝ่ายกิจการพิเศษ มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

5.1) ดำเนินงานเกี่ยวกับงานตามนโยบายรัฐบาล รวมทั้งภารกิจของส่วนราชการอื่นไม่มีหน่วยรับผิดชอบในระดับพื้นที่

5.2) ดำเนินการเกี่ยวกับงานส่งเสริมและพัฒนาอาชีพตามที่ได้รับมอบหมาย

5.3) สนับสนุนและประสานงานเกี่ยวกับการสงเคราะห์ช่วยเหลือราษฎรผู้ประสบภัยในจังหวัด

5.4) ดำเนินการเกี่ยวกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ และขับเคลื่อนหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่

5.5) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานหน่วยงานอื่นหรือที่ได้รับมอบหมาย

กลุ่มงานป้องกันและความมั่นคง

แบ่งงานออกเป็น 3 ฝ่าย คือ

1) ฝ่ายรักษาความสงบเรียบร้อย มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

1.1) ดำเนินการเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อย และการจัดระเบียบสังคม

1.2) ดำเนินการเกี่ยวกับงานกิจการอาสารักษาดินแดน

1.3 ดำเนินการเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมหรือที่ได้รับมอบหมาย

1.4) ปฏิบัติร่วมกับหรือการป้องกันหรือสนับสนุนการปราบปรามยาเสพติดที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมหรือที่มอบหมาย

2) ฝ่ายรักษาความมั่นคงภายใน มีอำนาจหน้าที่ดังนี้

2.1) ดำเนินการเกี่ยวกับงานกิจการมวลชน

2.2) ดำเนินการเกี่ยวกับงานด้านการข่าว และด้านการสื่อสาร

2.3) ดำเนินการเปลี่ยนกับงานกิจการชายแดน งานกิจการผู้อพยพและชนกลุ่มน้อย

2.4) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนการปฏิบัติงานของที่ทำการปกครองอำเภอ ที่ทำการกิ่งอำเภอ และหน่วยงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย

3) ฝ่ายกิจการชายแดน (เฉพาะพื้นที่จังหวัดที่มีเขตติดต่อกับชายแดน)

3.1) ดำเนินการเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงชายแดนการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน การอำนวยความสะดวกในการสัญจรข้ามแดน

3.2) ดำเนินการเกี่ยวกับงานกิจการผู้อพยพ

3.3) ดำเนินการเกี่ยวกับงานกิจการชนกลุ่มน้อย (ยกเว้นการกำหนดสถานะตามกฎหมาย)

3.4) ปฏิบัติงานร่วมกับหรือสนับสนุนปฏิบัติงานของหน่วยงานหรือที่ได้รับมอบหมาย

2.1.2 เขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

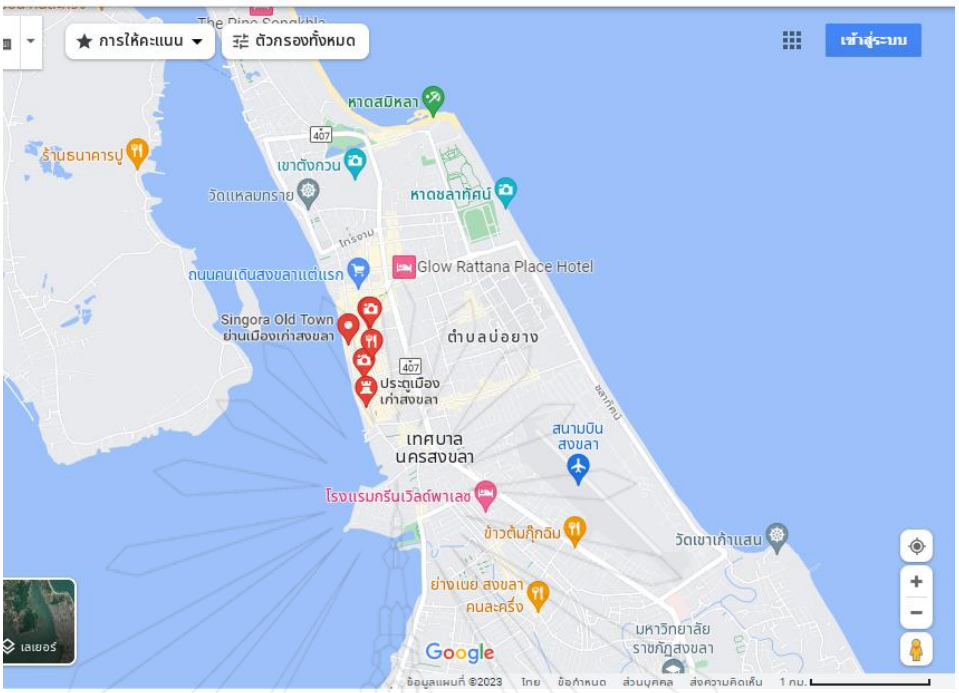
คณะกรรมการชุมชนย่านเมืองเก่า เทศบาลนครสงขลา (2564, สืบค้นเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2566, จาก http://www.songkhlacity.go.th) อธิบายไว้ว่า ย่านเก่าเมืองสงขลาตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมือง เมื่อออดีตราว 200 ปีก่อน ภายในชุมชนมีสิ่งก่อสร้างบ้านเรือนเก่าแก่ ที่มีหลากหลายรูปแบบสถาปัตยกรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ ทั้งรูปแบบอาคารตึกแถวแบบจีน แบบไทย และแบบตะวันตกปะปนสองข้างถนนภายในชุมชน ในอดีตตัวเมืองไม่ได้อยู่บริเวณในปัจจุบันนี้ แต่ตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันตกของทะเลสาบ เรียกว่า เมืองสงขลาฝั่งแหลมสน จนกระทั่ง พ.ศ. 2385 จึงขยายมาทางฝั่งตะวันออกบริเวณตำบลบ่อยางในปัจจุบัน เรียกกันว่า “เมืองสงขลาฝั่งบ่อยาง” แรกเริ่มมีถนน 2 สาย คือ ถนนนครนอก เป็นถนนเส้นนอกติดกับทะเลสาบ และถนนนครใน เป็นเส้นถนนในเมือง ต่อมามีการตัดถนนสายที่ 3 เพื่องานสมโภชเสาหลักเมือง เรียกว่าถนนเก้าห้องหรือย่านเก้าห้อง เนื่องจากเริ่มแรกมีห้องอยู่ 9 คูหา หรือ 9 ห้อง จนกระทั่งในปี พ.ศ.2478 จังหวัดสงขลา ได้จัดงานปีใหม่พร้อมกับจัดประกวดนางงามสงขลา มีสาวคนงามคนหนึ่งที่อาศัยอยู่ในแถบนี้ได้รับตำแหน่งนางงามสงขลา ชาวบ้านจึงเปลี่ยนมาเรียกกันติดปากว่า “ถนนนางงาม”

ถนนนครนอก จะเป็นถนนที่ติดกับฝั่งทะเลสาป ว่ากันว่าในอดีตบริเวณนี้เป็นท่าเทียบเรือเพื่อการค้าขายและขนส่งสินค้าจากต่างประเทศ ดูได้จากการมีโรงสีข้าวขนาดใหญ่ ซึ่งปัจจุบันที่แห่งนี้ได้ชื่อว่า หับ โห้ หิ้น หรือที่ชาวสงขลาเรียกกันว่า โรงสีแดง โรงสีข้าวแห่งนี้ตั้งอยู่บริเวณริมทะเลสาบสงขลา มีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกับพื้นที่เพาะปลูกข้าว แต่ในปัจจุบันได้ยกเลิกกิจการไปเนิ่นนานแล้ว เพราะเกิดจากสภาพแวดล้อม สังคม เทคโนโลยี ที่มีการพัฒนาและเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว สถานที่แห่งนี้ได้กลาย
มาเป็นแหล่งเรียนรู้ ให้กับผู้คนที่มาเยี่ยมชมที่นี่ เพื่อจะได้รู้ถึงประวัติ ความเป็นมา และวัฒนธรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในอดีต จนถึงปัจจุบัน

ถนนนครใน เป็นถนนที่อยู่ตรงกลางระหว่าง ถนนนครนอกและถนนนางงาม ถนนนครนอกนี้มีสถานที่สำคัญ คือ บ้านนครใน จะเป็นพิพิธภัณฑ์แห่งการอนุรักษ์ เสริมสร้างคุณค่า บ้านนครในเป็นบ้านไม้จีนแบบโบราณ และบ้านตึกสีขาว ภายในจะเป็นการจัดแสดงของเก่า การอนุรักษ์ของเก่า ให้ได้ชมกัน

ถนนนางงาม เดิมชื่อ ถนนเก้าห้อง หรือเรียกว่า ย่านเก้าห้อง ถนนเส้นนี้เกิดจากการตัดถนน เพื่อเป็นเส้นทางในการประกอบพิธีสมโภชเสาหลักเมือง ถนนนางงามนี้มีสถานที่สำคัญ คือ ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสงขลา ศาลเจ้าพ่อกวนอู ซึ่งเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ คู่บ้าน คู่เมือง ของชาวสงขลาและเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยสายเชื้อจีน

ในอดีตย่านถนนนครใน ถนนนครนอก และถนนนางงาม เป็นย่านการค้าที่คึกคัก เพราะเป็นจุดจอดเรือประมงและเรือสินค้าทั้งไทยและต่างชาติที่มาค้าขายในทะเลสาบสงขลา ต่อมาการสัญจรทางน้ำลดบทบาทลง ย่านเมืองเก่าก็ซบเซาตามไปด้วย แต่ก็ยังเหลือบรรยากาศเก่าๆ ของอาคารบ้านเรือน

ที่มา : คณะกรรมการชุมชนย่านเมืองเก่า
(2564, สืบค้นเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2566 จาก http://www.songkhlacity.go.th)

สรุปได้ว่า เขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา มีอายุมาแล้วราว 200 ปี ซึ่งมีถนนสำคัญ 3 สาย ได้แก่ ถนนนครนอก ถนนนครใน และถนนนางงาม ถนนทั้งสามสายนี้มีเอกลักษณ์ทางด้านสถาปัตยกรรม
ที่หลากหลาย ซึ่งก็ได้เกิดจากการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับชาวต่างชาติ ไม่ว่าจะเป็นอาคารสถาปัตยกรรมจีน สถาปัตยกรรมชิโนยูโรเปียน สถาปัตยกรรมผสม และสถาปัตยกรรมร่วมสมัย สถาปัตยกรรมเหล่านี้ต่างก็มีความงดงามที่แตกต่างกันออกไป ทำให้ย่านเมืองเก่าสงขลาแห่งนี้ เป็นแหล่งเรียนรู้สถาปัตยกรรม วัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ได้เป็นอย่างดี โดยมีการเล่าเรื่องราวจิตรกรรมผ่านฝาผนังของอาคารและบ้านเรือน เพื่อสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรม การดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่น และเพื่อเป็นสถานที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชม จังหวัดสงขลาอีกด้วย

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับภูมิรัฐศาสตร์

ภูมิรัฐศาสตร์ หรือ คำว่า Geopolitics ในภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับภูมิศาสตร์ในมิติของการเมือง โดยภูมิรัฐศาสตร์นั้นเป็นศาสตร์ที่นักการทหารและนักยุทธศาสตร์มีความจำเป็นต้องศึกษา เพราะจากอดีตที่ผ่านตั้งแต่มนุษยชาติได้เริ่มมีอารยธรรมและก่อสงครามสู้รบกันภูมิรัฐศาสตร์ ได้ถูกผนวกไว้ในแนวความคิดของการสู้รบด้วยเสมอ เพียงแต่การรวบรวมขึ้นเป็นศาสตร์เฉพาะนั้น เพิ่งเกิดมาในยุคที่เรียกว่า ยุทธศาสตร์สมัยใหม่ (Modern Strategy) ในช่วงตอนปลายศตวรรษที่ 19

แนวทางนโยบายต่างประเทศที่พยายามอธิบายและพยากรณ์พฤติกรรมทางการเมือง และขีดความสามารถทางด้านการทหารในแง่ ของสภาพแวดล้อมทางกาย ด้วยเหตุนี้ภูมิรัฐศาสตร์จึงเป็น

นิยัตินิยมทางประวัติศาสตร์ที่อิงอาศัยภูมิศาสตร์ในระดับต่าง ๆ ซึ่งรวบรวมความเห็นของนักวิชาการไว้ว่า

ฟรีดริค รัตเซล (อ้างถึงใน ดิจิตอลสคูล, 2560, สืบค้นเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2566, จาก http://www.digitalschool.club) ได้เปรียบเทียบรัฐกับอินทรีย์ที่มีชีวิตซึ่งจะต้องขยายพื้นที่ออกไปมิฉะนั้นก็จะต้องตาย

รูดอล์ฟ เจลเลน (อ้างถึงใน ดิจิตอลสคูล, 2560, สืบค้นเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2566, จาก http://www.digitalschool.club) ก็ดำเนินรอยตามกระบวนการเปรียบเทียบรัฐกับอินทรีย์นี้ โดยกล่าวว่ารัฐเป็นอะไรมากไปกว่าแนวความคิดทางกฎหมาย เจลเลนได้พัฒนากฎเกณฑ์ว่าด้วยรัฐโดยกล่าวว่าเป็น “อินทรีย์ทางภูมิศาสตร์ในเทศะ” และได้ตั้งชื่อกฎเกณฑ์เหล่านี้ว่า “ภูมิรัฐศาสตร์” ไว้ในหนังสือของเขา

ที่ชื่อรัฐในฐานที่เป็นรูปแบบแห่งชีวิตอย่างหนึ่ง หลักการของภูมิรัฐศาสตร์นี้ถึงแม้จะสร้างทฤษฎีโดยอิงภูมิศาสตร์และมีการนำเสนอในแง่ของการวิเคราะห์เชิงวิทยาศาสตร์ แต่ก็เต็มไปด้วยสิ่งโฆษณาชวนเชื่ออยู่มากมาย

คาร์ล เฮาโชเฟอร์ (อ้างถึงใน ดิจิตอลสคูล, 2560, สืบค้นเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2566, จาก http://www.digitalschool.club) มักจะให้การสนับสนุนอุดมการณ์ทางการเมืองหรือนโยบายแห่งชาติอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นการเฉพาะ โดยพวกเขาจะพยายามอธิบายหรืออ้างเหตุผลให้การสนับสนุนในแง่ของการอ้างเหตุผลโดยอิงหลักภูมิศาสตร์ ศัพท์ว่า ภูมิรัฐศาสตร์ นี้ก็ยังอาจจะนำไปใช้เพื่ออธิบายภูมิศาสตร์การเมืองที่พิจารณาในแง่ของโครงสร้างของโลก และรัฐที่เป็นองค์ประกอบของโลก หรืออาจจะใช้หมายถึงการวางแผนนโยบายต่างประเทศในรูปแบบที่นำองค์ประกอบทางภูมิศาสตร์ต่าง ๆ มาใช้เป็นข้อพิจารณา

นอกจากนี้ยังได้แบ่งประเภทของภูมิรัฐศาสตร์ไว้ 3 ลักษณะ

1. มีศาสตร์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นการเน้นในข้อเท็จจริงทางด้านภูมิศาสตร์ กายภาพและภูมิศาสตร์เศรษฐกิจในการเอื้อหรือจำกัดต่อจุดมุ่งหมายทางการเมือง

2. ภูมิรัฐศาสตร์เกี่ยวกับเรื่องที่เน้นระหว่างเรื่องภูมิประเทศ พรมแดน สถานที่ตั้งของประเทศ

3. ทฤษฎีทางด้านภูมิศาสตร์ที่เน้นถึงแนวความคิดทฤษฎีในรูปอุดมคติหรือสิ่งที่ควรจะเป็นหรือสิ่งที่อยากให้เป็นในอนาคต

ภูมิรัฐศาสตร์ยังมีการศึกษาแพร่หลายไปหลายที่เช่น ในสหรัฐฯ เช่น

วิลเลี่ยม บิลพิล (William Bilpin) (อ้างถึงใน ดิจิตอลสคูล, 2560, สืบค้นเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2566, จาก http://www.digitalschool.club) ได้เสนอแนวความคิดลัทธิขยายอาณาเขตของสหรัฐฯ ที่เรียกว่า Manifest Destiny ในปี พ.ศ. 2379 ที่มีการระบุว่าดินแดนบริเวณลุ่มแม่น้ำมิสซิสซิปปี้ คือ “ดินแดนที่เป็นหัวใจ” ของสหรัฐฯ และนครเซนต์หลุยซ์ ควรได้รับการสถาปนาเป็นเมืองหลวงของสหรัฐฯ

อัลเฟรด เทเยอร์ มาฮาน (อ้างถึงใน ดิจิตอลสคูล, 2560, สืบค้นเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2566, จาก http://www.digitalschool.club) ผู้ซึ่งมีอิทธิพลต่อแนวความคิดกำลังอำนาจทางเรือที่

ประกอบด้วย กำลังอำนาจทางทะเล หรือที่เรียกว่า “สมุทธานุภาพ” และกำลังอำนาจกำลังรบทางเรือ หรือที่เรียกว่า “นาวิกานุภาพ” ที่มีผลต่อแนวความคิดของนักการทหารเรือในปัจจุบัน

นิโคลัส เจ สปีกแมน (อ้างถึงใน ดิจิตอลสคูล, 2560, สืบค้นเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2566, จาก http://www.digitalschool.club) ศาสตราจารย์แห่งมหาวิทยาลัยเยลผู้สอนวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเจ้าของ “ทฤษฎีขอบดินแดน” หรือที่เรียกกันในหมู่ทหารว่า “ทฤษฎีขอบโลก” ซึ่งเป็นทฤษฎีโต้แย้ง ทฤษฎีดินแดนที่เป็นหัวใจของแมคคินเดอร์

ทฤษฎีดินแทนที่เป็นหัวใจ (heartland Theory) ทฤษฎีนี้นำเสนอโดย แมคคินเดอร์ใน ปี 1904 ผ่านบทความชื่อ The Geographical Pivot of History ต่อมาสมาคมภูมิศาสตร์แห่งชาติที่กรุงลอนดอน แมคคินเดอร์ ด้วยแนวคิดว่า พื้นที่ทวีปยุโรปและอัฟริกามีความต่อเนื่องเป็นผืนเดียวกัน และให้ชื่อว่า “เกาะโลก” โดยเกาะโลกนี้มีจุดสำคัญทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญยิ่ง คือบริเวณดินแดนในแถบยูเรเซีย และได้กำหนดบริเวณสำคัญที่เรียกว่า “ดินแดนหัวใจ” เริ่มจากทะเลบอลติกและทะเลดำในทางตะวันตกไปจนกระทั่งถึงเขตไซบีเรียในทางตะวันออก และทางเหนือเริ่มจากมหาสมุทรอาร์กติกลงจนถึงเทือกเขาหิมาลัยทางใต้ และรวมส่วนใหญ่ของที่ราบสูงอิหร่านทางตะวันตกเฉียงใต้และที่ราบสูงมองโกเลียทางตะวันออกเฉียงใต้บริเวณ ดินแดนหัวใจ นี้กำลังทางเรือจะเข้าได้ยากมาก และลักษณะภูมิประเทศเป็นภูเขาล้อมรอบทำถือเป็นชัยภูมิที่ดี นอกจากนี้ยังสามารถเคลื่อนกำลังเข้าไปยึดครองยุโรปตะวันออกและตะวันตก สำหรับดินแดนหัวใจนั้นจะถูกล้อมด้วยทวีปยุโรปและเอเชีย มีประเทศจีน อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน ฯลฯ ล้อมรอบ ซึ่งแมคคินเดอร์ เรียกดินแดนบริเวณนี้ว่า “ดินแดนรูปวงเดือนริมใน และได้กล่าวว่า “Who rules East Europe Commands the Heartland, Who rules the Heartland commands the World Island, Who rules the World Island commands the World” โดยถอดความเป็นไทยได้ว่า “ใครครองยุโรปตะวันออกผู้นั้นควบคุมใจโลก ผู้ใดควบคุมใจโลกได้ผู้นั้นควบคุมเกาะโลก และผู้ใดสามารถคุมเกาะโลกได้ผู้นั้นจะควบคุมโลก”

นอกจากปัจจัยทางด้านภูมิรัฐศาสตร์ ที่มีผลทำให้กระบวนการในการกำหนดยุทธศาสตร์ความมั่นคง ยังคงมีปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลให้เกิดภัยคุกคาม ในรูปแบบใหม่ เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา เช่น การเกิดขึ้นของโลกาภิวัตน์ (Globalization) ที่ส่งผลให้เกิดการดำเนินกิจการต่าง ๆ ข้ามชาติ (Transnational) เช่น อาชญากรรมข้ามชาติ การกีดกันทางการค้า ฯลฯ หรือ การเกิดขึ้นของประชาสังคม (Civil Society) ที่ทำให้ความเป็นรัฐชาติ (State – Nation) ถูกท้าทายหรือการมีนวัตกรรมใหม่ ๆ เกิดขึ้นจำนวนมากทำให้ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิต หรือการความขัดแย้งระหว่างวัฒนธรรม (Clash of Civilization) ที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งไปทั่วโลก หรือเหล่านี้ล้วนแต่ประกอบกันเป็นแนวความคิดแบบก้าวข้ามพ้นสมัยใหม่ (Postmodern) ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสิ่งต่าง ๆ รอบตัวอย่างมากมายจนยากที่จะกำหนดขอบเขตที่ชัดเจนในแต่ละภาคส่วน

สรุปได้ว่า ภูมิรัฐศาสตร์ในประเทศไทยยังคงมีความสำคัญอยู่เสมอ เพียงแต่ว่าจะมีผู้ที่ทำงานทางด้านความมั่นคงทั้งหลายจะนำปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้มาพิจารณามากน้อยแค่ไหนตามแต่ความถนัดของตน เพราะอย่างไรก็ตามประเทศไทยยังคงต้องตั้งอยู่ ณ ที่เราอยู่ในปัจจุบันมีเพื่อบ้านรอบ ๆ เป็นพม่า ลาว เขมร และมาเลเซีย และมีความสัมพันธ์กับกลุ่มประเทศอาเซียน ในระดับที่ดีมีความสัมพันธ์อันดีกับจีน เวียดนาม และสิงคโปร์ เพราะฉะนั้นการรักษาสมดุลระหว่างประเทศต่าง ๆ

จึงเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ เพราะยังไงก็ตามจีนคงต้องแผ่อำนาจลงมาทางใต้ เพื่อให้มีเส้นทางออกทะเลทางใต้และป้องกันไม่ให้สหรัฐฯ ใช้ยุทธศาสตร์ปิดล้อมได้สำเร็จ และสิ่งที่สำคัญที่สุด คือ ประเทศไทยเป็นประเทศมีชื่อเสียงในเรื่องการใช้มาตรการทางการฑูตมายาวนาน เราสามารถใช้จุดแข็งในข้อนี้รักษาผลประโยชน์ของชาติไว้ได้ และถ้ามองกันที่ผลประโยชน์ของชาติสูงสุด แล้วส่วนพลังอำนาจทางทหารจะเป็นอำนาจที่คอยสนับสนุนเท่านั้น

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ในอดีต

เพื่อให้เข้าใจสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการบริหารงานของจังหวัดสงขลาในปัจจุบัน ควรที่จะพิจารณาการพัฒนาการในอดีตของเมืองสงขลา และชุมชนบริเวณพื้นที่จังหวัดสงขลา

1. ยุคชุมชนโบราณ

เมื่อประมาณ 5,000 ปี มาแล้ว ซึ่งเป็นยุคก่อนประวัติศาสตร์ มีการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ในบริเวณพื้นที่จังหวัดสงขลา โดยพบหลักฐานที่สำคัญ คือ การพบภาชนะดินเผาแบบหม้อสามขา ภาชนะดินเผาลายเชือกทาบ ขวานหินขัด โครงกระดูกมนุษย์และสัตว์ในสมัยหินใหม่ ฝังอยู่ในถ้ำของเขารักเกียรติ ตำบลกำแพงเพชร อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา พบภาชนะดินเผาลายเชือกทาบ สมัยหินใหม่เป็นจำนวนมากที่ถ้ำเขาลูกช้าง ตำบลปาดังเบซาร์ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา และพบขวานหินขัดที่บ้านสวนตูล อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา แสดงให้เห็นว่าคนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่มีชีวิตแบบสังคมล่าสัตว์และหาของป่าในพื้นที่ป่าเขาด้านทิศตะวันตก และทิศใต้ของจังหวัดสงขลา และได้อพยพลงสู่ที่ริมน้ำเมื่อประมาณ 5,000 – 3,000 ปีมาแล้ว นอกจากนั้นยังได้พบกลองได้พบกลองมโหระทึกหล่อด้วยสำริดที่ อำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา แสดงให้เห็นว่าชุมชนบริเวณจังหวัดสงขลา ได้ติดต่อกับชุมชนภายนอก โดยเฉพาะอินเดียและจีน เมื่อประมาณ 3,000 – 2,000 ปีมาแล้ว

วิชัย กาญจนสุวรรณ (2547, สืบค้นเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2566, จาก http://kb.psu.ac.th /psukb/handle/2553/4938) ชุมชนโบราณในบริเวณจังหวัดสงขลา ได้ก่อตั้งขึ้นตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 12
ที่สำคัญมี 4 แห่งดังนี้

1. ชุมชนโบราณปะโอ ตั้งอยู่บริเวณริมคลองปะโอ ตำบลวัดขนุน อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา เป็นคลองที่เชื่อมต่อระหว่างอ่าวไทยกับทะเลสาบสงขลา พบเครื่องปั้นดินเผา และแหล่งเครื่องปั้นดินเผาแบบกุณฑีและกุณโฑ

2. ชุมชนโบราณสทิงพระ ตั้งอยู่ ตำบลจะทิ้งพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา เป็นบริเวณที่พบวัตถุโบราณหลายยุคหลายสมัยปะปนกัน

3. ชุมชนโบราณเขาคูหา - เขาพะโคะ ตั้งอยู่ ตำบลชุมชน อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา พบสระน้ำขนาดใหญ่ และถ้ำที่เป็นเทวสถาน น่าจะเป็นศูนย์กลางของพิธีกรรมศาสนาพราหมณ์

4. ชุมชนโบราณสีหยัง ตั้งอยู่ ตำบลบ่อตรุ อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา มีสถูปก่ออิฐโบราณและคูน้ำคันดินรอบวัดสีหยัง

ทั้ง 4 ชุมชนโบราณที่กล่าวมา ชุมชนโบราณสทิงพระมีการพัฒนาการต่อเนื่อง มีศูนย์กลางเมืองอยู่ที่หมู่ที่ 5 บ้านจะทิ้งพระ ตำบลจะทิ้งพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ลักษณะชุมชนเป็นเมืองที่มีกำแพงและคูเมืองล้อมรอบ 4 ด้านด้านทิศเหนือกว้าง 280 เมตร ทิศใต้กว้าง 275 เมตร ทิศตะวันออกกว้าง 20 เมตร และทิศตะวันตกกว้าง 305 เมตร เมืองสทิงพระเจริญรุ่งเรืองระหว่างพุทธศตวรรษที่ 12 – 18 ในช่วงสมัยศรีวิชัย เมืองสทิงพระ ได้ดูแลเมืองอื่น ๆ ที่ตั้งอยู่บริเวณรอบทะเลสาบสงขลา และได้เสื่อมอำนาจประมาณพุทธศตวรรษที่ 19 พร้อมทั้งได้ย้ายศูนย์อำนาจการปกครองจากตำบลจะทิ้งพระ มาอยู่บริเวณวัดพะโคะ เรียกว่าเมืองพัทลุง ซึ่งเจริญอยู่ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 19 - 22 ถูกพวกโจรสลัดมลายู ชนเผ่าอินโดนีเซียปล้นสะดมหลายครั้ง มีการเผาทำลายบ้านเมืองและวัดวาอาราม ทำให้ประชาชนหนีภัยโจรสลัดไปตั้งชุมชนใหม่ 2 แห่ง คือ ที่บางแก้ว อำเภอเขาชัยสน จังหวัดพัทลุงและที่หัวเขาแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

2. ยุคสมัยอยุธยาและกรุงธนบุรี

เรื่องราวของเมืองสงขลาที่หัวเขาแดงในยุคสมัยอยุธยา ได้มีหลักฐานของชาวต่างประเทศหลายชิ้นที่กล่าวถึงเจ้าเมืองสงขลาที่ชื่อ ดะโต๊ะ โมกอลล์ ที่ตั้งเมืองขึ้นบริเวณเขาแดง เขาค่าย ม่วง และเขาน้อย ประมาณปี พ.ศ. 2153 – 2155 มีการค้าขายกับพ่อค้าดัทช์ อังกฤษและฝรั่งเศส ระยะแรกเจ้าเมืองสงขลายอมรับอำนาจของกรุงศรีอยุธยา แต่เมื่อสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง ได้ขึ้นครองราชย์ ในปี พ.ศ. 2173 โดยการรัฐประหาร และสังหารรัชทายาทที่ชอบธรรมถึง 2 พระองค์เจ้าเมืองสงขลาคนใหม่คือ สุลต่านสุลัยมาน ได้เริ่มแข็งเมืองกับกรุงศรีอยุธยา ได้สร้างป้อม คู ประตู หอรบอย่างแข็งแรง กรุงศรีอยุธยายกทัพมาปราบหลายครั้งแต่ปราบไม่ได้ สุลต่านสุลัยมานก็ตั้งตัวเป็นกษัตริย์เรียกกันว่า พระเจ้าเมองสงขลา ทำให้สงขลาเจริญหลายด้าน ทั้งการค้าระหว่างประเทศ การสร้างกองทัพ และผลิตเงินตราของเมืองสงขลา เพื่อแลกเปลี่ยนสินค้ากับต่างชาติ

มุสตาฟ บุตรชายคนโตของพระเจ้าเมืองสงขลาที่ 1 ได้ขึ้นครองราชย์เป็นพระเจ้าเมืองสงขลาคนที่ 2 ซึ่งเป็นยุคของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. 2199 – 2231) ของกรุงศรีอยุธยา พระองค์ท่านได้ส่งกองทัพมาปราบเมืองสงขลา ในปี พ.ศ. 2223 โดยเกลี้ยกล่อมให้ผู้รักษาป้อมเมืองเอาใจออกห่างจากเจ้าเมืองสงขลาและการสนับสนุนของฝรั่งเศส ทำให้ปราบปรามสำเร็จ สมเด็จพระนารายณ์มหาราชเสนอยกเมืองสงขลาหัวเขาแดงให้ฝรั่งเศส แต่ฝรั่งเศสปฏิเสธเพราะเป็นเมืองที่ถูกทำลายอีกทั้งท่าเรือยังใช้การไม่ได้

หลังจากเมืองสงขลาที่หัวเขาแดงถูกทำลาย ได้เกิดเมืองสงขลาฝั่งแหลมสนขึ้น รัฐบาลกลางที่อยุธยาเกรงว่าเมืองสงขลาจะเข้มแข็งขึ้นอีก จึงลดฐานะให้เป็นหัวเมืองขึ้นของเมืองพัทลุง ในปี พ.ศ. 2242 จนมาขึ้นกับเมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นเมืองเอกเมืองเดียวของภาคใต้ในยุคนั้น จนกระทั่ง พ.ศ. 2310 กรุงศรีอยุธยาเสียกรุงแก่พม่า เจ้าเมืองนครศรีธรรมราชตั้งตนเป็นอิสระจากรัฐบาลกลางเรียกว่า ชุมชนเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช โดยมีเมืองสงขลาขึ้นตรงกับเจ้านครศรีธรรมราช แต่ในปี พ.ศ. 2313 สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ปราบชุมชนเจ้านครศรีธรรมราชสำเร็จ

3. ยุคกรุงรัตนโกสินทร์

เมืองสงขลาเริ่มพัฒนาเป็นหัวเมืองขนาดใหญ่ในสมัยกรุงธนบุรี และสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นและยังคงยึดหลักการปกครองแบบอยุธยา ซึ่งได้มีการปรับปรุงในรัชกาลสมเด็จพระบรมไตร

โลกนาถ โดยแบ่งการปกครองออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ การปกครองส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และหัวเมืองประเทศราช

ในด้านการปกครองส่วนภูมิภาค เมืองสงขลาจัดอยู่ในหัวเมืองภาคใต้ มีสมุหพระกลาโหมเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ 20 เมือง ได้แก่ สงขลา พัทลุง นครศรีธรรมราช ไชยา หลังสวน ชุมพร ปะทิว คลองวาน กุย ปราณ ตะนาวศรี มะริด กระ ตะกั่วป่า พังงาน ถลาง กาญจนบุรี ไทรโยก และเพชรบุรี

นอกจากนี้หัวเมืองในส่วนภูมิภาค ยังแบ่งเป็นหัวเมือง เอก โท ตรี จัตวา หัวเมืองเอกทางใต้ได้แก่ เมืองนครศรีธรรมราช เมืองถลาง และเมืองสงขลา เมืองเอกเหล่านี้มีหน้าที่ปกครองดูแลภายในหัวเมืองของตน และดูแลประเทศราชด้วย โดยเมืองประเทศราชทางภาคใต้ ได้แก่ รัฐมลายูทางใต้ เช่น ไทรบุรี กลันตัน ตรังกานู ผู้ครองตำแหน่งเป็นสุลต่าน มียศเป็นพระยา รัฐเหล่านี้ขึ้นตรงต่อเมืองนครศรี ธรรมราช ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ปัตตานีก่อกบฏจึงทรงดำริว่าเมืองนครศรีธรรมราชเพียงเมืองเดียว ไม่สามารถควบคุมดูแลได้อย่างทั่วถึง จึงตั้งเมืองสงขลาขึ้นเป็นเมืองเอกให้มีหน้าที่ดูแลเมืองปัตตานีและตรังกานู ส่วนเมืองนครศรีธรรมราชให้ดูแลเมืองไทรบุรี และได้มีการใช้การปกครองแบบนี้มาจนถึงก่อนการปฏิรูปการปกครองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เมืองสงขลาถูกลดบทบาทและความสำคัญลง เพราะเจ้าเมองสงขลามีคู่แข่งที่สำคัญในขณะนั้น คือ เจ้าพระยานครศรีธรรมราช (น้อย) โดยมีการยกเมืองตรังให้ไปขึ้นกับเมืองนครศรีธรรมราช เพื่อต้องการให้เมืองตรังเป็นที่ตั้งกำลังทางทหารของนครศรี ธรรมราช และต้องการสร้างเมืองนครศรีธรรมราชเป็นศูนย์กลางที่เข้มแข็งของหัวเมืองใต้

ต่อมาสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเปลี่ยนแปลงพระบรมราโชบายการปกครองหัวเมืองภาคใต้ เนื่องจากเกิดเหตุความไม่สงบในหัวเมืองมลายู โดยเฉพาะเมืองไทรบุรี จึงต้องปกครองให้ใกล้ชิดมากกว่าเดิม อีกทั้งได้ย้ายที่ตั้งเมืองสงขลาใหม่ โดยย้ายจากที่ตั้งบริเวณแหลมสนไปตั้ง ณ พื้นที่ฝั่งตะวันออกของทะเลสาบสงขลา

ภายหลังที่เมืองสงขลาย้ายเมืองมาอยู่ฝั่งบ่อยาง ซึ่งเป็นที่ตั้งของเมืองสงขลาในปัจจุบัน บ้านเมืองจึงเจริญก้าวหน้าขึ้นตามลำดับ และในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนี้ เมืองสงขลาเริ่มมีชื่อแขวงหรืออำเภอเป็นครั้งแรก เพื่อเป็นการกำหนดเขตไพร่พลเนื่องจากมีดินแดนติดต่อกับหัวเมืองมลายูซึ่งอยู่ในเขตอิทธิพลของอังกฤษ และกำลังล่าอาณานิคมอยู่ในขณะนั้น จึงทรงดำเนินพระบรมราโชบาย ในการปกครองหัวเมืองประเทศราชภาคใต้อย่างใกล้ชิดขึ้น เพื่อความมั่นคงและปลอดภัยในพระราชอาณาเขต อีกทั้งมีการโปรดเกล้าฯ ให้ยกท้องที่หลายแห่ง จากเมืองพัทลุงและเมืองนครศรีธรรมราช ไปขึ้นกับเมืองสงขลาทำให้ขนาดของเมืองสงขลากว้างขึ้นกว่าเดิม

สงบ ส่งเมือง (อ้างถึงใน วิชัย กาญจนสุวรรณ, 2547, สืบค้นเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2566, จาก http://kb.psu.ac.th /psukb/handle/2553/4938) ตั้งแต่ปลายรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว จนถึงต้นรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เมืองสงขลาได้มีการพัฒนามากขึ้นหลายประการ ดังนี้

1. การปรับปรุงสัมพันธภาพระหว่างเมืองสงขลากับหัวเมืองใกล้เคียง เช่น เมืองพัทลุง เมืองนครศรีธรรมราช และเมืองไทรบุรี โดยส่งเสริมให้หัวเมืองเหล่านี้มีความสัมพันธ์อันดีกับเมืองสงขลา

2. โปรดเกล้าฯ ให้ยกเมืองสตูล ซึ่งแยกออกมาจากไทรบุรี ขึ้นกับเมืองสงขลาในปี พ.ศ. 2384 เพื่อส่งเสริมให้เมืองสงขลามีเมืองท่าชายฝั่งตะวันตก

3. ปรับปรุงสัมพันธภาพระหว่างเมืองสงขลากับรัฐบาลกลาง

4. เมืองสงขลาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น เป็นการพัฒนาในระบบเก่าคือ ระบบไพร่หรือศักดินา โดยรัฐบาลกลางได้ยกฐานะเมืองสงขลาขึ้นใหม่ โดยได้เลือนบรรดาศักดิ์ และศักดินาเจ้าเมืองสงขลาขึ้นเป็นเจ้าพระยาถือศักดินา (ไร่) 10,000 และให้เจ้าเมืองสงขลามีอำนาจ ได้ว่ากล่าวสิทธิ์ขาดในราชการทั้งปวง ตลอดจนแขวเมืองสงขลา และเมืองขึ้นเมืองสงขลา

ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นความจำเป็นที่จะต้องปฏิรูปการปกครอง เนื่องจากเกิดเหตุการณ์ภายนอกประเทศที่สำคัญ คือ การล่าอาณานิคมของประเทศมหาอำนาจ และเหตุการณ์ภายในประเทศคือ ระบบราชการแผ่นดินที่เป็นอยู่เดิม ไม่มีประสิทธิภาพจึงมีการปฏิรูปการปกครอง ในปี พ.ศ. 2435 โดยทรงปฏิรูประบบบริหารราชการส่วนกลางออกเป็น 12 กระทรวง โดยใช้วิธีการปกครองแบบมณฑล และเทศาภิบาล มีการแบ่งเขตการปกครองออกเป็นหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และเมือง และรวมเมืองตั้งแต่สองเมืองขึ้นไปเข้าเป็นมณฑล

การรวมหัวเมืองจัดตั้งเป็นมณฑลได้ขยายไปทั่วราชอาณาจักร ทางภาคใต้มีทั้งหมด 4 มณฑล คือ ภูเก็ต นครศรีธรรมราช ชุมพร และปัตตานี ส่วนเมืองสงขลาไปรวมอยู่ในมณฑลนครศรีธรรมราช ซึ่งก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2439 โดยมีพระยาวิเชียรคีรี (ชม ณ สงขลา) เป็นผู้ว่าราชการเมืองสงขลา (พ.ศ. 2431 – 2444)

ศรีสมร ศรีเบญจพลางกูล (อ้างถึงใน วิชัย กาญจนสุวรรณ, 2547, สืบค้นเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2566, จาก http://kb.psu.ac.th/psukb/handle/2553/4938) กล่าวถึง มณฑลนครศรีธรรมราชได้ตั้งที่ว่าการที่เมืองสงขลา โดยมีพระยาสุขุมนัยวินิต (ปั้น สุขุม) ข้าหลวงเทศาภิบาลอยู่ที่สงขลาและนครศรีธรรมราชเป็นเวลาเท่า ๆ กัน และได้มีการปฏิรูปการปกครองมณฑลนครศรีธรรมราชหลายด้าน โดยจะกล่าวถึงเฉพาะด้านการปกครองซึ่งมีการปฏิรูปดังนี้คือ

1. ใช้บังคับการปกครองหัวเมือง ร.ศ. 117 ซึ่งเป็นข้อบังคับเกี่ยวกับการจัดตั้งเมือง ตำแหน่งข้าราชการประจำเมือง และการบริหารระดับเมืองตามข้อบังคับฉบับนี้ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยได้ทรงเปลี่ยนชื่อหัวหน้าส่วนราชการใหม่ จากคำว่า “เจ้าเมือง” เป็น “ผู้ว่าราชการเมือง” และยังมีกรมการเมืองปลัดเมือง ยกกระบัตร ผู้ช่วยราชการ และจ่าเมือง เป็นต้น

2. ใช้พระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ ร.ศ.116 จัดการปกครองอำเภอโดยจัดแบ่งเขตอำเภอ และตั้งกรรมการอำเภอ ตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ทั้งในเมืองนครศรีธรรมราช พัทลุง และสงขลา

3. การจัดการปกครองตำบลและหมู่บ้าน พระยาสุขุมนัยวินิตได้นำพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ. 116 ไปจัดการปกครองตำบลและหมู่บ้านที่เมืองนครศรีธรรมราชเมืองพัทลุง และสงขลา รวม 3 เมือง มีกำนัน 232 คน ผู้ใหญ่บ้าน 2,699 คน

4. การจัดการปกครองท้องที่ในบริเวณ 7 หัวเมือง ร.ศ. 120 พระยาสุขุมนัยวินิตได้ให้พระพิพิธภักดี ผู้รักษาการเมืองปัตตานี จัดการปกครองท้องที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ ร.ศ.116 โดยเริ่มที่เมืองปัตตานี ตั้งแต่ ร.ศ.118 ส่วนเมืองอื่น ๆ มาเริ่มใน ร.ศ.120

ทวีศักดิ์ ล้อมลิ้ม (อ้างถึงใน วิชัย กาญจนสุวรรณ , 2547, สืบค้นเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2566, จาก http://kb.psu.ac.th /psukb/handle/2553/4938) กล่าวถึง ในปี พ.ศ. 2457 รัชกาลพระบาท สมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดเกล้าฯ ให้เปลี่ยนชื่อเมืองเป็นจังหวัด เช่น เมืองสงขลาเปลี่ยนเป็นจังหวัดสงขลา ผู้ว่าราชการเมืองเปลี่ยนเป็นผู้ว่าราชการจังหวัด และให้ยุบหัวเมืองเอก โท ตรี จัตวา เป็นตำบล อำเภอ และจังหวัด ต่อมาในปี พ.ศ. 2458 ได้โปรดเกล้าฯ ให้ยกเลิกตำแหน่งข้าหลวงเทศาภิบาล และแต่งตั้งตำแหน่งสมุหเทศาภิบาลขึ้นตรงต่อพระมหากษัตริย์ จนถึงปี พ.ศ. 2464 จึงให้สังกัดกระทรวงมหาดไทย และให้มีการรวมมณฑลตั้งแต่ 2 มณฑลขึ้นไป เป็น “มณฑลภาค” โดยมี 5 ภาค แต่ละภาคมีอุปราชบังคับบัญชาสำหรับภาคใต้ได้ตั้งเมืองสงขลาเป็นศูนย์บังคับบัญชาการภาค และส่งสมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอเจ้าฟ้ากรมหลวงลพบุรีราเมศวร์เป็นอุปราช

ชูชัย ฉายะบุตร (อ้างถึงใน วิชัย กาญจนสุวรรณ , 2547, สืบค้นเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2566, จาก http://kb.psu.ac.th/psukb/handle/2553/4938) กล่าวถึง ในสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ทรงมีพระราชประสงค์ให้ราษฎรในท้องถิ่นได้ปกครองตนเอง เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจได้เรียนรู้และทดลองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยพระองค์จึงได้ทรงแต่งตั้งคณะกรรมการยกร่างพระราชบัญญัติเทศบาล แต่ร่างพระราชบัญญัติเทศบาลฉบับนี้มิได้ออกมาบังคับใช้เนื่องด้วยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทย เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475

หลังจากมีเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย ในปี พ.ศ. 2475 โดยคณะราษฎรได้ก่อการรัฐประหาร รัฐบาลสมัยประชาธิปไตยประกาศยุบมณฑลทั้งหมดเหลือเพียงจังหวัด ทุกจังหวัดมีฐานะเท่าเทียมกัน และมีผู้ว่าราชการจังหวัดบังคับบัญชาแต่ละจังหวัด

แนวคิดกระจายอำนาจการปกครองให้ท้องถิ่นมีมากขึ้น หลังจากมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 โดยจัดการบริหารแบบเทศบาล ได้มีการตราพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล โดยเปลี่ยนฐานะท้องถิ่นที่เป็นสุขาภิบาลเดิมให้เป็นเทศบาล สำหรับจังหวัดสงขลา ได้ยกฐานะสุขาภิบาลหาดใหญ่เป็นเทศบาลตำบลหาดใหญ่ และสุขาภิบาลเมืองสงขลา เป็นเทศบาลเมืองสงขลา ในวันที่ 7 ธันวาคม 2478

ในปี พ.ศ. 2498 ได้มีการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ขึ้นตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ. 2498 ในสมัยรัฐบาลของ จอมพล ป. พิบูลสงคราม กำหนดให้องค์การบริหารจังหวัดมีฐานะเป็นนิติบุคคลและแยกจากจังหวัดซึ่งเป็นราชการส่วนภูมิภาค นอกจากนี้ได้มีการออกพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 ซึ่งได้แยกข้าราชการส่วนภูมิภาคออกจากฝ่ายบริหารขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งเดิมผู้ว่าราชการจังหวัดเคยดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมาให้สมาชิกสภาจังหวัดเป็นผู้เลือกนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดขึ้นทำหน้าที่เป็นฝ่ายบริหาร

ในปี พ.ศ. 2537 ได้มีการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) มีวิวัฒนาการและความเป็นมาเช่นเดียวกับสภาตำบล เหตุที่มีการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลขึ้นมาใหม่นั้น

เนื่องจากรัฐบาล มีนโยบายที่จะกระจายอำนาจการปกครองไปสู่ประชาชนให้มากขึ้น จึงได้พิจารณาปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับ “สภาตำบล” ที่มีอยู่แต่เดิมเสียใหม่ และได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 โดยให้มีการยกฐานะสภาตำบลที่มีรายได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบใหม่ เรียกว่า “องค์การบริหารส่วนตำบล” และต่อมาได้มีการแก้ไขปรับปรุงพระราชบัญญัตินี้มาจนถึง ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2543 โดยในพื้นที่จังหวัดสงขลามีตำบลทั้งหมด 121 ตำบล 1,022 หมู่บ้าน

4. การบริหารจังหวัดสงขลาในตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นไป

จากการพัฒนาการทางการเมือง และการบริหารที่กล่าวมา การบริหารของจังหวัดสงขลาในปัจจุบันได้แยกเป็น 2 ระดับ คือ

ระดับภูมิภาค ประกอบด้วย จังหวัด ส่วนราชการประจำจังหวัด อำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน

ระดับท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล

เพื่อให้เห็นภาพทั่ว ๆ ไป ของการบริหารงานจังหวัดสงขลามีพื้นที่ประมาณ 7,700 ตารางกิโลเมตร มีขนาดใหญ่เป็นอันดับที่ 27 ของประเทศและใหญ่เป็นอันดับสามของภาคใต้ โดยมีเมืองหาดใหญ่เป็นศูนย์กลางการค้า เศรษฐกิจและการคมนาคมของภาคใต้ตอนล่าง โดยสภาพภูมิศาสตร์ทางตอนเหนือทางฝั่งตะวันออกเป็นคาบสมุทรแคบและยาวยื่นลงมาได้ เรียกว่า คาบสมุทรสทิงพระ ทิศใต้และทิศตะวันตกเป็นภูเขาและที่ราบสูง ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำ ลำคลองไหลลงทะเลสาบสงขลา

ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ คือ ยางพารา มีเนื้อที่เพาะปลูกประมาณ 1.7 ล้านไร่ ชาประมาณ 450,000 ไร่

สภาพสังคมของจังหวัดสงขลากำลังเปลี่ยนแปลงจากภาคเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น ทำให้มีการย้ายแรงงานจากภาคเกษตรกรรมจากอำเภอรอบนอกมาสู่อำเภอที่ทมีฐานโรงงานอุตสาหกรรมเพื่อหางานทำ เช่น อำเภอหาดใหญ่ อำเภอเมืองสงขลา และในเขตเทศบาลที่ประชากรเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจนส่วนอำเภอระโนดและสทิงพระ ประชากรลดน้อยลง

5. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศไทยในสมัยรัตนโกสินทร์

ถาปกรณ์ กำเนิดศิริ (2564, สืบค้นเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2567, จาก https://www. trueplookpanya.com/learning/detail/34899) ให้ความเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ว่า พัฒนาการของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ในด้านต่าง ๆ เป็นผลจากปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองของไทยในหลาย ๆ ด้าน เช่น ลักษณะที่ตั้งของประเทศไทยทางภูมิศาสตร์ ความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ บทบาทของพระมหากษัตริย์ และอิทธิพลของชาติตะวันตกทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และวัฒนธรรม โดยมีปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศไทยอย่างมั่นคงในสมัยรัตนโกสินทร์ ดังนี้

1) ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยเป็นทำเลที่มีความพร้อมในหลาย ๆ ด้าน การมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศพื้นบ้านหลาย ๆ ประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้กลายเป็นศูนย์กลาง

ในด้านการคมนาคมทางบกที่สามารถเชื่อมต่อกับประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคนี้ได้โดยสะดวก และยังเป็นจุดแวะพักที่สำคัญจุดหนึ่งของเส้นทางการค้าทางทะเล ไทยจึงกลายเป็นที่หมายตาของลัทธิล่าอาณานิคมตะวันตก และกลายเป็นศูนย์กลางของการค้าและความเจริญรุดหน้าแบบสากลในภูมิภาคนี้เช่นกัน

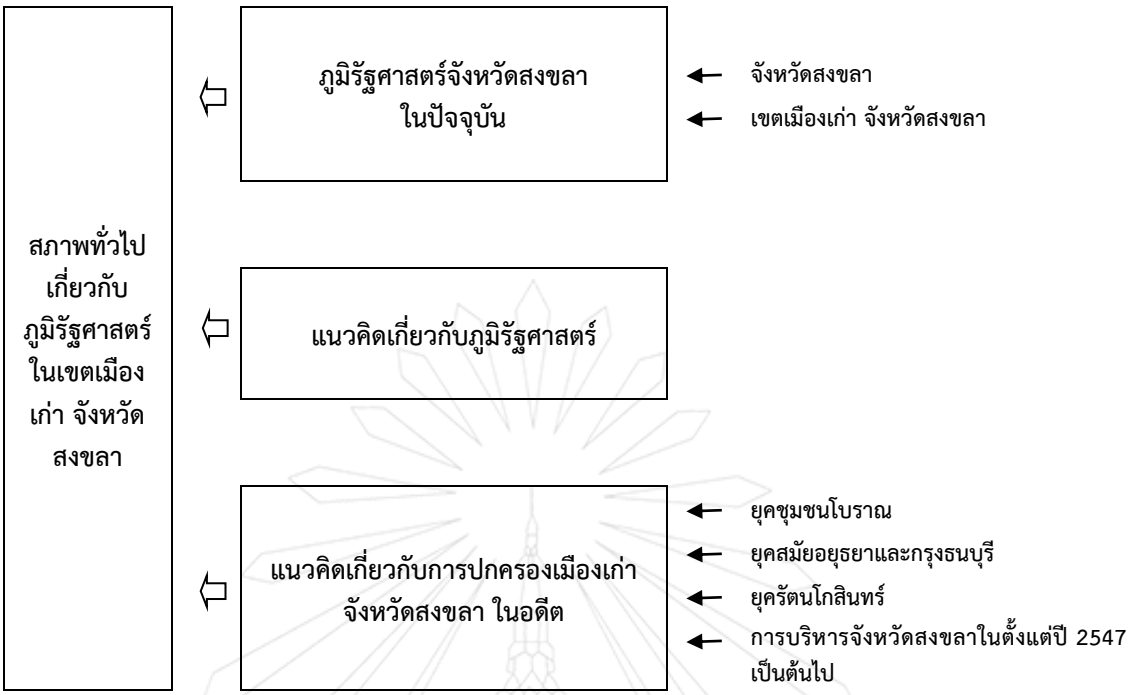
2) ประเทศไทยเป็นดินแดนที่มีความหลากหลายและความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบไปด้วย เขตภูเขาสูง ป่าไม้ แม่น้ำลำธาร ที่ราบลุ่ม ซึ่งเหมาะแก่การเพาะปลูก ไปจนถึงหาดทรายชายทะเล และมหาสมุทรทั้งสองด้านของคาบสมุทรมลายู ทำให้ประเทศไทยมีอาหารเหลือเฟือจากการเกษตรและการประมง และมีทรัพยากรที่จำเป็นต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของประเทศอย่างเพียงพอ ไม่ว่าจะเป็นแหล่งน้ำจืด ป่าไม้ หินแร่ ตลอดจนเชื้อเพลิงธรรมชาติ

3) พระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ที่มีต่อราษฎรและประเทศชาติ อีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรือง ของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์อย่างมากก็คือ การที่พระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทย ทั้งชาติในยามที่บ้านเมืองอยู่ในภาวะสงคราม และการรุกรานจากภายนอก ทำให้ประเทศไทยสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและปลอดภัย การสร้างความสัมพันธ์กับชาติมหาอำนาจต่าง ๆ เพื่อถ่วงดุลอิทธิพลของลัทธิล่าอาณานิคมตะวันตก การปรับเปลี่ยนนโยบายให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ทำให้ประเทศไทยสามารถดำรงอธิปไตยของชาติไว้ได้ แม้ต้องเผชิญวิกฤตในหลายครั้งหลายคราว

4) ศาสนาพุทธ พราหมณ์ และการนับถือผี ที่คนไทยส่วนใหญ่ยึดถือมาช้านาน มีอิทธิพลต่อความเชื่อในกฎแห่งกรรม ทำให้เป็นผู้ประพฤติดี กตัญญูรู้คุณ มีน้ำใจ เอื้อเฟื้อ โอบอ้อมอารี อ่อนน้อมถ่อมตน และมีสัมมาคารวะ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่ชนต่างชาติที่พบเห็นเกิดความนิยมชมชอบ ส่งผลให้ประเทศไทยมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักและชื่นชมในระดับสากล นำมาสู่ความเจริญรุ่งเรืองของประเทศในหลากหลายด้านในที่สุด

สรุปได้ว่า จังหวัดสงขลา มีการเปลี่ยนแปลงด้านการปกครองตามยุค ตามสมัยในทิศทางที่ดีขึ้นในทุกยุค แต่ละยุคสมัยมีการพัฒนาด้านการเมืองให้เข้ากับการปกครองและการดำเนินชีวิตในแต่ละยุคสมัย ทำให้การปกครองในจังหวัดสงขลาเป็นเมืองที่เจ-ริญเติบโตอย่างรวดเร็ว

สามารถสรุปได้ตามแผนภูมิที่ 2.1 ดังนี้

ภาพที่ 2.1 แสดงสภาพทั่วไปเกี่ยวกับรูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

บทที่ 3
การจัดการปกครองในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบศึกษาภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา” ในบทนี้จะเป็นการกล่าวถึง การจัดการปกครองในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา กล่าวคือ การศึกษาเรื่องแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการปกครอง แนวคิดเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมในกรปกครอง และชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ซึ่งแนวคิดที่นำมาใช้นั้น ผู้วิจัยได้ค้นคว้ารวบรวม และสามารถประมวลสรุปเอาเฉพาะที่เห็นว่าสำคัญ สามารถสรุปได้ดังนี้

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการปกครอง

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมในการปกครอง

3.3 ชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

3.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการปกครอง

3.1.1 ความหมายและความสำคัญ

คำว่า Governance เป็นคำศัพท์ที่เคยถูกใช้ในฝรั่งเศส นับตั้งแต่ศตวรรษที่ 14 เป็นต้นมา ซึ่งในยุคนั้นหมายถึง ข้าราชการในสำนักราชวัง โดยคำว่า Governance มาจากคำภาษากรีก คือ คำว่า Kubernan ซึ่งหมายถึง นำทาง นำร่อง ชี้นำ ซึ่งเพลโตมาใช้อธิบายถึงการออกแบบระบบของการควบคุมการปกครอง ต่อมามีการสร้างคำใกล้เคียงขึ้นเป็นภาษาลาตินในยุคกลาง คือคำว่า Gubernare ซึ่งหมายถึง การนำร่อง การสร้างระเบียบ การชี้นำ และมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่า Government หมายถึง การกระทำหรือกระบวนการใช้อำนาจรัฏฐาธิปัตย์ในการควบคุม สั่งการชี้นำ การกำหนดนโยบายและการบริหารนโยบาย สำหรับในภาษาไทยมีผู้ให้คำนิยามคำว่า Governance ไว้เช่นกัน ซึ่งคำนิยามนั้นครอบคลุมทั้งการบริหาร (Administration) การจัดการ (Management) การปกครอง (Governance)

อัมพร ธำรงลักษณ์ (2553, หน้า 22) สำหรับแนวคิด Governance หรือ การบริหารจัดการปกครอง มีนักวิชาการทางด้านรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ได้อธิบายถึงสาระสำคัญไว้และถูกนำไปศึกษาต่ออย่างแพร่หลายในวงวิชาการ ซึ่งได้ชี้ให้เห็นถึงพัฒนาการว่า นับแต่การมีกระแสคลื่นการปฏิรูประบบบริหารงานภาครัฐในยุโรปตะวันตกในทศวรรษที่ 1980 ได้มีการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ มีการนำหลักการบริหารภาคธุรกิจเอกชนมาปรับใช้กับภาครัฐ มีการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่นมากขึ้น มีการเปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคมและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการสาธารณะมากขึ้น ประชาชนมีความตื่นตัวที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการผลประโยชน์สาธารณะมากขึ้น

เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา (2550, หน้า 134 – 135) ได้เสนอถึงนิยามของ Governance หรือการบริหารจัดการปกครองไว้ว่า เป็นคำที่เกิดขึ้นพร้อมกับการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงบทบาทของรัฐช่วงทศวรรษ 1990 เป็นการวางแนวทางและจัดความสัมพันธ์ในการปกครองของภาครัฐใหม่เพื่อให้

ระบบการเมืองเปิดกว้าง และกระจายอำนาจมากยิ่งขึ้น ส่งเสริมให้ตัวแสดงนอกภาครัฐสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองมากยิ่งขึ้น และการเปลี่ยนแปลงจากอำนาจที่รวมศูนย์อยู่ที่รัฐบาล ให้กระจายออกไปตามท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อให้เกิดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ปกครองตนเอง และลดขนาดของภาครัฐให้เล็กลงเพื่อความคล่องตัว

พัชรี สิโรรส (2557, หน้า 136 – 157) ได้อธิบายถึงแนวคิด Governance หรือการบริหารจัดการปกครองไว้ค่อนข้างกระชับ ละเอียด เข้าใจง่าย โดยอธิบายไว้ว่า ช่วงทศวรรษที่ 1990 เป็นต้นมา แนวคิดการบริหารจัดการปกครองหรือ Governance ได้ถูกให้ความสำคัญอย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้นในฐานะเป็นแนวคิดที่เปิดให้ภาครัฐ เอกชน ประชาสังคม ประชาชน เข้ามาพูดคุย ปรึกษาหารือกัน และมีกระบวนการกำหนดนโยบายแนวนอน (Horizontal dimension of policymaking) เน้นการประสานงานระหว่างตัวแสดงนโยบายที่มาเข้าร่วม ทั้งนี้การบริหารจัดการปกครองมีความหมายมากกว่าการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม (Citizen participation) หากแต่ยังมีนัยถึงบทบาทอำนาจรัฐ ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ เอกชน ประชาสังคม ประชาชน อย่างไรก็ตาม Governance จะดีหรือไม่ดีไม่ได้อยู่ที่ความหมายของคำ หากแต่ขึ้นอยู่กับตัวแปรอื่นๆ ประกอบกัน และคำว่า Governance ได้ถูกใช้อธิบายสภาวการณ์ที่เสื่อมถอยของการปกครองแบบลำดับขั้นบังคับบัญชา (Decline of hierarchical government) เพื่อต้องการเคลื่อนตัวไปสู่การปกครองแนวระนาบ (Horizontal government) มากขึ้น ซึ่งไม่ได้ผูกขาดการดำเนินการอยู่ที่ภาครัฐเพียงส่วนเดียว คำว่า Governance จึงมีความกว้างกว่าคำว่า Government ในขณะที่ Government เป็นเพียงครึ่งหนึ่งของ Governance และไม่ว่าจะเป็นกรอบคิดเรื่องการลดขนาดของรัฐ (Minimal state) บรรษัทภิบาล (Corporate governance) การจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New public management : NPM) ธรรมาภิบาล (Good governance) ระบบการเชื่อมโยงทางสังคมแบบไซเบอร์ (Cybernetic System) เครือข่ายขององค์การที่จัดการดูแลได้ด้วยตัวเอง (Self – organizing network) ล้วนเป็นลักษณะหนึ่งของ Governance ทั้งสิ้น แต่อย่างไรก็ตาม ทุกกรอบคิดต่างก็มีจุดร่วมที่สำคัญ คือ การพึ่งพากันระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งที่เป็นรัฐและไม่ใช่รัฐ อันส่งผลให้เส้นแบ่งระหว่างส่วนต่าง ๆ ในสังคมไม่ชัดเจน สมาชิกในเครือข่ายของการบริหารจัดการปกครองนี้ มีปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ด้วยความจำเป็นด้านต่าง ๆ เช่น การแลกเปลี่ยนความรู้ ทรัพยากร การเจรจาประนีประนอมเป้าหมายระหว่างกัน อยู่บนฐานของความไว้เนื้อเชื่อใจกัน ปฏิบัติตามกติกาที่มาจากข้อตกลงร่วมกัน มีอิสระทางการบริหารจัดการจากรัฐ แต่รัฐจะเป็นผู้กำกับดูแลอย่างห่าง ๆ เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นสำคัญ ดังนั้น เมื่อทุกคนต่างก็ต้องร่วมมือกันจัดการปกครอง กรอบคิดเรื่องผู้ปกครอง (Governors) และผู้ถูกปกครอง (Governed) ก็จะเจือจางลง ซึ่งลักษณะสำคัญของการบริหารจัดการปกครอง คือ มีจุดเน้นที่มิติความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรในการกำหนดนโยบาย การบริการสาธารณะ การพึ่งพากันระหว่างองค์กร เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย นโยบาย และการบริการสาธารณะ มีลักษณะการกำกับดูแลแบบแนวนอน ใช้ความรู้จากตัวแสดงภาคประชาชนเพื่อปรับปรุงคุณภาพของนโยบายและบริการสาธารณะใช้ข้อมูลที่หลากหลายจากตัวแสดงต่าง ๆ การให้ตัวแสดงต่าง ๆ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประชาชน เข้ามาร่วมตั้งแต่ต้นเพื่อความชอบธรรมในการตัดสินใจ

ทั้งนี้ เครือข่ายการบริหารจัดการปกครอง (Governance network) ถือได้ว่าเป็นกลไกสำคัญอย่างหนึ่งในการบริหารจัดการปกครอง (Governance) โดยเครือข่ายการบริหารจัดการ

ปกครอง คือ เครือข่ายนโยบายที่ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงที่เข้ามาร่วมในเครือข่ายมีลักษณะเป็นแนวนอนแต่ละตัวแสดงทีเข้ามามีสถานะที่เป็นอิสระและสามารถประกอบกิจกรรมในเครือข่ายอย่างอิสระ แม้จะต้องพึ่งพากันและกันในหมู่ตัวแสดงก็ตาม ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นทำผ่านกระบวนการเจรจาต่อรองมีกระบวนการเสวนา (Deliberative process) ในการพูดจาของสมาชิกเครือข่ายเพื่อสร้างความเข้าใจ การเรียนรู้และการทำร่วมกัน อันนำมาซึ่งความไว้วางใจ และรู้สึกผูกพันต่อเครือข่ายและเป็นฐานนำไปสู่การตัดสินใจแบบประนีประนอมและสมาฉันท์ การเจรจาต่อรองเกิดขึ้นภายใต้กรอบกฎกติกาตามกฎหมาย และตามธรรมเนียมประเพณีที่เคยปฏิบัติ ตามการรับรู้เข้าใจและตามจินตนาการ แต่ไม่จำเป็นต้องอยู่ในบรรยากาศที่กลมเกลียว เห็นสอดคล้องกันตลอดเวลามีลักษณะของการกำกับดูแลตนเอง (Self – regulating) มีการสร้างกรอบกติกาของตนเองขึ้นมาในกลุ่ม มีการพิจารณาถึงทรัพยากรศักยภาพของกลุ่มที่มิได้จำกัดอยู่ที่กฎกติกาของรัฐ การสร้างกฎกติกาของตนเองขึ้นมานี้มีความจำเป็นเพื่อให้เครือข่ายสามารถเปลี่ยนผ่านจากการมีความสัมพันธ์แนวตั้งมาเป็นแนวนอนมีวัตถุประสงค์ไปสู่เป้าหมายเพื่อสาธารณะภายในนโยบายนั้น ๆ เครือข่ายที่มิได้มุ่งไปสู่เป้าหมายสาธารณะหรือทำไปเพื่อประโยชน์ของกลุ่มตนเท่านั้น ย่อมไม่ถือว่าเป็นเครือข่ายการบริหารจัดการปกครอง นอกจากนี้ เครือข่ายการบริหารจัดการปกครองจะช่วยให้สามารถระบุประเด็นปัญหาใหม่ ๆ และช่วยหาทาแก้ไขปัญหาได้อย่างยืดหยุ่น และเป็นไปได้มากขึ้น กระบวนการตัดสินใจมีคุณภาพเพราะมีการประเมินและตรวจสอบโดยสมาชิกในกลุ่มโดยปริยาย เป็นฐานแห่งความสมานฉันท์ เป็นการจัดการความขัดแย้งไปในตัว เกิดความรับผิดชอบร่วมกัน ลดการต่อต้านในกระบวนการนโยบาย

จะเห็นได้ว่าเครือข่ายการบริหารจัดการปกครองจะมีความสัมพันธ์กับการที่จะต้องมีเครือข่ายนโยบาย (Policy networks) เพราะปัจจุบันการกำหนดนโยบายตลอดถึงการนำนโยบายไปปฏิบัตินั้นต้องมีความทันสมัยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนของประชาชน ท่ามกลางสังคมที่หลากหลายและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังซับซ้อนมากขึ้น การบริหารจัดการในลักษณะความร่วมมือและมีความยืดหยุ่นแบบเครือข่าย นโยบายจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในปัจจุบัน ดังที่นักวิชาการทางด้านนโยบายสาธารณะอย่าง แก้วคำ ไกรสรพงษ์ (2551, หน้า 228) และ พัชรี สิโรรส (2557, หน้า 42 – 43) ต่างก็ได้ชี้ให้เห็นว่าเครือข่ายเชิงนโยบาย คือ ชุดความสัมพันธ์ระหว่างตัวแสดงด้วยกันที่พึ่งพาอาศัยว่ากันตามสถานการณ์และมีการสร้างกติกาการปฏิบัติ โดยแต่ละตัวแสดงมีวัตถุประสงค์เป้าหมาย และผลประโยชน์ของตนเอง นโยบายเป็นผลมาจากการรวมปฏิสัมพันธ์ของตัวแสดงต่าง ๆ เนื่องจากในบางสถานการณ์สมาชิกมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร จึงต้องพึ่งทรัพยากรของสมาชิกอื่น ๆ ในเครือข่าย เพื่อให้สามารถไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อำนาจของแต่ละตัวแสดงจะขึ้นอยู่กับมีทรัพยากรตัวแสดงนั้น ๆ มีและเครือข่ายเห็นว่ามีค่าและเป็นที่ต้องการสำหรับเครือข่ายนั้น ๆ

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการปกครอง คือ การวางแนวทางและจัดความสัมพันธ์ในการปกครองของภาครัฐใหม่ เพื่อให้ระบบการเมืองเปิดกว้างและการกระจายอำนาจมากขึ้น ส่งเสริมให้ตัวแสดงนอกภาครัฐสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองมากยิ่งขึ้น และเปลี่ยนแปลงจากอำนาจที่รวมศูนย์อยู่ที่รัฐบาลให้กระจายออกไปสู่ท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อให้ท้องถิ่นปกครองตนเองได้

3.1.2 แนวคิดการบริหารจัดการปกครองท้องถิ่นบนฐานเครือข่ายความร่วมมือ

เครือข่ายความร่วมมือ คือ ทางเลือกใหม่ของการบริหารจัดการปกครองท้องถิ่นในยุคปัจจุบันที่บริบททางเศรษฐกิจ สังคมม และการเมือง มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ด้วยเหตุดังนี้ การบริหารจัดการปกครองท้องถิ่นในปัจจุบัน จึงจำเป็นต้องเป็นการบริหารจัดการปกครองท้องถิ่นบนฐานเครือข่ายความร่วมมือ (Collaborative local governance)

วีระศักดิ์ เครือเทพ (2550, หน้า 89 – 91) ได้ชี้ให้เห็นว่า เครือข่ายความร่วมมือ คือ ชุดความสัมพันธ์ของความร่วมมือเชิงสถาบันหรือองค์กรในการทำงานระหว่างตัวแสดงต่าง ๆ ด้วยการแบ่งงานกันทำตามความถนัด แลกเปลี่ยนทรัพยากร เทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน และการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของตัวแสดงต่าง ๆ ภายในเครือข่ายอย่างชัดเจน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการร่วมกัน ทั้งนี้รูปแบบเครือข่ายสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามแต่ลักษณะของปัญหาและบริบทแวดล้อม

วสันต์ เหลืองประภัสร์ และคณะ (2557, หน้า 406 – 407) ได้เสนอ Collaborative governance model ไว้อย่างน่าสนใจ โดยใช้ในภาษาไทยว่า “ตัวแบบการบริการกิจการบ้านเมืองแบบร่วมกัน” โดยเสนอไว้ว่า เงื่อนไขพื้นฐานที่สำคัญของการบริการกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน คือ

1. การริเริ่มความร่วมมือ กล่าวคือ เป็นการเปิดพื้นที่การทำงานร่วมกันที่ริเริ่มโดยหน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐ โดยวัตถุประสงค์ของการที่หน่วยงานภาครัฐริเริ่มการร่วมมือกันทำงานกับภาคส่วนอื่น ๆ ก็เป็นไปเพื่อขับเคลื่อนภารกิจให้บรรลุเป้าหมายของหน่วยงาน หรือเป็นการแสดงบทบาทร่วมกันกับตัวแสดงอื่น ๆ ตามที่กฎหมายหรือระเบียบกำหนดบทบาทและอำนาจหน้าที่ไว้

2. ตัวแสดงที่เกี่ยวข้อง กล่าวคือ ตัวแสดงที่เข้ามาร่วมในกระบวนการต้องประกอบด้วยตัวแสดงภาครัฐ และตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ ซึ่งมีฐานะเป็นภาคีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการบริหารภารกิจหรือนโยบายสาธารณะ ฝ่ายที่มีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการจึงครอบคลุมทั้งภาคธุรกิจหรือเอกชน ภาคประชาสังคมและชุมชน ซึ่งเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหารจัดการงานของภาครัฐ ในฐานะพลเมืองหรือทางสังคม หรือองค์กร

3. การแสดงบทบาท กล่าวคือ ภาคีที่เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการต้องสามารถแสดงบทบาทร่วมตัดใจกับตัวแสดงภาครัฐได้โดยตรง มิใช่มีบทบาทเพียงให้ข้อคิดเห็นหรือให้คำปรึกษาแก่หน่วยงานภาครัฐ โดยทุกฝ่ายต้องมีการพบปะเจรจาหารือกันอย่างต่อเนื่อง มีการแลกเปลี่ยน รับฟัง โต้แย้งเสนอแนะและตัดสินใจร่วมกัน ตัวแสดงที่มิใช้ภาครัฐต้องมีส่วนในการตัดสินใจ แม้อำนาจตัดสินใจสุดท้ายจะอยู่ที่หน่วยงานภาครัฐก็ตาม

4. การจัดโครงสร้างการทำงาน กล่าวคือ ต้องมีการจัดโครงสร้างความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการที่ทำให้ทุกฝ่ายเข้ามาแสดงบทบาทร่วมกัน กลไกการทำงานร่วมกันภายใต้โครงสร้างความสัมพันธ์ที่เป็นทางการควรเกิดจากการตกลงวางกรอบกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์ร่วมกันของทุกฝ่าย เป็นการทำงานร่วมกันโดยมีกระบวนการบริหารจัดการรูปแบบเฉพาะที่ทุกฝ่ายร่วมกันกำหนดขึ้น โดยผ่านการวางกฎเกณฑ์และระเบียบปฏิบัติต่าง ๆ ที่เป็นทางการ เพื่อรองรับการขับเคลื่อนการบริการสาธารณะที่อยู่ในอำนาจหน้าที่รับผิดชอบของหน่วยงานภาครัฐ

5. การตัดสินใจ กล่าวคือ การทำงานร่วมกันต้องมีจุดมุ่งหมายเพื่อเปิดให้ทุกฝ่ายเข้ามาตัดสินใจร่วมกันบนฐานของการแสวงหาทางออกที่สะท้อนฉันทานุมัติของทุกฝ่าย ซึ่งเป็นทางเลือกที่เอื้อให้ทุกฝ่ายได้รับประโยชน์ร่วมกัน กระบวนการตัดสินใจในการทำงานร่วมกันต้องไม่ใช่การต่อรองประนีประนอม หรือแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ แม้หน่วยงานภาครัฐจะถือครองอำนาจหน้าที่การตัดสินใจในการดำเนินภารกิจ แต่เป้าหมายในการดำเนินภารกิจนั้น ต้องตั้งอยู่บนฐานของฉันทานุมัติที่ทุกฝ่ายร่วมกันกำหนดขึ้น การตัดสินใจในบางกรณีอาจจะไม่สามารถสร้างความเห็นพ้องตรงกันได้ทั้งหมด แต่อย่างน้อยก็ต้องเป็นการตัดสินใจที่มีข้อตกลงที่ทุกฝ่ายยอมรับร่วมกันได้

6. เป้าหมายของการทำงานร่วมกัน กล่าวคือ ต้องเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเด็นหรือนโยบายสาธารณะเท่านั้น ต้องเป็นการร่วมมือกันทำงานที่มุ่งขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะหรือภารกิจของภาครัฐเป็นสำคัญ มิใช้การอาศัยกลไกการบริหารของภาครัฐเพื่อสร้างเพื่อเจรจาต่อรองผลประโยชน์ของกลุ่มผลประโยชน์ภาคธุรกิจเอกชนเฉพาะกลุ่มที่มีส่วนได้ส่วนเสียในกระบวนการตัดสินใจของภาครัฐ โดยมีปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จของการบริการกิจการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน คือ

6.1 ความสามารถในการประสานความร่วมมือระดับบุคคล ซึ่งมี 2 ลักษณะควบคู่กัน คือ ความสามารถในการเป็นผู้ประสานเชื่อมโยงภาคี และความสามารถในการเป็นผู้สร้างเครือข่าย ทั้งผู้ประสานเชื่อมโยงภาคีและผู้สร้างเครือข่ายต้องมีความสามารถในการรับรู้และเล็งเห็นถึงความต้องการจากจุดยืนที่แตกต่างกันของแต่ละฝ่าย ในขณะเดียวกันก็สามารถมองเห็นผลลัพธ์ในภาพกว้างของการประสานความร่วมมือ สามารถเข้าใจถึงการเชื่อมโยงบทบาทที่แตกต่างกันของภาคีแต่ละฝ่ายในกระบวนการขับเคลื่อนเป้าหมายร่วมให้บรรลุผล เข้าถึงสภาพข้อจำกัดและโอกาสขององค์กรภาคี ซึ่งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงานของบุคลากรในแต่ละองค์กร เป็นผู้มีใจเปิดกว้าง พร้อมที่จะยอมรับ และเข้าใจผู้อื่น มีมุมมองสร้างสรรค์ในการดึงศักยภาพที่มีอยู่ของแต่ละฝ่ายเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาและแบ่งปันความเสี่ยงต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนภารกิจให้บรรลุเป้าหมาย มีภาวะผู้นำ มีบทบาทริเริ่มก่อตั้งความร่วมมือ เอื้ออำนวยให้กระบวนการสร้างความร่วมมือดำเนินไปอย่างราบรื่น เป็นตัวเชื่อมระหว่างองค์กรภาคีฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยทักษะในการเจรจาสื่อสาร ทักษะในการประสานเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภาคี ทักษะการบริหารจัดการองค์กร ทักษะการเป็นตัวกลางไกล่เกลี่ยหาทางออกที่ทุกฝ่ายเห็นพ้องต้องกัน ทักษะการจัดการปัญหา ทักษะการจัดการความเสี่ยง มีวิสัยทัศน์เล็งเห็นโอกาสของการพัฒนาความร่วมมือ สำหรับการแสดงบทบาทของประสานเชื่อมโยงภาคีและผู้สร้างเครือข่ายจะสำเร็จได้นั้นมักขึ้นอยู่กับการได้รับความไว้วางใจ และการได้รับการยอมรับ

6.2 ความสามารถในการประสานความร่วมมือระดับองค์กร ได้แก่ การมีวัฒนธรรมการทำงานร่วมกับผู้อื่น การมีกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาแนวทางการทำงานร่วมกับองค์กรอื่น ๆ การมีผู้นำองค์กรที่พร้อมสนับสนุนการทำงานร่วมกับองค์กรอื่น และการได้รับความไว้วางใจจากองค์กรอื่น และยึดมั่นในหลักเกณฑ์การทำงานร่วมกัน

ดังนั้นในบริบทของการพัฒนาท้องถิ่น จากกรอบคิดแบบ Collaborative governance สู่กรอบคิดแบบ Collaborative local governance การบริหารจัดการปกครองท้องถิ่นบนฐานเครือข่ายความร่วมมือ

3.1.3 แนวคิดการจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ (NPG)

ออสบอร์น (Osborne) (อ้างถึงใน นพพล อัคฮาด, 2565, สืบค้นเมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2566, จาก https://mgtsci.stou.ac.th/new-public-governance/) ได้จำแนกแนวคิดการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติในช่วงที่ผ่านมานี้ออกเป็น 3 กระบวนการ

1. การบริหารภาครัฐแบบดั้งเดิม (Public Administration : PA) เกิดขึ้นในช่วงศตวรรษที่ 19 ในยุคนี้เป็นการขยายตัวและเป็นความยิ่งใหญ่ของระบบราชการ (Bureaucracy) ที่มีลักษณะสำคัญ คือ การรวมศูนย์อำนาจ ระบบราชการผูกขาดการนำนโยบายไปปฏิบัติ และการให้บริการสาธารณะ แก่ประชาชน นอกจากนี้ **ฮู๊ด** (Hood) (1991, pp. 3 – 19) ยังได้กล่าวถึงองค์ประกอบสำคัญของ PA ไว้ว่า เน้นในหลักกฎหมาย (Rule of Law) และเน้นบทบาทของระบบราชการในการกำหนดและนำนโยบายสาธารณะไปสู่การปฏิบัติ ดังนั้น ในยุคนี้จึงมีปัญหาตามมามากมายที่เกิดจากระบบราชการที่มีโครงสร้างใหญ่เทอะทะ มีสายการบังคับบัญชาที่ซับซ้อน ก่อให้เกิดการทำงานที่ไร้ประสิทธิภาพ (Efficiency) และประสิทธิผล (Effectiveness) และความประหยัด (Economy) ในการบริหารราชการดั้งเดิมจะไม่มีสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน เพราะมองว่าประชาชนทั่วไปขาดความรู้ความเชี่ยวชาญ ไม่มีเครื่องมือในการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบและเป็นวิทยาศาสตร์ มักใช้แต่อารมณ์หรือความรู้สึก และคำนึงแต่ผลประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม นอกจากนี้การเปิดให้ประชาชน มีส่วนร่วมจะทำให้เสียเวลาและสิ้นเปลืองงบประมาณโดยได้รับไม่คุ้มค่า

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น การบริหารภาครัฐแบบดั้งเดิม ก็ได้ถูกท้าทายและถูกวิพากษ์วิจารณ์มากมายในช่วงทศวรรษที่ 1970 เป็นต้นมา และดูเหมือนว่าระบบราชการไม่เหมาะสมกับสังคมปัจจุบันที่เป็นยุคโลกาภิวัตน์ที่ข้อมูลข่าวสารสามารถสื่อกันได้อย่างไร้พรมแดน ความล่าช้า (Red – Tape) ขาดความยืดหยุ่น (Inflexible) อันเกิดจากกฎระเบียบต่าง ๆ ของระบบราชการถูกมองว่าไม่มีความสอดคล้องกับความเป็นประชาธิปไตย เพราะขาดทั้งการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของประชาชน จึงนำไปสู่ความสนใจในแนวคิดของการจัดการภาครัฐในแนวใหม่

2. การจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management : NPM) จากปัญหาของการบริหารภาครัฐแบบดั้งเดิม นำไปสู่การแสวงหาแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวทางใหม่ เพื่ออุดช่องว่างแนวคิดแบบดั้งเดิม การเจริญเติบโตของวาทกรรมใหม่ในการนำนโยบายสาธารณะไปสู่การปฏิบัติและการส่งมอบบริการสาธารณะมีขึ้นในช่วงต้นทศวรรษที่ 1980 โดยแนวคิด NPM มีการนำไปประยุกต์กันอย่างกว้างขวาง ในกลุ่มประเทศเวสมินเตอร์ ทั้งในอังกฤษ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ แองโกล - อเมริกา และประเทศแถบสแกนดิเนเวีย ลักษณะสำคัญคือ เลียนแบบ การบริหารงานของธุรกิจเอกชน (Private – sector Management) มีภาวะผู้นำแบบผู้ประกอบการ (Entrepreneurial Leadership) เน้นการควบคุมปัจจัยนำเข้า ปัจจัยนำออก และการประเมินผล มองว่าประชาชนผู้มารับบริการว่าเป็นลูกค้า จากลักษณะของ NPM นำมาซึ่งจุดอ่อนของแนวคิดนี้ คือ การบริหารงานภาครัฐบางอย่างไม่สามารถเลียนแบบเอกชนได้ และการมองประชาชนว่าเป็นเพียงลูกค้านั้น ไม่สิ่งที่ถูกต้องเสียทีเดียว เพราะประชาชนมีความต้องการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของภาครัฐมากกว่าการเป็นผู้รับบริการเพียงอย่างเดียว ดังนั้น จึงนำไปสู่การพัฒนาแนวคิดการจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่

ที่ให้ความสำคัญกับทุกภาคส่วนเป็นเครือข่าย ในกระบวนการนโยบาย การจัดสรรทรัพยากรและการแก้ไขปัญหาร่วมกัน

3. การจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ (New Public Governance : NPG) เป็นแนวคิดที่เจริญเติบโตในช่วงศตวรรษที่ 21 เหตุอันเนื่องมากจากกระแสของสังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างหลากหลายและซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ทั้งทางด้านเมือง เศรษฐกิจ สังคม สภาวะแวดล้อม ที่ส่งผลกระทบในวงกว้างและเกี่ยวข้องกับตัวแสดงจำนวนมากมาย การจัดการภาครัฐในแบบเดิม ๆ ที่เคยปฏิบัติกันอาจจะไม่สามารถตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาที่เปลี่ยนแปลงไปได้ แนวคิด NPG จึงถูกนำมาประยุกต์ใช้ในหลาย ๆ ระดับของการจัดการปกครองทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ความสำคัญของการจัดการปกครอง ไว้คือ เป็นการเปลี่ยนความหมายของการปกครอง และเป็นกระบวนการเปลี่ยนเงื่อนไขข้อบังคับหรือวิธีการใหม่ในการปฏิบัติต่อสังคม โดยแบ่งการจัดการปกครองออกเป็น 6 ลักษณะ คือ

1. การจัดการปกครองในฐานะที่เป็นรูปแบบของการแทรกแซงสาธารณะของอำนาจรัฐในการตัดสินใจดำเนินการบริหารที่ลดน้อยลง (Governance as the Minimal State) เป็นการใช้กลไกตลาดและกึ่งตลาดในการส่งมอบบริการสาธารณะ ซึ่งเท่ากับว่ารัฐถูกลดบทบาทลงโดยมีการแปรรูปการให้บริการต่าง ๆ ต่อสาธารณะ

2. การจัดการปกครองในฐานที่เป็นบรรษัทภิบาล (Corporate Governance) เป็นรูปแบบของการชี้นำและการควบคุมหน่วยงานให้บริการมีความสามารถในการรับผิดชอบ (Accountability) เปิดเผยข้อมูลมีความซื่อสัตย์ในการบริหารงาน คือ การที่ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทสำคัญ การดำเนินธุรกิจที่มีทิศทางและควบคุมตรวจสอบการบริหารงานของผู้บริหาร องค์กรธุรกิจที่มีความรับผิดชอบทั้งงานของบริษัทและรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม

3. การจัดการปกครองในฐานะที่เป็นการจัดการสาธารณะแบบใหม่ (New Public Management) คือ เน้นลัทธิการจัดการนิยม (Managerialism) และเศรษฐศาสตร์เชิงสถาบันแนวใหม่ (New Institutional Economics) ด้วยการเสนอให้การบริหารจัดการสาธารณะที่รัฐบาลจะต้องการแข่งขันตอบสนองของประชาชนเสมือนเป็นลูกค้ามากกว่าเป็นผู้ถูกปกครอง ผู้บริหารงานของรัฐมีบทบาทเช่นเดียวกับผู้ประกอบการ มีการแบ่งแยกตัดซอยระบบราชการ เพิ่มการแข่งขันด้วยการจ้างเหมาและใช้กลไกกึ่งตลาด และเพิ่มทางเลือกให้กับผู้มารับบริการ

4. การจัดการปกครองในฐานะที่เป็นการบริหารจัดการที่ดี (Good Governance) เป็นการจัดการที่เน้นประสิทธิภาพ ระบบการตัดสินใจ และกรอบกฎหมายที่มีอิสระในการทำสัญญา การบริหารเงินทุนสามารถอธิบายได้ ความรับผิดชอบของตัวแทน เคารพในกฎหมายและสิทธิมนุษยชน และมีโครงสร้างทางสถาบันที่หลากหลาย ที่ธนาคารโลกนำไปใช้กับประเทศด้อยพัฒนา

5. การจัดการปกครอง ในฐานะที่เป็นระบบการเชื่อมโยงทางสังคม (Socio – cybernetic System) ผ่านประเด็นนโยบายสาธารณะ เป็นการให้ความสำคัญกับการจำกัดอำนาจส่วนกลาง เป็นสังคมที่ไร้ศูนย์กลางเพียงแหล่งเดียว แต่จะมีอยู่หลาย ๆ ที่และมีตัวแสดงที่หลากหลายในบริบทของนโยบายสาธารณะ ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของภาครัฐที่จะกระตุ้นให้เกิดการรวมตัวกันของภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อมาแสดงพลังในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน อีกทั้งยังช่วยกันกำหนดกติกาในการจัดการร่วมกันอีกด้วย

6. การจัดการปกครองในฐานะที่เป็นเครือข่ายขององค์การที่จัดการดูแลได้ด้วยตนเอง (Self- organizing Network) เป็นการเปิดโอกาสให้มีตัวแสดงที่มากมายในการส่งมอบบริการภาครัฐทั้งฝ่ายรัฐ เอกชน และประชาชน ทำให้องค์กรต้องแลกเปลี่ยนทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย จึงต้องมีเครือข่าย โดยเครือข่ายไม่ได้มีเพียงภาครัฐ เครือข่ายเป็นความสัมพันธ์ทางสังคมที่กว้างขวาง รวมถึงกระจายอำนาจให้รัฐบาลท้องถิ่น ผ่านการจัดการเครือข่ายที่อยู่บนพื้นฐานของความไว้วางใจ และการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน หน่วยงานลักษณะนี้ต้องสามารถจัดการดูแลตนเองได้มิใช่มีความเป็นอิสระเพียงอย่างเดียว

การจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ : รัฐเล็กลง สังคมใหญ่ขึ้น (Smaller Government, Bigger Society)

การจัดการปครองสาธารณะแนวใหม่ (NPG) เป็นแนวคิดที่ก่อกำเนิดขึ้นบนพื้นฐานของการดำรงอยู่ของแนวคิดการจัดการภาครัฐแบบดั้งเดิม (Public Administration : PA) และแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management : NPM) และไม่ใช่กระบวนทัศน์ใหม่หรือการท้าทายแนวคิดแบบเดิมหรือจะเข้ามาแทนที่แนวคิดทั้งสองที่กล่าวมา แต่ NPG เป็นเครื่องมือเชิงมโนทัศน์ที่จะช่วยขยายความเข้าใจที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงไปของกระแสสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 ที่มีความแตกต่างหลากหลายและมีความสลับซับซ้อนของปัญหาและความต้องการที่เพิ่มมากขึ้น พร้อมทั้งยังเป็นการเปิดมุมมองให้เห็นถึงสภาพความเป็นจริงของวิธีการปฏิบัติงานของบุคคลในภาครัฐให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ลอฟเฟลอ (Loffler) (2005, pp.165-166) กล่าวว่า การมุ่งเน้นแต่เพียงการจัดการที่ดี (ความโปร่งใส ตรวจสอบได้ ประสิทธิผล ยุติธรรม ความคุ้มค่า การมีส่วนร่วม) ในยุคนี้ คงจะไม่เพียงพอกับบริบทและกระแสอย่างมาก และปัญหาข้อจำกัด ทางด้านทรัพยากรของภาครัฐเอง รวมทั้งความเข้มแข็งและความกระตือรือร้นของภาคประชาสังคมได้ทำให้พื้นที่สาธารณะกำลังเปิดกว้างต่อการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ส่งผลให้ NPG เกิดขึ้นเพื่อรองรับต่อปรากฏการณ์การเปลี่ยนแปลงที่กล่าวมา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การบริหารจัดการปกครองอันแตกต่างหลากหลาย ซึ่งจำเป็นที่จะต้องประสานความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) และตัวแสดงอื่น ๆ การชักจูงให้แต่ละฝ่ายนำทรัพยากรออกมาใช้เพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์ของส่วนรวม และการจัดการความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นจากกระบวนการร่วมกันทำระหว่างเครือข่ายต่าง ๆ

การจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ มีรากฐานมาจากการศึกษาสถาบันและเครือข่าย (Institutional and Network Theory) ที่ตั้งอยู่บนการพิจารณารัฐในลักษณะที่มีความแตกต่างหลากหลายภายในตนเองหรือรัฐพหุลักษณ์ (Plural State) ซึ่งเป็นการมองว่ารัฐเป็นตัวแสดงที่ประกอบด้วยองค์กรและองค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ ที่พึ่งพาอาศัยกัน หลากหลายระดับและหลายรูปแบบเข้ามามีบทบาทในการจัดให้มีบริการสาธารณะให้แก่ประชาชน (A Plural State : Where Multiple Interdependent Actors Contribute to The Delivery of Public Services) ส่วนรัฐพหุนิยม (Pluralist State) เป็นบริบทที่ภาครัฐต้องเผชิญกับสภาพสังคมที่มีความแตกต่างหลากหลายในมิติต่าง ๆ (A Pluralist State : Where Multiple Processes inform the policy making system) ดังนั้น แนวคิดการจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ จึงเป็นความพยายามที่จะทำความเข้าใจถึงการพัฒนาการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติและการส่งมอบบริการสาธารณะในสภาพของความเป็นจริง

ภายใต้สถานการณ์ของรัฐในศตวรรษที่ 21 ที่มีทั้งความแตกต่าง หลากหลายและความสลับซับซ้อนของตัวแสดงที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการทำงานของภาครัฐ อีกทั้งความซ้ำซ้อนของตัวแสดงที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการทำงานต่าง ๆ ที่อยู่ภายในโครงสร้างของรัฐเอง

แคนเนท (Kennett) (2010, pp. 20-21) ได้นำเสนอว่าการจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ เป็นความสัมพันธ์รูปแบบใหม่ระหว่างรัฐกับสังคม โดยที่กิจกรรมต่าง ๆ อันเป็นสาธารณะมิได้ผูกขาดอยู่ที่ภาครัฐแต่เพียงฝ่ายเดียว แต่เกิดจากปฏิสัมพันธ์อันหลากหลาย ผู้คนจากหลาย ๆ ภาคส่วนที่คำนึงถึงผลประโยชน์และให้ความสนใจที่จะเข้ามามีบทบาทในกิจกรรมสาธารณะ Kennett มองว่า NPG เป็นการเปลี่ยนแปลงมุมมองจากการบริหารภาครัฐแบบดั้งเดิมที่ปกครองในเชิงสัจนิยม (The Realist Perception of Old Government) และระบบเวสท์ฟาเลียน (Westphalian System) ที่มีการแบ่งแต่ละรัฐออกจากกันอย่างอิสระ และแต่ละรัฐมีอำนาจอธิปไตยเป็นของตนเอง มีความเป็นรัฐชาติและการรวมศูนย์อำนาจ แต่แนวคิด NPG มองการบริหารภาครัฐทุก ๆ ภาคส่วนที่หลากหลายเข้าร่วมในกิจกรรมของภาครัฐทั้งการกำหนดนโยบาย การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการส่งมอบบริการสาธารณะ

โคอิแมน (Kooiman) (อ้างถึงใน ปรีดา วานิชภูมิ, สืบค้นเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2567, จาก https://opac1.lib.buu.ac.th/medias3/bpe1n1p183-214.pdf) กล่าวถึง มุมมองในการวิเคราะห์การจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ จำแนกออกเป็น 5 รูปแบบ คือ

1) การจัดการปกครองในรูปแบบของสังคม - การเมือง (Socio – Political Governance) แนวทางนี้มุ่งให้ความสนใจในการวิเคราะห์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภาครัฐกับสังคม (Institution Relationship Within Society) โดยมุมมองว่า รัฐบาลหรือฝ่ายการเมืองไม่ใช่ตัวแสดงหลักที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบายสาธารณะและส่งมอบบริการสาธารณะแต่เพียงฝ่ายเดียว แต่ยังเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับสถาบัน และปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันกับตัวแสดงอื่น ๆ ในสังคมโดยการมองแบบรวมทั้งหมด เพื่อจะได้เข้าถึงการกำหนดนโยบายและการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ การวิเคราะห์แบบรวมทั้งหมดดังกล่าวนี้ มองว่า กระบวนการนโยบายมักขึ้นอยู่กับผู้กระทำการทางสังคมอันหลากหลายต่าง ๆ (Societal Actors) ที่จะให้ความชอบธรรมและสามารถบรรลุผลในทางปฏิบัติแก่นโยบายเหล่านั้นได้ ก็ต่อเมื่อกระบวนการดังกล่าวดำเนินการภายใต้ความสัมพันธ์ที่สอดคล้องกันระหว่างภาครัฐกับภาคสังคม

2) การจัดการปกครองในรูปแบบนโยบายสาธารณะ (Public Polity Governance) แนวคิดนี้ให้ความสนใจไปที่วิธีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างชนชั้นนำทางด้านนโยบาย กับชุมชนเครือข่ายต่าง ๆ (Policy Elites and Networks Interact) ในการสร้างสรรค์และมีอิทธิพลต่อการกำหนดกระบวนการนโยบายสาธารณะ การจัดการปกครองในรูปแบบนี้มองว่าศูนย์กลางของการกำหนดและการนำนโยบายไปปฏิบัติ รวมทั้งการส่งมอบบริการสาธารณะมิใช่หน้าที่ภาครัฐแต่เพียงฝ่ายเดียวอีกต่อไป แต่จะประกอบไปด้วยการทำงานร่วมกันของชุมชน และเครือข่ายต่าง ๆ ที่ประกอบไปด้วยตัวแสดงหลากหลายภาคส่วนที่มีผลประโยชน์แตกต่างกัน ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดการจัดการภาครัฐแบบเดิม ที่มีภาครัฐเป็นตัวแสดงหลักโดยมีกลุ่มนักการเมืองเป็นผู้กำหนดนโยบายและมีฝ่ายข้าราชการประจำเป็นผู้นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ตามแนวคิดการเมืองและการบริหารควรแยกออกจากกันของ Woodrow Willson (2007, pp.5)

3) การจัดการปกครองในรูปแบบของการบริหารราชการ (Administrative Governance) แนวคิดนี้ให้ความสนใจไปที่การประยุกต์ใช้การบริหารภาครัฐแบบดั้งเดิม ให้เกิดประสิทธิผลกับการบริหารงานสาธารณะในบริบทปัจจุบัน พร้อมกับเสนอให้ปรับปรุงแนวทางการปฏิบัติภายใต้หลักการบริหารภาครัฐแบบดั้งเดิมเสียใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับการบริหารจัดการภาครัฐที่มีความซับซ้อนของยุคสมัยปัจจุบัน การวิเคราะห์ในมุมมองที่เปลี่ยนแปลงไปของแนวคิดนี้ให้ความสำคัญในการศึกษาแนวทางการนำนโยบายไปปฏิบัติและการส่งมอบบริการสาธารณะ และการพัฒนากรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่เหมาะสมกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปของกระแสสังคมโลกในยุคปัจจุบัน การจัดการปกครองในรูปแบบนี้ ยังอยู่บนหลักการบริหารงานภาครัฐแบบดั้งเดิม แต่ต้องมีการปรับปรุงสาระสำคัญในเรื่องของกรอบแนวคิดและหลักการปฏิบัติ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาวะทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดยการนำแนวคิดการจัดการปกครองสาธารณะมาปรับใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำบริการสาธารณะของรัฐจำนวนมากมาให้เครือข่ายขององค์กรไม่แสวงหากำไรและองค์กรเอกชนแสวงหากำไรเป็นผู้รับเหมาช่วงจนทำให้ภาครัฐเองกลายเป็น “รัฐกลวง” นั่นแสดงให้เห็นว่า รัฐไม่สามารถจัดการบริหารได้เพียงลำพังอีกต่อไป และในการบริหารราชการรัฐก็ไม่ใช่ตัวแสดงที่มีฐานะเหนือกว่าตัวแสดงอื่น ๆ ในสังคม ทำให้การบริหารจัดการสังคมปราศจากศูนย์กลางในการใช้อำนาจตัดสินใจ

4) การจัดการปกครองในรูปแบบสัญญา (Contract Governance) แนวคิดนี้ให้ความสนใจไปยังการบริหารงานสาธารณะภายใต้กรอบแนวคิด การจัดการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Management : NPM) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการนำกลไกการสร้างความสัมพันธ์เชิงพันธะสัญญา (Contractual Relationships) มาใช้สำหรับการส่งมอบบริการสาธารณะของภาครัฐ และเสนอให้นำรูปแบบของการจัดการปกครองมาใช้ ในฐานะของการเปิดให้บริษัทเอกชนทำหน้าที่รับทำสัญญาในการให้บริการสาธารณะแก่สาธารณชน โดยรัฐจะต้องมีการประสานงานและกำกับติดตามการดำเนินงานของบริษัทรับทำสัญญาต่าง ๆ เหล่านั้นได้อย่างไร จึงจะทำให้ประชาชนมีความพึงพอใจในบริการที่ได้รับ แนวคิดนี้มองว่ารัฐสมัยใหม่ต้องแบกรับความรับผิดชอบในระบบการให้บริการสาธารณะจึงต้องมีการอาศัยระบบการทำสัญญาแทนระบบราชการดั้งเดิม

5) การจัดการปกครองในรูปแบบของเครือข่าย (Network Governance) แนวคิดนี้ให้ความสนใจไปที่การวิเคราะห์วิธีการทำงานของเครือข่ายที่มีการประสานงานร่วมกันระหว่างองค์กรจัดการตนเองต่าง ๆ (Self – organizing of Inter – organizational network) ในการจัดตั้งตนเองของเครือข่ายความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรดังกล่าวนี้ทำหน้าที่ให้บริการสาธารณะ โดยมีรัฐเข้าร่วมเป็นหุ้นส่วนหนึ่ง ของเครือข่ายดังกล่าวอยู่ด้วยหรือไม่ก็ได้ แนวคิดนี้คล้ายคลึงกับแนวคิดการจัดการปกครองในรูปแบบนโยบายสาธารณะแต่ต่างกันตรงที่แนวคิดการจัดการปกครองในรูปแบบนโยบายสาธารณะให้ความสนใจต่อบทบาทของชนชั้นนำทางนโยบายในการเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับเครือข่ายเพื่อการริเริ่มและกำหนดกระบวนการนโยบายสาธารณะ แต่แนวคิดการจัดการปกครองในรูปแบบเครือข่าย มุ่งความสนไปไปที่บทบาทของเครือข่ายของตัวแสดงที่มีบทบาทร่วมในการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติและกระบวนการนโยบายสาธารณะของภาครัฐ

การจัดการปกครองท้องถิ่นและการประยุกต์ใช้ NPG

การจัดการปกครองท้องถิ่น (Local Governance) เมื่อมีการนำคำว่า Governance มาใช้แทนคำว่า Government การจัดการปกครองท้องถิ่นจึงสามารถกำหนดลักษณะ ดังนี้

1. การปรับขนาดขององค์ปกครองส่วนท้องถิ่นในทุก ๆ รูปแบบให้มีขนาดที่กะทัดรัดและเล็กลง เพื่อให้เกิดความสะดวกและคล่องตัวในการบริหารงาน โครงสร้างภายในองค์กรควรจะมีความเหมาะสมในการจัดการปกครองด้วย และยังต้องใช้กลไกตลาดและกึ่งตลาดในการส่งมอบบริการสาธารณะให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีภาคีเครือข่าย ในการจัดการปกครองเพื่อทำการตรวจสอบและควบคุมการใช้อำนาจของท้องถิ่น หน่วยงานท้องถิ่นที่ให้บริการจะต้องมีความสามารถในการรับผิดชอบ (Accountability) เปิดเผยข้อมูลและมีความซื่อสัตว์ในการบริหารงานของท้องถิ่น

3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีการจัดการสาธารณะแบบใหม่ คือ เน้นลัทธิการจัดการนิยมและเศรษฐศาสตร์เชิงสถาบันแนวใหม่ ซึ่งเป็นการนำหลักกการของเอกชนมาประยุกต์ใช้กับการจัดการปกครองท้องถิ่น ด้วยการเสนอให้การบริหารจัดการสาธารณะที่ท้องถิ่นจะต้องการแข่งขันตอบสนองประชาชนเสมือนลูกค้ามากกว่าเป็นผู้ถูกปกครองเพิ่มการแข่งขันด้วยการจ้างเหมาและใช้กลไกกึ่งตลาด และเพิ่มทางเลือกให้กับผู้มารับบริการ

4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องมีการบริหารจัดการที่ดี เป็นการจัดที่ส่งเสริมให้เกิดประสิทธิภาพและความรับผิดชอบต่อสาธารณะ มีความโปร่งใสในการบริหารจัดการปกครองท้องถิ่น เน้นการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนหรือภาคประสังคม ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและตัวแสดงอื่น ๆ

5. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีระบบการเชื่อมโยงทางสังคม ผ่านประเด็นนโยบายสาธารณะ เป็นการเปิดโอกาสให้ภาคส่วนอื่น ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจไปพร้อม ๆ กับท้องถิ่น ดังนั้น ท้องถิ่นจึงมีหน้าที่ที่จะกระตุ้นให้เกิดการรวมตัวกันของภาคส่วนต่าง ๆ เพื่อมาแสดงพลังในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน อีกทั้งยังช่วยกันกำหนดกติกาในการจัดการร่วมกันอีกด้วย

6. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีการจัดการเครือข่ายของท้องถิ่นที่จัดการดูแลได้ด้วยตนเอง ซึ่งทำงานในลักษณะของเครือข่ายที่พึ่งพาอาศัยกันโดยเป็นการเปิดโอกาสให้มีตัวแสดงที่มากมายในการส่งมอบบริการสาธารณะทั้งฝ่ายรัฐ เอกชน และประชาชน ทำให้ท้องถิ่นต้องแลกเปลี่ยนทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมายจึงต้องมีเครือข่ายโดยเครือข่ายไม่ได้มีเพียงท้องถิ่นเครือข่ายเป็นความสัมพันธ์ทางสังคมที่กว้างขลา และการพึงพาอาศัยซึ่งกันและกัน หน่วยงานลักษณะนี้ต้องสามารถจัดการดูแลตนเองได้มิใช่มีความเป็นอิสระเพียงอย่างเดียว

ชีมา (Cheema) (อ้างถึง ไททัศน์ มาลา, 2561, หน้า 179-195) ได้อธิบายถึงการนำแนวคิด NPG มาประยุกต์ใช้ในการจัดการปกครองท้องถิ่นว่าเป็นการส่งเสริมให้ท้องถิ่นต้องมีเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและกระบวนการปฏิบัติงานเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงและเพื่อเป็นพื้นฐานในการจัดการภาครัฐในระดับภูมิภาคและระดับประเทศต่อไป โดยท้องถิ่นจะต้องมีการใช้เครื่องมือในการทำงาน ดังนี้

1. ในระดับรัฐ จะต้องมีการปรับเปลี่ยนการบริหารภาครัฐแบบดั้งเดิม ที่เน้นสายการบังคับบัญชาอันก่อให้เกิดความล่าช้าในการทำงาน ไปเป็นการทำงานเป็นทีมมากขึ้น (Shift from the

Traditional form Hierarchy in Government Organizations to Team – Orientation) นั่นคือ รัฐจะต้องมีการกระจายอำนาจให้กับท้องถิ่นมากขึ้น เพื่อให้เกิดความเป็นอิสระในการตัดสินใจ

2. ปรับเปลี่ยนบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากผู้ให้บริการโดยตรง เป็นผู้ที่คอยกำกับดูแลมีบทบาทของผู้กระตุ้นและกำกับทิศทาง และมุ่งเน้นระบบตลาดมากขึ้น (Shift from Direct Delivery of Services to a Catalytic and Steering Role and Market Orientation) และเปิดโอกาสให้ภาคส่วนอื่น ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและการส่งมอบบริการสาธารณะของท้องถิ่นด้วย เช่น การเปิดโอกาสให้เอกชนหรือภาคส่วนอื่น ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดให้มีการบริการสาธารณะ เป็นต้นว่าการจัดการขยะ การจัดการศึกษา การดูแลผู้สูงอายุและคนพิการ

3. การจัดการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีการปฏิรูปกฎระเบียบต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคและก่อให้เกิดความล่าช้าในการปฏิบัติงาน ไปสู่การเสริมสร้างพลังอำนาจให้กับชุมชนและตัวแสดงอื่น ๆ (Shift from Bureaucratic Ted – Tape to Community Empowerment) เช่น การแก้ไขกฎระเบียบให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนเพื่อพัฒนาท้องถิ่น

4. การจัดการปกครองท้องถิ่นจะต้องเปลี่ยนแปลงจากการให้ความสำคัญต่อปัจจัยนำเข้าไปสู่การมุ่งเน้นผลการดำเนินงาน (Shift from input to Result – Orientation) เพื่อให้การทำงานในท้องถิ่นมีความยืดหยุ่นมากขึ้น เช่น การเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนน่วมในการตรวจสอบผลการดำเนินงานตามโครงการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5. รัฐบาลกลางจะต้องมีการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการออกแบบโครงการและนโยบาย รวมทั้งการนำนโยบายไปปฏิบัติ (Shift from Centralized to Decentralized and Participatory Modes of Policy and Programs Design and Implementation) โดยจะต้องมีความเชื่อว่า การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตยการตรวจสอบและการเสริมสร้างพลังอำนาจให้แก่ภาคประชาสังคม เช่น การให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการจัดทำงบประมาณ (Participatory Budgeting)

6. การจัดการปกครองท้องถิ่นจะต้องเปลี่ยนจากการตัดสินใจที่มักกระทำแบบปิดลับไปสู่การเปิดเผยเพื่อรองรับการตรวจสอบทางการบริหาร ทางการเงิน และทางการเมือง (Shift from Secrecy in Decision – Making to Administrative, Financial and Political Accountability) เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของภาครัฐที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ เช่น การให้ประชาชนหรือภาคส่วนอื่น ๆ ได้เข้ามาเป็นคณะกรรมการจัดซื้อจัดจ้าง เป็นต้น

7. การจัดการปกครองท้องถิ่นจะต้องเปลี่ยนจากการวางบทบาทเป็นพ่อขุนอุปถัมภ์ตามแบบฉบับของข้าราชการ ไปสู่การเสริมสร้างพลังอำนาจให้แก่ชุมชนและการให้องค์การภาคประชาสังคมเข้าร่วมกันอย่างกระตือรือร้น (Shift from Bureaucratic Paternalism to Community Empowerment and Active Engagement of Civil Society Organizations) โดยความเชื่อว่าภาคประชาสังคมที่เข้มแข็ง เป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาระบบเศรษฐกิจ สังคม และประชาธิปไตย เช่น การจัดเวทีสาธารณะหรือเวทีสภาเมือง เพื่อให้ประชาชนได้นำเสนอปัญหาและความต้องการของตน แล้วนำไปกำหนดเป็นนโยบายต่อไป

ปีเตอร์ (Peter) (อ้างถึง ไททัศน์ มาลา, 2561, หน้า 179-195) ได้เรียกเครื่องมือในการบริหารจัดการภาครัฐนี้ว่า Meta – governance เนื่องจากการนำแนวคิด NPG มาปรับใช้ในการจัดการภาครัฐ แน่นอนว่ามีผลในเชิงบวก แต่ก็หลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะมีปัญหาอันเป็นผลในเชิงลบตามมา ซึ่งมีปัญหาอย่างน้อย 4 ประการ คือ

1. ปัญหาการตัดสินใจของเครือข่ายที่มิอาจหาฉันทามติเพื่อให้ข้อถกเถียงนั้นยุติลงได้โดยง่าย
2. ปัญหาการมีส่วนร่วมของผู้อยู่ภายนอกเครือข่าย
3. ปัญหาการประสานงาน
4. ปัญหาความรับผิดชอบ

เมื่อเกิดปัญหาดังนี้ จึงมองว่าควรนำกลไกที่เรียกว่า Meta – Governance มาใช้เพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว โดยมีรัฐเข้ามากำกับและควบคุมท้องถิ่นและภาคประชาชนให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการ ซึ่งเขาเรียกว่า การจัดการของการจัดการปกครองสาธารณะ โดยสามารถนำมาประยุกต์ใช้จัดการกับท้องถิ่นได้ คือ

1. การจัดการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีการรักษาความสมดุลระหว่างการควบคุมกับการให้อิสระแก่หน่วยงานย่อย ภาคประชาสังคม และกลุ่มเครือข่ายต่าง ๆ ซึ่งกระทำผ่านการควบคุมต่อสิ่งแวดล้อมของการกระทำมากกว่าที่จะใช้วิธีการควบคุมโดยตรงต่อการกระทำดังกล่าว
2. การจัดการปกครองท้องถิ่นจะต้องใช้วีการจัดการที่เน้นผลการปฏิบัติงาน (Performance Management) เป็นเครื่องมือสำคัญของ Meta – governance โดยการระบุเป้าประสงค์ของงานสาธารณะของท้องถิ่นพร้อมกับสร้างเครื่องมือวัดปัจจัยนำออก และผลลัพธ์ ที่เหมาะสม
3. การจัดการปกครองท้องถิ่นจะต้องให้ความสำคัญกับการจัดการเชิงกลยุทธ์ ให้ความสนใจกับการประสานงานเชิงนโยบายกับหน่วยงานระดับย่อย ๆ
4. การจัดการปกครองท้องถิ่นจะต้องลดการใช้กฎระเบียบเป็นทางการมาเป็นเครื่องมือที่อ่อนนุ่มที่อยู่บนพื้นฐานของการประนีประนอมและการเจรจาต่อรอง ซึ่งเครื่องมือที่อ่อนนุ่มคือ การสร้างความไว้วางใจ (Mutual Trust) และการสร้างค่านิยมร่วม (Common Values) และในที่สุดสิ่งนี้ก็จะกลายเป็นทุนทางสังคมที่สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่นได้

ลอฟเฟลอ (Loffler) (2005, pp.165-166) ได้ให้ข้อเสนอว่า การปกครองที่มีรูปแบบการบริหารงานแบบดั้งเดิม สามารถเปลี่ยนมาเป็นการจัดการปกครองท้องถิ่นได้ ด้วยการนำแนวคิดการจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่ มาปรับปรุงวิธีการทำงานของท้องถิ่นด้วยการ

1. เสริมสร้างภาวะผู้นำองค์กรให้ไปเป็นผู้นำแบบเครือข่ายที่มุ่งพัฒนาชุมชน ประสานให้แต่ละเครือข่ายในท้องถิ่นมีนโยบายที่เชื่อมโยงและเข้ากันได้ จัดการให้ภาคส่วนต่าง ๆ มีแรงจูงใจและความคาดหวัง
2. การจัดการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีการรักษาความสมดุลทางการเมืองระหว่างเครือข่ายต่าง ๆ มีการวางแผนชุมชนร่วมกัน เมื่อมีปัญหาก็หาทางออกร่วมกัน

3. การจัดการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีการจัดการตลาดแรงงานพัฒนาผู้ร่วมงานให้ทำงานได้ทุก ๆ ด้าน ให้ความสำคัญต่อผลลัพธ์ของการบริการที่มีต่อคุณภาพชีวิตของทุก ๆ ภาคส่วน สร้างแรงจูงใจโดยเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานใช้ความสามารถได้กว้างและหลากหลาย

4. การจัดการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีการจัดการความรู้และทรัพยากร การเตรียมงบประมาณท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ วัดต้นทุนทางการเงิน และเวลาในการดำเนินกิจกรรมขององค์กรและภาคส่วนต่าง ๆ ความโปร่งใสทางการคลัง เพื่อสื่อสารไปยังภาคส่วนอื่น ๆ เพื่อแสดงถึงความคุ้มค่าของเงินที่ใช้ดำเนินกิจกรรมสาธารณะ

การจัดการปกครองสาธารณะ เป็นวาทกรรมทางเลือก (Alternative Discourse) ที่เปิดมุมมองทั้งทางทฤษฎีและวิธีการปฏิบัติงานของภาครัฐให้มีความชัดเจนและสอดรับกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นของสังคมโลกในศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงที่ทำให้การบริหารภาครัฐแบบดั้งเดิมที่ใช้ “กลไกราชการ” และแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ที่ใช้ “กลไกตลาด” ในการบริหารงานอาจมีจุดอ่อน และไม่สามารถรับมือได้กับกระแสการเปลี่ยนแปลงดังนี้ ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการจัดการปกครองส่วนท้องถิ่น ที่สามารถปรับเปลี่ยนการบริหารจากแนวคิดแบบดั้งเดิมที่เน้นระบบราชการและสายการบังคับบัญชาไปสู่การจัดการแบบเครือข่ายที่เปิดโอกาสให้เกิดความร่วมมือกันของทุก ๆ ภาคส่วนในท้องถิ่น
มามีส่วนรวมในการกระบวนการนโยบายและการส่งมอบบริการสาธารณะหรือกิจกรรมสาธารณะอื่น ๆ ได้เพื่อเป็นการเสริมสร้างพลังอำนาจและความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่น มีทุนทางสังคม ที่จะเป็นพลังอำนาจในการต่อรองและสร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้นในสังคมต่อไป

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการปกครองท้องถิ่นบนฐานเครือข่ายความร่วมมือ คือ การวางแนวทางและจัดความสัมพันธ์ในการปกครองท้องถิ่น เพื่อให้ระบบการเมืองเปิดกว้างและกระจายอำนาจให้แก่ตัวแสดงภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคมและชุมชนมากขึ้น ส่งเสริมให้ตัวแสดงที่มิใช่ภาครัฐสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการริเริ่มความร่วมมือ ตัดสินใจ และร่วมทำงานเพื่อท้องถิ่นบนฐานความสัมพันธ์แบบร่วมมือกัน ด้วยการแบ่งงานกันทำตามความถนัด แลกเปลี่ยนทรัพยากร เทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสาร และการกำหนดหน้าที่รับผิดชอบภายในเครือข่ายอย่างชัดเจน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมในการปกครอง

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนอเทวนิยม ไม่เชื่อว่ามีเทพเจ้าที่มีอำนาจในการดลบันดาล ไม่เชื่ออำนาจเหนือธรรมชาติ ไม่เชื่อความขลังความศักดิ์สิทธิ์ของสิ่งลี้ลับใด ๆ แม้แต่คำสอนของพระพุทธศาสนาก็ไม่ได้เกิดขึ้นจากอำนาจเทพเจ้าหรืออำนาจอันศักดิ์สิทธิ์ใด ๆ แต่เกิดขึ้นมาจากการค้นพบของพระพุทธเจ้าเอง โดยการตรัสรู้ธรรม พระพุทธองค์ไม่ได้เรียนรู้ธรรมเหล่านี้มาจากใคร พระองค์ทรงรู้ทรงเห็นด้วยปัญญาญาณของพระองค์เอง ตลอด 45 พรรษา พระองค์ทรงเทศนาสั่งสอนธรรมแก่ชาวโลก รวมพระธรรมได้ 84,000 พระธรรมขันธ์ พระธรรมเหล่านี้เป็นทั้ง โลกุตตรธรรมและโลกียธรรม หลักธรรมการปกครอง

3.2.1 หลักธรรมในการปกครอง

ผู้ปกครองต้องมีหลักธรรมในการบริหารจัดการ ถ้ามิเช่นนั้นผู้ใต้บังคับบัญชาหรือผู้ถูกปกครองจะมีความเป็นอยู่อย่างไม่ปกติสุข หลักธรรมเหล่านั้นสำหรับผู้ปกครอง คือ

อคติ 4

พระไตรปิฎก (องฺ.จตุกฺก (ไทย) 21/17/23) ได้ให้ความหมายของคำว่า อคติ หมายถึง ฐานะอันไม่พึงถึง, ทางความประพฤติที่ผิด, ความไม่เที่ยงธรรม, ความลำเอียง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2551, หน้า 472) ให้ความหมายของคำว่า “อคติ” หมายถึง ฐานะอันไม่พึงถึง ทางความประพฤติที่ผิดความลำเอียง ผู้ปกครองหรือผู้บริหารต้องวางตัวให้อยู่ในคุณธรรมอันดีงามไม่เผลอตกไปอยู่ในอำนาจของกิเลสอันใดอันหนึ่ง ก็จะทำให้การปกครองของผู้นั้นผิดพลาดทันที ความเสื่อม ความเสียหายก็จะตามมา หากเขาดำรงตนอยู่ในความถูกต้องดีงาม ความเจริญรุ่งเรือง ความสุขสงบก็จะเกิดขึ้น ดังพุทธพจน์ที่ตรัสไว้ในอังคุตตรนิกาย (องฺ. จตุกฺก. 21/19/24) ความว่า “...ดูก่อนภิกษุทั้งหลายการถึงอคติ 4 ประการนี้ 4 ประการเป็นไฉน บุคคลย่อมถึงฉันทาคติ ย่อมถึงโทสาคติ ย่อมถึง โมหาคติ ย่อมถึงภยาคติ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย การถึงอคติ 4 ประการนี้แล ผู้ใดประพฤติล่วงธรรม เพราะความรัก ความชัง ความหลง ความกลัว ยศของผู้นั้นเสื่อม ดุจพระจันทร์ข้างแรงฉะนั้น ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย การไม่ถึงอคติย่อมไม่ถึงโมหาคติ ย่อมไม่ถึงภยาคติ ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย การไม่ถึงอคติ 4 ประการนี้แล ผู้ใดไม่ประพฤติล่วงธรรม เพราะความรัก ความชัง ค วามหลง ความกลัว ยศของผู้นั้นย่อมเต็มเปี่ยม ดุจพระจันทร์ข้างขึ้นฉะนั้น...” อคติ 4 ประการ ที่พระพุทธองค์ตรัสไว้นี้ชี้ให้เห็นว่า ใครก็ตามตกอยู่ในอำนาจอคติ 4 นี้ เขาย่อมเสื่อมจากลาภยศ สรรเสริญ สุขในสังคมที่เขาอยู่ ยิ่งถ้าเขาเป็นผู้ปกครองหรือผู้บริหารในองค์กรใดองค์กรหนึ่ง องค์กรที่เขาปกครองหรือบริหารย่อมปั่นป่วนวุ่นวาย หาความสงบสุขไม่ได้ ภายในองค์กรของเขาก็จะเต็มไปด้วยลูกน้องประจบสอพลอ คอยเอาใจเจ้านายเพื่อเขาจะได้ลาภหรือตำแหน่ง ส่วนลูกน้องที่รักความยุติธรรมก็จะปลีกตัวออกห่าง สุดท้ายองค์กรนั้น ๆ ก็จะเสื่อมถอยลง แต่ถ้าผู้ปกครองหรือผู้บริหารตั้งตนอยู่ในความถูกต้องดีงาม ไม่ตกอยู่ในอคติ 4 ตัวเขาและองค์กรที่เขาดูแลก็จะเจริญรุ่งเรือง ดุจพระจันทร์ข้างขึ้นดังที่พระพุทธองค์ได้ตรัสเอาไว้

พรหมวิหาร

พรหมวิหาร คือ ธรรมเครื่องอยู่ของพรหม ธรรมประจำใจของผู้มีคุณความดีอันยิ่งใหญ่ หรือธรรมประจำใจของผู้ประเสริฐ ผู้ปกครองหรือผู้บริหารถูกยกย่องว่าเป็นผู้ประเสริฐกว่าผู้ปกครอง เพราะเหตุที่เข้าใจกันอย่างนี้ ผู้ที่ถูกยกให้เป็นผู้ปกครองนั้นจะจ้องมีพรหมวิหารธรรม อย่างไรก็ตาม พรหมวิหารบางทีท่านก็เรียกว่า อัปปมัญญา เพราะแผ่ไปไม่มีประมาณในมนุษย์และสัตว์ทั้งหลายอย่างกว้างขวาง อย่างสม่ำเสมอ และอย่างไม่มีขอบเขตจำกัด พรหมวิหารหรืออัปปมัญญา 4 ประการ คือ

1. เมตตา ได้แก่ ความรัก ความปรารถนาดี อยากให้เขามีความสุข มีจิตที่มีไมตรีและคิดทำประโยชน์เพื่อความสุขแก่หมู่สัตว์ทั่วไป

2. กรุณา ได้แก่ ความสงสาร มีจิตคิดช่วยให้พ้นจากความทุกข์ มีใจใฝ่ที่จะปลดเปลื้องความทุกข์ ความเดือดร้อน ความยากจนของสัตว์ทั้งปวง

3. มุทิตา ได้แก่ ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี มีจิตใจผ่องใสเบิกบานกับสัตว์ทั้งหลายผู้เจริญงอกงาม ผู้อยู่ดีมีสุข หรือผู้ดำรงชีวิตอย่างปกติสุขโดยไม่เลือกว่าสัตว์นั้นเป็นใคร

4. อุเบกขา ได้แก่ การวางใจเป็นกลาง การวางใจสงบ มองดู มีจิตไม่เอนเอียงด้วยอคติโดยการพิจารณาเห็นด้วยปัญญาว่า สัตว์ทั้งหลายได้รับผลของกรรมอันสมควรที่ตนได้กระทำไว้ การเข้าไปแทรกแซงมิให้สัตว์ได้รับผลกรรมนั้น ถือว่ากระทำเกินหน้าที่และเป็นการประพฤติที่เลย ดังนั้น ควรวางเฉยด้วยจิตสงบเพราะเห็นกรรมและผลของกรรมตามความเป็นจริงของสิ่งนั้น ๆ ด้วยใจเที่ยงธรรม

พรหมวิหาร หรือ อัปปมัญญาที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้ปกครองต้องมีจิตเผื่อแผ่ทั่วไปแก่สัตว์ทุกหมู่เหล่าดังคำกล่าวของพระเถระเจ้าที่ว่า (ที.ปา. 11/308/258) “ดูก่อนผู้มีอายุทั้งหลาย ภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ มีใจประกอบด้วย เมตตา ที่แผ่ไปตลอดทิศหนึ่งอยู่ ทิศที่สอง ทิศที่สาม ทิศที่สี่ก็เหมือนกัน ตามนัยนี้ทั้งเบื้องบน เบื้องล่าง เบื้องขวาง แผ่ไปตลอดโลก ทั่วสัตว์ทุกเหล่า ในที่ทุกสถาน โดยความเป็นตนในสัตว์ทั้งปวง ด้วยใจประกอบด้วยเมตตาอันไพบูลย์ ถึงความเป็นใหญ่หาประมาณมิได้ ไม่มีเวร ไม่มีความเบียดเบียนอยู่ ดูก่อนผู้มีอายุทั้งหลาย ภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ มีใจประกอบด้วยกรุณา ด้วยใจประกอบด้วยกรุณาอันไพบูลย์ ดูก่อนผู้อมีอายุทั้งหลายภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ มีใจประกอบด้วยมุทิตา ด้วยใจประกอบด้วยมุทิตาอันไพบูลย์ ดูก่อนผู้มีอายุทั้งหลายภิกษุในธรรมวินัยนี้มีใจประกอบด้วยอุเบกขา ด้วยใจประกอบด้วยอุเบกขาอันไพบูลย์” การแผ่พรหมวิหารธรรมแก่สัตว์ทั้งปวงอันหาประมาณไม่ได้เช่นนี้ ผู้ปกครองหรือผู้บริหารควรประพฤติเนือง ๆ ควรประพฤติสม่ำเสมอ ควรประพฤติให้เป็นนิสัย เมื่อผู้ปกครองหรือผู้บริหารมีจิตใจอาบด้วยพรหมวิหารธรรมอย่างนี้ ผู้ถูกปกครองทั้งหลายก็จะอยู่อย่างปกติสุข สังคมจะมีแต่ความสงบ

ราชสังคหวัตถุ

คำว่า “ราชสังคหวัตถุ” (สำ.ส. 15/120/131) หมายถึง หลักการสงเคราะห์ประชาชนของนักปกครองหรือนักบริหาร หรือหลักธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนของนักปกครองหรือนักบริหาร เพราะนักปกครองหรือนักบริหารทั้งหลายนอกจากจะมีหลักธรรมที่นำเสนอแล้วข้างบนนั้น จะต้องเฉลียวฉลาดในการบริหารจัดการตามหลักราชสังคหธรรม คือ

1. สัสสเมธะ ได้แก่ ฉลาดในการคัดเลือกพันธุ์พืช ฉลาดในการเพาะปลูกและบำรุงพืชพันธุ์ธัญญาหาร ฉลาดในการส่งเสริมการเกษตรในด้านต่าง ๆ กล่าวโดยสรุป ผู้ปกครองหรือผู้บริหารต้องเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในด้านการเกษตรทั้งการผลิตและการจำหน่ายในทุก ๆ ด้าน

2. ปุริสเมธะ ได้แก่ ความเฉลียวฉลาดในการบริหารจัดการบุคคล กล่าวคือ รู้จักส่งเสริมคนดีมีความสามารถให้ได้ทำหน้าที่ตามที่เขาถนัดกันคนชั่วไม่ให้โอกาสเข้ามารับผิดชอบงานเพื่อหวังประโยชน์ บำรุงและให้ขวัญกำลังใจแก่ข้าราชการและประชาชนทุกหมู่เหล่า

3. สัมมาปาสะ ได้แก่ รู้จักผูกใจประชาชนด้วยการช่วยเหลือต่าง ๆ หรือ ส่งเสริมอาชีพโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น ให้กู้ยืมเงินไปลงทุนการเกษตรหรือไปลงทุนทางพาณิชยกรรม หรือทางการศึกษา โดยดอกเบี้ยต่ำหรือไม่คิดดอกเบี้ยเลย หรือเข้าไปแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมต่าง ๆ ด้วยจิตใจที่เอื้ออารี เป็นต้น ถือว่าเป็นการช่วยเหลือประชาชนให้เขาลุกขึ้นมายืนได้ และสุดท้ายก็คือ ช่วยเหลือประเทศถ้าประชาชนทุกหมู่เหล่าอยู่อย่างมั่นคงและเข้มแข็ง

4. วาจาเปยย หรือ วาชเปยะ ได้แก่ มีการพูดด้วยถ้อยคำ สุภาพ ไพเราะ อ่อนหวาน มีเหตุผล ประกอบด้วยประโยชน์ สร้างสรรค์ความสามัคคีมีความสัตย์ทำให้เกิดความเข้าใจที่ดีต่อกัน ตลอดจนเกิดความเชื่อถือในคำพูดนั้น

หลักธรรม 4 ประการนี้เป็นศาสตร์และศิลป์ของนักปกครองหรือนักบริหาร ถ้าทำได้อย่างเสนอมา สังคมหรือประเทศชาติจะมีแต่ความเจริญรุ่งเรือง มั่นคง เป็นปึกแผ่น ไม่ปั่นป่วนวุ่นวาย

จักรวรรดิวัตร

คำว่า จักรวรรดิวัตร หมายถึง ข้อปฏิบัติที่พระเจ้าจักรพรรดิทรงบำเพ็ญสม่ำเสมอ ข้อวัตรของพระเจ้าจักรวรรดิ ธรรมเนียมที่พระเจ้าจักรพรรดิทรงบำเพ็ญพระราชกรณีกิจ จักรวรรดิวัตรที่กล่าวต่อนี้ถือว่าเป็นหลักการปกครองที่สำคัญยิ่งของนักปกครองหรือนักบริหารทั้งหลาย ถ้านักปกครองหรือนักบริหารไม่มีหลักธรรมนี้เป็นหลักในการปกครอง สังคมหรือประเทศที่เขาปกครองอยู่ก็จะดำรงอยู่อย่างวุ่นวาย แต่ถ้ายึดหลักธรรมนี้ในการปกครอง สังคมหรือประเทศนั้นก็อยู่อย่างปกติสุข เจริญรุ่งเรือง อำนาจแห่งธรรมก็จะแผ่นซ่านไป ผู้คนทั้งหลายก็จะศรัทธา เลื่อมใส เคารพยกย่องผู้มีธรรมนั้น ดังพระดำรัสที่พระพุทธองค์ตรัสไว้ในจักรวรรดิสูตร พูดถึงพระโพธิสัตว์เสด็จออกผนวชเป็นพระราชาฤษีและให้พระราชโอรสเสวยราชสมบัติแทน (ที.ปา. 11/84/63-64) ด้วยข้อความว่า “ดูก่อนพ่อ ถ้าเช่นนั้นพ่อจงอาศัยธรรมเท่านั้น สักการะ เคารพ นับถือ บูชา นบน้อมธรรม มีธรรมเป็นธงชัย มีธรรมเป็นยอด มีธรรมเป็นใหญ่ จงจัดการรักษาป้องกันและคุ้มครองอันเป็นธรรมในชนภายในในหมู่พล ในพวกกษัตริย์ ผู้ติดตาม ในพวกพราหมณ์และคฤหบดี ในชาวนิคมและชาวชนบททั้งหลาย ในพวกสมณพราหมณ์ ตลอดจนในเหล่ามฤคและปักษี ดูก่อนพ่อ การกระทำที่ผิดแบบแผนอย่าให้แพร่ไปในแว่นแคว้นของพ่อ ดูก่อนพ่อ อนึ่ง บุคคลเหล่าใดในแว่นแคว้นของพ่อไม่มีทรัพย์พ่อพึงสนับสนุนในเรื่องทรัพย์แก่บุคคลเหล่านั้นด้วย ดูก่อนพ่อ อนึ่งสมณพราหมณ์เหล่าใด ในแว่นแคว้นของพ่อ เว้นขาดจากความมัวเมาและความประมาท ตั้งมั่นอยู่ในขันติและโสรัจจะ ฝึกฝนตามลำพัง สงบตนตามลำพัง ทำตนให้ดับกิเลส ได้ตามลำพัง พึงเข้าไปหาสมณพราหมณ์เหล่านั้น โดยกาลอันควร แล้วไต่ถามสอบถามว่า ท่านขอรับ กุศลเป็นอย่างไร ท่านขอรับ อกุศลเป็นอย่างไร กรรมมีโทษเป็นอย่างไร กรรมอะไรควรเสพ กรรมอะไรไม่ควรเสพ กรรมอะไรที่ข้าพเจ้ากระทำอยู่ไม่มีประโยชน มีแต่ทุกข์ ไปนานเท่านาน หรือว่ากรรมอะไรที่ข้าพเจ้ากระทำอยู่จะมีประโยชน์ ทั้งมีสุขไปนานเท่านาน พ่อได้ฟังว่ากรรมอะไรที่ข้าพเจ้ากระทำอยู่จะมีประโยชน์ ทั้งมีสุดไปนานเท่านาน พ่อได้ฟังคำของสมณพราหมณ์เหล่านั้นแล้ว สิ่งใดเป็นอกุศล พึงละเว้นสิ่งนั้นเสีย สิ่งใดเป็นกุศล พึงยึดถือสิ่งนั้นไว้ประพฤติ ดูก่อนพ่อ นี้แลคือจักกวัตติวัตรอันประเสริฐ” จากพุทธพจน์ที่ยกมานี้ ชี้ให้เห็นว่าผู้ปกครองหรือผู้บริหารที่ดีนั้นต้องดำรงตนอยู่ในธรรม ยึดถือธรรมหรือความถูกต้องดีงามเป็นหลัก ไม่ยอมตกอยู่ในอำนาจของความชั่วใด ๆ

พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม (2546, หน้า 250 – 251) ได้สรุปไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. ธรรมาธิปไตย (ถือธรรมเป็นใหญ่ เคารพนับถือบูชายำเกรงธรรม ยึดธรรมเป็นหลัก เป็นธงชัย เป็นธรรมาธิปไตย)

2. ธรรมิการักขา (จัดการรักษาป้องกันและคุ้มครองอันชอบธรรมและเป็นธรรม)

ก. อันโตชน (แก่ชนภายใน ตั้งแต่พระมเหสี โอรส ธิดา จนถึงผู้ปฏิบัติราชการในพระองค์ทั้งหมด คือคนในปกครองส่วนตัว)

ข. พลกาย (แก่กองทัพ คือ ปวงเสนาข้าทหาร ข้าราชการ ฝ่ายทหาร)

ค. ขัตติยะ (แก่กษัตริย์ทั้งหลาย ผู้อยู่ในพระบรมเดชานุภาพ เจ้าเมืองขึ้น ปัจจุบันสงเคราะห์ชนชั้นปกครองและนักบริหารชั้นผู้ใหญ่ทั้งหลาย)

ง. อนุยนต์ (แก่ผู้ติดตามเสด็จ คือ ราชบริพารทั้งหลายปัจจุบันควรสงเคราะห์ข้าราชการฝ่ายพลเรือนทั้งหมด)

จ. พราหมณ์คฤหบดี (แก่ชนเจ้าพิธี เจ้าตำรา พ่อค้า เจ้าไร่ เจ้านา ครู อาจารย์ นักวิชาการ หมอ พ่อค้า ผู้ประกอบวิชาชีพต่าง ๆ และเกษตรกร ด้วยช่วยจัดหาทุนและอุปกรณ์ เป็นต้น)

ฉ. เนคมชนบท (แก่ชาวนิคมชนบท คือ ราษฎรทั้งปวงทุกท้องถิ่น ตลอดถึงชายแดนทั่วไป ไม่ทอดทิ้ง)

ช. สมณพราหมณ์ (แก่พระสงฆ์และบรรพชิต ผู้ทรงศีลทรงคุณธรรม)

ญ. มิคปักษี (แก่มฤคและปักษี คือ สัตว์อันสงวนทั้งหลาย)

3. อธรรมการนิเสธนา (ห้ามกั้น มิให้มีการอธรรมเกิดขึ้นในพระราชอาณาเขต คือ จัดการป้องกัน แก้ไข มิให้มีการกระทำความผิด ความชั่วร้ายเดือดร้อนเกิดขึ้นในบ้านเมือง)

4. ธนานุประทาน (เป็นทรัพย์เฉลี่ยให้แก่ชนผู้ไร้ทรัพย์ มิให้มีคนขัดสนยากไร้ในแว่นแคว้น)

5. ปริปุจฉ (ปรึกษาสอบถามปัญหากับสมณพราหมณ์ ผู้ประพฤติดี ปฏิบัติชอบ ผู้ไม่ประมาท มัวเมา อยู่เสมอตามกาลอันควร เพื่อให้รู้ชัดการอันดีชั่ว ควรประกอบหรือไม่ เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขหรือไม่ แล้วประพฤติปฏิบัติให้เป็นไปโดยถูกต้อง)

เมื่อดูเนื้อหาแห่งจักรวรรดิวัตรที่กล่าวมาแล้ว เห็นได้ว่าชัดเจนว่า เนื้อหาทั้งหมด คือ หลักแห่งการปกครองโดยแท้ พระราชาฤษีนำเอาประสบการณ์ของพระองค์มาบอกแก่พระโอรสให้ยึดถือ ให้ปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เพราะธรรมเหล่านี้นำมาซึ่งความเจริญงอกงามอย่างเดียว ไม่เป็นอันตราย แก่ผู้ปฏิบัติตาม (พระราชโอรส) และพระราชบริพารของพระองค์ ทุกคนล้วนได้รับประโยชน์ทั้งสิ้นมีใครจะเสียประโยชน์เพราะหลักธรรมนี้เลย ดังนั้น จักรวรรดิวัตรจึงเป็นหลักการสำคัญในการปกครอง ผู้ปกครองหรือผู้บริหารทุกระดับชั้นควรศึกษาให้เข้าใจ อย่างแจ่มแจ้ง และยึดถือปฏิบัติเพื่อความผาสุกของประชาชนในสังคมตนเอง

ทศพิธราชธรรม

คำว่า “ทศพิธราชธรรม” ตามความหมายในพระไตรปิฎก (ขุ.ชา. 28/675/87) หมายถึง ธรรมของนักปกครอง 10 ประการ หลักการของนักปกครอง คุณธรรมผู้ปกครองบ้านเมือง กิจวัตรของ
นักปกครอง ควรประพฤติ ได้แก่ ธรรม 10 ประการ คือ

1. ทาน ได้แก่ การให้ การเสียสละทรัพย์สินส่วนตน เพื่อคนที่ตกทุกข์ได้ยาก การช่วยเหลือให้เขามีฐานะที่ดีขึ้น การบำเพ็ญประโยชน์ที่เป็นสาธารณะ

2. ศีล ได้แก่ การประพฤติดีงามทั้งทางกายและทางวาจา ประกอบการงานที่สุจริต ควบคุมการประพฤติของตนเองให้เป็นที่เคารพศรัทธา ของประชาชน อย่าให้ใครดูแคลนทางการประพฤติได้

3. ปริจจาคะ ได้แก่ การเสียสละเวลา การเสียสละความสุขสำราญ การเสียสละประโยชน์ของตนเอง เป็นต้น เพื่อประชาชนและเพื่อความสงบสุขของประเทศ

4. อาชชวะ ได้แก่ ความซื่อตรง กล่าวคือ ปฏิบัติภารกิจด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีความจริงใจ ไม่หลอกลวงประชาชน ไร้เล่ห์เหลี่ยม ไร้มารยา ปฏิบัติภารกิจอย่างตรงไปตรงมา

5. มัททวะ ได้แก่ ความอ่อนโยน กล่าวคือ เป็นผู้มีอัธยาศัยไม่เย่อหยิ่งจองหอง หยาบคาย กระด้าง ถือตัว เป็นต้น แต่ควรเป็นผู้งามสง่า องอาจ ด้วยท่าทีสุภาพนุ่มนวล ละมุนละไม และมีท่าที่ผู้พบเห็นให้ความยำเกรง

6. ตบะ ได้แก่ ความเพียรเผากิเลสตัณหา มิให้เข้ามาย่ำยีจิตใจ จนจิตใจตกอยู่ในอำนาจของมัน ต้องใช้ความเพียรระงับยับยั้งชั่งใจ ข่มใจ ไม่หลงใหลในความสุขสำราญและการปรนเปรอ และมุ่งมั่นที่จะทำภารกิจทั้งหลายให้สำเร็จสมบูรณ์

7. อักโกธะ ได้แก่ ความไม่โกรธ ความไม่เกรี้ยวกราดด้วยอำนาจของความโกรธ ไม่ใช้ความโกรธเป็นอารมณ์ในการทำการต่าง ๆ หรือวินิจฉัยงานต่าง ๆ จนเกิดความผิดพลาด ต้องมีจิตเมตตาอยู่ในใจเสมอ เพื่อปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ และวินิจฉัยตัดสินความบนพื้นฐานแห่งธรรม

8. อวิหิงสา ได้แก่ ความไม่เบียดเบียน กล่าวคือ ไม่เบียดเบียนทางกาย เช่น ใช้แรงงานเกินขนาด หาเหตุลงโทษด้วยจิตอาฆาต หรืออคติอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นต้น ไม่เบียดเบียนทางใจ เช่น เก็บภาษีแบบขูดรีด เป็นต้น แต่ต้องดำรงตนอยู่ด้วยเมตตาจิตและกรุณาจิต เพื่อประชาชนจะได้อยู่อย่างมีความสุข

9. ขันติ ได้แก่ ความอดทน กล่าวคือ ต้องอดทนต่อความลำบาก ต่อความตรากตรำ ต่อความเจ็บใจ แม้ว่าจะลำบากกายแค่ไหน จะเหนื่อยเหน่ายเพียงใด ก็ไม่ท้อถอย หรือจะถูกยั่วยวนด้วยคำพูดเสียดสีอย่างไร ก็ไม่หมดกำลังใจ จะต้องอดทนต่อสู้จนจะบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

10. อวิโรธนะ ได้แก่ ความพิโรธ กล่าวคือ ไม่คลาดเคลื่อนจากหลักธรรม วางตนให้หนักแน่น เที่ยงตรงในธรรม ไม่เอนเอียงไปทางใดทางหนึ่ง เพราะอิฏฐารมณ์และอนิฏฐารมณ์ ดำรงตนมั่นในธรรมทั้งที่เป็นนิติธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม

อปริหานิยธรรม

คำว่า “อปริหานิยธรรม” หมายถึง ธรรมที่ไม่อาจนำความเสื่อมมาให้หรือธรรมที่นำความเจริญให้ฝ่ายเดียว ไม่มีความเสื่อมกับผู้ปฏิบัติธรรมนี้ และธรรมนี้จึงเหมาะกับผู้ปกครอง เพราะสังคมจะเจริญก้าวหน้า สังคมจะพบกับความรุ่งเรือง ผู้ปกครองจึงควรยึดมั่นในหลักธรรมนี้ หลักอปริหานิยธรรมเป็นคำตอบที่พระพุทธองค์ตรัสตอบคำถามของวัสสการพราหมณ์ แต่พระองค์ตรัสแก่ท่านอานนท์ที่ถวายงานพัดอยู่ (ที.ม. 10/134/88-90) โดยมีใจความย่อ ๆ ว่า

ดูก่อนอานนท์ พวกเจ้าวัชชีจักหมั่นประชุมกันเนือง ๆ อยู่เพียงใด พึงหวังได้ซึ่งความเจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อมเพียงนั้น

ดูก่อนอานนท์ พวกเจ้าวัชชีจักพร้อมเพรียงกันประชุม จักพร้อมเพรียงกันเลิกประชุม และจักพร้อมเพรียงกันทำกิจที่เจ้าวัชชีพึงกระทำอยู่เพียงใด พึงหวังได้ซึ่งความเจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อมเพียงนั้น

ดูก่อนอานนท์ พวกเจ้าวัชชีจักไม่มีบัญญัติสิ่งที่มิได้บัญญัติไว้ จักไม่ถอนสิ่งที่ได้บัญญัติไว้แล้ว จักสมาทานประพฤติในวัชชีธรรมของเก่าตามที่ได้บัญญัติไว้แล้วอยู่เพียงได้ พึงหวังได้ซึ่งความเจริญอย่างเดียว ไม่มีความเสื่อมเพียงนั้น

ดูก่อนอานนท์ พวกวัชชีจักสักการะเคารพนับถือบูชา ท่านที่เป็นผู้ใหญ่ของวัชชี และจักเชื่อฟังถ้อยคำของท่านเหล่านั้นอยู่เพียงใด พึงหวังได้ซึ่งความเจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อมเพียงนั้น

ดูก่อนอานนทท์ พวกเจ้าวัชชีจักไม่ฉุดคร่าขืนใจสตรีหรือกุมารีในสกุลให้อยู่ร่วมด้วยเพียงใด พึงหวังได้ซึ่งความเจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อมเพียงนั้น

ดูก่อนอานนท์ พวกเจ้าวัชชีสักการะ เคารพ นับถือ บูชาเจดีย์ของพวกเจ้าวัชชีทั้งภายในและภายนอก และจักไม่ปล่อยให้ธรรมิกพลี ที่เคยให้ ที่เคยกระทำ แก่เจดีย์เหล่านั้นเสื่อมทรามไปอยู่เพียงใด พึงหวังได้ซึ่งความเจริญอย่างเดียว ไม่มีเสื่อมเพียงนั้น

ดูก่อนอานนท์ พวกเจ้าวัชชีจักจัดแจงไว้ดีแล้ว ซึ่งความอารักขา ป้องกันคุมครองอันเป็นธรรม ในพระอรหันต์ทั้งหลาย ด้วยตั้งใจว่า ไฉนหนอ พระอรหันต์ที่ยังมิได้มา พึงมาสู่แว่นแคว้น และที่มาแล้ว พึงอยู่เป็นผาสุกในแว่นแคว้น ดังนี้ อยู่เพียงใด อานนท์ พึงหวังได้ซึ่งความเจริญอย่างเดียว ไม่เสื่อมเพียงนั้น

หลักอปรินิยธรรม ทั้ง 7 ประการ นี้กล่าวมาแล้วนี้ เป็นหลักแห่งความสามัคคีของคนที่อยู่ร่วมกัน เมื่อคนเรามีความพร้อมเพรียงกันทำทุกอย่างร่วมกันนั่นคือ พลัง พลังแห่งความสามัคคีนี้แหละเป็นสิ่งที่ใคร ๆ จะเอาชนะได้ยาก ผู้ปกครองหรือผู้บริหารควรจะสร้างพลังแห่งความสามัคคีของคนในสังคมเอาไว้ เพราะมันคือหัวใจของการปกครอง

สรุปได้ว่า การปกครองนั้นจะใช้เพียงกฎหมายเพียงอย่างเดียวไม่ได้ต้องมีการนำหลักธรรมมาใช้ประกอบกันเข้าไปด้วย เพื่อทำให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุขและอยู่กันอย่างปกติสุข

3.2.2 คุณธรรมของผู้ปกครอง

ผู้ปกครองหรือผู้บริหาร นอกจากจะมีหลักธรรมดังกล่าวมาแล้วนั้น จะต้องมีคุณธรรมที่ถูกฝึกฝนมาจนเคยชิน เพื่อที่จะเป็นผู้บริหารหรือเอื้อต่อการบริหาร ถ้าไม่มีคุณธรรมที่จะกล่าวต่อไปนี้แล้ว ก็ยากที่จะบรรลุเป้าหมายในการปกครอง

โสภณธรรม

คำว่า “โสภณธรรม” แปลว่า ธรรมที่ทำให้งาม กล่าวคือ ธรรมทั้ง 2 อย่างที่จะกล่าวต่อไปนี้ เป็นธรรมที่ทำให้คนงาม น่ารัก น่าเคารพ น่าเลื่อมใส เป็นกุศลธรรม เป็นธรรมที่พัฒนาคนให้บรรลุเป้าหมายที่หวังไว้ พระพุทธองค์ตรัสถึงธรรม 2 อย่างนี้ว่าเป็นกุศลธรรม ดังพุทธพจน์ที่ตรัสว่า (องฺ.ทุก. 20/166/126) “ดูก่อนภิกษุทั้งหลายธรรม (กุศลธรรม) 2 อย่างนี้ อย่างเป็นไฉน คือ ขันติ 1 โสรัจจะ 1 ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ธรรม (กุศลธรรม) 2 อย่างนี้แล” ถามว่า ทั้งขันติและโสรัจจะ เป็นกุศลธรรมที่ทำให้คนงามได้อย่างไร ตอบว่า ธรรมทั้ง 2 เป็นกุศลธรรมที่ทำให้คนงามเพราะ

1. ขันติ แปลว่า ความอดทน ได้แก่ ทนต่อความยากลำบาก ทนต่อความทุกข์ทรมานที่มันเกิดขึ้น ไม่ย่อท้อ ไม่เลิกกับการกระทำ เพราะความลำบากนั้น ท่านแบ่งความอดทนเอาไว้ 3 อย่างคือ

1) ทนลำบาก ได้แก่ ทนต่อความทุกข์ทรมานที่เกิดขึ้นทั้งกายและจิตใจ หรือทนต่อการทำงานที่ยากลำบาก หรือทนต่อสู้กับอุปสรรค ที่มาขัดขวางในการทำงานนั้น ๆ ต้องอดทนทำด้วยความระมัดระวังอย่างยิ่ง

2) ทนตรากตรำ ได้แก่ อดทนในการทำงานโดยไม่คิดถึงความยากลำบาก หนักเอาเบาสู้ สู้กับการทำงานนั้นอย่างสมบุกสมบัน ไม่หวั่นว่างานนั้นจะหนักแค่ไหน หรือการทำงานนั้นจะทุกข์ทรมานอย่างไร จะสู้กับงานนั้นทุกรูปแบบ

3) ทนเจ็บใจ ได้แก่ อดทนต่อคำดูหมิ่นถูกเหยียดหยามหรือคำพูดที่กระทบกระแทกแดกดัน หรือคำพูดที่ดุด่าอย่างหยาบคาย หรือคำพูดที่ไม่สุภาพหยาบโลน เมื่อได้ประสบกับเหตุการณ์ดังกล่าวมานี้ ผู้ปกครองต้องอดทนไม่แสดงอาการโกรธ ไม่แสดงอาการไม่พอใจ ชื่อว่าทนเจ็บใจ

2. โสรัจจะ แปลว่า ความสงบเสงี่ยม ได้แก่ การรู้จักปรับสภาพจิตใจให้อยู่ในสภาพปกติ เมื่อถูกคนอื่นกระทำหรือพูดกระทบกระแทกให้เจ็บใจจะไม่แสดงอาการผิดปกติธรรมดาของตัวเองออก ให้คงสภาพจิตใจเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น

ทั้งขันติและโสรัจจะ สองอย่างนี้คืออาภรณะรรมที่ประดับผู้ปกครองให้งดงาม คนที่ประพฤติโสภณธรรมทั้งสองอย่างนี้จะเป็นผู้งดงามท่ามกลางคนทั้งหลายและเป็นที่รักใคร่ของคนทั่วไป นอกเหนือจากนี้แล้ว โสภณธรรมยังทำให้คนผู้ประพฤติพัฒนาตนเองไปสู่เป้าหมายที่หวังเอาไว้ เพราะคนที่มีความอดทนในการทำงานหนักไม่ย่อท้อต่องานหนัก ฝ่างานหนักนี้ไปได้ เขาจะต้องประสบกับความมุ่งหวังที่ตั้งใจเอาไว้แน่นอน

พหุปการธรรม

คำว่า “พหุปการธรรม” แปลว่า ธรรมที่มีอุปการะมาก ได้แก่ ธรรมที่คอยควบคุมการกระทำ การพูด การคิดของผู้ปกครองให้อยู่ในกรอบของศีลธรรมหรือช่วยให้มีการยับยั้งชั่งใจหรือให้มีการพิจารณาไตร่ตรองให้รอบคอบในขณะที่กำลังทำ พูด คิด พหุปการธรรมนี้จึงเปรียบเสมือนบิดามารดา คอยระมัดระวังลูกไม่ให้ทำ พูด คิด ไปในทางชั่ว ดังนั้น จึงชื่อว่า พหุปการธรรม ดังที่พุทธพจน์ตรัสว่า “ธรรม 2 อย่าง ที่มีอุปการะมากเป็นไฉน คือ สติ 1 สัมปชัญญะ 1 ธรรม 2 อย่าง เหล่านี้มีอุปการะมาก”

1. สติ แปลว่า ความระลึกได้ หมายถึง การระลึกได้ก่อนที่จะทำ จะพูด จะคิด การระลึกได้ก่อนที่จะทำ จะพูด จะคิดในกิจนั้น ๆ ดำเนินไปสู่ทางที่ผิด สติจึงมีหน้าที่คอยควบคุมมิให้จิตประมาทเลินเล่อ ทำการงานผิดพลาดจนเกิดความเสียหายได้

2. สัมปชัญญะ แปลว่า ความรู้ตัว หมายถึง การรู้สึกตัวขณะที่ทำที่พูด ที่คิด ไม่เลอะเลือน ไม่ฟั่นเฟือน ในขณะที่กำลังให้กิจกรรมนั้น ๆ ดำเนินไป สัมปชัญญะจึงมีหน้าที่คอยเตือนจิตให้มีความสำนึกในขณะทำ ขณะพูด ขณะคิดไม่ให้ออกไปนอกทางที่จิตตั้งใจจะทำตั้งแต่ต้น

สติและสัมปชัญญะชื่อว่า เป็นธรรมมีอุปการะมากเพราะสติแสดงบทบาทของตัวเองต่อจิตก่อนที่จิตจะมีพฤติกรรมทางการทำ การพูด และการคิดส่วนสัมปชัญญะ นั้นมีบทบาทต่อจิตใจขณะที่ทำที่พูดและที่คิด ไม่ให้จิตดำเนินกิจกรรมในทางที่ผิดพลาด ดังนั้น ธรรมทั้ง 2 นี้จึงถูกถือว่าเป็นธรรมที่มีอุปการะมาก ผู้ปกครองคนใดก็ตามที่มีสติและสัมปชัญญะในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดเวลา เขาจะทำงานประสบกับความสำเร็จ ไม่มีความผิดพลาดใด ๆ ชีวิตจะรุ่งเรือง จะบรรลุ

เป้าหมายที่ตั้งเอาไว้ ธรรมมีอุปการะมากนี้จึงถือเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชีวิตของผู้ปกครองอีกหัวข้อธรรมหนึ่ง

โลกปาลธรรม

คำว่า “โลกปาลธรรม” แปลว่า ธรรมที่รักษาโลกหรือคุ้มครองโลกไม่ให้โลกเสื่อมสูญไปจากศีลธรรม ไม่ให้มนุษย์มีพฤติกรรมเหมือนสัตว์ป่า โลกปาลธรรมนี้เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “สุกกธรรม” แปลว่า “ธรรมฝ่ายขาว” ดังพุทธพจน์ที่ตรัสว่า (อง.ทุก. 20/8/69) “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ธรรมฝ่ายขาว 2 อย่างนี้ 2 อย่างเป็นไฉน คือ หิริ 1 โอตตัปปะ 1 ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ธรรมฝ่ายขาว 2 อย่างนี้แล” คำว่า “ธรรมฝ่ายขาว” นั้นหมายถึง ธรรมที่ชำระกิเลสจากกาย วาจา ใจของคนให้สะอาดไม่ให้พฤติกรรมใด ๆ เหมือนสัตว์ป่า ดังพุทธพจน์ที่ตรัสไว้ว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย สุกกธรรมที่รักษาสัตว์โลกนี้มี 2 ประการ คือ หิริ และโอตตัปปะ

ดูก่อนภิกษุทังหลาย สุกกธรรม 2 ประการนี้ ไม่รักษาสัตว์โลกไว้ในหมู่สัตว์โลกก็จะไม่ปรากฏ ผู้ที่เป็นบิดามารดา น้า ป้า ภรรยา ของอาจารย์ หรือภรรยาของครู สัตว์โลกก็จะประพฤติสำส่อนกันทั่วไปเหมือนอย่าง แกะ แพะ ไก่ สุกร สุนัข และสุนัขจิ้งจอก

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ก็เพราะเหตุที่สุกกธรรมทั้ง 2 ประกานี้ ยังคุ้มครองรักษาสัตว์โลกอยู่ ฉะนั้นยังปรากฏ ผู้เป็นมารดา น้า ป้า ภรรยาของ อาจารย์ หรือภรรยาของครู พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสเนื้อความไว้แล้ว จึงตรัสพระคาถาประพันธ์อย่างนี้ว่า

หากเหล่าสัตว์ไม่มีหิริ โอตตัปปะตลอดไป ทั้งปราศจากสุกกธรรมเป็นที่ตั้งแห่งกุศลธรรมเสียแล้ว ก็จะต้องตายแล้วเกิดอีก ส่วนเหล่าสัตว์ที่เข้าไปตั้งหิริ โอตตัปปะไว้โดยชอบตลอดเวลา มีความเจริญงอกงามไพบูลย์ในศาสนาพรหมจรรย์ เป็นผู้สงบไม่ต้องเกิดอีกต่อไป”

1. หิริ แปลว่า ความละอายแก่ใจ ได้แก่ ละอายใจที่จะทำความชั่ว ละอายใจที่จะทำผิดศีลธรรม ละอายใจที่จะละเมิดกฎเกณฑ์ที่ดีงามของสังคม หิริบุคคลจึงละเว้นจากการทำความชั่วทุกอย่าง

2. โอตัปปะ แปลว่า ความเกรงกลัว ได้แก่ ความเกรงกลัวต่อบาป เกรงกลัวต่อผลของการทำความชั่ว เกรงกลัวต่อผลของการทำความผิดของศีลธรรม หรือ เกรงกลัวต่อผลของการทำความชั่วทุก ๆ อย่างนั้นเอง

ธรรมทั้งสองอย่างนี้ชื่อว่า “สุกกธรรม” เพราะทำให้คนขาวสะอาดทั้งกาย วาจา และจิตใจ และชื่อว่า “โลกปาลธรรม” เพราะเป็นธรรมที่คุ้มครองโลก คือหมู่สัตว์ไม่ให้ทำความชั่ว ทำความผิดต่อศีลธรรม มนุษย์เราถ้ามีความละอายใจต่อการกระทำความชั่วและมีความเกรงกลัวของความชั่วที่จะเกิดตามมาจากการทำความชั่ว ก็ชื่อว่า “เป็นบุคคลที่เจริญงอกงามไพบูลย์ในศาสนาพรหมจรรย์”

สิกขาบุพพภาคธรรม

คำว่า “สิกขาบุพพภาคธรรม” แปลว่า ธรรมที่เป็นส่วนเบื้องต้นของการศึกษา กล่าวคือ การที่การศึกษาจะดำเนินไปได้ ประกอบด้วย ปรโตโฆสะ และ โยนิโสมนสิการ องค์ประกอบทั้งสองประการนี้ ทำให้การศึกษาของผู้นั้นเป็นสัมมาทิฏฐิ หรือเป็นการศึกษาที่ถูกต้อง ดังพุทธพจน์ที่ตรัสไว้ในอังคุตรนิกาย ทุกนิบาต (อง.ทุก. 20/12/117) ว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ปัจจัยเพื่อความเกิดขึ้นแห่งสัมมาทิฏฐิ 2 อย่างนี้

1. ปรโตโฆสะ แปลว่า เสียงจากผู้อื่น และคำว่าผู้อื่น ได้แก่ “กัลป์ยาณิมิตร” เท่านั้น เสียงจากผู้อื่น จึงหมายถึง การรับฟังคำแนะนำสั่งสอนจากกัลยาณมิตร การเล่าเรียนการศึกษา การสนทนากับกัลยาณมิตรและ “กัณยาณมิตร” หมายเอาเฉพาะพระพุทธเจ้า พระอริยเจ้า ครู อาจารย์ และบิดามารดา หรือบุคคลผู้มีพรหมวิหารธรรมเท่านั้น นอกเหนือจากนี้ก็ไม่ถือว่าเป็นกัลยาณมิตร

2. โยนิโสมนสิการ แปลว่า การทำในใจโดยแยบคาย กล่าวคือ การศึกษาพิเคราะห์ให้เห็นถึงต้นตอของปัญหานั้น ๆ การรู้จักคิด การรู้จักใช้ ความคิด การใช้ความคิดสาวหาเหตุปัจจัยของสิ่งนั้น ๆ ชื่อว่า “โยนิโสมนสิการ”

ธรรมทั้งสองประการนี้เป็นปัจจัยให้เกิดการศึกษาที่ถูกต้องซึ่งเรียกว่า “สัมมาทิฏฐิ” เพราะปรโตโฆสะจากกัลยาณมิตรเป็นข้อมูลที่ถูกต้องดีงาม ผู้ศึกษาใช้ความคิดพิจารณาตามข้อความที่ได้รับมาจากกัลยาณมิตร ย่อมรู้จริงเห็นแจ้งตามข้อมูลที่ได้มานั้น ทั้งปรโตโฆสะ และโยนิโสมนสิการถือว่าเป็นหลักธรรมของนักปกครองคนอย่างแท้จริง เพราะปรโตโฆสะ คือ ข้อมูลที่ป้อนให้ผู้ที่ศึกษา ส่วนโยนิโสมนสิการนั้น คือ เครื่องกรองข้อมูลที่ได้มา

อุปัญญาตธรรม

คำว่า “อุปัญญาตธรรม” แปลว่า ธรรมที่เข้าไปรู้ได้ด้วยตนเอง กล่าวคือ ธรรมที่จะกล่าวต่อไปนี้เป็นธรรมที่พระพุทธองค์ได้ทรงปฏิบัติและได้ทรงเห็นคุณค่าของธรรมนั้นด้วยพระองค์เอง หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ พระองค์ได้ทรงอาศัยธรรม 2 อย่างนี้ ในการดำเนินอริยมรรค จนพระองค์บรรลุเป้าหมายสูงสุด คือ สัมมาสัมโพธิญาณ ประกอบด้วย

1. อสันตุฏฐิตา กุศลธัมเมสุ แปลว่า ความไม่สันโดษในกุศลธรรมทั้งหลาย กล่าวคือ ไม่รู้จักอิ่ม ไม่รู้จักพอ ไม่รู้สึกเหนื่อย ในการสร้างความดีทั้งหลายอะไรที่เป็นความดี ไม่ว่าจะเป็นความดีเล็กน้อยหรือกุศลธรรมดา หรือมหากุศลก็จะทำทั้งนั้น ไม่รู้จักอิ่ม ไม่รู้จักพอใจในกุศลธรรมทั้งหลายเหล่านั้น

2. อัปปฏิวาณิตา ปธานัสมิง แปลว่า ความไม่ย่อท้อในความเพียร ความพยายาม กล่าวคือ มีความอุตสาหวิริยะสูงมาก ในการทำความดี จะมีอุปสรรคมากมายขนาดไหนมาขัดขวางก็ไม่ยอมถอยหลัง ไม่ยอมจำนน ไม่ยอมเลิกรา อดทนในการเพียรพยายามจนบรรลุเป้าหมายนั้น

ธรรม 2 ประการ ที่นำเสนอมาแล้วนั้นเป็นธรรมที่พระพุทธองค์ทรงประพฤติในการบำเพ็ญบารมีของพระองค์ตลอดมา จนกระทั่งพระองค์บรรลุพระสัมมาสัมโพธิญาณ บุคคลอื่นผู้ประสงค์จะทำกิจของตนเองให้สำเร็จหรือต้องการที่จะไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ก็สามารถใช้ธรรม 2 ประการนี้เป็นหลักปฏิบัติได้ ดังข้อความที่ท่านพระสารีบุตร กล่าวถึงธรรม 2 ประการ ที่พระพุทธองค์ทรงรู้ทรงเห็น และยืนยันว่าเป็นประโยชน์แก่มหาชนว่า (องฺ.ติก. 20/40/198) “ดูก่อนผู้มีอายุทั้งหลายธรรม 2 ที่ พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ทรงรู้ทรงเห็น เป็นพระอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้า พระองค์นั้นตรัสไว้โดยชอบแล้วมีอยู่แล พวกเราทั้งหมดด้วยกัน พึงสังคายนาไม่พึงกล่าวแก่งแย่งกันในธรรมนั้น การที่พรหมจรรย์นี้พึงยั่งยืนตั้งอยู่นานนั้น พึงเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ชนมาก เพื่อความสุขแก่ชนมาก เพื่อความอนุเคราะห์แก่ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุขแก่ดเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย ธรรม 2 เป็นไฉน ความเป็นผู้ไม่สันโดษในธรรมอันเป็นกุศลและความเป็นผู้ไม่ย่อท้อ ในการตั้งความเพียร” ดังนั้นธรรม 2 ประการนี้จึงชื่อว่าเป็นธรรมที่นักพัฒนาคนและสังคมให้บรรลุเป้าหมายที่มุ่งหวังไว้ ใครนำธรรม 2 ประการ นี้ไปประพฤติปฏิบัติเขาย่อมสมหวังในสิ่งที่เขาตั้งใจไว้อย่างแน่นอน เพราะเมื่อไม่

รู้จักอิ่ม ไม่รู้จักพอ ในการกระทำความดี ในการกระทำประโยชน์ และไม่ย่อท้ออะไรเลยในอุปสรรคทั้งหลาย เขาย่อมสมหวังอย่างไม่ต้องสงสัย

อัปปมาทธรรม

คำว่า “อัปปมาทธรรม” หมายถึง ความไม่เผลอ ความไม่เลินเล่อ ขาดสติ ความเป็นผู้ระมัดระวัง ไม่ทำในสิ่งที่เสียหาย ความมีสติกำกับทำการทุกอย่างด้วยความรอบคอบ ความไม่ปล่อยปละละเลยในการกระทำการงานด้วย กายสุจริต วจีสุจริต มโนสุจริต และมีความเห็นที่ถูกต้อง อัปปมาทธรรมถือว่าเป็นศูนย์กลางแห่งธรรมทั้งหลายเพราะการประพฤตะธรรมหรือทำกิจกรรมต่าง ๆ นั้นต้องมีความ

ไม่ประมาทเป็นที่ตั้งแห่งการกระทำ การประพฤติหรือกิจกรรมนั้น ๆ จึงจะประสบกับความสำเร็จ

สรุปได้ว่า การนำเอาหลักธรรมมาใช้ในการปกครอง ก่อให้เกิดผลที่ดี ทำให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุข และทำสังคมเกิดความปกติสุขและอยู่อย่างสงบสุข ไม่เกิดการแก่งแย่ง และทำร้ายกันในสังคม

3.3 ชุมชนย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

ก่อนการก่อตั้งเมืองสงขลาบ่อยางในปัจจุบัน เมืองสงขลาเดิมมีที่ตั้งในบริเวณ “หัวเขาแดง” และมีชาวมุสลิมเป็นผู้ปกครอง ทั้งยังเป็นศูนย์กลางการค้าในระดับนานาชาติอันนำมาสู่ความเจริญรุ่งเรืองของเมืองในระดับที่สามารถผลิตสกุลเงิน “ซิงกอร่า” ของตนเองได้ ต่อมาภายหลังอยุธยาได้ส่งกองทัพมาเพื่อปราบปรามเมืองสงขลา ซึ่งขณะนั้นถือเป็นรัฐอิสระจนกระทั่งเมืองสงขลาแตก แต่นั้นมาเมืองสงขลาหัวเขาแดงจึงหมดบทบาททางการปกครอง ภายหลังชาวสงขลาได้ย้ายถิ่นฐานอีกครั้งหนึ่ง พร้อมทั้งเปลี่ยนแปลงผู้ปกครองเป็นชาวจีน และเนื่องจากความหมายหลากหลายทางชาติเผ่าพันธุ์ของชาวสงขลาทำให้มีลักษณะทางสถาปัตยกรรมแบบไทย จีน และอิสลาม กลุ่มงานสารสนเทศ และการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดสงขลา (2555, สืบค้นเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2566, จาก http://www.songkhla.go.th)

ย่านเมืองเก่าของจังหวัดสงขลา เป็นที่รู้จักกันในนาม “สงขลาบ่อยาง” เป็นเมืองที่มีสภาพทางภูมิศาสตร์อันโดดเด่นเนื่องจากมีทะเลขนาบเมืองถึง 2 ด้าน ประกอบด้วยทะเลสาบสงขลาทางทิศใต้ และทะเลอ่าวไทยทางทิศตะวันออกของเมือง และเมื่อประกอบกับภาพเมืองที่มีแนวเขาล้อมรอบอยู่ทำให้เมืองสงขลามีลักษณะทางกายภาพที่โดดเด่นกว่าเมืองอื่น นอกจากนี้เมืองสงขลายังเคยเป็นเมืองท่าที่สำคัญ และเป็นแหล่งแลกเปลี่ยนสินค้าในพื้นที่ภาคใต้ของประเทศไทย ซึ่งจากสาเหตุสำคัญดังกล่าทำให้พ่อค้าจากนานาประเทศให้ความสนใจเข้ามาค้าขาย และตั้งถิ่นฐาน ณ เมืองสงขลาบ่อยาง แต่นั้นมา ก่อนที่เส้นทางการเดินทางบกจะกลายเป็นเส้นทางหลักสำหรับของการคมนาคมขนส่งในเวลาต่อมา

ปัจจุบันเมืองสงขลาเป็นเมืองที่มีพัฒนาการในหลาย ๆ ด้านและเกิดโครงการเพื่อพัฒนาเมืองอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะ ด้านสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ ซึ่งผลมาจากการพัฒนาของเมืองทำให้เกิดการสร้างอาคารใหม่ ๆ แทนที่อาคารรูปแบบเก่า การรื้ออาคารทางประวัติศาสตร์ลงเพื่อการขยายพื้นผิวทางจราจร นอกจากนี้สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ของเมืองบางแห่งยังรายล้อมไปด้วยชุมชนแออัด หรืออาคารพาณิชย์สมัยใหม่ซึ่งเป็นสาเหตุจากการขยายตัวของเมือง ยิ่งไปกว่านั้น

การขยายตัวของอุตสาหกรรมการประมงในเมืองสงขลา ทำให้เกิดการจ้างงานแรงงานต่างด้าวเข้ามา ซึ่งคนกลุ่มนี้ได้เป็นสาเหตุหลักที่ทำให้เกิดปัญหาทางมลภาวะพื้นที่ และยังทำให้สภาพภูมิทัศน์ของเมืองเสื่อมโทรม

คณะกรรมการชุมชนย่านเมืองเก่า เทศบาลนครสงขลา (2564, สืบค้นเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2566, จาก http://www.songkhlacity.go.th) ได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเมืองเก่าจังหวัดสงขลา ได้ดังนี้

พื้นที่ของชุมชน และอาณาเขต

เป็นที่ราบ มีพื้นที่ทั้งหมด 141,626.40 ตารางเมตร

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ถนนสงขลาบุรี
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ถนนพัทลุง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ถนนไทรบุรี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ทะเลสาบ

จำนวนประชาชนตามทะเบียนราษฎร์

จำนวนครัวเรือน	1,288	ครัวเรือน / จำนวนประชาชน	2,263	คน
เพศชาย	1,056	คน		
เพศหญิง	1,213	คน		

การวิเคราะห์ปัจจัยภายในหรือสภาพแวดล้อมภายใน

จุดแข็ง คือ ศักยภาพความสามารถหรือข้อเด่นของชุมชนเมื่อเทียบกับชุมชนอื่น

1. ประชาชนสามารถอาศัยพึ่งพาตัวเองได้
2. ประชาชนในชุมชนมีความร่วมมือ
3. มีแหล่งเรียนรู้โบราณสถาน
4. มีแหล่งท่องเที่ยว

จุดอ่อน คือ ลักษณะหรือข้อด้อยของชุมชนเมื่อเทียบกับชุมชนอื่น

1. การจราจรในชุมชนติดขัด
2. ปัญหาที่จอดรถในชุมชนมีน้อย

การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกหรือสภาพแวดล้อมภายนอก

1. โอกาส

1) ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐทุกส่วน

2) ได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชน

2. อุปสรรค –

3. วิสัยทัศน์

สืบสานประเพณีวัฒนธรรม อนุรักษ์ฟื้นฟูย่านเมืองเก่า

4. ยุทธศาสตร์

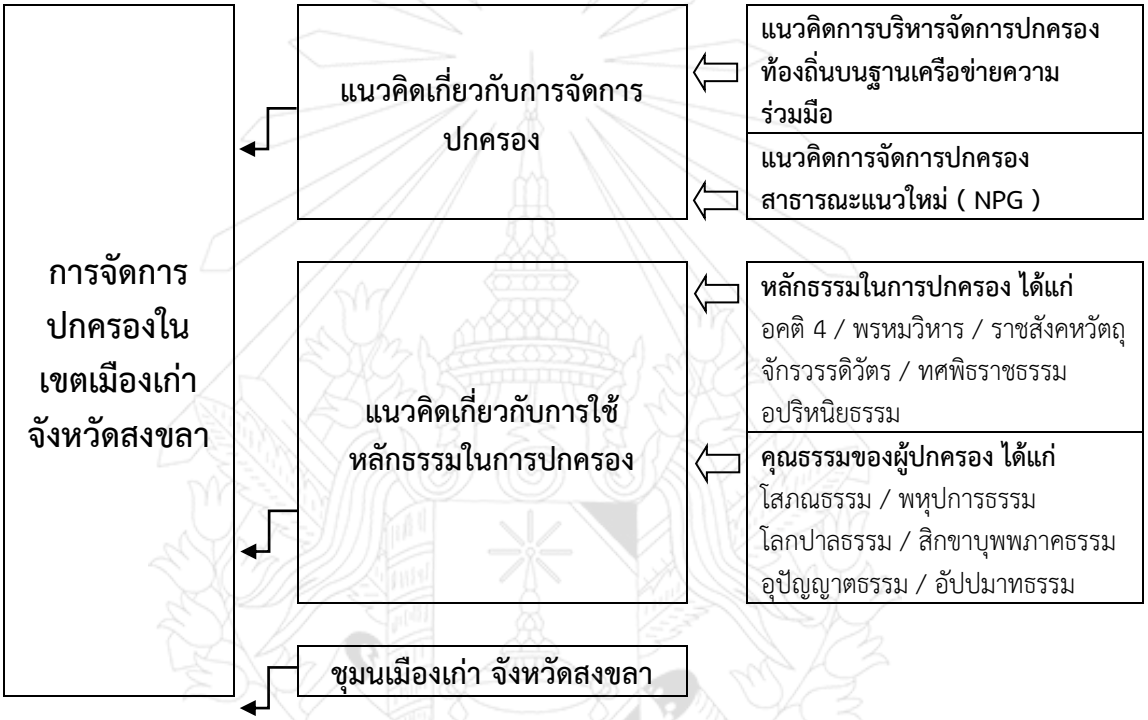
ย่านเมืองเก่า ศูนย์เรียนรู้ อาคารทรงคุณค่า ย่านการค้า อาหารขนมดั้งเดิม

5. กลยุทธ์ (แนวทางการดำเนินงาน)

ร่วมงานกับภาครัฐในการจัดงานกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เทศบาลนครสงขลา สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา

สรุปได้ว่า เขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลานั้นมีประวัติมาอย่างยาวนาน ซึ่งในอดีตมีความรุ่งเรือง เป็นศูนย์กลางของการค้าในระดับนานาชาติ ดูได้จากการที่มีสกุลเงินซิงกอร่าเป็นของตนเอง ซึ่งในปัจจุบันเป็นเขตหนึ่งที่มีการปกครองในพื้นที่จังหวัดสงขลา มีครัวเรือนอาศัยอยู่จำนวนหนึ่ง มีความเป็นอยู่ในระดับดี

สามารถสรุปได้ตามแผนภูมิที่ 3.1 ดังนี้

ภาพที่ 3.1 แสดงการจัดการปกครองในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

บทที่ 4
วิเคราะห์ภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา” ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาทั้งในส่วนเอกสารและประสบการณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เป็นฐานข้อมูลในด้านเนื้อหาและแนวคิดในการวิเคราะห์ภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา เป็นอย่างไร และมีองค์ความรู้จากการวิจัยในครั้งนี้อย่างไรบ้าง ดังมีประเด็นรายละเอียดดังนี้

4.1 วิเคราะห์และสังเคราะห์ภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

4.2 วิเคราะห์และสังเคราะห์การจัดการปกครองในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

4.3 วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

4.4 วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลการเสวนากลุ่ม

4.5 สรุปผลรูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

4.6 องค์ความรู้จากการวิจัย

4.1 วิเคราะห์และสังเคราะห์สภาพทั่วไปภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

จากการศึกษาวิจัย “การศึกษาภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา” ตามแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปรองดองสมานฉันท์ รวมทั้งทฤษฎีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภูมิรัฐศาสตร์นั้น พบว่า ภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitics) เป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับภูมิรัฐศาสตร์ในมิติของการเมือง โดยภูมิรัฐศาสตร์นั้นเป็นศาสตร์ที่นักการทหารและนักยุทธศาสตร์มีความจำเป็นต้องศึกษา เพราะจากอดีตที่ผ่านมาตั้งแต่มนุษยชาติได้เริ่มมีอารยธรรมและก่อสงครามสู้รบกันภูมิรัฐศาสตร์ได้ถูกผนวกไว้ในแนวคิดของการสู้รบด้วยเสมอ ซึ่งยังสามารถนำมาพิจารณาในแง่ของโครงสร้างของโลก และรัฐที่เป็นองค์ประกอบของโลก หรืออาจจะใช้หมายถึงการวางแผนนโยบายในรูปแบบที่นำองค์ประกอบทางภูมิศาสตร์ต่าง ๆ (คาร์ล เฮาโชเฟอร์, อ้างถึงใน ดิจิตอลสคูล, 2560, สืบค้นเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2566, จาก http://www.digitalschool.club) แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. ศาสตร์เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมเป็นการเน้นข้อเท็จจริงทางด้านภูมิศาสตร์ กายภาพ และภูมิศาสตร์ในการเอื้อหรือจำกัดต่อจุดมุ่งหมายทางการเมือง

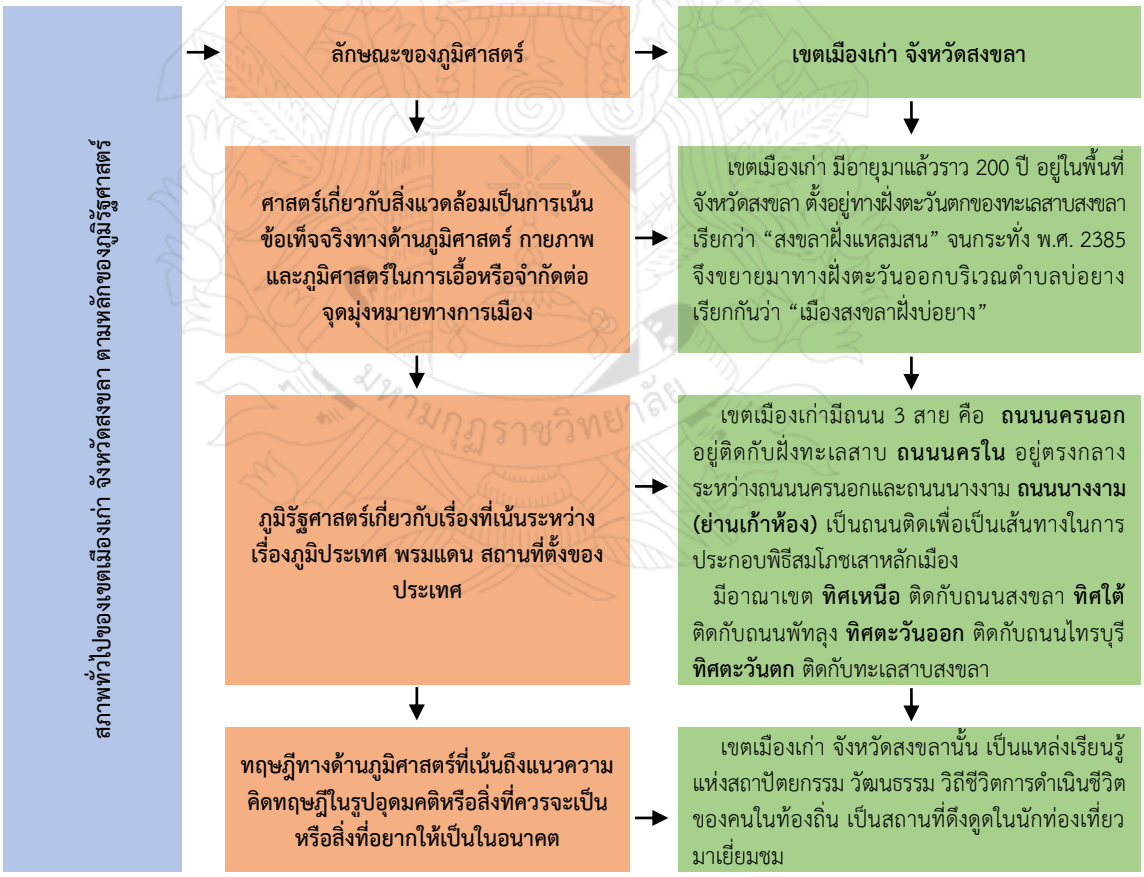
2. ภูมิรัฐศาสตร์เกี่ยวกับเรื่องที่เน้นระหว่างเรื่องภูมิประเทศ พรมแดน สถานที่ตั้งของประเทศ

3. ทฤษฎีทางด้านภูมิศาสตร์ที่เน้นถึงแนวความคิดทฤษฎีในรูปอุดมคติหรือสิ่งที่ควรจะเป็นหรือสิ่งที่อยากให้เป็นในอนาคต

ซึ่งเมื่อนำลักษณะนี้มาพิจารณากับพื้นที่ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา จะเห็นได้ว่า ย่านเมืองเก่า จังหวัดสงขลา มีอายุมาแล้วราว 200 ปีก่อน ในอดีตตัวเมืองไม่ได้อยู่บริเวณในปัจจุบันนี้ แต่ตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันตกของทะเลสาบ เรียกว่า “เมืองสงขลาฝั่งแหลมสน” จนกระทั่ง พ.ศ. 2385 จึงขยายมาทางฝั่งตะวันออกบริเวณตำบลบ่อยางในปัจจุบัน เรียกกันว่า “เมืองสงขลาฝั่งบ่อยาง” มีถนน 3 สาย ได้แก่ ถนนนครนอก จะเป็นถนนที่ติดกับฝั่งทะเลสาบ ว่ากันว่าในอดีตบริเวณนี้เป็นท่าเทียบเรือ

เพื่อการค้าขายและขนส่งสินค้าจากต่างประเทศ ดูได้จากการมีโรงสีข้าวขนาดใหญ่ ซึ่งปัจจุบันที่แห่งนี้ได้ชื่อว่า หับ โห้ หิ้น หรือที่ชาวสงขลาเรียกกันว่า โรงสีแดง โรงสีข้าวแห่งนี้ตั้งอยู่บริเวณริมทะเลสาบสงขลา มีความเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกับพื้นที่เพาะปลูกข้าว แต่ในปัจจุบันได้ยกเลิกกิจการไปเนิ่นนานแล้ว เพราะเกิดจากสภาพแวดล้อม สังคม เทคโนโลยี ที่มีการพัฒนาและเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว สถานที่แห่งนี้ได้กลายมาเป็นแหล่งเรียนรู้ ให้กับผู้คนที่มาเยี่ยมชมที่นี่ เพื่อจะได้รู้ถึงประวัติ ความเป็นมา และวัฒนธรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอดีต จนถึงปัจจุบัน ถนนนครใน เป็นถนนที่อยู่ตรงกลางระหว่าง ถนนนครนอกและถนนนางงาม ถนนนครนอกนี้มีสถานที่สำคัญ คือ บ้านนครใน จะเป็นพิพิธภัณฑ์แห่งการอนุรักษ์ เสริมสร้างคุณค่า บ้านนครในเป็นบ้านไม้จีนแบบโบราณ และบ้านตึกสีขาว ภายในจะเป็นการจัดแสดงของเก่า การอนุรักษ์ของเก่า ให้ได้ชมกัน และถนนนางงาม เดิมชื่อ ถนนเก้าห้อง หรือเรียกว่าย่านเก้าห้อง ถนนเส้นนี้เกิดจากการตัดถนน เพื่อเป็นเส้นทางในการประกอบพิธีสมโภชเสาหลักเมือง ถนนนางงามนี้มีสถานที่สำคัญ คือ ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองสงขลา ศาลเจ้าพ่อกวนอู ซึ่งเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ คู่บ้าน คู่เมือง ของชาวสงขลาและเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยสายเชื้อจีน

ในอดีตย่านถนนนครใน ถนนนครนอก และถนนนางงาม เป็นย่านการค้าที่คึกคัก เพราะเป็นจุดจอดเรือประมงและเรือสินค้าทั้งไทยและต่างชาติที่มาค้าขายในทะเลสาบสงขลา ต่อมาการสัญจรทางน้ำลดบทบาทลง ย่านเมืองเก่าก็ซบเซาตามไปด้วย แต่ก็ยังเหลือบรรยากาศเก่า ๆ ของอาคารบ้านเรือน เมื่อนำมาพิจารณาตามหลักของภูมิรัฐศาสตร์จะสามารถสรุปได้ตามแผนภูมิที่ 4.1 ดังนี้

ภาพที่ 4.1 แสดงสภาพทั่วไปในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ตามหลักภูมิรัฐศาสตร์

วีรวรรณ สาคร (2566, สืบค้นวันที่ 11 พฤษภาคม 2567, จาก https://wikicommunity.sac.or.th/community/349) ได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลาในปัจจุบัน ไว้ดังนี้

1. ชื่อทางการ

ย่านเมืองเก่าสงขลา

2. ชื่อท้องถิ่น

เมืองเก่าสงขลา

3. อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดกับ	ถนนสงขลา
ทิศใต้	ติดกับ	ถนนพัทลุง
ทิศตะวันออก	ติดกับ	ถนนไทรบุรี
ทิศตะวันตก	ติดกับ	ทะเลสาบสงขลา

4. ประชากร

ข้อมูลตามทะเบียนราษฎร์มีจำนวนครัวเรือน 1,280 ครัวเรือน มีประชากรรวมทั้งสิ้น 2,532 คน (แบ่งเป็นชาย 1,162 คน และหญิง 1,370 คน)

5. การวิเคราะห์ปัจจัยภายในหรือสภาพแวดล้อมภายใน

จุดแข็ง คือ ศักยภาพความสามารถหรือข้อเด่นของชุมชนเมื่อเทียบกับชุมชนอื่น

1. ประชาชนสามารถอาศัยพึ่งพาตัวเองได้
2. ประชาชนในชุมชนมีความร่วมมือ
3. มีแหล่งเรียนรู้โบราณสถาน
4. มีแหล่งท่องเที่ยว

จุดอ่อน คือ ลักษณะหรือข้อด้อยของชุมชนเมื่อเทียบกับชุมชนอื่น

1. การจราจรในชุมชนติดขัด
2. ปัญหาที่จอดรถในชุมชนมีน้อย

6. การวิเคราะห์ปัจจัยภายนอกหรือสภาพแวดล้อมภายนอก

1. โอกาส

1) ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐทุกส่วน

2) ได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชน

2. อุปสรรค –

3. วิสัยทัศน์

สืบสานประเพณีวัฒนธรรม อนุรักษ์ฟื้นฟูย่านเมืองเก่า

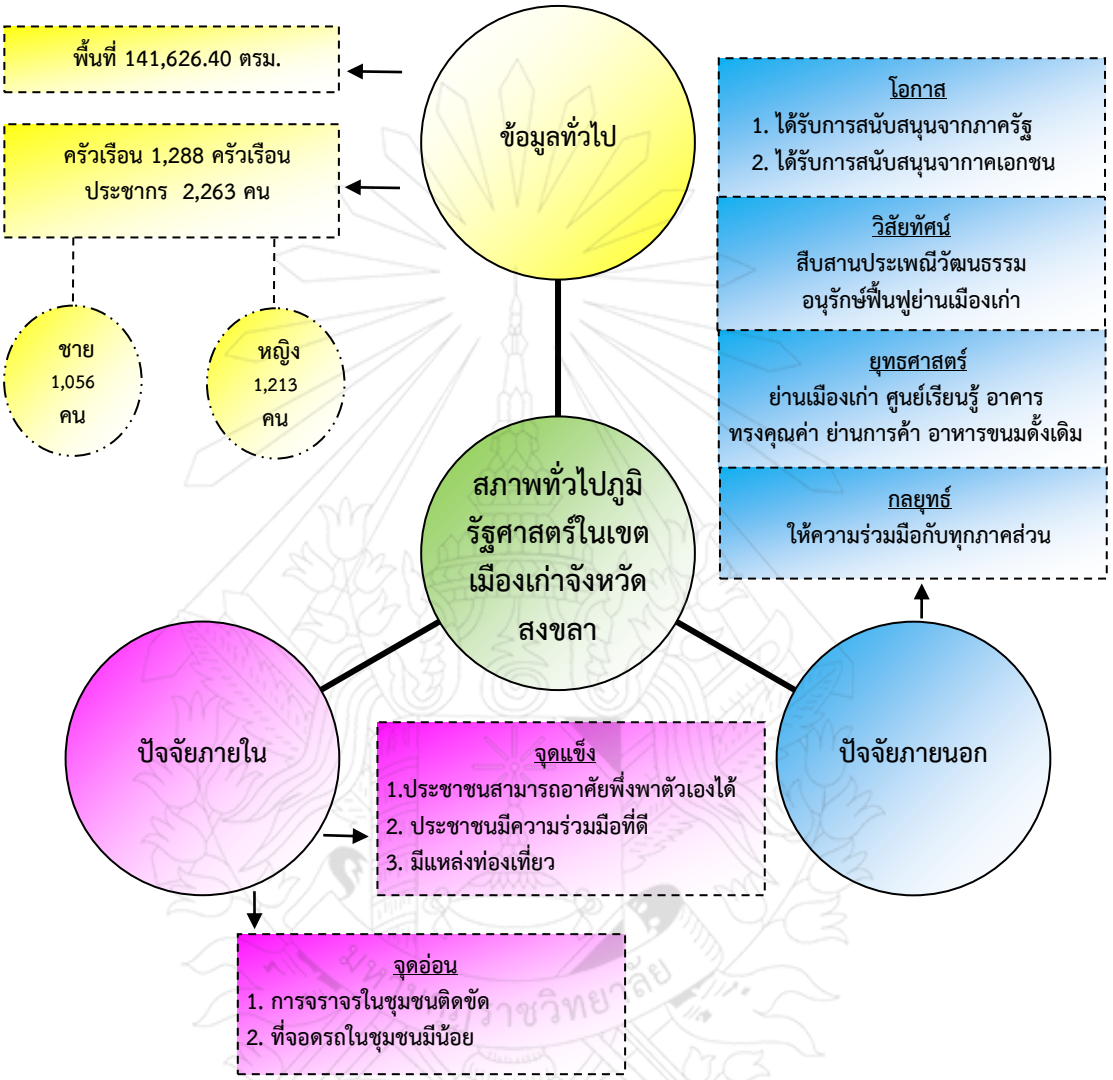
4. ยุทธศาสตร์

ย่านเมืองเก่า ศูนย์เรียนรู้ อาคารทรงคุณค่า ย่านการค้า อาหารขนมดั้งเดิม

5. กลยุทธ์ (แนวทางการดำเนินงาน)

ร่วมงานกับภาครัฐในการจัดงานกิจกรรมต่าง ๆ เช่น เทศบาลนครสงขลา สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬา องค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา

เขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลานั้นมีประวัติมาอย่างยาวนาน ซึ่งในอดีตมีความรุ่งเรือง เป็นศูนย์กลางของการค้าในระดับนานาชาติ ดูได้จากการที่มีสกุลเงินซิงกอร่าเป็นของตนเอง ซึ่งในปัจจุบันเป็นเขตหนึ่งที่มีการปกครองในพื้นที่จังหวัดสงขลา มีครัวเรือนอาศัยอยู่จำนวนหนึ่ง มีความเป็นอยู่ในระดับดี สามารถสรุปได้ตามแผนภูมิที่ 4.2 ดังนี้

ภาพที่ 4.2 แสดงสภาพทั่วไปภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

สรุปได้ว่า สภาพทั่วไปภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา เป็นพื้นที่เก่าแก่อายุมากกว่า 200 ปี มีหลักฐานที่ปรากฏให้เห็นถึงความรุ่งเรืองในอดีต ได้แก่ อาคาร บ้านเรือน สถาปัตยกรรม ร่องรอยทางวัฒนธรรม และประเพณีที่ได้รับสืบทอดมา ปัจจุบันเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ตั้งอยู่บริเวณพื้นที่ฝั่งตะวันออกของทะเลสาบสงขลา ตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ครอบคลุมพื้นที่ถนนนครนอก ถนนนครใน ถนนนางงาม มีพื้นที่โดยประมาณ 141,626.40 ตารางเมตร มีประชากร 2,532 คน แบ่งเป็นชาย 1,162 คน และหญิง 1,370 คน ประกอบด้วย 1,280 ครัวเรือน ในปัจจุบันสามารถสัมผัสกลิ่นอายของประวัติศาสตร์และความเป็นพหุวัฒนธรรมในอดีตที่มีเจริญรุ่งเรืองผ่านร่องรอยที่ปรากฏในอาคาร บ้านเรือน สถาปัตยกรรม ที่มีเอกลักษณ์ตามชนชาติที่เข้ามา

ตั้งถิ่นฐาน และประกอบอาชีพในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ดังนั้น จึงควรเป็นอย่างยิ่งในการอนุรักษ์ความเป็นเอกลักษณ์ของเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ไว้ เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ แหล่งวัฒนธรรมด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครองในอดีตของจังหวัดสงขลาได้เป็นอย่างดี

4.2 วิเคราะห์และสังเคราะห์การจัดการปกครองในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

การบริหารจัดการปกครอง คือ การวางแนวทางและจัดความสัมพันธ์ในการปกครองของภาครัฐใหม่ เพื่อให้ระบบการเมืองเปิดกว้างและการกระจายอำนาจมากขึ้น ส่งเสริมให้ตัวแสดงนอกภาครัฐสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองมากยิ่งขึ้น และเปลี่ยนแปลงจากอำนาจที่รวมศูนย์อยู่ที่รัฐบาลให้กระจายออกไปสู่ท้องถิ่นต่าง ๆ เพื่อให้ท้องถิ่นปกครองตนเองได้ จากการศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิชาการ แนวคิด ทฤษฎีต่าง ๆ พบว่าการจัดการปกครองในเขตเมืองเก่า สามารถสรุปได้ออกเป็น 3 ยุค ดังนี้

1. ยุคซิงกอร่า เป็นยุคแรกของการตั้งรกรากของชาวสงขลา ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยามี โต๊ะโมกุล (บางตำราว่า โต๊ะ โมกอล) เป็นพ่อค้าชาวชาวประเทศอินโดนีเซีย เป็นกษัตริย์องค์แรก ขณะนั้นดินแดนแห่งนี้เป็นเมืองท่าการแลกเปลี่ยนสินค้าทางทะเลที่เจริญรุ่งเรืองมาก ในยุคนี้ยังได้รับอิทธิพลจากฮอลลันดาจากการเชื่อมต่อทางการค้ากับชาวดัชท์ ปัจจุบันจึงมีหลุมศพหินชาวดัชท์กว่า 22 หลุมที่ยังเหลืออยู่ในเมือง นอกจากนี้ การที่เมืองสงขลาถูกปกครองด้วยกษัตริย์เชื้อสายเปอร์เซีย รูปแบบสถาปัตยกรรมจึงได้รับอิทธิพลจากอิสลามอยู่ไม่น้อย

2. ยุคแหลมสน ช่วงหลังเมืองสงขลามีการแข็งเมือง ทำการค้าขายอย่างเสรีมากขึ้น จนทำให้สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ต้องยกทัพหลวงมาปราบจนราบคาบ ในปี พ.ศ. 2223 หลังจากเหตุการณ์ดังกล่าว เมืองสงขลาก็กลายเป็นเมืองร้างไปเกือบครึ่งศตรวรรษ หลังจากเมืองซิงกอร่าแตก ในครั้งนั้นผู้คนก็เริ่มย้ายมาสร้างบ้านเมืองใหม่บริเวณแหลมสน เป็นพื้นที่เชิงเขาริมฝั่งทะเล ช่วงเวลานี้ชาวจีนได้อพยพถิ่นฐานเริ่มมีบทบาทมากขึ้น และมีชาวจีนชื่อ เหยี่ยง แซ่เฉา ได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าเมืองสงขลา เป็นต้นสกุลของ ณ สงขลา ปกครองสงขลามาจนถึง 8 รุ่น แต่เนื่องจากประสบปัญหาการขาดน้ำเป็นอย่างมาก ประจวบกับพื้นที่ขยายได้ไม่มากนัก จึงทำให้ต้องทำการย้ายเมืองไปที่บ่อยาง

3. ยุคบ่อยาง ในปี พ.ศ. 2379 สมัยรัชกาลที่ 3 ชุมชนเมืองเก่าอยู่ภายใต้การปกครองของเจ้าพระยาวิเชียรคีรี เจ้าเมืองในขณะนั้น ได้ตั้งอยู่บริเวณย่านเมืองเก่า ในเขตกำแพงเมือง ซึ่งอยู่บริเวณถนนเก้าห้องและถนนนครใน (ปัจจุบัน) ปรากฏหลักฐานของศาลหลักเมืองตั้งอยู่บนถนนเก้าห้อง (ศาลหลักเมืองได้รับพระราชทานไม้ชัยพฤกษ์ จากรัชกาลที่ 3 จนกระทั่งเข้าสู่รัชกาลที่ 5 มีการปฏิรูปการปกครองแบบมณฑลเทศาภิบาล ให้สงขลานั้นเป็นส่วนหนึ่งของมณฑลนครศรีธรรมราช อีกทั้งยังมีการเปลี่ยนการปกครองจากเจ้าเมืองมาเป็นผู้ว่าราชการแทน จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2475 รัฐบาลได้เปลี่ยนแปลงการปกครอง และให้เมืองสงขลากลายเป็น “จังหวัดสงขลา”

ปัจจัยที่ทำให้เขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา เกิดการเปลี่ยนแปลง

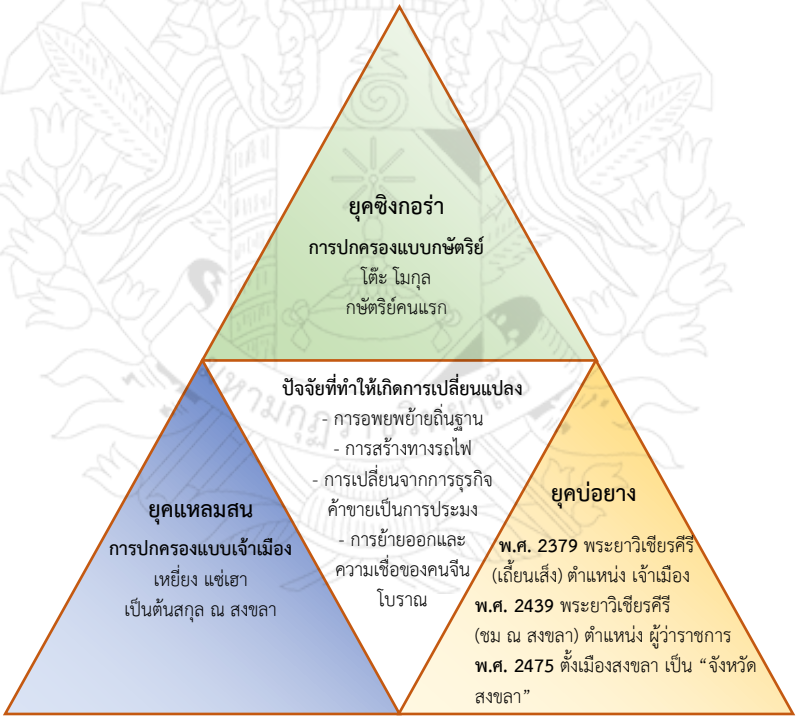
1. การย้ายถิ่นฐานของผู้คน สืบเนื่องมากช่วงที่คนจีนในสงขลา เริ่มมีฐานะร่ำรวยขึ้น จึงมีค่านิยมส่งลูกหลานให้เรียนสูง โดยมักจะส่งไปที่ปีนังหรือกรุงเทพมหานคร เพราะมีสถานศึกษาที่มีชื่อเสียงจำนวนมาก เมื่อลูกหลานชาวจีนเหล่านั้นจบการศึกษา จึงมักทำงานต่อในต่างประเทศหรือกรุงเทพมหานคร โดยไม่กลับไปใช้ชีวิตในถิ่นเดิม และบางส่วนได้ย้ายถิ่นฐานตามลูกหลานไปด้วย

2. การสร้างทางรถไฟที่หาดใหญ่ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเส้นทางการส่งสินค้าจากทางทะเลเป็นทางบก ผู้ทำการค้าส่วนใหญ่เริ่มย้ายไปอยู่ที่หาดใหญ่และที่อื่น ๆ มากขึ้น ทำให้การค้าในเมืองเก่าค่อย ๆ ซบเซาลงไป

3. การเปลี่ยนแปลงจากย่านธุรกิจไปสู่การประมง มีเรือประมงมาจอดกว่า 500 ลำ มีการขนส่งด้วยรถบรรทุกขนาดใหญ่ ขนสินค้าเข้า - ออกทุกวัน เริ่มมีการสร้างสถานที่พำนักของประชากรที่เข้ามาทำงาน และเริ่มมีสถานบันเทิงให้บริการ รวมถึงการขายบริการของแรงงานต่างชาติ จนเกิดปัญหาด้านขยะ อาชญากรรม และปัญหาโรคติดต่อ

4. จากการย้ายออกของผู้คนที่อยู่เดิมในพื้นที่ ประกอบกับความเชื่อของชาวจีนผู้ที่ประสบความสำเร็จนั้นจะไม่ขายที่ดินหรือที่อยู่อาศัยให้กับผู้อื่น ตามความเชื่อถือว่าเป็นการลบหลู่บรรพบุรุษ ทำให้บ้านเก่าหลายหลังแปรสภาพเป็นบ้านเช่า ที่เก็บของ บ้างก็ปิดไว้ บ้างก็เปลี่ยนผู้เช่าบ่อยครั้ง เกิดบ้านเสื่อมโทรมและไม่คุ้มค่าในการซ่อมแซม จึงปล่อยร้างไว้ ทำให้มีลักษณะคล้ายกับบ้านร้างนั่นเอง

ปัจจุบันเขตเมืองเก่า เป็นส่วนหนึ่งของจังหวัดสงขลา ตั้งอยู่ในตำบลบ่อยาง อำเภอเมืองสงขลา ภายในเขตเมืองเก่ายังมีสิ่งก่อสร้าง อาคาร บ้านเรือนเก่าแก่ ที่มีรูปแบบและสถาปัตยกรรมอันเป็นเอกลักษณ์ อาทิ รูปแบบอาคาร ตึกแถวแบบจีน แบบไทยและแบบตะวันตกปะปนทั้งสองข้างถนน สื่อให้เห็นถึงความรุ่งเรืองในอดีต ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม เหมาะสมกับเป็นแหล่งที่ควรแก่การอนุรักษ์ไว้เพื่อเป็นแหล่งของการเรียนรู้ สามารถสรุปได้ตามแผนภูมิที่ 4.3 ดังนี้

ภาพที่ 4.3 แสดงการจัดการปกครองในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

สรุปได้ว่า เขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา เป็นเมืองที่มีประวัติมายาวนานกว่า 200 ปี เปรียบเสมือนศูนย์กลางในการค้าขาย มีผู้คนหลากหลายเชื้อชาติ ศาสนา ชนชั้น เข้ามาตั้งถิ่นฐานหรือเข้ามาประกอบอาชีพ ไม่ว่าจะเป็นชาวจีน ชาวชวา ชาวอาหรับ ชาวมลายู เป็นต้น ล้วนแล้วแต่ทิ้งร่องรอยไว้ให้อนุชนรุ่นหลังได้เห็น จากอาคาร บ้านเรือน วัฒนธรรม ประเพณี ก็เป็นสิ่งบ่งบอกว่าเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ในอดีตมีความรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก ในส่วนของการจัดการปกครองนั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ยุค คือ 1) ยุคชิงกร่า การปกครองในยุคนี้เป็นการปกครองโดยระบบกษัตริย์ ซึ่งมี โต๊ะ โมกุล พ่อค้าชาวชวา ประเทศอินโดนีเซีย เป็นกษัตริย์องค์แรก 2) ยุคแหลมสน การปกครองเป็นแบบเจ้าเมือง โดยมี เหยี่ยง แซ่เฮา ชาวจีน ได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าเมือง และยังเป็นต้นสกุล ณ สงขลา ทำการปกครองจนถึง 8 รุ่น 3) ยุคบ่อยาง เนื่องจากที่เดิมนั้นเกิดการขาดแคลนน้ำอย่างหนัก จึงมีการย้ายที่อยู่มาที่บริเวณตำบลบ่อยาง (ปัจจุบัน) มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองหลายครั้ง ได้แก่ พ.ศ. 2379 มีพระยาวิเชียรคีรี (เถี้ยนเส็ง) ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าเมือง ต่อมา พ.ศ. 2439 มีการเปลี่ยนแปลงผู้ปกครองจากเจ้าเมือง เป็นตำแหน่งผู้ว่าราชการแทน โดยมีพระยาวิเชียรคีรี (ชม ณ สงขลา) ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัด และให้เมืองสงขลานั้นเป็นส่วนหนึ่งของมณฑลนครศรีธรรมราช ต่อจากนั้นใน พ.ศ. 2475 ได้มีการเปลี่ยนแปลงให้เมืองสงขลา มีฐานะเป็น “จังหวัดสงขลา” ของประเทศไทย ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลานั้น ประกอบด้วย 1) การย้ายถิ่นฐานของผู้คน สืบเนื่องมากช่วงที่คนจีนในสงขลา เริ่มมีฐานะร่ำรวยขึ้น จึงมีค่านิยมส่งลูกหลานให้เรียนสูง โดยมักจะส่งไปที่ปีนังหรือกรุงเทพมหานคร เพราะมีสถานศึกษาที่มีชื่อเสียงจำนวนมาก เมื่อลูกหลานชาวจีนเหล่านั้นจบการศึกษา จึงมักทำงานต่อในต่างประเทศหรือกรุงเทพมหานคร โดยไม่กลับไปใช้ชีวิตในถิ่นเดิม และบางส่วนได้ย้ายถิ่นฐานตามลูกหลานไปด้วย 2) การสร้างทางรถไฟที่หาดใหญ่ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเส้นทางการส่งสินค้าจากทางทะเลเป็นทางบก ผู้ทำการค้าส่วนใหญ่เริ่มย้ายไปอยู่ที่หาดใหญ่และที่อื่น ๆ มากขึ้น ทำให้การค้าในเมืองเก่าค่อย ๆ ซบเซาลงไป 3) การเปลี่ยนแปลงจากย่านธุรกิจไปสู่การประมง มีเรือประมงมาจอดกว่า 500 ลำ มีการขนส่งด้วยรถบรรทุกขนาดใหญ่ ขนสินค้าเข้า - ออกทุกวัน เริ่มมีการสร้างสถานที่พำนักของประชากรที่เข้ามาทำงาน และเริ่มมีสถานบันเทิงให้บริการ รวมถึงการขายบริการของแรงงานต่างชาติ จนเกิดปัญหาด้านขยะ อาชญากรรม และปัญหาโรคติดต่อ และ 4) จากการย้ายออกของผู้คนที่อยู่เดิมในพื้นที่ ประกอบกับความเชื่อของชาวจีนผู้ที่ประสบความสำเร็จนั้นจะไม่ขายที่ดินหรือที่อยู่อาศัยให้กับผู้อื่น ตามความเชื่อถือว่าเป็นการลบหลู่บรรพบุรุษ ทำให้บ้านเก่าหลายหลังแปรสภาพเป็นบ้านเช่า ที่เก็บของ บ้างก็ปิดไว้ บ้างก็เปลี่ยนผู้เช่าบ่อยครั้ง เกิดบ้านเสื่อมโทรมและไม่คุ้มค่าในการซ่อมแซม จึงปล่อยร้างไว้ ทำให้มีลักษณะคล้ายกับบ้านร้างนั่นเอง จะเห็นได้ว่าการบริหารจัดการปกครอง มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยมีการดำเนินไปอย่างไม่มีหยุดหย่อน มีการจัดความสัมพันธ์ในการปกครอง เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สุขของประชาชน

4.3 วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

4.3.1 สภาพทั่วไปของรูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

1. ตามทัศนะของท่านสภาพทั่วไปเกี่ยวกับรูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ในสถานการณ์ปัจจุบันเป็นอย่างไร

พระครูโกศลอรรถกิจ (สัมภาษณ์วันที่ 10 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่าพื้นที่ชุมชนย่านเมืองเก่าสงขลาในปัจจุบัน ตั้งอยู่ในบริเวณตำบลบ่อยาง จังหวัดสงขลา ซึ่งชุมชนนี้ถือเป็นชุมชนที่สำคัญอย่างมากเพราะเป็นชุมชนศูนย์กลางของเมืองสงขลาในปัจจุบัน โดยกล่าวได้ว่าก่อนที่พื้นที่นี้จะมีคนมาอาศัยอยู่เป็นจุดศูนย์กลางของเมืองสงขลา และพบว่าผู้คนในอดีตได้มีจุดศูนย์กลางในบริเวณอื่นของสงขลามาก่อน

พระครูสุเมธปริยัติคุณ (สัมภาษณ์วันที่ 10 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่าอดีตพื้นที่นี้มีทั้งชาวไทยและชาวจีนที่ตั้งถิ่นฐานอาศัยค้าขาย และเลี้ยงสัตว์ ทำให้กายภาพโดยรอบของชุมชนจึงมีรูปแบบอาคารบ้านเรือนตึกแถวโบราณรอบเมืองแตกต่างรูปแบบทั้งไทยและจีน ในระหว่างนั้นพื้นที่นี้มีการเข้าของชาวต่างชาติเข้ามาติดต่อค้าขายทำให้ได้รับรูปแบบสถาปัตยกรรมเข้ามาผสมผสานเกิดกลุ่มอาคารที่มีการผสมทางสถาปัตยกรรม โดยรอบชุมชนจึงเห็นอาคารบ้านเรือนหลากหลายแบบ เช่น อาคารแบบไทย อาคารแบบจีน อาคารแบบชิโนโปรตุกีส เป็นต้น โดยอาคารเหล่านี้จะตั้งกระจายตามเส้นทางถนนภายในเขตเมืองเก่าสงขลา

พระสาโรจน์ ธมฺมสโส (สัมภาษณ์วันที่ 10 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่าย่านเมืองเก่าสงขลาอยู่ในเขตเทศบาลนครสงขลา ตั้งอยู่บริเวณพื้นที่ฝั่งตะวันออกของทะเลสาบสงขลา ประกอบด้วยถนนนครนอก ถนนนครใน ถนนนางงาม ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลบ่อยางที่มีลักษณะเป็นแหลมอยู่ระหว่างทะเลสาบสงขลากับฝั่งทะเลอ่าวไทย

นางสุภาวดี คงอินทร์ (สัมภาษณ์วันที่ 10 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่าย่านเมืองเก่าในอดีตมีชาวบ้านเข้ามาตั้งถิ่นฐานอาศัย มี 3 กลุ่ม คือ ชาวจีน ชาวไทย ชาวมลายู โดยพบว่าชาวไทยได้ตั้งถิ่นฐานมาแต่เดิมก่อนมีการย้ายศูนย์กลางความเจริญมาสมทบ เพราะพื้นที่เหมาะแก่ทำการเกษตร ทำให้ในพื้นที่จึงมีวัดโบราณ ตั้งอยู่เป็นโบราณสถานถึงปัจจุบัน

นายบุญเลิศ วีระพรกานต์ (สัมภาษณ์วันที่ 10 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่าย่านเมืองเก่าสงขลานั้นมีประวัติมาอย่างยาวนาน ในปัจจุบันนี้ยังสามารถสัมผัสถึงประวัติศาสตร์ความเป็นพหุวัฒนธรรมของอดีตของเมืองสงขลาได้จากในย่านเมืองเก่าสงขลา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ สมเขาใหญ่ (สัมภาษณ์วันที่ 10 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า ย่านเมืองเก่าสงขลามีอายุมากกว่า 200 ปี มีอาคารบ้านเรือนเก่าแก่ สถาปัตยกรรมหลากหลายทำให้รับรู้ว่ามีหลากหลายวัฒนธรรมเข้ามาในพื้นที่

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิทธิโชค ปาณะศรี (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า ในอดีตเคยมีกำแพงเมืองที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 แต่เมื่อมีการปฏิรูปการปกครองได้มีการปรับปรุงและขยายพื้นที่ได้มีการรื้อถอนกำแพงเมืองออกไป โดยแนวกำแพงฝั่งติดชายทะเลถูกรื้อแล้วนำมาถมถนนเกิดเป็นถนนนครนอก ซึ่งมีทั้งชาวไทยและชาวจีนตั้งถิ่นฐานอาศัยและค้าขาย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บัญญัติ แพรกปาน (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า ในอดีตย่านเมืองเก่าสงขลานั้นมีความรุ่งเรืองมาก แต่เมื่อเกิดความเจริญของเมืองหาดใหญ่ ที่มีการพัฒนาขึ้นหลาย ๆ ด้าน ทำให้ศูนย์กลางเศรษฐกิจถูกย้ายไปอยู่หาดใหญ่แทนเมืองสงขลา

นางวิจิตร ปุบเจริญ (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า ย่านเมืองเก่าตั้งอยู่บนพื้นที่ฝั่งตะวันออกของทะเลสาบสงขลา ครอบคลุมพื้นที่ถนนนครนอก ถนนนครใน ถนนนางงามและพื้นที่ใกล้เคียง โดยมีอาณาเขต ทิศเหนือ ติดกับ ถนนสงขลาบุรี ทิศใต้ ติดกับ ถนนพัทลุง ทิศตะวันออก ติดกับ ถนนไทรบุรี และทิศตะวันตก ติดกับ ทะเลสาบสงขลา

นายสงบ จูพามณี(สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า ในอดีตย่านเมืองเก่าสงขลามีลักษณะเป็นสังคมแบบพหุวัฒนธรรม ประกอบด้วย ไทย จีน มุสลิม ทำให้พื้นที่เมืองมีสถาปัตยกรรมหลากหลาย แต่ปัจจุบันเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนเป็นส่วนมาก โดยอาชีพหลักคือการค้าขายและการทำประมง

นางฉันทนา สัปโท (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า ย่านเมืองเก่าสงขลามีประวัติมาอย่างยาวนาน โดยอดีตเป็นศูนย์กลางของการค้าขาย ทำให้เกิดการขยายตัวอย่างรวดเร็ว เกิดเป็นเมืองค้าขายทางเรือที่เจริญรุ่งเรืองที่สุด

นางอารีย์ หนูสวัสดิ์ (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า เมื่อมองย้อนไปในอดีตเมืองสงขลาได้มีประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน โดยมีการเรียกชื่อเมืองสงขลาครั้งแรกในบันทึกของพ่อค้าและนักเดินเรือชาวอาหรับ – เปอร์เซีย ซึ่งเรียกกันว่า “ซิงกอร่า” แต่ในบางครั้งก็เรียก “เมืองสิงขร” ซึ่งสาเหตุของการเรียกชื่อนี้อาจมีที่มาจากพ่อค้าชาวเปอร์เซีย อินเดีย ได้เห็นเกาะหนูเกาะแมว เมื่อมองไกล ๆ จะเห็นเป็นรูปสิงห์สองตัว จึงเรียกชาวเมืองว่า “สิงขรนครา” และเพี้ยนมาเป็น “สงขลา” ในปัจจุบัน

นางสาวทัยศิกานต์ญา เบนติยานนท์ (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า เมืองเก่าสงขลานั้นมีพัฒนาของเมืองมาอย่างยาวนาน ในช่วงแรกนั้นมีการตั้งศูนย์กลางการปกครองอยู่ที่เมืองสงขลาฝั่งริมเขาแดง อยู่ภายใต้การปกครองของเจ้าเมืองชาวมุสลิมที่อพยพหนีภัยจากโจรสลัดที่คุกคามมาจากเมืองมาเลย์ มาสร้างชุมชนใหม่ บริเวณริมเขาแดง เจ้าเมืองนั้นเป็นพ่อค้าจึงทำให้ชุมชนเมืองขยายตัวอย่างรวดเร็ว ไม่นานนักเมืองนี้ก็กลายเป็นเมืองท่าค้าขายทางเรือที่เจริญรุ่งเรือง ในช่วงที่ 2 อยู่บริเวณแหลมสนในพื้นที่เชิงเขาริมฝั่งทะเล ซึ่งชาวจีนเข้ามาตั้งบทบาทแทนที่ชาวมุสลิม เป็นต้นสกุล ณ สงขลา ในช่วงนี้มีการพัฒนาการค้าขายรุ่งเรือง เมืองขยายตัวจนหนาแน่นจึงทำการย้ายไปอยู่ในบริเวณชุมชนปัจจุบัน คือ “บ่อยาง”

นางสาวอภิณห์พร วงษ์จุจิรัญญ (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า ในอดีตนั้นย่านเมืองเก่าสงขลามีความเจริญรุ่งเรืองทางด้านการค้าขายมาก จนสามารถขยายตัวเมืองถึง 3 ครั้ง แต่ในปัจจุบันนั้นถือได้ว่าเป็นเมืองที่ซบเซา เพราะการเจริญขึ้นของเมืองหาดใหญ่ และอีกหนึ่งปัจจัยคือการย้ายถิ่นฐานของชาวเมืองที่ออกไปพร้อมกับการส่งบุตรหลานไปเรียนในเมืองอื่น ๆ ทำให้ชาวเมืองในย่านเมืองเก่านั้นค่อย ๆ ลดจำนวนลง

พันตำรวจเอก เสวี วุ่นหนู (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า แต่เดิมนั้นย่านเมืองเก่าสงขลา ได้มีการปกครองแบบเจ้าเมืองสายสกุล ณ สงขลา ถึง 8 รุ่น ต่อมาเมื่อถึง

รัชกาลที่ 5 มีการปฏิรูปการปกครองเป็นแบบมณฑลเทศาภิบาล ตั้งให้สงขลาเป็นส่วนหนึ่งของมณฑลนครศรีธรรมราช ได้มีการเปลี่ยนจากเจ้าเมืองเป็นผู้ว่าราชการเมือง และเมื่อ พ.ศ. 2475 รัฐบาลได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองทำให้ยกระดับเมืองสงขลาเป็นจังหวัดหนึ่งของประเทศไทย

นายกริชชัย ภู่ฉุน (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า ก่อนที่จะมีการตั้งย่านเมืองเก่าที่ตั้งอยู่พื้นที่บ่อยางนั้น เคยมีการตั้งอยู่ที่ริมฝั่งเขาแดง และเชิงเขาริมฝั่งทะเลมาก่อน แต่ถึงแม้จะมีการย้ายพื้นที่ตั้งมาถึง 2 ครั้ง แล้ว ชาวเมืองก็ยังคงยึดอาชีพการค้าขายและเกษตรกรรมไว้ประกอบอาชีพ

นายกอง จันทร์สว่าง (สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า ย่านเมืองเก่าสงขลานั้นแต่เดิมมีความเจริญรุ่งเรืองด้านการค้าขายเป็นอย่างมาก แต่เมื่อผ่านการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ คมนาคม และปัจจัยการเจริญเติบโตของเมืองใหม่อย่างหาดใหญ่ทำให้ชาวจีนในย่านเมืองเก่าสงขลานั้นเคลื่อนย้าย อพยพออกไปกันค่อนข้างมาก บางพื้นที่ขายทอดบางพื้นที่ก็ปล่อยทิ้งร้าง หรือแปรสภาพเป็นที่เก็บของ ทำให้สภาพแวดล้อมในย่านเมืองเก่าค่อนข้างเสื่อมโทรม ยากแก่การซ่อมแซม

นายทวิป รักษาสรณ์ (สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า การเปลี่ยนแปลงของศูนย์กลางของเศรษฐกิจนั้นเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้ย่านเมืองเก่าสงขลาเกิดความเปลี่ยนแปลงจากอดีตที่เป็นแหล่งศูนย์กลางการค้าที่สำคัญในการติดต่อการค้ากับพื้นที่ภายนอก เพราะมีจุดยุทธศาสตร์ที่ดี และมีความสอดคล้องกับการวิถีชีวิตที่มีการใช้เส้นทางทะเลเป็นหลักในการดำรงชีวิต ค้าขายและขนส่งสินค้า แต่เมื่อมีการสร้างทางรถไฟเชื่อมพื้นที่กรุงเทพมหานคร กับจังหวัดภายในภาคใต้และประเทศมาเลเซีย ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงศูนย์กลางการค้าไปอยู่ที่หาดใหญ่แทน ทำให้เมืองสงขลาถูกลดบทบาทลงไปในที่สุด

นายสรรเพชญ บุญญามณี (สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า ย่านเมืองเก่าสงขลาเป็นเมืองที่มีประวัติมายาวนานกว่า 200 ปี สิ่งหนึ่งที่เป็นเอกลักษณ์ คือ กลุ่มอาคารบ้านเรือนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ย่านเมืองเก่าสงขลา ซึ่งเป็นสิ่งบ่งบอกถึงความยาวนานของประวัติศาสตร์สังคม วัฒนธรรมที่เข้ามามีบทบาทในช่วงเวลานั้น ๆ และเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในอดีตผ่านมา โดยกลุ่มอาคารต่าง ๆ ที่พบในชุมชนก็มีตามวัฒนธรรมจากชนชาติที่เข้ามาตั้งถิ่นฐาน

นายไพเจน มากสุวรรณ (สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า ย่านเมืองเก่าสงขลารุ่งเรืองด้านการค้าขาย มีชาวจีน ชาวไทย ชาวมุสลิม อาหรับ เปอร์เซีย อินเดีย เข้ามาตั้งถิ่นฐานและทำการค้าขายมากมาย ด้วยพื้นที่ติดทะเลทำให้อาชีพหลักประกอบด้วยการค้าขาย ขนส่ง แลกเปลี่ยนสินค้าทางเรือ รวมถึงการประมงเป็นหลัก ซึ่งเมื่อมีหลากหลายชนชาติเข้ามาทำให้เกิดสังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลาย อาทิเช่น การสร้างตึก สถาปัตยกรรม และการนำเอาวัฒนธรรมประเพณีของแต่ละชนชาติเข้ามา ทำให้ย่านเมืองเก่านั้นมีอาคาร ตึก บ้านช่องที่หลากหลาย ซึ่งประเพณีบางอย่างที่แต่ละชนชาตินำเข้ามาก็ยังมีการสืบทอดอยู่จนถึงในปัจจุบันนี้ด้วย

นายเชิดเกียรติ เมธีลักษณ์ (สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า หากมองย้อนไปเมื่ออดีตกว่า 200 ปี ย่านเมืองเก่าสงขลา นับเป็นเมืองที่มีความเจริญเป็นศูนย์กลางของการค้าขาย มีชนชาติต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทตั้งถิ่นฐาน รกราก ได้มีการนำเอาวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ มาใช้ในพื้นที่ ทำให้ย่านเมืองเก่าสงขลาเป็นเมืองที่หลากหลายทางเชื้อชาติ และวัฒนธรรม แต่เมื่อมี

การสร้างเมืองใหม่อย่างหาดใหญ่ ที่มีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ คมนาคมที่สะดวก ก็ทำให้ย่านเมืองเก่าถูกลดบทบาทลงไปในที่สุด

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพรัช ฉิมหาด (สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า เมืองสงขลานั้นแต่เดิมตั้งอยู่ฝั่งริมเขาแดง ต่อมาได้ย้ายมาอยู่บริเวณแหลมสน และครั้งสุดท้ายย้ายมาอยู่ในพื้นที่ตำบลบ่อยาง คือที่ปัจจุบัน ในอดีตนั้นด้วยความเจริญรุ่งเรืองทางด้านการค้าและประชากรชาวเมืองหนาแน่น จึงได้ย้ายพื้นที่เพื่อรองรับชาวเมือง การปกครองในช่วงแรกเป็นการปกครองแบบเจ้าเมืองสกุล ณ สงขลา จวบจนรัชกาลที่ 5 เปลี่ยนการปกครองใหม่ จากเจ้าเมืองเป็นผู้ว่าราชการเมือง ด้วยความที่เป็นเมืองท่าติดทะเล ทำให้มีความสะดวกในการค้าขาย ติดต่อแลกเปลี่ยนสินค้า ขนส่งสินค้าทางเรือ และการประมง ชนชาติหลากหลายเข้ามาอยู่อาศัย และประกอบอาชีพ จนเมื่อได้มีการสร้างทางรถไฟชุมชนหาดใหญ่ขึ้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการค้าไปยังหาดใหญ่ เนื่องจากการขนส่งมีความสะดวกสบายขึ้น และอีกเหตุผลหนึ่งคือการย้ายอพยพของชาวเมืองที่ย้ายตามความเจริญไปประกอบอาชีพทำให้ย่านเมืองเก่าสงขลาค่อย ๆ ลดจำนวนชาวเมืองลงไป ก็ทำให้เมืองกลายเป็นเมืองเงียบไป

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดิเรก นุ่นกล่ำ (สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า ย่านเมืองเก่าสงขลานั้นเปรียบเสมือนแหล่งวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ ความหลากหลายทางชนชาติ วัฒนธรรม ประเพณี สถาปัตยกรรมที่ถูกสร้างไว้ไม่ได้จางหายไปเสียทีเดียว แต่ยังมีร่องรอยของวัฒนธรรม ประเพณี สถาปัตยกรรมที่ทำให้มองเห็นภาพว่าในอดีตนั้นย่านเมืองเก่าสงขลามีความรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก น่าจะเป็นแหล่งที่อนุรักษ์ไว้สำหรับการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี

นายนิพนธ์ จุฬามณี (สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า ประมาณ 200 กว่าปีนั้น ย่านเมืองเก่าถือได้ว่าเป็นเมืองที่เจริญด้านการค้าขายเป็นที่สุด ชาวจีน ตั้งรกรากเพื่อค้าขาย มีชาติต่าง ๆ เข้ามาแลกเปลี่ยนสินค้ากันมากมาย แต่เมื่อยุคสมัยที่มีการพัฒนาด้านต่าง ๆ ให้เกิดความสะดวกสบายมากขึ้น มีการคมนาคม ขนส่งที่รวดเร็วกว่าการเดินทางเรือ ก็ทำให้การค้าขาย การขนส่งทางเรือถูกลบเลือนไป ถึงแม้ว่าย่านเมืองเก่าสงขลาในปัจจุบันจะกลายเป็นเมืองที่ไม่เป็นศูนย์กลางด้านการค้าแล้วนั้น แต่การเข้ามาของหลายชนชาติ หลายวัฒนธรรมนั้น ส่งผลให้เห็นในรูปของอาคาร ตึกรา บ้านช่อง และประเพณีที่ได้รับสืบทอดมา ทำให้คนรุ่นหลังได้เห็นว่าย่านเมืองเก่านั้นมีความเจริญรุ่งเรืองอย่างไร และอีกยังเป็นพื้นที่ที่น่าอนุรักษ์ไว้เพื่อการศึกษาได้เป็นอย่างดี

นายจบ บุญรัตน์ (สัมภาษณ์วันที่ 2 พฤษภาคม 2567) ได้ให้ทรรศนะว่า ย่านเมืองเก่าในอดีตนั้น เมื่อทำการย้ายที่ตั้งมาอยู่ที่ฝั่งบ่อยางแล้ว ได้มีชาวไทยตั้งถิ่นฐานเพื่อทำการเกษตร ชาวจีนทำการค้าขาย ต่อจากนั้นก็เริ่มมีชาวมุสลิมเข้ามา และเนื่องจากเป็นพื้นที่ติดกับทะเลซึ่งเป็นเมืองท่า ทำให้การการค้าขายและแลกเปลี่ยนสินค้านั้นมีความเฟื่องฟูมาก

สรุปได้ว่า จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของรูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา พบว่า เขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา เป็นพื้นที่เก่าแก่ที่มีอายุกว่า 200 ปี และมีความเจริญรุ่งเรืองเห็นได้จากอาคาร บ้านเรือน ที่มีสถาปัตยกรรมการตกแต่งที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบอาคารตึกแถวแบบจีน แบบไทย แบบผสมผสานและแบบตะวันตก จุดนี้แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม ทำให้เขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลานั้นเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมนั่นเอง

2. ตามทัศนะของท่านหลักธรรม แนวคิด ทฤษฎีและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการปกครองในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา เป็นอย่างไร

พระครูโกศลอรรถกิจ (สัมภาษณ์วันที่ 10 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า สืบเนื่องจากเมืองเก่าสงขลาประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทางการพานิชย์และกสิกรรม หลักธรรมที่เป็นที่พึ่งของชาวพานิชย์และกสิกรรมก็ประกอบไปด้วย หลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ หลักความสามัคคี หลักความอดทน หลักความประหยัด หลักความซื่อสัตย์ เป็นต้นซึ่งหลักธรรมนี้จะเป็นปัจจัยสำคัญให้ประสบความสำเร็จในอาชีพพานิชยกรรมและกสิกรรม

พระครูสุเมธปริยัติคุณ (สัมภาษณ์วันที่ 10 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า ควรใช้หลักธรรมประจำใจเป็นสิ่งยึดเหนี่ยว ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา กล่าวคือ หลักพรหมวิหารธรรม เมื่อนำมาใช้ย่อมเกิดผลดี

พระสาโรจน์ ธมฺมสโส (สัมภาษณ์วันที่ 10 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า ด้วยพื้นที่ที่มีหลากหลายชนชาติ หลากหลายวัฒนธรรมอยู่ร่วมกันนั้น ควรนำหลักสังคหวัตถุมาใช้ในการดำรงชีวิต อันประกอบด้วย ทาน คือ การให้โดยปราศจากความตระหนี่ ปิยวาจา คือ กล่าววาจาอันดีที่ก่อให้เกิดความสามัคคี อัตถจริยา คือ การช่วยเหลือผู้อื่นหรือการทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นและส่วนร่วม และสมานัตตตา คือ การวางตนให้เหมาะสม เมื่อดำเนินชีวิตด้วยหลักธรรมนี้แล้วย่อมก่อให้เกิดผลต่อสังคมในทางที่ดี

นางสุภาวดี คงอินทร์ (สัมภาษณ์วันที่ 10 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า การค้าขายเป็นอาชีพหลักของคนในพื้นที่จึงควรอย่างยิ่งที่จะนำหลักขันติ สุจริต ความซื่อสัตย์ ศีล 5 มาใช้ในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ

นายบุญเลิศ วีระพรกานต์ (สัมภาษณ์วันที่ 10 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า สังคมใดอยู่ร่วมกันพึงยึดหลักสามัคคีธรรมไว้ เพื่อให้เกิดความพร้อมเพรียงของหมู่คณะ ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันเป็นประการสำคัญในการจะทำให้สังคมนั้น ๆ เกิดความมั่นคงและปลอดภัย

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ สมเขาใหญ่ (สัมภาษณ์วันที่ 10 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า ย่านเมืองเก่าสงขลานั้นเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ วัฒนธรรมประเพณี ดังที่จะเห็นได้จากสิ่งที่ยังหลงเหลืออยู่ในปัจจุบัน การจัดการปกครองในพื้นที่ควรดำรงอยู่ในภายใต้กฎหมาย โดยมีหลักธรรมยึดเหนี่ยวจิตใจควบคู่ไปด้วย จึงจะก่อให้เกิดผลดีต่อสังคม

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิทธิโชค ปาณะศรี (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า สังคมหรือชุมชนแต่ละที่มักมีหลากหลายศาสนา หลากหลายชนชาติ แต่ละชนชาติก็มีวัฒนธรรมประเพณีที่แตกต่างกัน การอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุขนั้นนอกจากกฎหมายที่ทำให้คนอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขแล้วก็มีหลักศีล 5 อันเป็นหลักพื้นฐานที่ทำให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้ โดยไม่เบียดเบียนและสร้างความเดือดร้อนให้แก่กันและกัน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บัญญัติ แพรกปาน (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า ในแง่ของการใช้ชีวิตนั้นควรใช้สัมมาสติในการดำรงชีวิต ในการค้าขายควรมีความซื่อสัตย์และศีล 5 ในส่วนของนักปกครองนั้นผู้ปกครองควรใช้หลักทศพิธราชธรรมเป็นหลักในการปกครอง

นางวิจิตร ปุบเจริญ (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า ย่านเมืองเก่าสงขลาเป็นเมืองที่มีประวัติมายาวนานกว่า 200 ปี ผู้คนมากมายต่างที่มา ต่างเชื้อชาติ

ต่างศาสนา ที่เข้ามาเพื่อเป้าหมายที่ต่างกัน บ้างก็มาเพื่อประกอบอาชีพ มาเพื่อหาที่อยู่ที่มั่นคง ความแตกต่างทำให้ผู้คนมักมีนิสัยใจคอที่แตกต่างกัน การนำหลักธรรมมาใช้ในการอยู่ร่วมกันได้แก่ ขันติ เบญจศีล เบญจธรรม พรหมวิหารธรรม ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การอยู่ร่วมกันมีความสงบสุขมากขึ้น

นายสงบ จูฬามณี (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า การปกครองนั้นจะใช้เพียงกฎหมายอย่างเดียวนั้นอาจจะไม่พอ การนำหลักธรรมนั้นมาใช้เพื่อเป็นการยึดเหนี่ยวจิตใจให้นอกจากเกรงกลัวกฎหมายแล้วให้เกิดการเกรงต่อกลัวบาปก็จะทำให้ผู้คนอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

นางฉันทนา สัปโท (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า ในอดีตเมืองสงขลามีการปกครองแบบเจ้าเมือง ผู้คนยังมีจำนวนไม่มากนักทำให้เจ้าเมืองกับชาวเมืองมีความใกล้ชิดกันมากกว่าในปัจจุบัน แต่เมื่อยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปเจริญขึ้น มีผู้คนอาศัยอยู่หนาแน่นมากขึ้น การปกครองนั้นก็ได้มีการนำกฎหมายมาใช้เพื่อบังคับผู้คน เพื่อใช้ลงโทษผู้กระทำผิด ถึงแม้กฎหมายจะเป็นส่วนสำคัญในการรักษาความสงบภายในสังคมหรือพื้นที่ปกครองใด ๆ ก็ยังมีสิ่งหนึ่งที่ควรนำมาใช้บูรณาการร่วมกับการใช้กฎหมายคือ หลักธรรม อันจะทำให้ผู้คนในสังคมเกิดความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา หรือที่เรียกว่า พรหมวิหารธรรม ต่อกัน

นางอารีย์ หนูสวัสดิ์ (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า หลักธรรมนำมาซึ่งความเจริญทางจิตใจ ทางกาย และทางวาจา การนำหลักธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิต หาเลี้ยงชีพด้วยความสุจริต ซื่อสัตย์ ย่อมก่อให้เกิดความสุขแก่ตนเองและครอบครัว

นางสาวฑัยศิกานต์ญา เบนติยานนท์ (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า หลักธรรมขั้นพื้นฐานที่ควรมีในการอยู่ร่วมกันในสังคม ได้แก่ ขันติ ขันติคือความอดทน การมีขันติทำให้เราสามารถใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุข ความอดทนเปรียบเสมือนอาวุธที่ใช้ในการต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ ที่เข้ามาทดสอบเรา ทำให้เราเข้มแข็งและสามารถปรับตัวเข้ากับสังคม และผู้คนแต่ละประเภทได้

นางสาวอภิณห์พร วงษ์จุจิรัญญ (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า การปกครองนั้นย่อมต้องใช้ทั้งกฎหมายบังคับกายไม่ให้ทำผิดและหลักธรรมบังคับใจให้เกิดความเกรงกลัวต่อบาป การบูรณาการทั้งสองอย่างเข้าด้วยกันจะทำให้สังคมเกิดความเห็นใจกัน สามัคคีกัน เกิดกัลยาณมิตรที่ดี และสังคมจะสงบสุข

พันตำรวจเอก เสวี วุ่นหนู (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า กฎหมายมีความสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมอยู่กันอย่างสงบสุข และหลักธรรมมีความสำคัญในการยึดเหนี่ยวให้ผู้คนดำเนินชีวิตอย่างสันติสุข โดยการไม่เบียดเบียนกัน แก่งแย่งแข่งขัน หรือสร้างความเดือดร้อนให้แก่กัน ภาครัฐ ควรนำหลักทศพิราชธรรมมาบูรณาการกับการใช้กฎหมายในการปกครอง ภาคธุรกิจ ควรอยู่ภายใต้กฎระเบียบ กติกาของสังคม และการใช้หลักสุจริตมาเพื่อใช้ในการประกอบธุรกิจ และในส่วนของภาคประชาชนนั้น ควรเคารพกฎหมายและการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้ก็ทำให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเป็นสุข

นายกริชชัย ภู่ฉุน (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า คนเราจะอยู่ร่วมกันได้สังคมเพราะมีกฎหมายระเบียบ กติกา เพื่อการอยู่ร่วมกัน กฎหมายมีบทลงโทษเฉพาะที่ผู้ทำผิดต้องได้รับ ส่วนหลักธรรมนั้นเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ไม่มีบทลงโทษตายตัว แต่

มีความจำเป็นไม่น้อยกว่ากฎหมาย เพราะกฎหมายนั้นใช้บังคับ แต่หลักธรรมนั้นใช้ยึดเหนี่ยวให้คนเกรงกลัวต่อบาป จึงไม่กระทำการใด ๆ ให้คนอื่นต้องเดือดร้อน

นายกอง จันทร์สว่าง (สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า การที่ผู้คนหลายเชื้อชาติ ต่างศาสนา ต่างประเพณีและวัฒนธรรมมาอยู่รวมกัน ควรมีการเว้นจากการทำชั่วและมุ่งทำความดี ซึ่งทุกศาสนาสอนให้ละเว้นการกระทำความชั่วและทำแต่ความดีทั้งสิ้น เพื่อให้ศาสนิกชนทั้งหลายเป็นคนดีนั่นเอง ถึงแม้แนวทางปฏิบัติของแต่ละศาสนาอาจมีข้อแตกต่างกันไป เช่น พระพุทธศาสนามีศีล คือ ข้อห้าม และธรรมะ คือหลักสำหรับเป็นข้อปฏิบัติ ศาสนาคริสต์มีบัญญัติ 10 ประการ ศาสนาอิสลามสอนให้ยึดหลักศรัทธา 6 ประการ และหลักปฏิบัติ 5 ประการ เป็นต้น

นายทวิป รักษาสรณ์ (สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า เมื่อคนเราอยู่ร่วมกันในสังคมเราควรมีการเสียสละหรือการสังคมสงเคราะห์ เมื่อมนุษย์มีความรักความเมตตาแล้ว ก็จะมีความเสียสละเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และให้การสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ศาสนาต่าง ๆ จึงสอนให้สงเคราะห์กันด้วยความเมตตากรุณาไม่ใช่หวังผลตอบแทน แต่เน้นการเสียสละด้วยความบริสุทธิ์ใจ เช่น พระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่เรียกว่า สังคหวัตถุ 4 ซึ่งได้แก่ ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา และสมานัตตตา ศาสนาอิสลามได้มีการกำหนดหลักการให้ชาวมุสลิมมีการบริจาคทาน (ซากาด) แก่ผู้ยากจนหรือสมควรได้รับความช่วยเหลือในอัตราร้อยละ 2.5 ของรายได้ ศาสนาคริสต์จะเน้นให้มนุษย์เสียสละ ให้อภัย เอื้อเฟื้อ โดยไม่หวังผลตอบแทน

นายสรรเพชญ บุญญามณี (สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า การนำหลักธรรมาภิบาลนั้นนับได้ว่าเป็นแนวคิดที่สำคัญของการปกครองมาตั้งแต่อดีต โดยปรากฏในคำสอนของหลักศาสนา แนวคิดของนักปราชญ์นักปรัชญาการเมืองสมัยโบราณ ที่ได้นำเสนอแนวคิดหลักการบริหารที่ดีหรือหลักการธรรมาภิบาลมาใช้ในการปกครอง และเป็นแนวทางในการจัดระเบียบสังคม เพื่อสังทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชนในประเทศสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและตั้งอยู่ในความถูกต้องชอบธรรม

นายไพเจน มากสุวรรณ (สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า คนในสังคมอยู่ร่วมกันต้องมีความรัก ความเมตตาให้แก่กัน แต่ละศาสนากล่าวถึงความรักความเมตตาไว้มากมายทั้งหลักธรรมคำสอนในคัมภีร์ และคำสอนแทรกไว้ในแต่ละตอนของคำสอนนั้นๆ บางครั้งก็มีคำสอนทำนองภาษิตเตือนใจ เช่น พระพุทธศาสนามีคติธรรมที่ยึดถือ เช่น เมตตาธรรมเป็นเครื่องค้ำจุนโลกและพึงเอาชนะความชั่วด้วยความดี ในศาสนาคริสต์พระเยซูทรงสอนว่า จงรักพระเจ้าอย่างสุดใจสุดความคิด และสุดกำลัง และจงรักเพื่อนมนุษย์เหมือนรักตัวเอง ศาสนาอิสลาม ศาสดามูฮัมหมัดก็ทรงกล่าว ผู้ใดขาดความเมตตาเพื่อนมนุษย์ผู้นั้นไม่ได้รับเมตตาจิตเช่นกัน ดังนั้นทุกศาสนาจึงเน้นเรื่องความรัก ความเมตตา เพราะหากมนุษย์ทุกคนมีความรักความเมตตาอยู่ในใจแล้ว ก็จะไม่มีการเบียดเบียนกัน ต่างให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

นายเชิดเกียรติ เมธีลักษณ์ (สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า การนำหลักธรรมาภิบาล เป็นหลักเกณฑ์การปกครองบ้านเมือง การบริหาร การจัดการการควบคุม ดูแลกิจการต่าง ๆ ให้เป็นไปในครรลองธรรม นอกจากนี้ยังหมายถึงการบริหารจัดการที่ดี สามารถนำไปใช้ได้ทั้งภาครัฐและเอกชน ธรรมที่ใช้ในการบริหารงานธรรมาภิบาล เป็นหลักการที่นำมาใช้บริหารงานในปัจจุบันอย่างแพร่หลาย เพราะ ช่วยสร้างสรรค์และส่งเสริมองค์กรให้มีศักยภาพและประสิทธิภาพ

อาทิ พนักงานต่างทำงานอย่างซื่อสัตย์สุจริตและขยันหมั่นเพียร ทำให้ผลประกอบการขององค์กรธุรกิจนั้นขยายตัว นอกจากนี้แล้วยังทำให้บุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง ศรัทธาและเชื่อมั่นในองค์กรนั้น ๆ อันจะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เช่น องค์กรที่โปร่งใส ย่อมได้รับความไว้วางใจในการร่วมทำธุรกิจ รัฐบาลที่โปร่งใสตรวจสอบได้ ย่อมสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักลงทุนและประชาชน ตลอดจนส่งผลดีต่อเสถียรภาพของรัฐบาลและความเจริญก้าวหน้าของประเทศ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพรัช ฉิมหาด (สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า การเมืองการปกครองนั้น เป็นเรื่องของการใช้อำนาจบังคับ ให้เป็นไปตามข้อบัญญัติของรัฐ การเมืองการปกครองเป็นเรื่องของการตัดสินใจตกลงใจ หรือกำหนดนโยบายเพื่อแก้ปัญหาสังคมหรือจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าต่างๆ ให้แก่สังคม เช่น อำนาจหน้าที่ตำแหน่ง เศรษฐกิจ ฐานะทางสังคม ตลอดจนการใช้ทรัพยากร แต่การนำหลักธรรมมาใช้ ได้แก่ พรหมวิหาร 4 คือ ความมีเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา สังคหวัตถุ 4 เป็นต้น เพื่อควบคุมจิตใจตนเองเพื่อให้คนในสังคมอยู่เป็นปกติสุข

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดิเรก นุ่นกล่ำ (สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า การนำหลักธรรมาภิบาลหรือการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี เป็นแนวทางสำคัญที่รัฐบาลได้นำมาใช้ในการจัดระเบียบให้สังคมและประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข เพื่อช่วยป้องกันแก้ไขหรือบรรเทาปัญหาหรือวิกฤติต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การบริหาร และสิ่งแวดล้อม ที่เกิดขึ้นหรือจะเกิดขึ้นในอนาคต โดยหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น จะต้องพัฒนาองค์การและตนเอง เพื่ออำนวยความสะดวกและให้บริการประชาชนอย่างโปร่งใส มีประสิทธิภาพ ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติราชการเกินความจำเป็น เกิดความคุ้มค่า และมีเป้าหมายสำคัญ คือ ประเทศชาติเจริญก้าวหน้า มั่นคง และประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งนี้การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในหน่วยงานก็เพื่อให้ประชาชนผู้ใช้บริการเกิดความเชื่อถือศรัทธาว่าดำเนินงานมีความโปร่งใส ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการบริหารงานของรัฐ รวมทั้งพฤติกรรมการทุจริตคอร์รัปชันในหน่วยงานมีปริมาณที่ลดลง

นายนิพนธ์ จุฬามณี (สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า คำสอนทุกศาสนาเน้นเรื่องความยุติธรรม เพราะการที่สังคมจะอยู่ร่วมกันโดยสันติสุขนั้น จำเป็นต้องมีหลักแห่งความยุติธรรมเป็นแกนกลาง พระพุทธศาสนาสอนไม่ให้อยู่ภายใต้ อคติ 4 ประการ คือ ฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ และภยาคติ ศาสนาคริสต์มุ่งเน้นในการรักษาความยุติธรรมในสังคมว่า เจ้าทั้งหลายอย่าเห็นแก่หน้าผู้ใดในการพิพากษา จงฟังท่าน ผู้ใหญ่ ผู้น้อย เหมือนกัน เจ้าทั้งหลายอย่ากลัวผู้ใด เพราะการพิพากษานั้นเป็นการตัดสินของพระเจ้า หรือศาสนาอิสลามสอนให้ดำรงความยุติธรรม แม้จะกระทบกระเทือนต่อตัวเจ้าของ ต่อมารดา บิดาหรือญาติ ไม่ว่าเขาจะเป็นคนมีหรือคนจน และอย่าถือตามอารมณ์ใครในการรักษาความยุติธรรม เป็นต้น

นายจบ บุญรัตน์ (สัมภาษณ์วันที่ 2 พฤษภาคม 2567) ได้ให้ทรรศนะว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปกครองในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา เป็นไปตามความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยที่มีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับโลก ทันต่อเหตุการณ์ ความเจริญนั้นก็เป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้การปกครองในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลาเปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน

สรุปได้ว่า จากการสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับหลักธรรม แนวคิด ทฤษฎีและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการปกครองในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา พบว่า เขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี การปกครองควรเป็นการปกครองที่มีหลากหลายมิติ เนื่องด้วยประชากรอยู่กันแบบพหุวัฒนธรรม เพื่อให้ประชาชนนั้นสามารถอยู่รวมกันได้โดยสงบสุขแล้วนั้น นอกเหนือที่จะต้องมีกฎระเบียบแล้ว ก็ควรมีการนำหลักมัชฌิมาปฏิปทา (ทางสายกลาง) หลักพรหมวิหารธรรม หลักสังคหวัตถุ หลักขันติ และศีล 5 มาใช้เพื่อเป็นหลักยึดจิตใจ ทำให้ลดการเบียดเบียน ลดการแก่งแย่ง หรือไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่กัน ส่งผลให้ทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเป็นสุข

3. การบูรณาการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา เป็นอย่างไร

1) ด้านอาณาเขตหรือดินแดน

พระครูโกศลอรรถกิจ (สัมภาษณ์วันที่ 10 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า อาณาเขตและดินแดนนั้นไม่ได้มีการกำหนดขนาดไว้แน่นอน แต่จะกำหนดเพียงสิ่งกำหนดเขตพรมแดนเท่านั้น คือ ส่วนมากการกำหนดเขตพรมแดนนั้นมักถือ เอาสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติเป็นเครื่องกำหนด เช่น ภูเขา สันเขา แม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง แต่ถ้าไม่มีสิ่งธรรมชาติเหล่านี้ก็มีหลักเขตกำหนดปักปันอย่างชัดเจน

พระครูสุเมธปริยัติคุณ (สัมภาษณ์วันที่ 10 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า อาณาเขตและดินแดนของรัฐ หมายถึง อาณาเขตพื้นดิน น่านน้ำ อาณาเขตในท้องทะเล น่านฟ้า บริเวณใต้พื้นดิน พื้นน้ำและพื้นทะเล แต่ไม่มีการกำหนดตายตัวว่าต้องมีขนาดความกว้าง ยาว เท่าไหร่แน่นอน

พระสาโรจน์ ธมฺมสโส (สัมภาษณ์วันที่ 10 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า องค์ประกอบแรกของรัฐ คือ อาณาเขตและดินแดน ไม่มีรัฐใดที่ไม่มีดินแดน ดังนั้น องค์การระหว่างประเทศซึ่งแม้ว่าจะมีความเป็นนิติบุคคลก็ตาม แต่ในเมื่อไม่มีดินแดนเป็นของตนเอง จึงไม่อาจเป็นรัฐได้

นางสุภาวดี คงอินทร์ (สัมภาษณ์วันที่ 10 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า อาณาเขตหรือดินแดน ประกอบไปด้วยพื้นดิน พื้นน้ำ อากาศ ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งปลูกสร้างที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์

นายบุญเลิศ วีระพรกานต์ (สัมภาษณ์วันที่ 10 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า อาณาเขตหรือดินแดน เป็นองค์ประกอบของรัฐ อาณาเขตหรือดินแดนที่มีขอบเขตแน่นอน แต่ไม่กำหนดว่าต้องมีขนาดเท่าไรตายตัว

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ สมเขาใหญ่ (สัมภาษณ์วันที่ 10 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า การจะเป็นรัฐได้ต้องมีอาณาเขตและดินแดนที่แน่นอนก่อนเป็นอันดับแรก โดยอาณาเขตหรือดินแดนนั้นต้องมีขอบเขตที่ชัดเจน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิทธิโชค ปาณะศรี (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่าอาณาเขตและดินแดน หมายถึง เขตการปกครอง อาณานิคม หรืออาณาเขตที่ยังไม่ได้รับเอกราช ของประเทศ ใดประเทศหนึ่ง หรืออาจจะยังไม่ได้รับการยอมรับจากนานาชาติก็ได้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บัญญัติ แพรกปาน (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า รัฐทุกรัฐจะต้องมีอาณาเขตพื้นดิน พื้นน้ำและพื้นอากาศอันแน่นอนมั่นคง

นางวิจิตร ปุบเจริญ (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า ดินแดนที่มีอาณาเขตแน่นอน ซึ่งประกอบด้วยอาณาเขตของรัฐที่มีอาณาเขตชัดเจน หากน่านน้ำที่มีอาณาเขตเท่ากับ 12 ไมล์ทะเลและน่านซึ่งยังไม่ตกลงกันได้ แต่ถือว่าน่านฟ้าที่อยู่เหนือพื้นดินเหนือน้ำของประเทศใดย่อมถือเป็นกรรมสิทธิ์ของประเทศนั้น

นายสงบ จูพามณี (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า ดินแดนที่มีอาณาเขตแน่นอน รัฐจะไม่เกิดขึ้นถ้าไม่มีอาณาเขตแน่นอน หมายรวมถึง แผ่นดิน พื้นน้ำ พื้นดิน และพื้นอากาศ ด้วย

นางฉันทนา สัปโท (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า อาณาเขตและดินแดน หมายถึง อาณาเขตพื้นดิน น่านน้ำ อาณาเขตในท้องทะเล น่านฟ้า บริเวณใต้พื้นดิน พื้นน้ำและพื้นทะเล

นางอารีย์ หนูสวัสดิ์ (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า อาณาเขตและดินแดน นั้นไม่ได้ระบุขนาดของดินแดนไม่มีหลักเกณฑ์ไว้แน่นอนตายตัวว่าจะต้องมีขนาดเท่าใดจึงจะถือว่าเป็นรัฐ แต่ควรจะมีความเหมาะสมกับจำนวนประชากรด้วย

นางสาวฑัยศิกานต์ญา เบนติยานนท์ (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า อาณาเขตและดินแดนที่เป็นสถานที่หรือบริเวณที่กำหนดไว้ภายใต้การครอบครอง

นางสาวอภิณห์พร วงษ์จุจิรัญญ (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า อาณาเขต หมายถึง พื้นผิวที่รัฐครอบครองไม่ว่าจะเป็นอธิปไตยหรือไม่และรวมถึงพื้นที่ทางกายภาพที่รัฐใช้อำนาจอธิปไตยของตน

พันตำรวจเอก เสวี วุ่นหนู (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า ดินแดน หมายถึง ส่วนของที่ดินที่รัฐใช้อำนาจอธิปไตยและการบริหารทางการเมืองของรัฐและที่ทำหน้าที่ของการทำเครื่องหมายขอบเขตของดินแดนกับรัฐที่อยู่รอบ ๆ

นายกริชชัย ภู่ฉุน (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า อาณาเขต คือ พื้นที่ทางกายภาพที่รัฐพัฒนา รัฐไม่สามารถดำรงอยู่ในอากาศหรือในทะเลได้ แต่ต้องมีพื้นที่บนบกที่สามารถพัฒนาได้

นายกอง จันทร์สว่าง (สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า ดินแดนของรัฐหมายถึง อาณาเขตพื้นดิน น่านน้ำ อาณาเขตในท้องทะเล น่านฟ้า บริเวณใต้พื้นดิน พื้นน้ำและพื้นทะเล

นายทวิป รักษาสรณ์(สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า อาณาเขตและดินแดน ต้องมีอิสระเป็นของตนเอง โดยหมายรวมถึงพื้นดิน น้ำ ทะเล อากาศ ด้วย

นายสรรเพชญ บุญญามณี (สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า การจะเป็นรัฐได้ ต้องมีอาณาเขตและดินแดนที่แน่นอน และต้องมีขอบเขตที่ชัดเจน หมายรวมถึงดิน น้ำ อากาศ ด้วย

นายไพเจน มากสุวรรณ (สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า ขอบเขตของอาณาเขตนั้นแตกต่างกันไปในแต่ละชาติ ดินแดนเป็นพื้นที่ทางกายภาพที่รัฐพัฒนา รัฐไม่สามารถอยู่ในอากาศหรือในทะเล แต่ต้องมีพื้นที่ภาคพื้นดินที่สามารถพัฒนาได้

นายเชิดเกียรติ เมธีลักษณ์ (สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า อาณาเขตและดินแดน เป็นพื้นที่อยู่อาศัยของประชากร ซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐ โดยจะต้องมีขอบเขตที่แน่นอนชัดเจน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพรัช ฉิมหาด (สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า 1 ใน 4 ขององค์ประกอบรัฐ คือ อาณาเขตและดินแดน การจะเป็นรัฐได้นั้น หากปราศจากอาณาเขตและดินแดนที่แน่นอนก็ไม่สามารถที่จะเป็นรัฐได้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดิเรก นุ่นกล่ำ (สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า ขนาดของดินแดนไม่มีหลักเกณฑ์ไว้แน่นอนตายตัวว่าจะต้องมีขนาดเท่าใดจึงจะถือว่าเป็นรัฐ แต่ควรจะมีความเหมาะสมกับจำนวนประชากรด้วย ในส่วนของน่านน้ำนั้นทะเลอาณาเขต คือ ระยะทางห่างจากชายฝั่งทะเล 12 ไมล์ทะเล เขตเศรษฐกิจจำเพาะ ห่างจากทะเลอาณาเขต 188 ไมล์ทะเล ทะเลหลวง ห่างชายฝั่งเกิน 200 ไมล์ทะเล และน่านฟ้า คืออาณาเขตที่อยู่เหนือดินแดนและน่านน้ำ

นายนิพนธ์ จุฬามณี (สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า อาณาเขตและดินแดน หมายถึง พื้นที่ที่รัฐมีอำนาจในการบริหาร โดยการทำเครื่องหมายขอบเขตของดินแดนกับรัฐที่อยู่รอบ ๆ

นายจบ บุญรัตน์ (สัมภาษณ์วันที่ 2 พฤษภาคม 2567) ได้ให้ทรรศนะว่า การบูรณาการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ด้านอาณาเขตหรือดินแดนในอดีตนั้นไม่มีการกำหนดขอบเขตที่แน่นอน เพราะยังไม่มีเครื่องวัด แต่สามารถรับรู้ได้ว่าขอบเขตนั้นเป็นของใคร ด้วยการกำหนดผ่านทะเล พื้นน้ำ ภูเขา แทน

สรุปได้ว่า จากการสัมภาษณ์เชิงลึกในการบูรณาการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ด้านอาณาเขตหรือดินแดน พบว่า ตามความหมายอาณาเขตหรือดินแดนนั้น หมายถึง พื้นดิน น่านน้ำ อาณาเขตในท้องทะเล น่านฟ้า บริเวณใต้พื้นดิน พื้นน้ำ และพื้นทะเล ส่วนอาณาเขตในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ในอดีตนั้นไม่ได้มีการกำหนดขอบเขตอย่างเป็นทางการ แต่อาศัยการกำหนดขอบเขตหรือแบ่งขอบเขตด้วยทะเล ภูเขา นั่นเอง

2) ด้านพลเมือง

พระครูโกศลอรรถกิจ (สัมภาษณ์วันที่ 10 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า ประชากรที่อยู่ภายในรัฐไม่จำเป็นต้องมีเชื้อชาติ ความคิด ความเชื่อ วัฒนธรรม ขนบ ธรรมเนียม ประเพณี หรือการนับถือศาสนา เดียวกัน

พระครูสุเมธปริยัติคุณ (สัมภาษณ์วันที่ 10 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า พลเมือง มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การทำงานและอาศัยอยู่ในประเทศ สิทธิกลับประเทศ สิทธิครอบครองอสังหาริมทรัพย์ การคุ้มครองทางกฎหมายต่อรัฐบาลของประเทศ และการคุ้มครองผ่านกองทัพหรือการทูต พลเมืองยังมีหน้าที่บางอย่าง เช่น หน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายของรัฐ จ่ายภาษี หรือรับราชการทหาร และมีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาประเทศและสังคมของตนให้เจริญก้าวหน้าบนพื้นฐานวิถีประชาธิปไตย

พระสาโรจน์ ธมฺมสโส (สัมภาษณ์วันที่ 10 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า พลเมือง หมายถึง คนที่สนับสนุนเป็นกำลังอำนาจของผู้ปกครอง เป็นคนที่อยู่ในการควบคุมดูแลของผู้ปกครอง

นางสุภาวดี คงอินทร์ (สัมภาษณ์วันที่ 10 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า พลเมืองจะต้องแสดงออกถึงความพยายามในการรักษาสิทธิต่าง ๆ ของตนรวมถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการแสดงออกซึ่งสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น

นายบุญเลิศ วีระพรกานต์ (สัมภาษณ์วันที่ 10 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า พลเมือง (citizen) มีความหมายที่สะท้อนให้เห็นถึงบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของสมาชิกทางสังคมที่มีต่อรัฐ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ สมเขาใหญ่ (สัมภาษณ์วันที่ 10 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า พลเมือง คือ การเป็นสมาชิกภายใต้กฎหมายของรัฐชาติที่ตนสังกัด

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิทธิโชค ปาณะศรี (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า พลเมือง คือ สถานภาพของบุคคลที่จารีตประเพณีหรือกฎหมายของรัฐรับรอง ซึ่งให้แก่สิทธิและหน้าที่แห่งความเป็นพลเมืองแก่บุคคล

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บัญญัติ แพรกปาน (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า พลเมือง หมายถึง หมู่คนที่เป็นของประเทศใดประเทศหนึ่ง อยู่ในพื้นที่อาณาเขตและดินแดนที่มีขอบเขตชัดเจน

นางวิจิตร ปุบเจริญ (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า พลเมืองหรือประชาชนมีส่วนสำคัญต่อความมั่นคงของรัฐบาล ถ้าประเทศใดมีประชากรน้อย ก็อาจทำให้เกิดความอ่อนแอในด้านการทหารที่จะรักษาความเป็นเอกราชและความมั่นคงของชาติเอาไว้ ในทางตรงกันข้ามถ้าประเทศใดมีจำนวนประชากรมากเหมาะสมแก่สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมก็อาจนำมาซึ่งความมั่นคงของรัฐ หรือประเทศนั้นได้

นายสงบ จูพามณี (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า ในระบอบประชาธิปไตยไม่ว่าประชาชนจะแตกต่างหรือสูงต่างกันอย่างไร ไม่ว่าจะร่ำรวยหรือยากจน จะการศึกษาในระดับใด จะมีอาชีพใด จะเป็นเจ้านายหรือเป็นลูกน้อง ทุกคนล้วนแต่เท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นเจ้าของประเทศและในฐานะความเป็นมนุษย์ “การเป็นพลเมือง” จึงต้องเคารพหลักความเสมอภาค และจะต้องเห็นมนุษย์ทุกคนเท่าเทียมกัน

นางฉันทนา สัปโท (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า “พลเมือง” ในระบอบประชาธิปไตยจึงต้องยอมรับและเคารพความแตกต่างของกันและกัน เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ถึงแม้จะแตกต่างกัน และจะต้องไม่มีการใช้ความรุนแรงต่อผู้ที่เห็นแตกต่างไปจากตนเองถึงแม้เราจะไม่เห็นด้วยกับบุคคลนั้นก็ตาม แต่เราจะต้องยอมรับว่าบุคคลอื่นมีสิทธิที่จะแตกต่างหรือมีความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากเราได้

นางอารีย์ หนูสวัสดิ์ (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า “ความเป็นพลเมือง” ในระบอบประชาธิปไตยจึงต้องเคารพสิทธิผู้อื่นและจะต้องไม่ใช้สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น บุคคลทุกคนมีสิทธิและใช้สิทธิได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น

นางสาวฑัยศิกานต์ญา เบนติยานนท์ (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า พลเมือง ต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมโดยการตระหนักว่าการกระทำใด ๆ ตนเองนั้นย่อมส่งผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบให้กับสังคมอยู่เสมอไม่มากก็น้อย ดังนั้น เมื่อสังคมเกิดปัญหาพลเมืองจึงควรเห็นตนเองเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหานั้น

นางสาวอภิณห์พร วงษ์จุจิรัญญ (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า พลเมือง ต้องมีคุณลักษณะที่สำคัญ คือเป็นผู้ที่ยึดมั่นในหลักศีลธรรมและคุณธรรมของศาสนา มีหลักการทางประชาธิปไตยในการดำรงชีวิต ต้องเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น เคารพสิทธิ เสรีภาพ และกฎกติกาของสังคมที่เป็นธรรม และรับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม

พันตำรวจเอก เสวี วุ่นหนู (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า พลเมือง หมายถึง คนที่มีสิทธิและหน้าที่ในฐานะประชาชนของประเทศใดประเทศหนึ่ง หรือประชาชนที่อยู่ภายใต้ผู้ปกครองเดียวกัน มักมีวัฒนธรรมเดียวกัน

นายกริชชัย ภู่ฉุน (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า พลเมืองของแต่ละประเทศย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายของประเทศนั้น บุคคลต่างสัญชาติที่เข้าไปอยู่อาศัยซึ่งเรียกว่าคนต่างด้าว ไม่มีสิทธิเท่าเทียมกับพลเมืองและมีหน้าที่แตกต่างออกไป เช่น อาจมีหน้าที่เสียภาษี หรือค่าธรรมเนียมเพิ่มขึ้นตามที่กฎหมายของแต่ละประเทศบัญญัติไว้

นายกอง จันทร์สว่าง (สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า พลเมือง หมายถึง ผู้อยู่ใต้บังคับที่ถูกรับรองด้วยกฎหมาย หรือผู้ที่ถือสัญชาติที่ได้รับรองโดยกฎหมายของรัฐหรือเครือจักรภพ ไม่ว่าจะเป็นโดยกำเนิดหรือได้ด้วยการให้สัญชาติภายหลัง

นายทวิป รักษาสรณ์(สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า พลเมือง คือ ผู้ที่จะต้องมีสถานะที่ได้รับการรองรับทางกฎหมายจากประเทศนั้น

นายสรรเพชญ บุญญามณี (สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า พลเมือง คือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในเมืองไม่ได้สัมพันธ์กับสถานะทางกฎหมายของคนผู้นั้น

นายไพเจน มากสุวรรณ (สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า คำว่า พลเมือง คือบุคคลผู้ที่เป็นสมาชิกที่รับผิดชอบต่อสังคม เชื่อฟังกฎหมาย และมีสำนึกที่ได้รับการพัฒนาในด้านความรับผิดชอบต่อผู้อื่น และการเป็นผู้ที่ควรได้รับความไว้วางใจที่จะดำรงตำแหน่งสาธารณะ

นายเชิดเกียรติ เมธีลักษณ์ (สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า พลเมืองมีฐานะเป็นหลักทางการเมืองของระบอบประชาธิปไตยที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการไตร่ตรองและตัดสินใจทางการเมืองอย่างเท่าเทียมกันในฐานะ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพรัช ฉิมหาด (สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า พลเมือง มีฐานะเป็นบุคคลทางกฎหมายที่คลอบคลุมถึงความสามารถที่สำคัญทั้งหมดที่บุคคลตามกฎหมายพึงมีในฟ้องร้องและอ้างสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองจากรัฐ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดิเรก นุ่นกล่ำ (สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า พลเมือง คือ รูปแบบของความเป็นสมาชิกที่มีลักษณะเฉพาะและสร้างความผูกพันพื้นฐานร่วมกัน สร้างสถานะทางสังคมและเป็นแกนที่ใช้ระบุตัวบุคคล สร้างความเหนียวแน่นคุณธรรมเพื่อส่วนรวมร่วมกัน

นายนิพนธ์ จุฬามณี (สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า พลเมือง คือ ผู้ที่มีสิทธิทางการเมืองที่จะมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นผู้ที่รัฐให้ความคุ้มครองตามกฎหมายในรูปของสิทธิตามกฎหมาย

นายจบ บุญรัตน์ (สัมภาษณ์วันที่ 2 พฤษภาคม 2567) ได้ให้ทรรศนะว่า พลเมืองที่ดีควรเป็นผู้ที่ปฏิบัติตนอยู่ในกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่ตั้งขึ้นอย่างเคร่งครัด

สรุปได้ว่า จากการสัมภาษณ์เชิงลึกในการบูรณาการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ด้านพลเมือง พบว่า คำว่า “พลเมือง” นั้นหมายถึงพลเมืองที่อาศัยอยู่อย่างมั่นคง มีแหล่งทำมาหากินดำรงชีวิตอยู่ภายในขอบเขตดินแดนที่แน่นอน แต่ในทางตรงกันข้ามหากประชาชนใดที่ไม่มีดินแดนต้องเร่ร่อนพเนจรก็ไม่อาจถือเป็นรัฐได้ ในส่วนของเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ถ้ายึดตามความหมายที่กล่าวมาข้างต้น ก็กล่าวได้ว่าเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลานั้นเป็นเมืองที่พลเมืองหลากหลายเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี หรือที่เรียกว่า “สังคมพหุวัฒนธรรม” นั่นเอง

3) ด้านรัฐบาล

พระครูโกศลอรรถกิจ (สัมภาษณ์วันที่ 10 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า รัฐบาล คือ องค์กร หรือหน่วยงานที่ทำหน้าที่ปกครองและบริหารภายในโดยเป็นผู้กำหนดนโยบายและนำนโยบายไปปฏิบัติ เพื่อจัดระเบียบทางสังคม และดำเนินทุกอย่างเพื่อรักษาผลประโยชน์ของรัฐ รัฐบาลจึงเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองรัฐ

พระครูสุเมธปริยัติคุณ (สัมภาษณ์วันที่ 10 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า รัฐบาล หมายถึง องค์การและคณะบุคคลที่ใช้อำนาจในการปกครองประเทศอย่างเป็นอิสระไม่ขึ้นกับรัฐบาลของรัฐอื่นใด ประกอบด้วย ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ

พระสาโรจน์ ธมฺมสโส (สัมภาษณ์วันที่ 10 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า รัฐบาลมีหน้าที่ คือ การรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงภายใน การให้บริการและสวัสดิการทางสังคม การพัฒนาประเทศ และการป้องกันการรุกรานจากภายนอก

นางสุภาวดี คงอินทร์ (สัมภาษณ์วันที่ 10 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า รัฐบาลเป็นองค์กรทางการเมืองของรัฐ นี่คือองค์ประกอบที่ความประสงค์ของรัฐถูกกำหนดแสดงออกและทำให้เป็นรูปธรรม

นายบุญเลิศ วีระพรกานต์ (สัมภาษณ์วันที่ 10 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า องค์ประกอบของรัฐจะไม่ครบถ้วน แม้มีดินแดนและประชากรแล้ว แต่หากปราศจากซึ่งรัฐบาลผู้ที่มีหน้าที่ในการบริหารกิจการต่าง ๆ ภายในชุมชนการเมืองนั้น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ สมเขาใหญ่ (สัมภาษณ์วันที่ 10 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า รัฐบาลที่เกิดขึ้นจำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากประชาชน เพื่อความชอบธรรมในการปกครอง ในบางรัฐจึงเกิดปัญหาขึ้นเมื่อผู้ประกาศตัวเป็นรัฐ มีสิทธิและความชอบธรรมในการบริหารประเทศขึ้นมา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิทธิโชค ปาณะศรี (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า รัฐบาล คือองค์กรหรือหน่วยงานที่ดำเนินงานของรัฐในการปกครองประเทศ รัฐบาลเป็นผู้ทำหน้าที่สาธารณะสนองเจตนารมณ์ของสาธารณชนในรัฐ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของประชาชนและป้องกันการรุกรานจากรัฐอื่น เป็นองค์กรทางการเมืองที่ขาดไม่ได้ของรัฐ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บัญญัติ แพรกปาน (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า รัฐบาล เป็นสถาบันการเมืองของชาติที่รัฐจะขาดไม่ได้ รัฐบาลเป็นผู้ดำเนินการบริหารประเทศตามความต้องการของประชากร ประชากรที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มอยู่ในดินแดนที่มีขอบเขตที่แน่นอนแห่งหนึ่ง จะยังไม่มีสภาพเป็นรัฐ จนกระทั่งได้มีองค์กรทางการเมืององค์กรหนึ่งเกิดขึ้น คือ รัฐบาลซึ่งองค์กรนี้อาจจะแตกต่างกันไปตามรูปลักษณะและความเหมาะสมของแต่ละประเทศ

นางวิจิตร ปุบเจริญ (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า การที่รัฐบาลใดจะได้รับการยอมรับต้องมาจากการเลือกตั้งของประชาชน และประชาชนสามารถเปลี่ยนแปลงผู้ปกครองได้ด้วยการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ซึ่งประชาชนหรือพลเมืองทุกคนมีสิทธิที่จะเป็นผู้ปกครองได้ ถ้าหากได้รับเสียงสนับสนุนจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ

นายสงบ จูพามณี (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า รัฐบาลจะต้องมีจุดประสงค์เพื่อความผาสุกของประชาชน และจะต้องมีการกำหนดวาระในการดำรงตำแหน่ง เช่น ทุก 4 ปี ฯลฯ เพื่อจะได้เป็นหลักประกันว่าผู้ปกครองจะต้องปกครองเพื่อประชาชน หากผันแปรจากจุดหมายนี้ ประชาชนจะได้มีโอกาสเปลี่ยนผู้ปกครองผ่านทางการเลือกตั้ง

นางฉันทนา สัปโท (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า รัฐบาล คือ องค์กรปกครองประเทศ คณะบุคคลที่ใช้อำนาจบริหารในการปกครองประเทศซึ่งมาจากการเลือกของประชาชน

นางอารีย์ หนูสวัสดิ์ (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า รัฐบาล คือ องค์กรที่ทำหน้าที่ในบริหารจัดการประเทศ โดยมาจากการเลือกตั้งของประชาชน

นางสาวฑัยศิกานต์ญา เบนติยานนท์ (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า รัฐบาล คือผู้ที่มีอำนาจในการปกครอง มีอำนาจในการบริหารจัดการเหนือพื้นที่ใด ๆ หรือเหนือกลุ่มคน

นางสาวอภิณห์พร วงษ์จุจิรัญญ (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า รัฐบาล มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการบริหารราชการแผ่นดินและการบริหารส่วนท้องถิ่น ประชาชนทุกคนควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมประชาชนไทยในท้องถิ่นและประเทศ ใช้สิทธิเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย ซึ่งจะส่งผลต่อความมั่นคง การปกครองระบอบประชาธิปไตย

พันตำรวจเอก เสวี วุ่นหนู (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า รัฐบาลมีหน้าที่ในการจัดระเบียบในสังคม พิทักษ์ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวในสังคม รวมถึงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตลอดถึงการให้บริการและสวัสดิการแก่สังคมอันเป็นการสนองเจตนารมณ์ของประชาชนในรัฐ และยังมีหน้าที่ในการรักษาป้องกันการรุกรานจากรัฐอื่นและพิทักษ์รักษาผลประโยชน์แห่งรัฐอีกด้วย

นายกริชชัย ภู่ฉุน (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า รัฐบาลคือตัวแทนของประชาชนที่ได้รับมอบอำนาจอธิปไตยให้กับได้ใช้อำนาจแทนตนนั้น แต่ก็ไม่ใช่ว่ารัฐบาลจะสามารถใช้อำนาจอธิปไตยที่ได้รับมอบนั้นตามอำเภอใจหรืออย่างฟุ่มเฟือย รัฐบาลจะต้องใช้อำนาจอธิปไตยนั้นอย่างระมัดระวังและใช้ไปในทางสนองความต้องการหรือตามเจตนารมณ์ของคนส่วนใหญ่ในประเทศเท่านั้น

นายกอง จันทร์สว่าง (สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า รัฐบาล คือ คณะบุคคลที่มีอำนาจในการปกครองรัฐ ไม่ว่าอำนาจที่ได้มานั้นจะมาจากการเลือกตั้ง แต่งตั้ง สืบสายโลหิต ยึดอำนาจหรือด้วยวิธีการใด ๆ ก็ตาม หากบุคคลกลุ่มนั้นสามารถก่อให้เกิดการปกครอง สามารถบังคับใช้กฎหมายหรือกฎเกณฑ์ที่ตนตั้งขึ้นมาต่อประชากรในอาณาเขตนั้น ๆ แล้ว ถือว่าบุคคลกลุ่มนั้นมีฐานะเป็นรัฐบาล

นายทวิป รักษาสรณ์(สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า รัฐบาล ตามความหมายในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 หมายถึง องค์กรปกครองประเทศ หรือคณะบุคคลที่ใช้อำนาจบริหารในการปกครองประเทศ

นายสรรเพชญ บุญญามณี (สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า รัฐบาลมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งรัฐบาลคือตัวแทนของประชาชนที่ได้รับมอบอำนาจอธิปไตยให้กับได้ใช้อำนาจแทนตนนั้น

นายไพเจน มากสุวรรณ (สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า รัฐบาล เป็นสถาบันการเมืองของชาติที่สำคัญ โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนในการปกครองของตนให้มีกิน มีใช้

นายเชิดเกียรติ เมธีลักษณ์ (สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า รัฐบาลเป็นผู้ทำหน้าที่สาธารณะสนองเจตนารมณ์ของสาธารณชนในรัฐ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพรัช ฉิมหาด (สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า รัฐบาลมีบทบาทหน้าที่ที่จะปฏิบัติจัดทำตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดิเรก นุ่นกล่ำ (สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า รัฐบาล คือ คณะบุคคลที่มีอำนาจในการปกครองรัฐ ไม่ว่าอำนาจที่ได้มานั้นจะมาจากการเลือกตั้ง แต่งตั้ง สืบสายโลหิต ยึดอำนาจหรือด้วยวิธีการใด ๆ ก็ตาม หากบุคคลกลุ่มนั้นสามารถก่อให้เกิดการปกครอง สามารถบังคับใช้กฎหมายหรือกฎเกณฑ์ที่ตนตั้งขึ้นมาต่อประชากรในอาณาเขตนั้น ๆ แล้ว ถือว่าบุคคลกลุ่มนั้นมีฐานะเป็นรัฐบาล

นายนิพนธ์ จุฬามณี (สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า รัฐบาลมีหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้กำหนดบทบาท หน้าที่ของรัฐบาล ได้แก่ ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน ด้านความมั่นคงของรัฐ ด้านศาสนาสังคมการสาธารณสุขการศึกษาและวัฒนธรรม และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

นายจบ บุญรัตน์ (สัมภาษณ์วันที่ 2 พฤษภาคม 2567) ได้ให้ทรรศนะว่า รัฐบาล คือ คณะบุคคล/บุคคล ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ใช้อำนาจในการบริหาร

สรุปได้ว่า จากการสัมภาษณ์เชิงลึกในการบูรณาการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ด้านรัฐบาล พบว่า รัฐบาลนั้นคือ องค์กรที่ทำหน้าที่ปกครองและบริหารภายในประเทศ โดยกำหนดนโยบายนำไปปฏิบัติ จัดระเบียบทางสังคม และดำเนินการทุกอย่างเพื่อรักษาผลประโยชน์ของรัฐ รัฐบาลจึงเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองรัฐ หากเปรียบการปกครองในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลานั้น รัฐบาลในสมัยนั้นก็คือ เจ้าเมือง ซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากพระมหากษัตริย์ มีหน้าที่ปกครองดูแลทุกข์สุขของประชาชน เมื่อมีผู้กระทำความผิดสามารถลงโทษได้

4) ด้านอำนาจอธิปไตย

พระครูโกศลอรรถกิจ(สัมภาษณ์วันที่ 10 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า อำนาจอธิปไตยคืออำนาจสูงสุดของการปกครองประเทศ เพราะอำนาจอธิปไตยเป็นเรื่องรองรับความสมบูรณ์ของรัฐ ความสมบูรณ์ของกฎหมายและกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งหลายทั้งปวง

พระครูสุเมธปริยัติคุณ (สัมภาษณ์วันที่ 10 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า อำนาจอธิปไตยเป็น 1 ใน 4 องค์ประกอบที่สำคัญ ของการบ่งชี้ถึงสภาพความเป็นรัฐ ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 4 นั้นประกอบไปด้วย พลเมือง อาณาเขต รัฐบาล และอำนาจอธิปไตย เมื่อมีครบทั้ง 4 ประการนี้จึงจะถือว่าเป็นรัฐโดยสมบูรณ์

พระสาโรจน์ ธมฺมสโส (สัมภาษณ์วันที่ 10 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า อำนาจอธิปไตยเป็นอำนาจเหนืออำนาจอื่นใด และเป็นอำนาจที่มีความสมบูรณ์ในตัวของมันเอง โดยไม่ต้องไปพึ่งพาอาศัยอำนาจอื่น แต่การจะใช้บังคับนั้นรัฐจะต้องคำนึงถึงหลักศีลธรรมอันดีงามของสังคมด้วย เพราะถ้ามีสิ่งใดที่ออกมาในทำนองที่ผิดต่อขนบธรรมเนียมประเพณีหรือหลักศีลธรรมอันดีงามของสังคมจะทำให้กระทบกระเทือนต่อจิตใจของประชาชนได้

นางสุภาวดี คงอินทร์ (สัมภาษณ์วันที่ 10 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า อำนาจอธิปไตยนั้นจะมีอำนาจครอบคลุมทั่วไปในรัฐหรือเป็นอำนาจที่ครอบคลุมทั่วไปในทุกคน ทุกหน่วยงาน ทุกองค์กรที่มีอยู่ในรัฐนั้น ๆ

ดร.บุญเลิศ วีระพรกานต์ (สัมภาษณ์วันที่ 10 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า อำนาจอธิปไตยของรัฐจะคงอยู่อย่างถาวรตราบเท่าที่รัฐยังคงดำรงความเป็นรัฐอยู่ หรือตราบเท่าที่รัฐยังไม่ตกเป็นเมืองขึ้นของรัฐอื่น ถึงแม้ว่าผู้ใช้อำนาจอธิปไตยจะเปลี่ยนก็ตาม แต่อำนาจอธิปไตยก็ยังคงอยู่อย่างถาวร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ สมเขาใหญ่ (สัมภาษณ์วันที่ 10 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า อำนาจอธิปไตยอยู่เพียงหนึ่งเดียวเท่านั้น อำนาจอธิปไตยนั้นจะไม่สามารถที่จะแบ่งแยกออกไปเป็นส่วน ๆ ในรัฐเดียวกันได้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิทธิโชค ปาณะศรี (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า รัฐเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตย เพื่อให้การปกครองประเทศเป็นไปในทางที่จะเกื้อกูลประโยชน์แก่ประชาชน รัฐจึงได้กำหนดอำนาจอธิปไตยไปตามองค์กรที่สำคัญ คือ องค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ องค์กรฝ่ายบริหาร และองค์กรฝ่ายตุลาการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. บัญญัติ แพรกปาน (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า อำนาจอธิปไตยตามหลักของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้น ผู้ที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย คือ ประชาชนในประเทศทั้งหมด แต่ด้วยประชาชนทุกคนในประเทศมิอาจใช้

อำนาจอธิปไตยในการปกครองประเทศโดยตรงได้ ด้วยเหตุนี้ในทางปฏิบัติประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยจึงได้มอบอำนาจที่ตนมีอยู่นั้นให้แก่บุคคลกลุ่มหนึ่งซึ่งเรียกว่า รัฐบาล

ดร.มะลิวัลย์ โยธารักษ์ (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า อธิปไตยเป็นอำนาจที่แท้จริงของรัฐซึ่งอนุญาตให้มีอำนาจสั่งการควบคุมและประกันการเชื่อฟังของประชาชนภายในขอบเขตของอาณาเขตของตน

นายสงบ จูพามณี (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า องค์ประกอบที่สำคัญของการเป็นรัฐคืออำนาจอธิปไตย ภายในดินแดนและเหนือประชากรกับทรัพย์สินของตน รัฐจะต้องมีอำนาจที่จะบังคับบัญชาสั่งการเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและมีอำนาจที่จะทำให้มีการเคารพปฏิบัติตามได้ทั้งภายในและภายนอก

นางฉันทนา สัปโท (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า อำนาจอธิปไตยมีความเด็ดขาด กล่าวคือ ไม่มีอำนาจอื่นใดภายในรัฐที่เหนือกว่า และจะไม่มีอำนาจอื่นที่มาจำกัดอำนาจในการออกกฎหมายของรัฐได้ กล่าวคือ มีอำนาจอธิปไตยทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ

นางอารีย์ หนูสวัสดิ์ (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า อำนาจอธิปไตย คือ สิ่งที่อยู่เหนือทุกคนและทุกองค์กรที่อยู่ในรัฐ โดยมีรัฐบาลเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตย

นางสาวฑัยศิกานต์ญา เบนติยานนท์ (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า อำนาจอธิปไตยมีความถาวร อำนาจอธิปไตยของรัฐยังคงมีอยู่ตราบเท่าที่รัฐยังคงดำรงอยู่ ผู้ใช้อำนาจอธิปไตยในนามของรัฐอาจจะเปลี่ยนแปลงหรืออาจมีการปฏิรูปการปกครองเปลี่ยนระบบของรัฐบาลได้แต่อำนาจอธิปไตยไม่ได้หายไป

นางสาวอภิณห์พร วงษ์จุจิรัญญ (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า อำนาจอธิปไตยแบ่งอำนาจไม่ได้ หมายความว่า ในรัฐๆ หนึ่งจะต้องมีอำนาจอธิปไตยที่เป็นหนึ่งเดียวเท่านั้น หากมีการแบ่งแยกอำนาจอธิปไตยก็ย่อมเป็นการทำลายอำนาจอธิปไตย

พันตำรวจเอก เสวี วุ่นหนู (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า อำนาจอธิปไตย คือ อำนาจสูงสุดในทางการเมือง และไม่มีกฎหมายใด ๆ มาจำกัดอำนาจอธิปไตยนี้ได้ บุคคลทุกคนรวมทั้งองค์การต่าง ๆ ภายในรัฐจะต้องยอมรับนับถือ และเชื่อฟังอำนาจเช่นว่านี้อย่างเคร่งครัดโดยเหตุที่อำนาจอธิปไตยเป็นอำนาจสูงสุด

นายกริชชัย ภู่ฉุน (สัมภาษณ์วันที่ 11 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า ประชาชนได้มอบอำนาจอธิปไตยให้กับคณะบุคคลหรือรัฐบาลได้ใช้อำนาจแทนตนนั้น แต่ก็ไม่ใช่ว่ารัฐบาลจะสามารถใช้อำนาจอธิปไตยที่ได้รับมอบนั้นตามอำเภอใจหรืออย่างฟุ่มเฟือย รัฐบาลจะต้องใช้อำนาจอธิปไตยนั้นอย่างระมัดระวัง และใช้ไปในทางสนองความต้องการหรือตามเจตนารมณ์ของคนส่วนใหญ่ในประเทศเท่านั้น

นายกอง จันทร์สว่าง (สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า อำนาจอธิปไตย คือ คุณสมบัติขั้นพื้นฐานของรัฐและเปนอำนาจสูงสุดที่รัฐ จะมีอยู่เหนือประชากรของตนไม่มีขีดจำกัดใดๆ ตามกฎหมายที่ใชอำนาจนั้น

นายทวิป รักษาสรณ์(สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า อำนาจอธิปไตย ถือวาเปนอำนาจสูงสุด ในการปกครองประเทศ หรืออำนาจที่แสดงความเปนเจาของ

ประเทศนั่นเองและถือเปนองคประกอบสำคัญอยางหนึ่งของรัฐในอันที่จะแสดงวา ดินแดนนั้นเปนรัฐหรือเปนประเทศเอกราชได้

นายสรรเพชญ บุญญามณี (สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า อำนาจอธิปไตยคืออำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศหรืออำนาจที่แสดงความเปนเจาของประเทศ

นายไพเจน มากสุวรรณ (สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า อำนาจอธิปไตย คือ ความเปนอำนาจสูงสุด ไมมีอำนาจอื่นใดในรัฐนั้นมาทัดเทียมหรือสูงกวา

นายเชิดเกียรติ เมธีลักษณ์ (สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า อำนาจอธิปไตย คือ อำนาจสูงสุดที่รัฐนำมาใช้บังคับบัญชาภายในอาณาเขตและดินแดนประชาชนของตน

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพรัช ฉิมหาด (สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า อำนาจอธิปไตยนี้ นับเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดของความเป็นรัฐ เพราะการจะเป็นรัฐได้นั้น นอกจากต้องประกอบด้วย อาณาเขต ประชากร และรัฐบาลแล้ว ย่อมต้องมีอำนาจอธิปไตยด้วย กล่าวคือ ประเทศนั้นต้องเป็นประเทศที่สามารถมีอำนาจสูงสุด (อำนาจอธิปไตย) ในการปกครองตนเอง จึงจะสามารถเรียกว่า "รัฐ" ได้

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดิเรก นุ่นกล่ำ (สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า โดยแท้จริงแล้วประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ประชาชนจึงเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ และประชาชนก็จะมอบหมายให้ประชาชนอีกกลุ่มหนึ่ง ทำงานแทนประชาชนทั้งประเทศ ถ้าเป็นงานด้านการออกกฎหมายเพื่อบังคับใช้ภายในรัฐ เรียกว่า ฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนของประชาชน ที่ประชาชนเลือกตั้งกลุ่มบุคคลกลุ่มนี้ เข้าไปทำหน้าที่ ได้ชื่อว่ามีอำนาจอธิปไตยทางกฎหมาย ซึ่งกฎหมายที่บุคคลกลุ่มนี้ กำหนดขึ้นมา ทุกคนต้องยอมรับต้องปฏิบัติตาม ถ้าเป็นงานทางด้านการปกครอง เราจะเรียกผู้ใช้อำนาจอธิปไตยแทนประชาชนกลุ่มนี้ว่ารัฐบาล ซึ่งจะเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการดำเนินกิจการ นำเจตนารมณ์ของปวงชนมาปฏิบัติ ใช้อำนาจบังคับ เพื่อให้เจตนารมณ์นั้นบังเกิดผล และในการที่ใช่อำนาจบังคับได้นี้ ก็โดยมีอำนาจอธิปไตยเป็นเครื่องมือสนับสนุน

นายนิพนธ์ จุฬามณี (สัมภาษณ์วันที่ 12 ธันวาคม 2566) ได้ให้ทรรศนะว่า อำนาจอธิปไตย หมายถึง อำนาจที่สมบูรณ์ที่รัฐมีอยู่เหนือดินแดนและพลเมืองที่อยู่ภายใต้การปกครองของตน มีความเป็นอิสระในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งภายในและระหว่างประเทศ โดยปราศจากการแทรกแซง

นายจบ บุญรัตน์ (สัมภาษณ์วันที่ 2 พฤษภาคม 2567) ได้ให้ทรรศนะว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนชาวไทย โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และใช้อำนาจนั้นผ่านทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล ตามที่บทบัญญัติรัฐธรรมนูญ

สรุปได้ว่า จากการสัมภาษณ์เชิงลึกในการบูรณาการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ด้านอำนาจอธิปไตย พบว่า คำว่า “อำนาจอธิปไตย” หมายถึง อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ มีเพียงหนึ่งเดียว ไม่สามารถแบ่งออกเป็นส่วน ๆ ได้ เป็นอำนาจเหนืออำนาจอื่นใด หากเปรียบเทียบอำนาจอธิปไตยในการปกครองเมืองเก่า จังหวัดสงขลาในอดีตนั้น ผู้ใช้อำนาจอธิปไตยก็คือผู้มีอำนาจสูงสุด ผู้ปกครอง คือ กษัตริย์ นั่นเอง

ตารางที่ 4.1 สรุปบทสัมภาษณ์การศึกษาภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

ลำดับ	ผู้ให้สัมภาษณ์	สรุปบทสัมภาษณ์
1	**พระครูโกศลอรรถกิจ**	**รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์** พื้นที่ชุมชนย่านเมืองเก่าสงขลาในปัจจุบัน ตั้งอยู่ในบริเวณตำบลบ่อยาง จังหวัดสงขลา ซึ่งชุมชนนี้ถือเป็นชุมชนที่สำคัญอย่างมากเพราะเป็นชุมชนศูนย์กลางของเมืองสงขลาในปัจจุบัน โดยกล่าวได้ว่าก่อนที่พื้นที่นี้จะมีคนมาอาศัยอยู่เป็นจุดศูนย์กลางของเมืองสงขลา และพบว่าผู้คนในอดีตได้มีจุดศูนย์กลางในบริเวณอื่นของสงขลามาก่อน **ปัจจัยที่ส่งผล** สืบเนื่องจากเมืองเก่าสงขลาประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทางการพานิชย์และกสิกรรม หลักธรรมที่เป็นที่พึ่งของชาวพานิชย์และกสิกรรมก็ประกอบไปด้วย หลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ หลักความสามัคคี หลักความอดทน หลักความประหยัด หลักความซื่อสัตย์ เป็นต้นซึ่งหลักธรรมนี้จะเป็นปัจจัยสำคัญให้ประสบความสำเร็จในอาชีพพานิชยกรรมและกสิกรรม **การบูรณาการองค์ความรู้ ด้านอาณาเขตและดินแดน** ไม่ได้มีการกำหนดขนาดไว้แน่นอน แต่จะกำหนดเพียงสิ่งกำหนดเขตพรมแดนเท่านั้น คือ ส่วนมากการกำหนดเขตพรมแดนนั้นมักถือ เอาสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติเป็นเครื่องกำหนด เช่น ภูเขา สันเขา แม่น้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง แต่ถ้าไม่มีสิ่งธรรมชาติเหล่านี้ก็มีหลักเขตกำหนดปักปันอย่างชัดเจน **ด้านพลเมือง** ประชากรที่อยู่ภายในรัฐไม่จำเป็นต้องมีเชื้อชาติ ความคิด ความเชื่อ วัฒนธรรม ขนบ ธรรมเนียม ประเพณี หรือการนับถือศาสนา เดียวกัน**ด้านรัฐบาล** องค์กร หรือหน่วยงานที่ทำหน้าที่ปกครองและบริหารภายในโดยเป็นผู้กำหนดนโยบายและนำนโยบายไปปฏิบัติ เพื่อจัดระเบียบทางสังคม และดำเนินทุกอย่างเพื่อรักษาผลประโยชน์ของรัฐ รัฐบาลจึงเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองรัฐ **ด้านอำนาจอธิปไตย** คืออำนาจสูงสุดของการปกครองประเทศ เพราะอำนาจอธิปไตยเป็นเรื่องรองรับความสมบูรณ์ของรัฐ ความสมบูรณ์ของกฎหมายและกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทั้งหลายทั้งปวง
2	**พระครูสุเมธปริยัติคุณ**	**รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์** อดีตพื้นที่นี้มีทั้งชาวไทยและชาวจีนที่ตั้งถิ่นฐานอาศัยค้าขาย และเลี้ยงสัตว์ ทำให้กายภาพโดยรอบของชุมชนจึงมีรูปแบบอาคารบ้านเรือนตึกแถวโบราณรอบเมืองแตกต่างรูปแบบทั้งไทยและจีน ในระหว่างนั้นพื้นที่นี้มีการเข้าของชาวต่างชาติเข้ามาติดต่อค้าขายทำให้ได้รับรูปแบบ

ลำดับ	ผู้ให้สัมภาษณ์	สรุปบทสัมภาษณ์
		สถาปัตยกรรมเข้ามาผสมผสานเกิดกลุ่มอาคารที่มีการผสมทางสถาปัตยกรรม โดยรอบชุมชนจึงเห็นอาคารบ้านเรือนหลากหลายแบบ เช่น อาคารแบบไทย อาคารแบบจีน อาคารแบบชิโนโปรตุกีส เป็นต้น โดยอาคารเหล่านี้จะตั้งกระจายตามเส้นทางถนนภายในเขตเมืองเก่าสงขลา **ปัจจัยที่ส่งผล** ควรใช้หลักธรรมประจำใจเป็นสิ่งยึดเหนี่ยว ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา กล่าวคือหลักพรหมวิหารธรรม เมื่อนำมาใช้ย่อมเกิดผลดี **การบูรณาการองค์ความรู้ ด้านอาณาเขตและดินแดน** หมายถึง อาณาเขตพื้นดิน น่านน้ำ อาณาเขตในท้องทะเล น่านฟ้า บริเวณใต้พื้นดิน พื้นน้ำและพื้นทะเล แต่ไม่มีการกำหนดตายตัวว่าต้องมีขนาดความกว้างยาว เท่าไหร่แน่นอน **ด้านพลเมือง** มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การทำงานและอาศัยอยู่ในประเทศ สิทธิกลับประเทศ สิทธิครอบครองอสังหาริมทรัพย์ การคุ้มครองทางกฎหมายต่อรัฐบาลของประเทศ และการคุ้มครองผ่านกองทัพหรือการทูต พลเมืองยังมีหน้าที่บางอย่าง เช่น หน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายของรัฐ จ่ายภาษี หรือรับราชการทหาร และมีความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาประเทศและสังคมของตนให้เจริญก้าวหน้าบนพื้นฐานวิถีประชาธิปไตย **ด้านรัฐบาล** หมายถึงองค์การและคณะบุคคลที่ใช้อำนาจในการปกครองประเทศอย่างเป็นอิสระไม่ขึ้นกับรัฐบาลของรัฐอื่นใด ประกอบด้วย ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ **ด้านอำนาจอธิปไตย** เป็น 1 ใน 4 องค์ประกอบที่สำคัญ ของการบ่งชี้ถึงสภาพความเป็นรัฐ ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 4 นั้นประกอบไปด้วย พลเมือง อาณาเขต รัฐบาล และอำนาจอธิปไตย เมื่อมีครบทั้ง 4 ประการนี้ จึงจะถือว่าเป็นรัฐโดยสมบูรณ์
3	**พระสาโรจน์ ธมฺมสโส**	**รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์** ย่านเมืองเก่าสงขลาอยู่ในเขตเทศบาลนครสงขลา ตั้งอยู่บริเวณพื้นที่ฝั่งตะวันออกของทะเลสาบสงขลา ประกอบด้วยถนนนครนอก ถนนนครใน ถนนนางงาม ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลบ่อยางที่มีลักษณะเป็นแหลมอยู่ระหว่างทะเลสาบสงขลากับฝั่งทะเลอ่าวไทย**ปัจจัยที่ส่งผล** ด้วยพื้นที่ที่มีหลากหลายชนชาติ หลากหลายวัฒนธรรมอยู่ร่วมกันนั้น ควรนำหลักสังคหวัตถุมาใช้ในการดำรงชีวิต อันประกอบด้วย ทาน คือ การให้โดยปราศจากความตระหนี่ ปิยวาจา คือ กล่าววาจาอันดีที่ก่อให้เกิดความสามัคคี อัตถจริยา คือ การ

ลำดับ	ผู้ให้สัมภาษณ์	สรุปบทสัมภาษณ์
		ช่วยเหลือผู้อื่นหรือการทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นและส่วนร่วม และสมานัตตตา คือ การวางตนให้เหมาะสม เมื่อดำเนินชีวิตด้วยหลักธรรมนี้แล้วย่อมก่อให้เกิดผลต่อสังคมในทางที่ดี**การบูรณาการองค์ความรู้ ด้านอาณาเขตและดินแดน** ไม่มีรัฐใดที่ไม่มีดินแดน ดังนั้น องค์การระหว่างประเทศซึ่งแม้ว่าจะมีความเป็นนิติบุคคลก็ตาม แต่ในเมื่อไม่มีดินแดนเป็นของตนเอง จึงไม่อาจเป็นรัฐได้ **ด้านพลเมือง** หมายถึง คนที่สนับสนุนเป็นกำลังอำนาจของผู้ปกครอง เป็นคนที่อยู่ในการควบคุมดูแลของผู้ปกครอง **ด้านรัฐบาล** มีหน้าที่ คือ การรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงภายใน การให้บริการและสวัสดิการทางสังคม การพัฒนาประเทศ และการป้องกันการรุกรานจากภายนอก **ด้านอำนาจอธิปไตย** เป็นอำนาจเหนืออำนาจอื่นใด และเป็นอำนาจที่มีความสมบูรณ์ในตัวของมันเองโดยไม่ต้องไปพึ่งพาอาศัยอำนาจอื่น แต่การจะใช้บังคับนั้นรัฐจะต้องคำนึงถึงหลักศีลธรรมอันดีงามของสังคมด้วย เพราะถ้ามีสิ่งใดที่ออกมาในทำนองที่ผิดต่อขนบธรรมเนียมประเพณีหรือหลักศีลธรรมอันดีงามของสังคมจะทำให้กระทบ กระเทือนต่อจิตใจของประชาชนได้
4	**นางสุภาวดี คงอินทร์**	**รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์** ย่านเมืองเก่าในอดีตมีชาวบ้านเข้ามาตั้งถิ่นฐานอาศัย มี 3 กลุ่ม คือ ชาวจีน ชาวไทย ชาวมลายู โดยพบว่าชาวไทยได้ตั้งถิ่นฐานมาแต่เดิมก่อนมีการย้ายศูนย์กลางความเจริญมาสมทบ เพราะพื้นที่เหมาะแก่ทำการเกษตร ทำให้ในพื้นที่จึงมีวัดโบราณ ตั้งอยู่เป็นโบราณสถานถึงปัจจุบัน **ปัจจัยที่ส่งผล** การค้าขายเป็นอาชีพหลักของคนในพื้นที่จึงควรอย่างยิ่งที่จะนำหลักขันติ สุจริต ความซื่อสัตย์ ศีล 5 มาใช้ในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ **การบูรณาการองค์ความรู้ ด้านอาณาเขตและดินแดน** ประกอบไปด้วยพื้นดิน พื้นน้ำ อากาศ ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งปลูกสร้างที่เกิดจากการกระทำของมนุษย์ **ด้านพลเมือง** จะต้องแสดงออกถึงความพยายามในการรักษาสิทธิต่าง ๆ ของตนรวมถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการแสดงออกซึ่งสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น **ด้านรัฐบาล** เป็นองค์กรทางการเมืองของรัฐ นี่คือองค์ประกอบที่ความประสงค์ของรัฐถูกกำหนดแสดงออกและทำให้เป็นรูปธรรม **ด้านอำนาจอธิปไตย** จะมีอำนาจครอบคลุมทั่วไปในรัฐหรือเป็นอำนาจที่ครอบคลุมทั่วไปในทุกคน ทุกหน่วยงาน ทุกองค์กรที่มีอยู่ในรัฐนั้น ๆ

ลำดับ	ผู้ให้สัมภาษณ์	สรุปบทสัมภาษณ์
5	**นายบุญเลิศ วีระพรกานต์**	**รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์** ย่านเมืองเก่าสงขลานั้นมีประวัติมาอย่างยาวนาน ในปัจจุบันนี้ยังสามารถสัมผัสถึงประวัติศาสตร์ความเป็นพหุวัฒนธรรมของอดีตของเมืองสงขลาได้จากในย่านเมืองเก่าสงขลา **ปัจจัยที่ส่งผล** สังคมใดอยู่ร่วมกันพึงยึดหลักสามัคคีธรรมไว้ เพื่อให้เกิดความพร้อมเพรียงของหมู่คณะ ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันเป็นประการสำคัญในการจะทำให้สังคมนั้น ๆ เกิดความมั่นคงและปลอดภัย **การบูรณาการองค์ความรู้ ด้านอาณาเขตและดินแดน** เป็นองค์ประกอบของรัฐอาณาเขตหรือดินแดนที่มีขอบเขตแน่นอน แต่ไม่กำหนดว่าต้องมีขนาดเท่าไรตายตัว **ด้านพลเมือง** มีความหมายที่สะท้อนให้เห็นถึงบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของสมาชิกทางสังคมที่มีต่อรัฐ **ด้านรัฐบาล** องค์ประกอบของรัฐจะไม่ครบถ้วน แม้มีดินแดนและประชากรแล้ว แต่หากปราศจากซึ่งรัฐบาลผู้ที่มีหน้าที่ในการบริหารกิจการต่างๆ ภายในชุมชนการเมืองนั้น **ด้านอำนาจอธิปไตย** รัฐจะคงอยู่อย่างถาวรตราบเท่าที่รัฐยังคงดำรงความเป็นรัฐอยู่ หรือตราบเท่าที่รัฐยังไม่ตกเป็นเมืองขึ้นของรัฐอื่น ถึงแม้ว่าผู้ใช้อำนาจอธิปไตยจะเปลี่ยนก็ตาม แต่อำนาจอธิปไตยก็ยังคงอยู่อย่างถาวร
6	**ผศ.ดร.ธีระพงษ์ สมเขาใหญ่**	**รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์** ย่านเมืองเก่าสงขลามีอายุมากกว่า 200 ปี มีอาคารบ้านเรือนเก่าแก่ สถาปัตยกรรมหลากหลายทำให้รับรู้ว่ามีหลากหลายวัฒนธรรมเข้ามาในพื้นที่ **ปัจจัยที่ส่งผล** ย่านเมืองเก่าสงขลานั้นเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ วัฒนธรรม ประเพณี ดังที่จะเห็นได้จากสิ่งที่ยังหลงเหลืออยู่ในปัจจุบัน การจัดการปกครองในพื้นที่ควรดำรงอยู่ในภายใต้กฎหมาย โดยมีหลักธรรมยึดเหนี่ยวจิตใจควบคู่ไปด้วยจึงจะก่อให้เกิดผลดีต่อสังคม **การบูรณาการองค์ความรู้ ด้านอาณาเขตและดินแดน** การจะเป็นรัฐได้ต้องมีอาณาเขตและดินแดนที่แน่นอนก่อนเป็นอันดับแรก โดยอาณาเขตหรือดินแดนนั้นต้องมีขอบเขตที่ชัดเจน **ด้านพลเมือง** คือ การเป็นสมาชิกภายใต้กฎหมายของรัฐชาติที่ตนสังกัด **ด้านรัฐบาล** รัฐบาลที่เกิดขึ้นจำเป็นต้องได้รับความยินยอมจากประชาชนเพื่อความชอบธรรมในการปกครอง ในบางรัฐจึงเกิดปัญหาขึ้นเมื่อผู้ประกาศตัวเป็นรัฐ มีสิทธิและความชอบธรรมในการบริหารประเทศขึ้นมา **ด้านอำนาจอธิปไตย** ไม่สามารถที่จะแบ่งแยกออกไปเป็นส่วน ๆ ในรัฐเดียวกันได้

ลำดับ	ผู้ให้สัมภาษณ์	สรุปบทสัมภาษณ์
7	**ผศ.ดร. สิทธิโชค ปาณะศรี**	**รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์** ในอดีตเคยมีกำแพงเมืองที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 แต่เมื่อมีการปฏิรูปการปกครองได้มีการปรับปรุงและขยายพื้นที่ได้มีการรื้อถอนกำแพงเมืองออกไป โดยแนวกำแพงฝั่งติดชายทะเลถูกรื้อแล้วนำมาถมถนนเกิดเป็นถนนครนอก ซึ่งมีทั้งชาวไทยและชาวจีนตั้งถิ่นฐานอาศัยและค้าขาย **ปัจจัยที่ส่งผล** สังคมหรือชุมชนแต่ละที่มักมีหลากหลายศาสนา หลากหลายชนชาติ แต่ละชนชาติก็มีวัฒนธรรมประเพณีที่แตกต่างกัน การอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสันติสุขนั้นนอกจากกฎหมายที่ทำให้คนอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขแล้วก็มีหลักศีล 5 อันเป็นหลักพื้นฐานที่ทำให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้โดยไม่เบียดเบียนและสร้างความเดือดร้อนให้แก่กันและกัน **การบูรณาการองค์ความรู้ ด้านอาณาเขตและดินแดน** หมายถึง เขตการปกครอง อาณานิคม หรืออาณาเขตที่ยังไม่ได้รับ เอกราช ของประเทศ ใดประเทศหนึ่ง หรืออาจจะยังไม่ได้รับการยอมรับจากนานาชาติก็ได้ **ด้านพลเมือง** คือ สถานภาพของบุคคลที่จารีตประเพณีหรือกฎหมายของรัฐรับรองซึ่งให้แก่สิทธิและหน้าที่แห่งความเป็นพลเมืองแก่บุคคล **ด้านรัฐบาล** คือองค์กรหรือหน่วยงานที่ดำเนินงานของรัฐในการปกครองประเทศรัฐบาลเป็นผู้ทำหน้าที่สาธารณะสนองเจตนารมณ์ของสาธารณชนในรัฐ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของประชาชนและป้องกันการรุกรานจากรัฐอื่น เป็นองค์กรทางการเมืองที่ขาดไม่ได้ของรัฐ **ด้านอำนาจอธิปไตย** รัฐเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยเพื่อให้การปกครองประเทศเป็นไปในทางที่จะเกื้อกูลประโยชน์แก่ประชาชน รัฐจึงได้กำหนดอำนาจอธิปไตยไปตามองค์กรที่สำคัญ คือ องค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ องค์กรฝ่ายบริหาร และองค์กรฝ่ายตุลาการ
8	**ผศ.ดร.บัญญัติ แพรกปาน**	**รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์** ในอดีตย่านเมืองเก่าสงขลานั้นมีความรุ่งเรืองมาก แต่เมื่อเกิดความเจริญของเมืองหาดใหญ่ ที่มีการพัฒนาขึ้นหลาย ๆ ด้าน ทำให้ศูนย์กลางเศรษฐกิจถูกย้ายไปอยู่หาดใหญ่แทนเมืองสงขลา **ปัจจัยที่ส่งผล** ในแง่ของการใช้ชีวิตนั้นควรใช้สัมมาสติในการดำรงชีวิต ในการค้าขายควรมีความซื่อสัตย์ และศีล 5 ในส่วนของนักปกครองนั้นผู้ปกครองควรใช้หลักทศพิธราชธรรมเป็นหลักในการปกครอง **การบูรณาการองค์ความรู้ ด้านอาณาเขตและดินแดน** รัฐทุกรัฐจะต้องมีอาณาเขตพื้นดิน พื้นน้ำและพื้นอากาศอันแน่นอนมั่นคง

ลำดับ	ผู้ให้สัมภาษณ์	สรุปบทสัมภาษณ์
		ด้านพลเมือง หมายถึง หมู่คนที่เป็นของประเทศใดประเทศหนึ่ง อยู่ในพื้นที่อาณาเขตและดินแดนที่มีขอบเขตชัดเจน**ด้านรัฐบาล** เป็นสถาบันการเมืองของชาติที่รัฐจะขาดไม่ได้ รัฐบาลเป็นผู้ดำเนินการบริหารประเทศตามความต้องการของประชากร ประชากรที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มอยู่ในดินแดนที่มีขอบเขตที่แน่นอนแห่งหนึ่ง จะยังไม่มีสภาพเป็นรัฐ จนกระทั่งได้มีองค์กรทางการเมืององค์กรหนึ่งเกิดขึ้น คือ รัฐบาลซึ่งองค์กรนี้อาจจะแตกต่างกันไปตามรูปลักษณะและความเหมาะสมของแต่ละประเทศ **ด้านอำนาจอธิปไตย** ตามหลักของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้น ผู้ที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย คือ ประชาชนในประเทศทั้งหมด แต่ด้วยประชาชนทุกคนในประเทศมิอาจใช้อำนาจอธิปไตยในการปกครองประเทศโดยตรงได้ ด้วยเหตุนี้ในทางปฏิบัติประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยจึงได้มอบอำนาจที่ตนมีอยู่นั้นให้แก่บุคคลกลุ่มหนึ่งซึ่งเรียกว่า รัฐบาล
9	**นางมะลิวัลย์ โยธารักษ์**	**รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์** ย่านเมืองเก่าตั้งอยู่บนพื้นที่ฝั่งตะวันออกของทะเลสาบสงขลา ครอบคลุมพื้นที่ถนนนครนอก ถนนนครใน ถนนนางงามและพื้นที่ใกล้เคียง โดยมีอาณาเขตทิศเหนือ ติดกับ ถนนสงขลาบุรี ทิศใต้ ติดกับ ถนนพัทลุง ทิศตะวันออก ติดกับ ถนนไทรบุรี และทิศตะวันตก ติดกับทะเลสาบสงขลา **ปัจจัยที่ส่งผล** ย่านเมืองเก่าสงขลาเป็นเมืองที่มีประวัติมายาวนานกว่า 200 ปี ผู้คนมากมายต่างที่มา ต่างเชื้อชาติ ต่างศาสนา ที่เข้ามาเพื่อเป้าหมายที่ต่างกัน บ้างก็มาเพื่อประกอบอาชีพ มาเพื่อหาที่อยู่ที่มั่นคง ความแตกต่างทำให้ผู้คนมักมีนิสัยใจคอที่แตกต่างกัน การนำหลักธรรมมาใช้ในการอยู่ร่วมกันได้แก่ ขันติ เบญจศีล เบญจธรรม พรหมวิหารธรรม ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การอยู่ร่วมกันมีความสงบสุขมากขึ้น **การบูรณาการองค์ความรู้ ด้านอาณาเขตและดินแดน** ดินแดนที่มีอาณาเขตแน่นอน ซึ่งประกอบด้วยอาณาเขตของรัฐที่มีอาณาเขตชัดเจน หากน่านน้ำที่มีอาณาเขตเท่ากับ 12 ไมล์ทะเลและน่านซึ่งยังไม่ตกลงกันได้ แต่ถือว่าน่านฟ้าที่อยู่เหนือพื้นดินเหนือน้ำของประเทศใดย่อมถือเป็นกรรมสิทธิ์ของประเทศนั้น **ด้านพลเมือง** พลเมืองหรือประชาชนมีส่วนสำคัญต่อความมั่นคงของรัฐบาล ถ้าประเทศใดมีประชากรน้อย ก็อาจทำให้เกิดความอ่อนแอในด้านการทหารที่จะรักษาความ

ลำดับ	ผู้ให้สัมภาษณ์	สรุปบทสัมภาษณ์
		เป็นเอกราชและความมั่นคงของชาติเอาไว้ ในทางตรงกันข้าม ถ้าประเทศใดมีจำนวนประชากรมากเหมาะสมแก่สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมก็อาจนำมาซึ่งความมั่นคงของรัฐ หรือประเทศนั้นได้ **ด้านรัฐบาล** การที่รัฐบาลใดจะได้รับการยอมรับต้องมาจากการเลือกตั้งของประชาชน และประชาชนสามารถเปลี่ยนแปลงผู้ปกครองได้ด้วยการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ซึ่งประชาชนหรือพลเมืองทุกคนมีสิทธิที่จะเป็นผู้ปกครองได้ ถ้าหากได้รับเสียงสนับสนุนจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ **ด้านอำนาจอธิปไตย** เป็นอำนาจที่แท้จริงของรัฐซึ่งอนุญาตให้มีอำนาจสั่งการควบคุมและประกันการเชื่อฟังของประชาชนภายในขอบเขตของอาณาเขตของตน
10	**ว่าที่ ร.ต. ศุภกฤต ผ่องสุวรรณ**	**รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์** ในอดีตย่านเมืองเก่าสงขลามีลักษณะเป็นสังคมแบบพหุวัฒนธรรม ประกอบด้วย ไทย จีน มุสลิม ทำให้พื้นที่เมืองมีสถาปัตยกรรมหลากหลาย แต่ปัจจุบันเป็นชาวไทยเชื้อสายจีนเป็นส่วนมาก โดยอาชีพหลักคือการค้าขายและการทำประมง **ปัจจัยที่ส่งผล** การปกครองนั้นจะใช้เพียงกฎหมายอย่างเดียวนั้นอาจจะไม่พอ การนำหลักธรรมนั้นมาใช้เพื่อเป็นการยึดเหนี่ยวจิตใจให้นอกจากเกรงกลัวกฎหมายแล้วให้เกิดการเกรงต่อกลัวบาปก็จะทำให้ผู้คนอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข **การบูรณาการองค์ความรู้ ด้านอาณาเขตและดินแดน** ดินแดนที่มีอาณาเขตแน่นอน รัฐจะไม่เกิดขึ้นถ้าไม่มีอาณาเขตแน่นอน หมายรวมถึง แผ่นดิน พื้นน้ำ พื้นดิน และพื้นอากาศ ด้วย **ด้านพลเมือง** ในระบอบประชาธิปไตยไม่ว่าประชาชนจะแตกต่างหรือสูงต่างกันอย่างไร ไม่ว่าจะร่ำรวยหรือยากจน จะการศึกษาในระดับใด จะมีอาชีพใด จะเป็นเจ้านายหรือเป็นลูกน้อง ทุกคนล้วนแต่เท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นเจ้าของประเทศและในฐานะความเป็นมนุษย์ “การเป็นพลเมือง” จึงต้องเคารพหลักความเสมอภาค และจะต้องเห็นมนุษย์ทุกคนเท่าเทียมกัน **ด้านรัฐบาล** จะต้องมีจุดประสงค์เพื่อความผาสุกของประชาชน และจะต้องมีการกำหนดวาระในการดำรงตำแหน่ง เช่น ทุก 4 ปี ฯลฯ เพื่อจะได้เป็นหลักประกันว่าผู้ปกครองจะต้องปกครองเพื่อประชาชน หากผันแปรจากจุดหมายนี้ ประชาชนจะได้มีโอกาสเปลี่ยนผู้ปกครองผ่านทางการเลือกตั้ง **ด้านอำนาจอธิปไตย** องค์ประกอบที่สำคัญของการเป็นรัฐคืออำนาจอธิปไตย

ลำดับ	ผู้ให้สัมภาษณ์	สรุปบทสัมภาษณ์
		ภายในดินแดนและเหนือประชากรกับทรัพย์สินของตน รัฐจะต้องมีอำนาจที่จะบังคับบัญชาสั่งการเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและมีอำนาจที่จะทำให้มีการเคารพปฏิบัติตามได้ทั้งภายในและภายนอก
11	**นางฉันทนา สัปโท**	**รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์** ย่านเมืองเก่าสงขลามีประวัติมาอย่างยาวนาน โดยอดีตเป็นศูนย์กลางของการค้าขาย ทำให้เกิดการขยายตัวอย่างรวดเร็ว เกิดเป็นเมืองค้าขายทางเรือที่เจริญรุ่งเรืองที่สุด **ปัจจัยที่ส่งผล** ในอดีตเมืองสงขลามีการปกครองแบบเจ้าเมือง ผู้คนยังมีจำนวนไม่มากนักทำให้เจ้าเมืองกับชาวเมืองมีความใกล้ชิดกันมากกว่าในปัจจุบัน แต่เมื่อยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไปเจริญขึ้น มีผู้คนอาศัยอยู่หนาแน่นมากขึ้นการปกครองนั้นก็ได้มีการนำกฎหมายมาใช้เพื่อบังคับผู้คน เพื่อใช้ลงโทษผู้กระทำผิด ถึงแม้กฎหมายจะเป็นส่วนสำคัญในการรักษาความสงบภายในสังคมหรือพื้นที่ปกครองใด ๆ ก็ยังมีสิ่งหนึ่งที่ควรนำมาใช้บูรณาการร่วมกับการใช้กฎหมายคือ หลักธรรม อันจะทำให้ผู้คนในสังคมเกิดความเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา หรือที่เรียกว่า พรหมวิหารธรรม ต่อกัน **การบูรณาการองค์ความรู้ ด้านอาณาเขตและดินแดน** หมายถึง อาณาเขตพื้นดิน น่านน้ำ อาณาเขตในท้องทะเล น่านฟ้า บริเวณใต้พื้นดิน พื้นน้ำและพื้นทะเล **ด้านพลเมือง** ในระบอบประชาธิปไตยจึงต้องยอมรับและเคารพความแตกต่างของกันและกัน เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ถึงแม้จะแตกต่างกัน และจะต้องไม่มีการใช้ความรุนแรงต่อผู้ที่เห็นแตกต่างไปจากตนเองถึงแม้เราจะไม่เห็นด้วยกับบุคคลนั้นก็ตาม แต่เราจะต้องยอมรับว่าบุคคลอื่นมีสิทธิที่จะแตกต่างหรือมีความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากเราได้ **ด้านรัฐบาล** คือ องค์กรปกครองประเทศ คณะบุคคลที่ใช้อำนาจบริหารในการปกครองประเทศซึ่งมาจากการเลือกของประชาชน **ด้านอำนาจอธิปไตย** ไม่มีอำนาจอื่นใดภายในรัฐที่เหนือกว่า และจะไม่มีอำนาจอื่นที่มาจำกัดอำนาจในการออกกฎหมายของรัฐได้ กล่าวคือ มีอำนาจอธิปไตยทั้งภายในประเทศและภายนอกประเทศ

ลำดับ	ผู้ให้สัมภาษณ์	สรุปบทสัมภาษณ์
12	**นางอารีย์ หนูสวัสดิ์**	**รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์** เมื่อมองย้อนไปในอดีตเมืองสงขลาได้มีประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนาน โดยมีการเรียกชื่อเมืองสงขลาครั้งแรกในบันทึกของพ่อค้าและนักเดินเรือชาวอาหรับ – เปอร์เซีย ซึ่งเรียกกันว่า “ซิงกอร่า” แต่ในบางครั้งก็เรียก “เมืองสิงขร” ซึ่งสาเหตุของการเรียกชื่อนี้อาจมีที่มาจากพ่อค้าชาวเปอร์เซีย อินเดีย ได้เห็นเกาะหนูเกาะแมว เมื่อมองไกล ๆ จะเห็นเป็นรูปสิงห์สองตัว จึงเรียกชาวเมืองว่า “สิงขรนครา” และเพี้ยนมาเป็น “สงขลา” ในปัจจุบัน **ปัจจัยที่ส่งผล** หลักธรรมนำมาซึ่งความเจริญทางจิตใจ ทางกาย และทางวาจา การนำหลักธรรมมาใช้ในการดำเนินชีวิต หาเลี้ยงชีพด้วยความสุจริต ซื่อสัตย์ ย่อมก่อให้เกิดความสุขแก่ตนเองและครอบครัว **การบูรณาการองค์ความรู้ ด้านอาณาเขตและดินแดน** อาณาเขตและดินแดน นั้นไม่ได้ระบุขนาดของดินแดนไม่มีหลักเกณฑ์ไว้แน่นอนตายตัวว่าจะต้องมีขนาดเท่าใดจึงจะถือว่าเป็นรัฐ แต่ควรจะมีความเหมาะสมกับจำนวนประชากรด้วย **ด้านพลเมือง** ในระบอบประชาธิปไตยจึงต้องเคารพสิทธิผู้อื่นและจะต้องไม่ใช้สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น บุคคลทุกคนมีสิทธิและใช้สิทธิได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิของบุคคลอื่น **ด้านรัฐบาล** คือ องค์กรที่ทำหน้าที่ในบริหารจัดการประเทศ โดยมาจากการเลือกตั้งของประชาชน **ด้านอำนาจอธิปไตย** อำนาจอธิปไตย คือ สิ่งที่อยู่เหนือทุกคนและทุกองค์กรที่อยู่ในรัฐ โดยมีรัฐบาลเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตย
13	**น.ส.ฑัยศิกานต์ญา เบนติยานนท์**	**รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์** เมืองเก่าสงขลานั้นมีพัฒนาของเมืองมาอย่างยาวนาน ในช่วงแรกนั้นมีการตั้งศูนย์กลางการปกครองอยู่ที่เมืองสงขลาฝั่งริมเขาแดง อยู่ภายใต้การปกครองของเจ้าเมืองชาวมุสลิมที่อพยพหนีภัยจากโจรสลัดที่คุกคามมาจากเมืองมาเลย์ มาสร้างชุมชนใหม่ บริเวณริมเขาแดง เจ้าเมืองนั้นเป็นพ่อค้าจึงทำให้ชุมชนเมืองขยายตัวอย่างรวดเร็ว ไม่นานนักเมืองนี้ก็กลายเป็นเมืองท่าค้าขายทางเรือที่เจริญรุ่งเรือง ในช่วงที่ 2 อยู่บริเวณแหลมสนในพื้นที่เชิงเขาริมฝั่งทะเล ซึ่งชาวจีนเข้ามาตั้งบทบาทแทนที่ชาวมุสลิม เป็นต้นสกุล ณ สงขลา ในช่วงนี้มีการพัฒนาการค้าขายรุ่งเรือง เมืองขยายตัวจนหนาแน่นจึงทำการย้ายไปอยู่ในบริเวณชุมชนปัจจุบัน คือ“บ่อยาง **ปัจจัยที่ส่งผล** หลักธรรมขั้นพื้นฐานที่ควรมีในการอยู่ร่วมกันในสังคม ได้แก่ ขันติ ขันติคือความอดทน การมีขันติทำ

ลำดับ	ผู้ให้สัมภาษณ์	สรุปบทสัมภาษณ์
		ให้เราสามารถใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุข ความอดทนเปรียบเสมือนอาวุธที่ใช้ในการต่อสู้กับอุปสรรคต่าง ๆ ที่เข้ามาทดสอบเราทำให้เราเข้มแข็งและสามารถปรับตัวเข้ากับสังคม และผู้คนแต่ละประเภทได้ **การบูรณาการองค์ความรู้ ด้านอาณาเขตและดินแดน** เป็นสถานที่หรือบริเวณที่กำหนดไว้ภายใต้การครอบครอง **ด้านพลเมือง** ต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมโดยการตระหนักว่าการกระทำใด ๆ ตนเองนั้นย่อมส่งผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบให้กับสังคมอยู่เสมอไม่มากก็น้อย ดังนั้น เมื่อสังคมเกิดปัญหาพลเมืองจึงควรเห็นตนเองเป็นส่วนหนึ่งของปัญหา และมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหานั้น **ด้านรัฐบาล** คือผู้ที่มีอำนาจในการปกครอง มีอำนาจในการบริหารจัดการเหนือพื้นที่ใด ๆ หรือเหนือกลุ่มคน **ด้านอำนาจอธิปไตย** มีความถาวร อำนาจอธิปไตยของรัฐยังคงมีอยู่ตราบเท่าที่รัฐยังคงดำรงอยู่ ผู้ใช้อำนาจอธิปไตยในนามของรัฐอาจจะเปลี่ยนแปลงหรืออาจมีการปฏิรูปการปกครองเปลี่ยนระบบของรัฐบาลได้แต่อำนาจอธิปไตยไม่ได้หายไป
14	**น.ส.อภิณห์พร วงษ์จุจิรัญญู**	**รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์** ในอดีตนั้นย่านเมืองเก่าสงขลามีความเจริญรุ่งเรืองทางด้านการค้าขายมาก จนสามารถขยายตัวเมืองถึง 3 ครั้ง แต่ในปัจจุบันนั้นถือได้ว่าเป็นเมืองที่ซบเซา เพราะการเจริญขึ้นของเมืองหาดใหญ่ และอีกหนึ่งปัจจัยคือการย้ายถิ่นฐานของชาวเมืองที่ออกไปพร้อมกับการส่งบุตรหลานไปเรียนในเมืองอื่น ๆ ทำให้ชาวเมืองในย่านเมืองเก่านั้นค่อย ๆ ลดจำนวนลง **ปัจจัยที่ส่งผล** การปกครองนั้นย่อมต้องใช้ทั้งกฎหมายบังคับกายไม่ให้ทำผิดและหลักธรรมบังคับใจให้เกิดความเกรงกลัวต่อบาป การบูรณาการทั้งสองอย่างเข้าด้วยกันจะทำให้สังคมเกิดความเห็นใจกัน สามัคคีกัน เกิดกัลยาณมิตรที่ดี และสังคมจะสงบสุข **การบูรณาการองค์ความรู้ ด้านอาณาเขตและดินแดน** หมายถึง พื้นผิวที่รัฐครอบครองไม่ว่าจะเป็นอธิปไตยหรือไม่และรวมถึงพื้นที่ทางกายภาพที่รัฐใช้อำนาจอธิปไตยของตน **ด้านพลเมือง** ต้องมีคุณลักษณะที่สำคัญ คือเป็นผู้ที่ยึดมั่นในหลักศีลธรรมและคุณธรรมของศาสนา มีหลักการทางประชาธิปไตยในการดำรงชีวิต ต้องเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่น เคารพสิทธิ เสรีภาพและกฎกติกาของสังคมที่เป็นธรรม และรับผิดชอบต่อตนเองผู้อื่น และสังคม **ด้านรัฐบาล** มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการ

ลำดับ	ผู้ให้สัมภาษณ์	สรุปบทสัมภาษณ์
		บริหารราชการแผ่นดินและการบริหารส่วนท้องถิ่น ประชาชนทุกคนควรมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่ส่งเสริมประชาชนไทยในท้องถิ่นและประเทศ ใช้สิทธิเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย ซึ่งจะส่งผลต่อความมั่นคง การปกครองระบอบประชาธิปไตย **ด้านอำนาจอธิปไตย** แบ่งอำนาจไม่ได้ หมายความว่า ในรัฐ ๆ หนึ่งจะต้องมีอำนาจอธิปไตยที่เป็นหนึ่งเดียวเท่านั้น หากมีการแบ่งแยกอำนาจอธิปไตยก็ย่อมเป็นการทำลายอำนาจอธิปไตย
15	**พันตำรวจเอก เสวี วุ่นหนู**	**รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์** แต่เดิมนั้นย่านเมืองเก่าสงขลา ได้มีการปกครองแบบเจ้าเมืองสายสกุล ณ สงขลา ถึง 8 รุ่น ต่อมาเมื่อถึงรัชกาลที่ 5 มีการปฏิรูปการปกครองเป็นแบบมณฑลเทศาภิบาล ตั้งให้สงขลาเป็นส่วนหนึ่งของมณฑลนครศรีธรรมราช ได้มีการเปลี่ยนจากเจ้าเมืองเป็นผู้ว่าราชการเมือง และเมื่อ พ.ศ. 2475 รัฐบาลได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองทำให้ยกระดับเมืองสงขลาเป็นจังหวัดหนึ่งของประเทศไทย **ปัจจัยที่ส่งผล** กฎหมายมีความสำคัญในการจัดระเบียบให้สังคมอยู่กันอย่างสงบสุข และหลักธรรมมีความสำคัญในการยึดเหนี่ยวให้ผู้คนดำเนินชีวิตอย่างสันติสุข โดยการไม่เบียดเบียนกัน แก่งแย่งแข่งขัน หรือสร้างความเดือดร้อนให้แก่กัน ภาครัฐควรนำหลักทศพิราชธรรมมาบูรณาการกับการใช้กฎหมายในการปกครอง ภาคธุรกิจ ควรอยู่ภายใต้กฎระเบียบ กติกาของสังคม และการใช้หลักสุจริตมาเพื่อใช้ในการประกอบธุรกิจ และในส่วนของภาคประชาชนนั้น ควรเคารพกฎหมายและการนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้ก็ทำให้อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเป็นสุข **การบูรณาการองค์ความรู้ ด้านอาณาเขตและดินแดน** หมายถึง ส่วนของที่ดินที่รัฐใช้อำนาจอธิปไตยและการบริหารทางการเมืองของรัฐและที่ทำหน้าที่ของการทำเครื่องหมายขอบเขตของดินแดนกับรัฐที่อยู่รอบ ๆ **ด้านพลเมือง** หมายถึง คนที่มีสิทธิและหน้าที่ในฐานะประชาชนของประเทศใดประเทศหนึ่ง หรือประชาชนที่อยู่ภายใต้ผู้ปกครองเดียวกัน มักมีวัฒนธรรมเดียวกัน **ด้านรัฐบาล** มีหน้าที่ในการจัดระเบียบในสังคม พิทักษ์ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวในสังคม รวมถึงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมตลอดถึงการให้บริการและสวัสดิการแก่สังคมอันเป็นการสนองเจตนารมณ์ของประชาชนในรัฐ และยังมีหน้าที่ในการรักษา

ลำดับ	ผู้ให้สัมภาษณ์	สรุปบทสัมภาษณ์
		ป้องกันการรุกรานจากรัฐอื่นและพิทักษ์รักษาผลประโยชน์แห่งรัฐอีกด้วย **ด้านอำนาจอธิปไตย** คือ อำนาจสูงสุดในทางการเมืองและไม่มีกฎหมายใดๆ มาจำกัดอำนาจอธิปไตยนี้ได้ บุคคลทุกคนรวมทั้งองค์การต่าง ๆ ภายในรัฐจะต้องยอมรับนับถือ และเชื่อฟังอำนาจเช่นว่านี้อย่างเคร่งครัดโดยเหตุที่อำนาจอธิปไตยเป็นอำนาจสูงสุด
16	**นายกริชชัย ภู่ฉุน**	**รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์** ก่อนที่จะมีการตั้งย่านเมืองเก่าที่ตั้งอยู่พื้นที่บ่อยางนั้น เคยมีการตั้งอยู่ที่ริมฝั่งเขาแดง และเชิงเขาริมฝั่งทะเลมาก่อน แต่ถึงแม้จะมีการย้ายพื้นที่ตั้งมาถึง 2 ครั้ง แล้วชาวเมืองก็ยังคงยึดอาชีพการค้าขายและเกษตรกรรมไว้ประกอบอาชีพ **ปัจจัยที่ส่งผล** คนเราจะอยู่ร่วมกันได้สังคมเพราะมีกฎหมายระเบียบ กติกา เพื่อการอยู่ร่วมกัน กฎหมายมีบทลงโทษเฉพาะที่ผู้ทำผิดต้องได้รับ ส่วนหลักธรรมนั้นเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตที่ไม่มีบทลงโทษตายตัว แต่มีความจำเป็นไม่น้อยกว่ากฎหมาย เพราะกฎหมายนั้นใช้บังคับ แต่หลักธรรมนั้นใช้ยึดเหนี่ยวให้คนเกรงกลัวต่อบาป จึงไม่กระทำการใด ๆ ให้คนอื่นต้องเดือดร้อน **การบูรณาการองค์ความรู้ ด้านอาณาเขตและดินแดน**คือ พื้นที่ทางกายภาพที่รัฐพัฒนา รัฐไม่สามารถดำรงอยู่ในอากาศหรือในทะเลได้ แต่ต้องมีพื้นที่บนบกที่สามารถพัฒนาได้ **ด้านพลเมือง** แต่ละประเทศย่อมมีสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายของประเทศนั้น บุคคลต่างสัญชาติที่เข้าไปอยู่อาศัยซึ่งเรียกว่าคนต่างด้าว ไม่มีสิทธิเท่าเทียมกับพลเมืองและมีหน้าที่แตกต่างออกไป เช่น อาจมีหน้าที่เสียภาษี หรือค่าธรรมเนียมเพิ่มขึ้นตามที่กฎหมายของแต่ละประเทศบัญญัติไว้ **ด้านรัฐบาล** คือตัวแทนของประชาชนที่ได้รับมอบอำนาจอธิปไตยให้กับได้ใช้อำนาจแทนตนนั้น แต่ก็ไม่ใช่ว่า รัฐบาลจะสามารถใช้อำนาจอธิปไตยที่ได้รับมอบนั้นตามอำเภอใจหรืออย่างฟุ่มเฟือย รัฐบาลจะต้องใช้อำนาจอธิปไตยนั้นอย่างระมัดระวังและใช้ไปในทางสนองความต้องการหรือตามเจตนารมณ์ของคนส่วนใหญ่ในประเทศเท่านั้น **ด้านอำนาจอธิปไตย** ประชาชนได้มอบอำนาจอธิปไตยให้กับคณะบุคคลหรือรัฐบาลได้ใช้อำนาจแทนตนนั้น แต่ก็ไม่ใช่ว่า รัฐบาลจะสามารถใช้อำนาจอธิปไตยที่ได้รับมอบนั้นตามอำเภอใจหรืออย่างฟุ่มเฟือย รัฐบาลจะต้องใช้อำนาจอธิปไตยนั้นอย่างระมัดระวังและใช้ไปในทางสนองความต้องการหรือตามเจตนารมณ์ของคนส่วนใหญ่ในประเทศเท่านั้น

ลำดับ	ผู้ให้สัมภาษณ์	สรุปบทสัมภาษณ์
17	**นายกอง จันทร์สว่าง**	**รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์** ย่านเมืองเก่าสงขลานั้นแต่เดิมมีความเจริญรุ่งเรืองด้านการค้าขายเป็นอย่างมาก แต่เมื่อผ่านการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ คมนาคม และปัจจัยการเจริญเติบโตของเมืองใหม่อย่างหาดใหญ่ ทำให้ชาวจีนในย่านเมืองเก่าสงขลานั้นเคลื่อนย้าย อพยพออกไปกันค่อนข้างมาก บางพื้นที่ขายทอด บางพื้นที่ก็ปล่อยทิ้งร้าง หรือแปรสภาพเป็นที่เก็บของ ทำให้สภาพแวดล้อมในย่านเมืองเก่าค่อนข้างเสื่อมโทรม ยากแก่การซ่อมแซม **ปัจจัยที่ส่งผล** การที่ผู้คนหลายเชื้อชาติ ต่างศาสนา ต่างประเพณีและวัฒนธรรมมาอยู่รวมกัน ควรมีการเว้นจากการทำชั่วและมุ่งทำความดี ซึ่งทุกศาสนาสอนให้ละเว้นการกระทำความชั่วและทำแต่ความดีทั้งสิ้น เพื่อให้ศาสนิกชนทั้งหลายเป็นคนดีนั่นเอง ถึงแม้แนวทางปฏิบัติของแต่ละศาสนาอาจมีข้อแตกต่างกันไป เช่น พระพุทธศาสนามีศีล คือ ข้อห้าม และธรรมะ คือหลักสำหรับเป็นข้อปฏิบัติ ศาสนาคริสต์มีบัญญัติ 10ประการ ศาสนาอิสลามสอนให้ยึดหลักศรัทธา 6 ประการ และหลักปฏิบัติ 5 ประการ เป็นต้น **การบูรณาการองค์ความรู้ ด้านอาณาเขตและดินแดน** หมายถึง อาณาเขตพื้นดิน น่านน้ำ อาณาเขตในท้องทะเล น่านฟ้า บริเวณใต้พื้นดิน พื้นน้ำและพื้นทะเล **ด้านพลเมือง** หมายถึง ผู้อยู่ใต้บังคับที่ถูกรับรองด้วยกฎหมาย หรือผู้ที่ถือสัญชาติที่ได้รับรองโดยกฎหมายของรัฐหรือเครือจักรภพ ไม่ว่าจะเป็นโดยกำเนิดหรือได้ด้วยการให้สัญชาติภายหลัง**ด้านรัฐบาล** คือ คณะบุคคลที่มีอำนาจในการปกครองรัฐ ไม่ว่าอำนาจที่ได้มานั้นจะมาจากการเลือกตั้ง แต่งตั้ง สืบสายโลหิต ยึดอำนาจหรือด้วยวิธีการใด ๆ ก็ตาม หากบุคคลกลุ่มนั้นสามารถก่อให้เกิดการปกครอง สามารถบังคับใช้กฎหมายหรือกฎเกณฑ์ที่ตนตั้งขึ้นมาต่อประชากรในอาณาเขตนั้น ๆ แล้วถือว่าบุคคลกลุ่มนั้นมีฐานะเป็นรัฐบาล **ด้านอำนาจอธิปไตย** คือ คุณสมบัติขั้นพื้นฐานของรัฐและเปนอำนาจสูงสุดที่รัฐจะมีอยู่เหนือประชากรของตน ไมมีขีดจำกัดใด ๆ ตามกฎหมายที่ใชอำนาจนั้น

ลำดับ	ผู้ให้สัมภาษณ์	สรุปบทสัมภาษณ์
18	**นายบุญธรรม สุวรรณโณ**	**รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์** การเปลี่ยนแปลงของศูนย์กลางของเศรษฐกิจนั้นเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้ย่านเมืองเก่าสงขลาเกิดความเปลี่ยนแปลงจากอดีตที่เป็นแหล่งศูนย์กลางการค้าที่สำคัญในการติดต่อการค้ากับพื้นที่ภายนอก เพราะมีจุดยุทธศาสตร์ที่ดี และมีความสอดคล้องกับการวิถีชีวิตที่มีการใช้เส้นทางทะเลเป็นหลักในการดำรงชีวิต ค้าขายและขนส่งสินค้า แต่เมื่อมีการสร้างทางรถไฟเชื่อมพื้นที่กรุงเทพมหานครกับจังหวัดภายในภาคใต้และประเทศมาเลเซีย ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงศูนย์กลางการค้าไปอยู่ที่หาดใหญ่แทน ทำให้เมืองสงขลาถูกลดบทบาทลงไปในที่สุด **ปัจจัยที่ส่งผล** เมื่อคนเราอยู่ร่วมกันในสังคมเราควรมีการเสียสละหรือการสังคมสงเคราะห์ เมื่อมนุษย์มีความรักความเมตตาแล้ว ก็จะมีความเสียสละเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และให้การสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ศาสนาต่างๆ จึงสอนให้สงเคราะห์กันด้วยความเมตตากรุณา ไม่ใช่หวังผลตอบแทน แต่เน้นการเสียสละด้วยความบริสุทธิ์ใจ เช่น พระพุทธ ศาสนามีหลักธรรมที่เรียกว่า สังคหวัตถุ 4 ซึ่งได้แก่ ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา และสมานัตตตา ศาสนาอิสลามได้มีการกำหนดหลักการให้ชาวมุสลิมมีการบริจาคทาน (ซากาด) แก่ผู้ยากจนหรือสมควรได้รับความช่วยเหลือในอัตราร้อยละ 2.5 ของรายได้ ศาสนาคริสต์จะเน้นให้มนุษย์เสียสละให้อภัย เอื้อเฟื้อ โดยไม่หวังผลตอบแทน **การบูรณาการองค์ความรู้ ด้านอาณาเขตและดินแดน** ต้องมีอิสระเป็นของตนเอง โดยหมายรวมถึงพื้นดิน น้ำ ทะเล อากาศ ด้วย **ด้านพลเมือง** คือผู้ที่จะต้องมีสถานะที่ได้รับการรองรับทางกฎหมายจากประเทศนั้น **ด้านรัฐบาล** ตามความหมายในพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 หมายถึงองค์กรปกครองประเทศ หรือคณะบุคคลที่ใช้อำนาจบริหารในการปกครองประเทศ **ด้านอำนาจอธิปไตย** ถือวาเปนอำนาจสูงสุด ในการปกครองประเทศ หรืออำนาจที่แสดงความเปนเจาของประเทศนั่นเองและถือเปนองคประกอบสำคัญอยางหนึ่งของรัฐในอันที่จะแสดงวา ดินแดนนั้นเปนรัฐหรือเปนประเทศเอกราชได้

ลำดับ	ผู้ให้สัมภาษณ์	สรุปบทสัมภาษณ์
19	**นายสรรเพชญ บุญญามณี**	**รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์** ย่านเมืองเก่าสงขลาเป็นเมืองที่มีประวัติมายาวนานกว่า 200 ปี สิ่งหนึ่งที่เป็นเอกลักษณ์คือ กลุ่มอาคารบ้านเรือนที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ย่านเมืองเก่าสงขลา ซึ่งเป็นสิ่งบ่งบอกถึงความยาวนานของประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรมที่เข้ามามีบทบาทในช่วงเวลานั้น ๆ และเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในอดีตผ่านมา โดยกลุ่มอาคารต่าง ๆ ที่พบในชุมชนก็มีตามวัฒนธรรมจากชนชาติที่เข้ามาตั้งถิ่นฐาน **ปัจจัยที่ส่งผล** การนำหลักธรรมาภิบาลนั้นนับได้ว่าเป็นแนวคิดที่สำคัญของการปกครองมาตั้งแต่อดีต โดยปรากฏในคำสอนของหลักศาสนา แนวคิดของนักปราชญ์นักปรัชญาการเมืองสมัยโบราณ ที่ได้นำเสนอแนวคิดหลักการบริหารที่ดีหรือหลักการธรรมาภิบาลมาใช้ในการปกครอง และเป็นแนวทางในการจัดระเบียบสังคมเพื่อสังทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชนในประเทศสามารถอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและตั้งอยู่ในความถูกต้องชอบธรรม **การบูรณาการองค์ความรู้ ด้านอาณาเขตและดินแดน** การจะเป็นรัฐได้ ต้องมีอาณาเขตและดินแดนที่แน่นอน และต้องมีขอบเขตที่ชัดเจน หมายรวมถึงดิน น้ำ อากาศ ด้วย **ด้านพลเมือง** พลเมือง คือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในเมืองไม่ได้สัมพันธ์กับสถานะทางกฎหมายของคนผู้นั้น **ด้านรัฐบาล** มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารราชการแผ่นดิน ซึ่งรัฐบาลคือตัวแทนของประชาชนที่ได้รับมอบอำนาจอธิปไตยให้กับได้ใช้อำนาจแทนตนนั้น **ด้านอำนาจอธิปไตย** คือ อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ หรืออำนาจที่แสดงความเปนเจาของประเทศ
20	**นายไพเจน มากสุวรรณ**	**รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์** ย่านเมืองเก่าสงขลารุ่งเรืองด้านการค้าขาย มีชาวจีน ชาวไทย ชาวมุสลิม อาหรับ เปอร์เซีย อินเดีย เข้ามาตั้งถิ่นฐานและทำการค้าขายมากมาย ด้วยพื้นที่ติดทะเลทำให้อาชีพหลักประกอบด้วยการค้าขาย ขนส่ง แลกเปลี่ยนสินค้าทางเรือ รวมถึงการประมงเป็นหลัก ซึ่งเมื่อมีหลากหลายชนชาติเข้ามาทำให้เกิดสังคมและวัฒนธรรมที่หลากหลาย อาทิเช่น การสร้างตึก สถาปัตยกรรม และการนำเอาวัฒนธรรมประเพณีของแต่ละชนชาติเข้ามา ทำให้ย่านเมืองเก่านั้นมีอาคาร ตึก บ้านช่องที่หลากหลาย ซึ่งประเพณีบางอย่างที่แต่ละชนชาตินำเข้ามาก็ยังมีการสืบทอดอยู่จนถึงในปัจจุบันนี้ด้วย

ลำดับ	ผู้ให้สัมภาษณ์	สรุปบทสัมภาษณ์
		ปัจจัยที่ส่งผล คนในสังคมอยู่ร่วมกันต้องมีความรัก ความเมตตาให้แก่กัน แต่ละศาสนากล่าวถึงความรักความเมตตาไว้มากมาย ทั้งหลักธรรมคำสอนในคัมภีร์ และคำสอนแทรกไว้ในแต่ละตอนของคำสอนนั้นๆ บางครั้งก็มีคำสอนทำนองภาษิตเตือนใจ เช่น พระพุทธศาสนามีคติธรรมที่ยึดถือ เช่น เมตตาธรรมเป็นเครื่องค้ำจุนโลกและพึงเอาชนะความชั่วด้วยความดี ในศาสนาคริสต์พระเยซูทรงสอนว่า จงรักพระเจ้าอย่างสุดใจสุดความคิด และสุดกำลัง และจงรักเพื่อนมนุษย์เหมือนรักตัวเอง ศาสนาอิสลามศาสดามูฮัมหมัดก็ทรงกล่าว ผู้ใดขาดความเมตตาเพื่อนมนุษย์ผู้นั้นไม่ได้รับเมตตาจิตเช่นกัน ดังนั้นทุกศาสนาจึงเน้นเรื่องความรัก ความเมตตา เพราะหากมนุษย์ทุกคนมีความรักความเมตตาอยู่ในใจแล้ว ก็จะไม่มีการเบียดเบียนกัน ต่างให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน **การบูรณาการองค์ความรู้ ด้านอาณาเขตและดินแดน** แตกต่างกันไปในแต่ละชาติ ดินแดนเป็นพื้นที่ทางกายภาพที่รัฐพัฒนา รัฐไม่สามารถอยู่ในอากาศหรือในทะเล แต่ต้องมีพื้นที่ภาคพื้นดินที่สามารถพัฒนาได้ **ด้านพลเมือง** คือ บุคคลผู้ที่เป็นสมาชิกที่รับผิดชอบต่อสังคม เชื่อฟังกฎหมาย และมีสำนึกที่ได้รับการพัฒนาในด้านความรับผิดชอบต่อผู้อื่น และการเป็นผู้ที่ควรได้รับความไว้วางใจที่จะดำรงตำแหน่งสาธารณะ **ด้านรัฐบาล** เป็นสถาบันการเมืองของชาติที่สำคัญ โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชนในการปกครองของตนให้มีกิน มีใช้ **ด้านอำนาจอธิปไตย** คือ ความเปนอำนาจสูงสุด ไมมีอำนาจอื่นใดในรัฐนั้นมาทัดเทียมหรือสูงกวา
21	**นายเชิดเกียรติ เมธีลักษณ์**	**รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์** หากมองย้อนไปเมื่ออดีตกว่า 200 ปี ย่านเมืองเก่าสงขลา นับเป็นเมืองที่มีความเจริญเป็นศูนย์กลางของการค้าขาย มีชนชาติต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทตั้งถิ่นฐาน รกราก ได้มีการนำเอาวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ มาใช้ในพื้นที่ ทำให้ย่านเมืองเก่าสงขลาเป็นเมืองที่หลากหลายทางเชื้อชาติ และวัฒนธรรม แต่เมื่อมีการสร้างเมืองใหม่อย่างหาดใหญ่ ที่มีความเจริญทางด้านเศรษฐกิจ คมนาคมที่สะดวก ก็ทำให้ย่านเมืองเก่าถูกลดบทบาทลงไปในที่สุด **ปัจจัยที่ส่งผล** การนำหลักธรรมาภิบาล เป็นหลักเกณฑ์การปกครองบ้านเมือง การบริหาร การจัดการการควบคุมดูแล กิจการต่าง ๆ ให้เป็นไปในครรลองธรรม นอกจากนี้ยังหมายถึงการบริหารจัดการที่ดี สามารถนำไปใช้ได้ทั้งภาครัฐและเอกชน

ลำดับ	ผู้ให้สัมภาษณ์	สรุปบทสัมภาษณ์
		ธรรมที่ใช้ในการบริหารงานธรรมาภิบาล เป็นหลักการที่นำมาใช้บริหารงานในปัจจุบันอย่างแพร่หลาย เพราะ ช่วยสร้างสรรค์และส่งเสริมองค์กรให้มีศักยภาพและประสิทธิภาพ อาทิ พนักงานต่างทำงานอย่างซื่อสัตย์สุจริตและขยันหมั่นเพียร ทำให้ผลประกอบการขององค์กรธุรกิจนั้นขยายตัว นอกจากนี้แล้วยังทำให้บุคคลภายนอกที่เกี่ยวข้อง ศรัทธาและเชื่อมั่นในองค์กรนั้น ๆ อันจะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เช่น องค์กรที่โปร่งใส ย่อมได้รับความไว้วางใจในการร่วมทำธุรกิจ รัฐบาลที่โปร่งใสตรวจสอบได้ ย่อมสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักลงทุนและประชาชน ตลอดจนส่งผลดีต่อเสถียรภาพของรัฐบาลและความเจริญก้าวหน้าของประเทศ **การบูรณาการองค์ความรู้ ด้านอาณาเขตและดินแดน** อาณาเขตและดินแดน เป็นพื้นที่อยู่อาศัยของประชากร ซึ่งอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐ โดยจะต้องมีขอบเขตที่แน่นอนชัดเจน **ด้านพลเมือง** พลเมืองมีฐานะเป็นหลักทางการเมืองของระบอบประชาธิปไตยที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการไตร่ตรองและตัดสินใจทางการเมืองอย่างเท่าเทียมกันในฐานะ **ด้านรัฐบาล** รัฐบาลเป็นผู้ทำหน้าที่สาธารณะสนองเจตนารมณ์ของสาธารณชนในรัฐ **ด้านอำนาจอธิปไตย** อำนาจอธิปไตย คือ อำนาจสูงสุดที่รัฐนำมาใช้บังคับบัญชาภายในอาณาเขตและดินแดน ประชาชนของตน
22	**ผศ.ดร. ไพรัช ฉิมหาด**	**รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์** เมืองสงขลานั้นแต่เดิมตั้งอยู่ฝั่งริมเขาแดง ต่อมาได้ย้ายมาอยู่บริเวณแหลมสน และครั้งสุดท้ายย้ายมาอยู่ในพื้นที่ตำบลบ่อยาง คือที่ปัจจุบัน ในอดีตนั้นด้วยความเจริญรุ่งเรืองทางด้านการค้า และประชากรชาวเมืองหนาแน่น จึงได้ย้ายพื้นที่เพื่อรองรับชาวเมือง การปกครองในช่วงแรกเป็นการปกครองแบบเจ้าเมืองสกุล ณ สงขลา จวบจนรัชกาลที่ 5 เปลี่ยนการปกครองใหม่ จากเจ้าเมืองเป็นผู้ว่าราชการเมือง ด้วยความที่เป็นเมืองท่าติดทะเล ทำให้มีความสะดวกในการค้าขาย ติดต่อแลกเปลี่ยนสินค้า ขนส่งสินค้าทางเรือ และการประมง ชนชาติหลากหลายเข้ามาอยู่อาศัย และประกอบอาชีพ จนเมื่อได้มีการสร้างทางรถไฟชุมชนหาดใหญ่ขึ้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการค้าไปยังหาดใหญ่ เนื่องจากการขนส่งมีความสะดวกสบายขึ้น และอีกเหตุผลหนึ่งคือการย้ายอพยพของชาวเมืองที่ย้ายตามความเจริญไปประกอบอาชีพทำให้ย่านเมืองเก่าสงขลาค่อย ๆ ลดจำนวนชาวเมืองลงไป ก็ทำให้เมืองกลายเป็นเมืองเงียบไป

ลำดับ	ผู้ให้สัมภาษณ์	สรุปบทสัมภาษณ์
		ปัจจัยที่ส่งผล การเมืองการปกครองนั้น เป็นเรื่องของการใช้อำนาจบังคับ ให้เป็นไปตามข้อบัญญัติของรัฐ การเมืองการปกครองเป็นเรื่องของการตัดสินใจตกลงใจ หรือกำหนดนโยบายเพื่อแก้ปัญหาสังคมหรือจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าต่างๆ ให้แก่สังคม เช่น อำนาจหน้าที่ตำแหน่ง เศรษฐกิจ ฐานะทางสังคม ตลอดจนการใช้ทรัพยากร แต่การนำหลักธรรมมาใช้ได้แก่ พรหมวิหาร 4 คือ ความมีเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา สังคหวัตถุ 4 เป็นต้น เพื่อควบคุมจิตใจตนเองเพื่อให้คนในสังคมอยู่เป็นปกติสุข **การบูรณาการองค์ความรู้ ด้านอาณาเขตและดินแดน** ว่า 1 ใน 4 ขององค์ประกอบรัฐ คือ อาณาเขตและดินแดน การจะเป็นรัฐได้นั้นหากปราศจากอาณาเขตและดินแดนที่แน่นอนก็ไม่สามารถที่จะเป็นรัฐได้ **ด้านพลเมือง** มีฐานะเป็นบุคคลทางกฎหมายที่คลอบคลุมถึงความสามารถที่สำคัญทั้งหมดที่บุคคลตามกฎหมายพึงมีในฟ้องร้องและอ้างสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองจากรัฐ **ด้านรัฐบาล** มีบทบาทหน้าที่ที่จะปฏิบัติจัดทำตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ **ด้านอำนาจอธิปไตย** นับเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดของความเป็นรัฐ เพราะการจะเป็นรัฐได้นั้น นอกจากต้องประกอบด้วย อาณาเขต ประชากร และรัฐบาลแล้ว ย่อมต้องมีอำนาจอธิปไตยด้วย กล่าวคือ ประเทศนั้นต้องเป็นประเทศที่สามารถมีอำนาจสูงสุด (อำนาจอธิปไตย) ในการปกครองตนเอง จึงจะสามารถเรียกว่า "รัฐ" ได้
23	ผศ.ดร. ดิเรก นุ่นกล่ำ	**รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์** ย่านเมืองเก่าสงขลานั้นเปรียบเสมือนแหล่งวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ ความหลากหลายทางชนชาติวัฒนธรรม ประเพณี สถาปัตยกรรมที่ถูกสร้างไว้ไม่ได้จางหายไปเสียทีเดียว แต่ยังมีร่องรอยของวัฒนธรรม ประเพณี สถาปัตยกรรมที่ทำให้มองเห็นภาพว่าในอดีตนั้นย่านเมืองเก่าสงขลามีความรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก น่าจะเป็นแหล่งที่อนุรักษ์ไว้สำหรับการเรียนรู้ได้เป็นอย่างดี **ปัจจัยที่ส่งผล** การนำหลักธรรมาภิบาลหรือการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี เป็นแนวทางสำคัญที่รัฐบาลได้นำมาใช้ในการจัดระเบียบให้สังคมและประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข เพื่อช่วยป้องกันแก้ไขหรือบรรเทาปัญหาหรือวิกฤติต่างๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การบริหาร และสิ่งแวดล้อม ที่เกิดขึ้นหรือจะเกิดขึ้นในอนาคต โดยหน่วยงานของรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ลำดับ	ผู้ให้สัมภาษณ์	สรุปบทสัมภาษณ์
		ทั้งส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น จะต้องพัฒนาองค์การและตนเอง เพื่ออำนวยความสะดวกและให้บริการประชาชนอย่างโปร่งใส มีประสิทธิภาพ ไม่มีขั้นตอนการปฏิบัติราชการเกินความจำเป็นเกิดความคุ้มค่า และมีเป้าหมายสำคัญ คือ ประเทศชาติเจริญก้าวหน้า มั่นคง และประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ทั้งนี้การนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในหน่วยงานก็เพื่อให้ประชาชนผู้ใช้บริการเกิดความเชื่อถือศรัทธาว่าดำเนินงานมีความโปร่งใส ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการบริหารงานของรัฐ รวมทั้งพฤติกรรมการทุจริตคอร์รัปชันในหน่วยงานมีปริมาณที่ลดลง **การบูรณาการองค์ความรู้ ด้านอาณาเขตและดินแดน** ขนาดของดินแดนไม่มีหลักเกณฑ์ไว้แน่นอนตายตัวว่าจะต้องมีขนาดเท่าใดจึงจะถือว่าเป็นรัฐ แต่ควรจะมีความเหมาะสมกับจำนวนประชากรด้วย ในส่วนของน่านน้ำนั้นทะเลอาณาเขต คือ ระยะทางห่างจากชายฝั่งทะเล 12 ไมล์ทะเล เขตเศรษฐกิจจำเพาะ ห่างจากทะเลอาณาเขต 188 ไมล์ทะเล ทะเลหลวง ห่างชายฝั่งเกิน 200 ไมล์ทะเล และน่านฟ้า คืออาณาเขตที่อยู่เหนือดินแดนและน่านน้ำ **ด้านพลเมือง** พลเมือง คือ รูปแบบของความเป็นสมาชิกที่มีลักษณะเฉพาะและสร้างความผูกพันพื้นฐานร่วมกัน สร้างสถานะทางสังคมและเป็นแกนที่ใช้ระบุตัวบุคคล สร้างความเหนียวแน่น คุณธรรมเพื่อส่วนรวมร่วมกัน **ด้านรัฐบาล** รัฐบาล คือ คณะบุคคลที่มีอำนาจในการปกครองรัฐ ไม่ว่าอำนาจที่ได้มานั้นจะมาจากการเลือกตั้ง แต่งตั้ง สืบสายโลหิต ยึดอำนาจหรือด้วยวิธีการใด ๆ ก็ตาม หากบุคคลกลุ่มนั้นสามารถก่อให้เกิดการปกครอง สามารถบังคับใช้กฎหมายหรือกฎเกณฑ์ที่ตนตั้งขึ้นมาต่อประชากรในอาณาเขตนั้น ๆ แล้วถือว่าบุคคลกลุ่มนั้นมีฐานะเป็นรัฐบาล **ด้านอำนาจอธิปไตย** โดยแท้จริงแล้วประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ประชาชนจึงเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ และประชาชนก็จะมอบหมายให้ประชาชนอีกกลุ่มหนึ่ง ทำงานแทนประชาชนทั้งประเทศ ถ้าเป็นงานด้านการออกกฎหมายเพื่อบังคับใช้ภายในรัฐ เรียกว่าฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนของประชาชน ที่ประชาชนเลือกตั้งกลุ่มบุคคลกลุ่มนี้เข้าไปทำหน้าที่ ได้ชื่อว่ามีอำนาจอธิปไตยทางกฎหมาย ซึ่งกฎหมายที่บุคคลกลุ่มนี้ กำหนดขึ้นมา ทุกคนต้องยอมรับต้อง

ลำดับ	ผู้ให้สัมภาษณ์	สรุปบทสัมภาษณ์
		ปฏิบัติตาม ถ้าเป็นงานทางด้านการปกครอง เราจะเรียกผู้ใช้อำนาจอธิปไตยแทนประชาชนกลุ่มนี้ว่ารัฐบาล ซึ่งจะเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในการดำเนินกิจการ นำเจตนารมณ์ของปวงชนมาปฏิบัติ ใช้อำนาจบังคับ เพื่อให้เจตนารมณ์นั้นบังเกิดผล และในการที่ใช่อำนาจบังคับได้นี้ ก็โดยมีอำนาจอธิปไตยเป็นเครื่องมือสนับสนุน
24	นายนิพนธ์ จุฬามณี	**รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์** ประมาณ 200 กว่าปีนั้น ย่านเมืองเก่าถือได้ว่าเป็นเมืองที่เจริญด้านการค้าขายเป็นที่สุด ชาวจีน ตั้งรกรากเพื่อค้าขาย มีชาติต่าง ๆ เข้ามาแลกเปลี่ยนสินค้ากันมากมาย แต่เมื่อยุคสมัยที่มีการพัฒนาด้านต่าง ๆ ให้เกิดความสะดวกสบายมากขึ้น มีการคมนาคม ขนส่งที่รวดเร็วกว่าการเดินทางเรือ ก็ทำให้การค้าขาย การขนส่งทางเรือถูกลบเลือนไป ถึงแม้ว่าย่านเมืองเก่าสงขลาในปัจจุบันจะกลายเป็นเมืองที่ไม่เป็นศูนย์กลางด้านการค้าแล้วนั้น แต่การเข้ามาของหลายชนชาติ หลายวัฒนธรรมนั้น ส่งผลให้เห็นในรูปของอาคาร ตึกรา บ้านช่อง และประเพณีที่ได้รับสืบทอดมา ทำให้คนรุ่นหลังได้เห็นว่าย่านเมืองเก่านั้นมีความเจริญรุ่งเรืองอย่างไร และอีกยังเป็นพื้นที่ที่น่าอนุรักษ์ไว้เพื่อการศึกษาได้เป็นอย่างดี **ปัจจัยที่ส่งผล** คำสอนทุกศาสนาเน้นเรื่องความยุติธรรม เพราะการที่สังคมจะอยู่ร่วมกันโดยสันติสุขนั้น จำเป็นต้องมีหลักแห่งความยุติธรรมเป็นแกนกลาง พระพุทธศาสนาสอนไม่ให้อยู่ภายใต้อคติ 4 ประการ คือ ฉันทาคติ โทสาคติ โมหาคติ และภยาคติ ศาสนาคริสต์มุ่งเน้นในการรักษาความยุติธรรมในสังคมว่า เจ้าทั้งหลายอย่าเห็นแก่หน้าผู้ใดในการพิพากษา จงฟังท่าน ผู้ใหญ่ผู้น้อย เหมือนกัน เจ้าทั้งหลายอย่ากลัวผู้ใด เพราะการพิพากษานั้นเป็นการตัดสินของพระเจ้า หรือศาสนาอิสลามสอนให้ดำรงความยุติธรรม แม้จะกระทบ กระเทือนต่อตัวเจ้าของ ต่อมารดา บิดาหรือญาติ ไม่ว่าเขาจะเป็นคนมีหรือคนจน และอย่าถือตามอารมณ์ใคร่ในการรักษาความยุติธรรม เป็นต้น **การบูรณาการองค์ความรู้ ด้านอาณาเขตและดินแดน** หมายถึง พื้นที่ที่รัฐมีอำนาจในการบริหาร โดยการทำเครื่องหมายขอบเขตของดินแดนกับรัฐที่อยู่รอบ ๆ **ด้านพลเมือง** คือ ผู้ที่มีสิทธิทางการเมืองที่จะมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นผู้ที่รัฐให้ความคุ้มครองตามกฎหมายในรูปของสิทธิตามกฎหมาย

ลำดับ	ผู้ให้สัมภาษณ์	สรุปบทสัมภาษณ์
		ด้านรัฐบาล มีหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้กำหนดบทบาท หน้าที่ของรัฐบาล ได้แก่ ด้านการบริหารราชการแผ่นดิน ด้านความมั่นคงของรัฐ ด้านศาสนาสังคมการสาธารณสุขการศึกษาและวัฒนธรรม และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม **ด้านอำนาจอธิปไตย** หมายถึงอำนาจที่สมบูรณ์ที่รัฐมีอยู่เหนือดินแดนและพลเมืองที่อยู่ภายใต้การปกครองของตน มีความเป็นอิสระในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทั้งภายในและระหว่างประเทศ โดยปราศจากการแทรกแซง
25	นายจบ บุญรัตน์	**รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์** ย่านเมืองเก่าในอดีตนั้น เมื่อทำการย้ายที่ตั้งมาอยู่ที่ฝั่งบ่อยางแล้ว ได้มีชาวไทยตั้งถิ่นฐานเพื่อทำการเกษตร ชาวจีนทำการค้าขาย ต่อจากนั้นก็เริ่มมีชาวมุสลิมเข้ามา และเนื่องจากเป็นพื้นที่ติดกับทะเลซึ่งเป็นเมืองท่า ทำให้การการค้าขายและแลกเปลี่ยนสินค้านั้นมีความเฟื่องฟูมาก **ปัจจัยที่ส่งผล** ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปกครองในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา เป็นไปตามความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยที่มีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับโลก ทันต่อเหตุการณ์ ความเจริญนั้นก็เป็นสิ่งหนึ่งที่ทำให้การปกครองในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลาเปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน **การบูรณาการองค์ความรู้ด้านอาณาเขตและดินแดน** ในอดีตนั้นไม่มีการกำหนดขอบเขตที่แน่นอน เพราะยังไม่มีเครื่องวัด แต่สามารถรับรู้ได้ว่าขอบเขตนั้นเป็นของใคร ด้วยการกำหนดผ่านทะเล พื้นน้ำ ภูเขา แทน **ด้านพลเมือง** ควรเป็นผู้ที่ปฏิบัติตนอยู่ในกฎหมายระเบียบ ข้อบังคับที่ตั้งขึ้นอย่างเคร่งครัด **ด้านรัฐบาล** รัฐบาลคือ คณะบุคคล/บุคคล ที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ใช้อำนาจในการบริหาร **ด้านอำนาจอธิปไตย** อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชนชาวไทย โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และใช้อำนาจนั้นผ่านทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล ตามที่บทบัญญัติรัฐธรรมนูญ

สรุปได้ว่า จากการสัมภาษณ์เชิงลึกได้ข้อมูล ดังนี้

สภาพทั่วไปของรูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา พบว่า เขตเมืองเก่าจังหวัดสงขลา เป็นพื้นที่เก่าแก่ที่มีอายุกว่า 200 ปี และมีความเจริญรุ่งเรืองเห็นได้จากอาคารบ้านเรือน ที่มีสถาปัตยกรรมการตกแต่งที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบอาคารตึกแถวแบบจีน แบบไทย แบบผสมผสานและแบบตะวันตก จุดนี้แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรม ทำให้เขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลานั้นเป็นเมืองพหุวัฒนธรรมนั่นเอง

หลักธรรม แนวคิด ทฤษฎีและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการปกครองในเขตเมืองเก่าจังหวัดสงขลา พบว่า เขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา เป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี การปกครองควรเป็นการปกครองที่มีหลากหลายมิติ เนื่องด้วยประชากรอยู่กันแบบพหุวัฒนธรรม เพื่อให้ประชาชนนั้นสามารถอยู่รวมกันได้โดยสงบสุขแล้วนั้น นอกเหนือที่จะต้องมีกฎระเบียบแล้ว ก็ควรมีการนำหลักมัชฌิมาปฏิปทา (ทางสายกลาง) หลักพรหมวิหารธรรม หลักสังคหวัตถุ หลักขันติ และศีล 5 มาใช้เพื่อเป็นหลักยึดจิตใจ ทำให้ลดการเบียดเบียน ลดการแก่งแย่ง หรือไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่กัน ส่งผลให้ทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเป็นสุข

การบูรณาการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ใน 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านอาณาเขตหรือดินแดน พบว่า ตามความหมายอาณาเขตหรือดินแดนนั้น หมายถึง พื้นดิน น่านน้ำ อาณาเขตในท้องทะเล น่านฟ้า บริเวณใต้พื้นดิน พื้นน้ำ และพื้นทะเล ส่วนอาณาเขตในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ในอดีตนั้นไม่ได้มีการกำหนดขอบเขตอย่างเป็นทางการ แต่อาศัยการกำหนดขอบเขตหรือแบ่งขอบเขตด้วยทะเล ภูเขา นั่นเอง 2) ด้านพลเมือง พบว่า คำว่า “พลเมือง” นั้นหมายถึงพลเมืองที่อาศัยอยู่อย่างมั่นคง มีแหล่งทำมาหากินดำรงชีวิตอยู่ภายในขอบเขตดินแดนที่แน่นอน แต่ในทางตรงกันข้ามหากประชาชนใดที่ไม่มีดินแดนต้องเร่ร่อนพเนจรก็ไม่อาจถือเป็นรัฐได้ ในส่วนของเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ถ้ายึดตามความหมายที่กล่าวมาข้างต้น ก็กล่าวได้ว่าเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา นั้นเป็นเมืองที่พลเมืองหลากหลายเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี หรือที่เรียกว่า “สังคมพหุวัฒนธรรม” นั่นเอง 3) ด้านรัฐบาล พบว่า รัฐบาลนั้นคือ องค์กรที่ทำหน้าที่ปกครองและบริหารภายในประเทศ โดยกำหนดนโยบายนำไปปฏิบัติ จัดระเบียบทางสังคม และดำเนินการทุกอย่างเพื่อรักษาผลประโยชน์ของรัฐ รัฐบาลจึงเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองรัฐ หากเปรียบการปกครองในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลานั้น รัฐบาลในสมัยนั้นก็คือ เจ้าเมือง ซึ่งผู้ปกครองไพร่ฟ้า มีหน้าที่ดูแลทุกข์สุขของประชาชน เมื่อมีผู้กระทำความผิดสามารถลงโทษได้ และ 4) ด้านอำนาจอธิปไตย พบว่า คำว่า “อำนาจอธิปไตย” หมายถึง อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ มีเพียงหนึ่งเดียว ไม่สามารถแบ่งออกเป็นส่วน ๆ ได้ เป็นอำนาจเหนืออำนาจอื่นใด หากเปรียบเทียบอำนาจอธิปไตยในการปกครองเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ในอดีตนั้น ผู้ใช้อำนาจอธิปไตยก็คือผู้มีอำนาจสูงสุด ผู้ปกครอง คือ กษัตริย์ นั่นเอง

4.4 วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลการเสวนากลุ่ม

การบูรณาการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

พระครูวิจิตสาธุรส (เสวนาเมื่อวันที่ วันที่ 22 ธันวาคม 2566) ได้แสดงทรรศนะว่า การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ต้องอยู่บนพื้นฐานขององค์ประกอบของรัฐกล่าวคือต้องมีอาณาเขต ประชากร อำนาจอธิปไตยและรัฐบาลหรือศูนย์บัญชาการซึ่งอาจไม่ใช่รัฐบาลแต่เป็นกลุ่มคณะบุคคลรวมตัวกันบริหารจัดการบ้านเมือง หรืออาจเป็นระบบบุคคลคนเดียวเช่นพระราชาหรือ King นั่นเอง

พระครูวิจิตรรัตนวัตร (เสวนาเมื่อวันที่ วันที่ 22 ธันวาคม 2566) ได้แสดงทรรศนะว่า เขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา เป็นย่านชุมชนเมืองที่มีประวัติมาอย่างยาวนาน โดยมีการเปลี่ยนแปลงการ

ปกครองตามความเจริญของเศรษฐกิจ สังคม คมนาคมที่เปลี่ยนแปลงไป ต้องมีการบูรณาการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบของภูมิรัฐศาสตร์ต้องประกอบด้วยอาณาเขต ประชากร รัฐบาล เพื่อใช้ในการบริหารจัดการปกครอง

พระสมุห์มงคล จกฺกวโร (เสวนาเมื่อวันที่ วันที่ 22 ธันวาคม 2566) ได้แสดงทรรศนะว่า ย่านเมืองเก่าสงขลา เป็นเมืองที่มีอาณาเขตทางเหนือ ติดต่อกับ ถนนสงขลาบุรี ทิศใต้ ติดต่อกับ ถนนพัทลุง ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ถนนไทรบุรี ทิศตะวันตก ติดต่อกับทะเลสาบสงขลา มีประชากรประมาณ 2,500 กว่าคน การจัดการปกครองอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

พระครูวิจิตรศีลาจาร (เสวนาเมื่อวันที่ วันที่ 22 ธันวาคม 2566) ได้แสดงทรรศนะว่า การพิจารณาถึงอาณาเขต ประชากร เศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อม จุดอ่อน จุดแข็ง สามารถนำมาพัฒนาเป็นยุทธศาสตร์ที่ใช้ในการปกครองให้เข้มแข็งและทันต่อยุคสมัยที่เจริญในปัจจุบันนี้ได้เป็นอย่างดี

พระครูวาทีธรรมวิภัช (เสวนาเมื่อวันที่ วันที่ 22 ธันวาคม 2566) ได้แสดงทรรศนะว่า เมื่อกลุ่มคนที่รวมกันอยู่ในดินแดนอันมีอาณาเขตแน่นอน และมีรัฐบาลซึ่งมีอำนาจอธิปไตยหรืออำนาจสูงสุดในการดำเนินกิจการของรัฐในประเทศและนอกประเทศโดยอิสระ ดังนั้นรัฐจึงเป็นสังคมที่มีการจัดองค์กรทางการเมืองแตกต่างจากการรวมตัวกันเป็นสังคมแบบธรรมดา ๆ ความหมายของรัฐเน้นในเรื่องการเมือง คือ มีการจัดองค์กรในรูปแบบที่ว่า มีคนจำนวนหนึ่งเป็นผู้ปกครองมีอำนาจเหนือกลุ่มคนทั้งหมด อำนาจของผู้ปกครองนี้อาจได้มาด้วยการใช้กำลัง หรือความยินยอมมอบให้ หรือการยอมรับของคนที่อยู่ในสังคมนั้นทางใดทางหนึ่งก็ได้

พระครูรัตนสุตากร (เสวนาเมื่อวันที่ วันที่ 22 ธันวาคม 2566) ได้แสดงทรรศนะว่า รูปแบบการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิรัฐศาสตร์นั้นประกอบไปด้วย ประชากร ที่มีการรวมตัวกันมาต่อเนื่องยาวนานพอสมควร ดินแดน ทางภูมิศาสตร์ที่แน่นอน รัฐบาล ซึ่งสถาบันที่มีความต่อเนื่องและมั่นคงในการปกครองดูแลประชาชน และอำนาจอธิปไตย ที่จะกำหนดวิธีการปกครองต่างๆ ของรัฐตนเองได้นั่นเอง

นายสุริยัน ราชผล (เสวนาเมื่อวันที่ วันที่ 22 ธันวาคม 2566) ได้แสดงทรรศนะว่า การศึกษาปรัชญาที่เกี่ยวกับการเมืองการปกครองตั้งแต่สมัยโบราณจนมาถึงปัจจุบัน ทำให้เราเข้าใจปรัชญาการเมืองเป็นเหมือนหลักการเหตุผล และความยึดมั่นของรัฐซึ่งย่อมแตกต่างกันไป การศึกษาก็เพื่อจะได้เรียนรู้เข้าใจทั้งจุดมุ่งหมาย และวิถีทางของแต่ละปรัชญาดังกล่าว โดยแสวงหาเหตุและผลนำมาปฏิรูปความคิดและการปฏิบัติทางด้านการปกครอง ให้ได้รูปแบบที่ดีขึ้นจากตัวอย่างของความบกพร่องของรัฐอื่นๆ

นายเอกวัฒน์ ตังคะมณี (เสวนาเมื่อวันที่ วันที่ 22 ธันวาคม 2566) ได้แสดงทรรศนะว่า รูปแบบของภูมิรัฐศาสตร์สามารถกล่าวได้ว่าคือ ชุมชนของมนุษย์จำนวนหนึ่งที่ครอบครองดินแดนที่มีอาณาเขตแน่นอน รวมกันอยู่ภายใต้รัฐบาลเดียวกัน ซึ่งรัฐบาลมิได้อยู่ในอำนาจควบคุมของรัฐอื่น ๆ สามารถที่จะปกครอง และดำเนินกิจการภายในของรัฐตลอดจนทำการติดต่อกับรัฐอื่นๆ ได้โดยอิสระ

นายสุชาติ พรหมสวัสดิ์ (เสวนาเมื่อวันที่ วันที่ 22 ธันวาคม 2566) ได้แสดงทรรศนะว่า รัฐหมายถึง ชุมชนทางการเมือง ในดินแดนที่มีขอบเขตแน่นอน มีประชากรในจำนวนที่เหมาะสม โดยมี

รัฐบาลปกครอง และมีอำนาจอธิปไตยของตัวเอง อำนาจอธิปไตยจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของความเป็นรัฐ เพราะการจะเป็นรัฐได้นั้น จะต้องมีอำนาจในการปกครองตนเองเสียก่อน

นายสมมาตร แก้วมณี (เสวนาเมื่อวันที่ วันที่ 22 ธันวาคม 2566) ได้แสดงทรรศนะว่า รูปแบบการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิรัฐศาสตร์นั้นประกอบไปด้วย พลเมือง อาณาเขต รัฐบาล และอำนาจอธิปไตย เมื่อมีครบทั้ง 4 ประการนี้ จึงจะถือว่าเป็นรัฐโดยสมบูรณ์ อำนาจอธิปไตย ถือเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองรัฐ ในแต่ละระบอบการปกครองนั้น ผู้ถืออำนาจอธิปไตยของรัฐจะแตกต่างกันไป ในระบอบประชาธิปไตย อำนาจอธิปไตยถือว่าเป็นของปวงชน โดยยึดเอาเสียงส่วนใหญ่เป็นมติร่วม ในระบอบอภิชนาธิปไตยหรือคณาธิปไตย อำนาจสูงสุดจะอยู่ในมือกลุ่มคนกลุ่มหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นอภิสิทธิ์ชน หรือตัวแทนของคนส่วนใหญ่ ส่วนในระบอบการปกครองแบบเผด็จการนั้น อำนาจอธิปไตยจะอยู่ในมือของผู้เผด็จการ ในขณะที่ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์นั้น อำนาจอธิปไตยเป็นของพระมหากษัตริย์

ตารางที่ 4.2 สรุปข้อมูลการเสวนากลุ่ม (Focus Group) การศึกษาภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

ลำดับ	ผู้เข้าร่วมเสวนากลุ่ม	สรุปบทสัมภาษณ์
1	**พระครูวิจิตสาธุรส**	การสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ต้องอยู่บนพื้นฐานขององค์ประกอบของรัฐกล่าวคือต้องมีอาณาเขต ประชากร อำนาจอธิปไตยและรัฐบาลหรือศูนย์บัญชาการซึ่งอาจไม่ใช่รัฐบาลแต่เป็นกลุ่มคณะบุคคลรวมตัวกันบริหารจัดการบ้านเมือง หรืออาจเป็นระบบบุคคลคนเดียวเช่นพระราชาหรือ King นั่นเอง
2	**พระครูวิจิตรรัตนวัตร**	เขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา เป็นย่านชุมชนเมืองที่มีประวัติมาอย่างยาวนาน โดยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองตามความเจริญของเศรษฐกิจ สังคม คมนาคมที่เปลี่ยนแปลงไป ต้องมีการบูรณาการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบของภูมิรัฐศาสตร์ต้องประกอบด้วยอาณาเขต ประชากร รัฐบาล เพื่อใช้ในการบริหารจัดการปกครอง
3	**พระสาโรจน์ ธมฺมสโล**	ย่านเมืองเก่าสงขลา เป็นเมืองที่มีอาณาเขตทางเหนือ ติดต่อกับ ถนนสงขลาบุรี ทิศใต้ ติดต่อกับถนนพัทลุง ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ถนนไทรบุรี ทิศตะวันตก ติดต่อกับทะเลสาบสงขลา มีประชากรประมาณ 2,500 กว่าคน การจัดการปกครองอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ลำดับ	ผู้เข้าร่วมเสวนากลุ่ม	สรุปบทสัมภาษณ์
4	**พระครูวิจิตรศีลาจาร**	การพิจารณาถึงอาณาเขต ประชากร เศรษฐกิจ สังคม สภาพแวดล้อม จุดอ่อน จุดแข็ง สามารถนำมาพัฒนาเป็นยุทธศาสตร์ที่ใช้ในการปกครองให้เข้มแข็งและทันต่อยุคสมัยที่เจริญในปัจจุบันนี้ได้เป็นอย่างดี
5	**พระครูวาทีธรรมวิภัช**	เมื่อกลุ่มคนที่รวมกันอยู่ในดินแดนอันมีอาณาเขตแน่นอน และมีรัฐบาลซึ่งมีอำนาจอธิปไตยหรืออำนาจสูงสุดในการดำเนินกิจการของรัฐในประเทศและนอกประเทศโดยอิสระ ดังนั้นรัฐจึงเป็นสังคมที่มีการจัดองค์กรทางการเมืองแตกต่างจากการรวมตัวกันเป็นสังคมแบบธรรมดา ๆ ความหมายของรัฐเน้นในเรื่องการเมือง คือ มีการจัดองค์กรในรูปแบบที่ว่ามีคนจำนวนหนึ่งเป็นผู้ปกครองมีอำนาจเหนือกลุ่มคนทั้งหมด อำนาจของผู้ปกครองนี้อาจได้มาด้วยการใช้กำลัง หรือความยินยอมมอบให้ หรือการยอมรับของคนที่อยู่ในสังคมนั้นทางใดทางหนึ่งก็ได้
6	**พระครูรัตนสุตากร**	รูปแบบการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิรัฐศาสตร์นั้นประกอบไปด้วย ประชากร ที่มีการรวมตัวกันมาต่อเนื่องยาวนานพอสมควร ดินแดน ทางภูมิศาสตร์ที่แน่นอน รัฐบาล ซึ่งสถาบันที่มีความต่อเนื่องและมั่นคงในการปกครองดูแลประชาชน และอำนาจอธิปไตย ที่จะกำหนดวิธีการปกครองต่างๆ ของรัฐตนเองได้ นั่นเอง
7	**นายสุริยัน ราชผล**	การศึกษาปรัชญาที่เกี่ยวกับการเมืองการปกครองตั้งแต่สมัยโบราณจนมาถึงปัจจุบัน ทำให้เราเข้าใจปรัชญาการเมืองเป็นเหมือนหลักการเหตุผลและความยึดมั่นของรัฐซึ่งย่อมแตกต่างกันไป การศึกษาก็เพื่อจะได้เรียนรู้เข้าใจทั้งจุดมุ่งหมาย และวิถีทางของแต่ละปรัชญาดังกล่าว โดยแสวงหาเหตุและผลนำมาปฏิรูปความคิดและการปฏิบัติทางด้านการปกครอง ให้ได้รูปแบบที่ดีขึ้นจากตัวอย่างของความบกพร่องของรัฐอื่นๆ

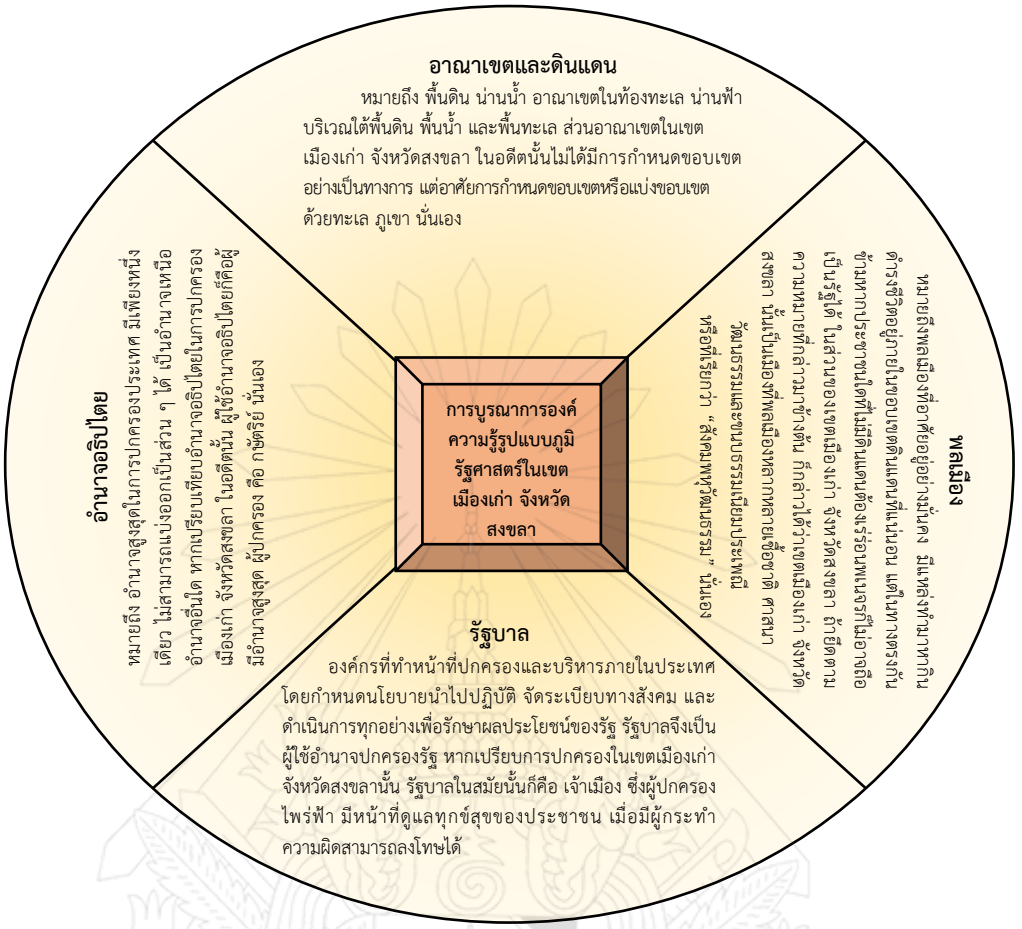
ลำดับ	ผู้เข้าร่วมเสวนากลุ่ม	สรุปบทสัมภาษณ์
8	**นายเอกวัฒน์ ตังคะมณี**	รูปแบบของภูมิรัฐศาสตร์สามารถกล่าวได้ว่าคือ ชุมชนของมนุษย์จำนวนหนึ่งที่ครอบครองดินแดนที่มีอาณาเขตแน่นอน รวมกันอยู่ภายใต้รัฐบาลเดียวกัน ซึ่งรัฐบาลมิได้อยู่ในอำนาจควบคุมของรัฐอื่นๆ สามารถที่จะปกครอง และดำเนินกิจการภายในของรัฐตลอดจนทำการติดต่อกับรัฐอื่นๆ ได้โดยอิสระ
9	**นายสุชาติ พรหมสวัสดิ์**	รัฐ หมายถึง ชุมชนทางการเมือง ในดินแดนที่มีขอบเขตแน่นอน มีประชากรในจำนวนที่เหมาะสม โดยมีรัฐบาลปกครอง และมีอำนาจอธิปไตยของตัวเอง อำนาจอธิปไตยจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของความเป็นรัฐ เพราะการจะเป็นรัฐได้นั้นจะต้องมีอำนาจในการปกครองตนเองเสียก่อน
10	**ดร.สมมาตร แก้วมณี**	รูปแบบการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิรัฐศาสตร์นั้นประกอบไปด้วย พลเมือง อาณาเขต รัฐบาล และอำนาจอธิปไตย เมื่อมีครบทั้ง 4 ประการนี้ จึงจะถือว่าเป็นรัฐโดยสมบูรณ์ อำนาจอธิปไตย ถือเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองรัฐ ในแต่ละระบอบการปกครองนั้น ผู้ถืออำนาจอธิปไตยของรัฐจะแตกต่างกันไป ในระบอบประชาธิปไตย อำนาจอธิปไตยถือว่าเป็นของปวงชน โดยยึดเอาเสียงส่วนใหญ่เป็นมติร่วม ในระบอบอภิชนาธิปไตยหรือคณาธิปไตย อำนาจสูงสุดจะอยู่ในมือกลุ่มคนกลุ่มหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นอภิสิทธิ์ชน หรือตัวแทนของคนส่วนใหญ่ ส่วนในระบอบการปกครองแบบเผด็จการนั้น อำนาจอธิปไตยจะอยู่ในมือของผู้เผด็จการ ในขณะที่ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์นั้น อำนาจอธิปไตยเป็นของพระมหากษัตริย์

สรุปได้ว่า ย่านเมืองเก่าสงขลา เป็นเมืองที่มีอาณาเขตทางเหนือ ติดต่อกับ ถนนสงขลาบุรี ทิศใต้ ติดต่อกับ ถนนพัทลุง ทิศตะวันออก ติดต่อกับ ถนนไทรบุรี ทิศตะวันตก ติดต่อกับทะเลสาบสงขลา มีประชากร ประมาณ 2,500 กว่าคน การจัดการปกครองอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย การศึกษาปรัชญาที่เกี่ยวกับการเมืองการปกครองตั้งแต่สมัยโบราณจนมาถึงปัจจุบัน ทำให้เราเข้าใจปรัชญาการเมืองเป็นเหมือนหลักการเหตุผล และความยึดมั่นของรัฐซึ่งย่อมแตกต่างกันไป การศึกษาก็เพื่อจะได้เรียนรู้เข้าใจทั้งจุดมุ่งหมาย และวิถีทางของแต่ละปรัชญาดังกล่าว

โดยแสวงหาเหตุและผลนำมาปฏิรูปความคิดและการปฏิบัติทางด้านการปกครอง ให้ได้รูปแบบที่ดีขึ้น จากตัวอย่างของความบกพร่องของรัฐอื่นๆ โดยได้รูปแบบการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิรัฐศาสตร์นั้นประกอบไปด้วย พลเมือง อาณาเขต รัฐบาล และอำนาจอธิปไตย เมื่อมีครบทั้ง 4 ประการนี้ จึงจะถือว่าเป็นรัฐโดยสมบูรณ์ อำนาจอธิปไตย ถือเป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองรัฐ ในแต่ละระบอบการปกครองนั้น ผู้ถืออำนาจอธิปไตยของรัฐจะแตกต่างกันไป ในระบอบประชาธิปไตย อำนาจอธิปไตยถือว่าเป็นของปวงชน โดยยึดเอาเสียงส่วนใหญ่เป็นมติร่วม ในระบอบอภิชนาธิปไตยหรือคณาธิปไตย อำนาจสูงสุดจะอยู่ในมือกลุ่มคนกลุ่มหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นอภิสิทธิ์ชน หรือตัวแทนของคนส่วนใหญ่ ส่วนในระบอบการปกครองแบบเผด็จการนั้น อำนาจอธิปไตยจะอยู่ในมือของผู้เผด็จการ ในขณะที่ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์นั้น อำนาจอธิปไตยเป็นของพระมหากษัตริย์

เมื่อนำองค์ประกอบของรัฐมาใช้พิจารณากับเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านอาณาเขตหรือดินแดน พบว่า ตามความหมายอาณาเขตหรือดินแดนนั้น หมายถึง พื้นดิน น่านน้ำ อาณาเขตในท้องทะเล น่านฟ้า บริเวณใต้พื้นดิน พื้นน้ำ และพื้นทะเล ส่วนอาณาเขตในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ในอดีตนั้นไม่ได้มีการกำหนดขอบเขตอย่างเป็นทางการ แต่อาศัยการกำหนดขอบเขตหรือแบ่งขอบเขตด้วยทะเล ภูเขา นั่นเอง 2) ด้านพลเมือง พบว่า คำว่า “พลเมือง” นั้นหมายถึงพลเมืองที่อาศัยอยู่อย่างมั่นคง มีแหล่งทำมาหากินดำรงชีวิตอยู่ภายในขอบเขตดินแดนที่แน่นอน แต่ในทางตรงกันข้ามหากประชาชนใดที่ไม่มีดินแดนต้องเร่ร่อนพเนจรก็ไม่อาจถือเป็นรัฐได้ ในส่วนของเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ถ้ายึดตามความหมายที่กล่าวมาข้างต้น ก็กล่าวได้ว่าเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา นั้นเป็นเมืองที่พลเมืองหลากหลายเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี หรือที่เรียกว่า “สังคมพหุวัฒนธรรม” นั่นเอง 3) ด้านรัฐบาล พบว่า รัฐบาลนั้นคือ องค์กรที่ทำหน้าที่ปกครองและบริหารภายในประเทศ โดยกำหนดนโยบายนำไปปฏิบัติ จัดระเบียบทางสังคม และดำเนินการทุกอย่างเพื่อรักษาผลประโยชน์ของรัฐ รัฐบาลจึงเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองรัฐ หากเปรียบการปกครองในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลานั้น รัฐบาลในสมัยนั้นก็คือ เจ้าเมือง ซึ่งผู้ปกครองไพร่ฟ้า มีหน้าที่ดูแลทุกข์สุขของประชาชน เมื่อมีผู้กระทำความผิดสามารถลงโทษได้ และ 4) ด้านอำนาจอธิปไตย พบว่า คำว่า “อำนาจอธิปไตย” หมายถึง อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ มีเพียงหนึ่งเดียว ไม่สามารถแบ่งออกเป็นส่วน ๆ ได้ เป็นอำนาจเหนืออำนาจอื่นใด หากเปรียบเทียบอำนาจอธิปไตยในการปกครองเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ในอดีตนั้น ผู้ใช้อำนาจอธิปไตยก็คือผู้มีอำนาจสูงสุด ผู้ปกครอง คือ กษัตริย์ นั่นเอง

จะเห็นได้ว่า รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลาในอดีตนั้นก็คือรัฐ ๆ หนึ่งที่มีองค์ประกอบของรัฐครบถ้วนเช่นเดียวกับรัฐในปัจจุบัน ซึ่งมีรูปแบบของภูมิศาสตร์ คือ ชุมชนของมนุษย์จำนวนหนึ่งที่ครอบครองดินแดนที่มีอาณาเขตแน่นอน รวมกันอยู่ภายใต้รัฐเดียวกัน ซึ่งรัฐบาลมิได้อยู่ในอำนาจควบคุมของรัฐอื่น สามารถที่ปกครอง และดำเนินการภายในของรัฐตลอดจนทำการติดต่อกับรัฐอื่น ๆ ได้โดยอิสระนั่นเอง ซึ่งสามารถสรุปได้ตามแผนภูมิที่ 4.4 ดังนี้

ภาพที่ 4.4 แสดงการบูรณาการองค์ความรู้
เกี่ยวกับรูปแบบภูมิศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

4.5 สรุปผลรูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา” พบว่า

1. สภาพทั่วไปภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา เป็นพื้นที่เก่าแก่อายุมากกว่า 200 ปี มีหลักฐานที่ปรากฏให้เห็นถึงความรุ่งเรืองในอดีต ได้แก่ อาคาร บ้านเรือน สถาปัตยกรรม ร่องรอยทางวัฒนธรรม และประเพณีที่ได้รับสืบทอดมา ปัจจุบันเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ตั้งอยู่บริเวณพื้นที่ฝั่งตะวันออกของทะเลสาบสงขลา ตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ครอบคลุมพื้นที่ถนนนครนอก ถนนนครใน ถนนนางงาม มีพื้นที่โดยประมาณ 141,626.40 ตารางเมตร มีประชากร 2,532 คน แบ่งเป็นชาย 1,162 คน และหญิง 1,370 คน ประกอบด้วย 1,280 ครัวเรือน ในปัจจุบันสามารถสัมผัสกลิ่นอายของประวัติศาสตร์และความเป็นพหุวัฒนธรรมในอดีตที่มีเจริญรุ่งเรืองผ่านร่องรอยที่ปรากฏในอาคาร บ้านเรือน สถาปัตยกรรม ที่มีเอกลักษณ์ตามชนชาติที่เข้ามาตั้งถิ่นฐาน และประกอบอาชีพในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ดังนั้น จึงควรเป็นอย่างยิ่งในการอนุรักษ์ความเป็นเอกลักษณ์ของเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ไว้ เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ แหล่งวัฒนธรรมด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครองในอดีตของจังหวัดสงขลาได้เป็นอย่างดี

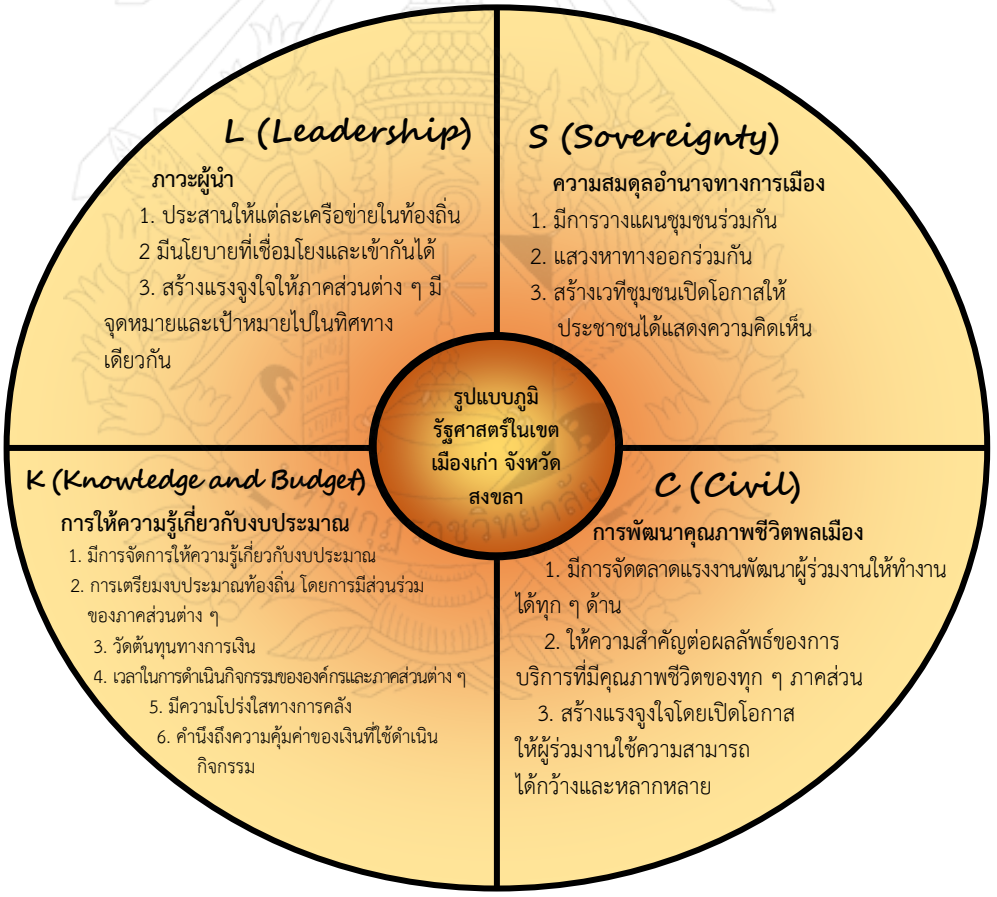
2. การจัดการปกครองในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา เป็นเมืองที่มีประวัติมายาวนานกว่า 200 ปี เปรียบเสมือนศูนย์กลางในการค้าขาย มีผู้คนหลากหลายเชื้อชาติ ศาสนา ชนชั้น เข้ามาตั้งถิ่นฐานหรือเข้ามาประกอบอาชีพ ไม่ว่าจะเป็นชาวจีน ชาวชวา ชาวอาหรับ ชาวมลายู เป็นต้น ล้วนแล้วแต่ทิ้งร่องรอยไว้ให้อนุชนรุ่นหลังได้เห็น จากอาคาร บ้านเรือน วัฒนธรรม ประเพณี ก็เป็นสิ่งบ่งบอกว่าเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ในอดีตมีความรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก ในส่วนของการจัดการปกครองนั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ยุค คือ **ยุคซิงกร่า** การปกครองในยุคนี้เป็นการปกครองโดยระบบกษัตริย์ ซึ่งมี โต๊ะ โมกุล พ่อค้าชาวชวา ประเทศอินโดนีเซีย เป็นกษัตริย์องค์แรก **ยุคแหลมสน** การปกครองเป็นแบบเจ้าเมือง โดยมี เหยี่ยง แซ่เฮา ชาวจีน ได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าเมือง และยังเป็นต้นสกุล ณ สงขลา ทำการปกครองจนถึง 8 รุ่น **ยุคบ่อยาง** เนื่องจากที่เดิมนั้นเกิดการขาดแคลนน้ำอย่างหนัก จึงมีการย้ายที่อยู่มาที่บริเวณตำบลบ่อยาง (ปัจจุบัน) มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองหลายครั้ง ได้แก่ พ.ศ. 2379 มีพระยาวิเชียรคีรี (เถี้ยนเส็ง) ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าเมือง ต่อมา พ.ศ. 2439 มีการเปลี่ยนแปลงผู้ปกครองจากเจ้าเมือง เป็นตำแหน่งผู้ว่าราชการแทน โดยมีพระยาวิเชียรคีรี (ชม ณ สงขลา) ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัด และให้เมืองสงขลานั้นเป็นส่วนหนึ่งของมณฑลนครศรีธรรมราช ต่อจากนั้นใน พ.ศ. 2475 ได้มีการเปลี่ยนแปลงให้เมืองสงขลา มีฐานะเป็น “จังหวัดสงขลา” ของประเทศไทย ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลานั้นประกอบด้วย 1) การย้ายถิ่นฐานของผู้คน สืบเนื่องมากช่วงที่คนจีนในสงขลา เริ่มมีฐานะร่ำรวยขึ้น จึงมีค่านิยมส่งลูกหลานให้เรียนสูง โดยมักจะส่งไปที่ปีนังหรือกรุงเทพมหานคร เพราะมีสถานศึกษาที่มีชื่อเสียงจำนวนมาก เมื่อลูกหลานชาวจีนเหล่านั้นจบการศึกษา จึงมักทำงานต่อในต่างประเทศหรือกรุงเทพมหานคร โดยไม่กลับไปใช้ชีวิตในถิ่นเดิม และบางส่วนได้ย้ายถิ่นฐานตามลูกหลานไปด้วย
2) การสร้างทางรถไฟที่หาดใหญ่ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเส้นทางการส่งสินค้าจากทางทะเลเป็นทางบก ผู้ทำการค้าส่วนใหญ่เริ่มย้ายไปอยู่ที่หาดใหญ่และที่อื่น ๆ มากขึ้น ทำให้การค้าในเมืองเก่าค่อย ๆ ซบเซาลงไป 3) การเปลี่ยนแปลงจากย่านธุรกิจไปสู่การประมง มีเรือประมงมาจอดกว่า 500 ลำ มีการขนส่งด้วยรถบรรทุกขนาดใหญ่ ขนสินค้าเข้า - ออกทุกวัน เริ่มมีการสร้างสถานที่พำนักของประชากรที่เข้ามาทำงาน และเริ่มมีสถานบันเทิงให้บริการ รวมถึงการขายบริการของแรงงานต่างชาติจนเกิดปัญหาด้านขยะ อาชญากรรม และปัญหาโรคติดต่อ และ 4) จากการย้ายออกของผู้คนที่อยู่เดิมในพื้นที่ ประกอบกับความเชื่อของชาวจีนผู้ที่ประสบความสำเร็จนั้นจะไม่ขายที่ดินหรือที่อยู่อาศัยให้กับผู้อื่น ตามความเชื่อถือว่าเป็นการลบหลู่บรรพบุรุษ ทำให้บ้านเก่าหลายหลังแปรสภาพเป็นบ้านเช่า ที่เก็บของ บ้างก็ปิดไว้ บ้างก็เปลี่ยนผู้เช่าบ่อยครั้ง เกิดบ้านเสื่อมโทรมและไม่คุ้มค่าในการซ่อมแซม จึงปล่อยร้างไว้ ทำให้มีลักษณะคล้ายกับบ้านร้างนั่นเอง จะเห็นได้ว่าการบริหารจัดการปกครอง มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยมีการดำเนินไปอย่างไม่มีหยุดหย่อน มีการจัดความสัมพันธ์ในการปกครองเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สุขของประชาชน

3. การบูรณาการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ใน 4 ด้าน ประกอบด้วย **1) ด้านอาณาเขตหรือดินแดน** พบว่า ตามความหมายอาณาเขตหรือดินแดนนั้น หมายถึง พื้นดิน น่านน้ำ อาณาเขตในท้องทะเล น่านฟ้า บริเวณใต้พื้นดิน พื้นน้ำ และพื้นทะเล ส่วนอาณาเขตในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ในอดีตนั้นไม่ได้มีการกำหนดขอบเขตอย่างเป็นทางการ แต่อาศัยการกำหนดขอบเขตหรือแบ่งขอบเขตด้วยทะเล ภูเขา นั่นเอง **2) ด้านพลเมือง** พบว่า คำว่า “พลเมือง” นั้นหมายถึงพลเมืองที่อาศัยอยู่อย่างมั่นคง มีแหล่งทำมาหากินดำรงชีวิตอยู่ภายในขอบเขตดินแดนที่แน่นอ แต่ในทางตรงกันข้ามหากประชาชนใดที่ไม่มีดินแดนต้องเร่ร่อนพเนจรก็ไม่อาจถือเป็นรัฐได้ ในส่วนของเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ถ้ายึดตามความหมายที่กล่าวมาข้างต้น ก็

กล่าวได้ว่าเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา นั้นเป็นเมืองที่พลเมืองหลากหลายเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี หรือที่เรียกว่า “สังคมพหุวัฒนธรรม” นั่นเอง **3) ด้านรัฐบาล** พบว่า รัฐบาลนั้นคือ องค์กรที่ทำหน้าที่ปกครองและบริหารภายในประเทศ โดยกำหนดนโยบายนำไปปฏิบัติ จัดระเบียบทางสังคม และดำเนินการทุกอย่างเพื่อรักษาผลประโยชน์ของรัฐ รัฐบาลจึงเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองรัฐ หากเปรียบการปกครองในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลานั้น รัฐบาลในสมัยนั้นก็คือ เจ้าเมือง ซึ่งผู้ปกครองไพร่ฟ้า มีหน้าที่ดูแลทุกข์สุขของประชาชน เมื่อมีผู้กระทำความผิดสามารถลงโทษได้ และ **4) ด้านอำนาจอธิปไตย** พบว่า คำว่า “อำนาจอธิปไตย” หมายถึง อำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ มีเพียงหนึ่งเดียว ไม่สามารถแบ่งออกเป็นส่วน ๆ ได้ เป็นอำนาจเหนืออำนาจอื่นใด หากเปรียบเทียบอำนาจอธิปไตยในการปกครองเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ในอดีตนั้น ผู้ใช้อำนาจอธิปไตยก็คือผู้มีอำนาจสูงสุด ผู้ปกครอง คือ กษัตริย์ นั่นเอง

4.6 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องรูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ทั้งจากแนวคิด ทฤษฎี ตำรา การสัมภาษณ์ การเสวนาของผู้ทรงความรู้แล้วนั้น สามารถทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา” เรียกว่า LSCK Model ดังนี้

ภาพที่ 4.5 แสดงโมเดลองค์ความรู้จากการวิจัย
รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย LSCK Model

L (Leadership)	**ภาวะผู้นำ** คือ การเสริมสร้างภาวะผู้นำให้ไปเป็นผู้นำแบบเครือข่ายที่มุ่งพัฒนาชุมชน ได้แก่ 1) ประสานให้แต่ละเครือข่ายในท้องถิ่น 2) มีนโยบายที่เชื่อมโยงและเข้ากันได้ 3) สร้างแรงจูงใจให้ภาคส่วนต่าง ๆ มีจุดหมายและเป้าหมายไปในทิศทางเดียวกัน
S (Sovereignty)	**ความสมดุลอำนาจทางการเมือง คือ** มีการจัดการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีการรักษาความสมดุลทางการเมืองระหว่างเครือข่ายต่าง ๆ ได้แก่ 1) มีการวางแผนชุมชนร่วมกัน 2) แสวงหาทางออกร่วมกัน 3) สร้างเวทีชุมชนเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น
C (Civil)	**การพัฒนาคุณภาพชีวิตพลเมือง** คือ มีการดำเนินการในพัฒนาคุณภาพชีวิตพลเมืองให้มีความสุข กินดี อยู่ดี ได้แก่ 1) มีการจัดตลาดแรงงานพัฒนาผู้ร่วมงานให้ทำงานได้ทุก ๆ ด้าน 2) ให้ความสำคัญต่อผลลัพธ์ของการบริการที่มีคุณภาพชีวิตของทุก ๆ ภาคส่วน 3) สร้างแรงจูงใจโดยเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานใช้ความสามารถได้กว้างและหลากหลาย
K (Knowledge and Budget)	**การให้ความรู้เกี่ยวกับงบประมาณ** คือ มีการจัดการให้ความรู้ที่ถูกต้องและเหมาะสมเกี่ยวกับงบประมาณ ได้แก่ 1) สร้างความพร้อมก่อนการจัดหางบประมาณด้วยการให้ความรู้เกี่ยวกับงบประมาณ 2) การเตรียมงบประมาณท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ 3) วัดต้นทุนทางการเงิน 4) กำหนดกรอบเวลาในการดำเนินกิจกรรมขององค์กรและภาคส่วนต่าง ๆ 5) มีความโปร่งใสทางการคลัง 6) คำนึงถึงความคุ้มค่าของเงินที่ใช้ดำเนินกิจกรรม

ขั้นตอนการนำไปใช้

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา” ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ในการปกครองลักษณะใดก็ตามผู้นำนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งในการนำพาผู้ตามไปในทิศทางที่ดีได้หรือไม่ คุณภาพชีวิตดีหรือไม่นั้น สังคมสงบสุขหรือไม่ ก็ล้วนแล้วแต่ขึ้นอยู่กับผู้นำทั้งสิ้น ดังนั้น จากการศึกษาทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ เรียกว่า “LSCK Model” โดยมีขั้นตอนการนำไปใช้ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ : การนำ L (Leadership) มาใช้ในการเสริมสร้างภาวะผู้นำให้ไปเป็นผู้นำแบบเครือข่ายที่มุ่งพัฒนาชุมชน โดยการดำเนินการ

1.1 การประสานให้แต่ละเครือข่ายในท้องถิ่น

1.2 มีนโยบายที่เชื่อมโยงและเข้ากันได้

1.3 สร้างแรงจูงใจให้ภาคส่วนต่าง ๆ มีจุดหมายและเป้าหมายไปในทิศทางเดียวกัน

2. ขั้นปฏิบัติ การดำเนินการโดยการใช้ S (Sovereignty) C (Civil) และ K (Knowledge and Budget) ตามลำดับ

2.1 การนำ S (Sovereignty) มาใช้ในการจัดกิจกรรมเพื่อการปกครองท้องถิ่น ซึ่งจะต้องมีการรักษาความสมดุลทางการเมืองระหว่างเครือข่ายต่าง ๆ โดยการจัดกิจกรรม ดังนี้

1) มีการวางแผนชุมชนร่วมกัน

2) แสวงหาทางออกร่วมกัน

3) สร้างเวทีชุมชนเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น

2.2 การนำ C (Civil) มาใช้ในการดำเนินการในพัฒนาคุณภาพชีวิตพลเมืองให้มีความสุข กินดี อยู่ดี โดยการจัดกิจกรรม ดังนี้

1) มีการจัดตลาดแรงงานพัฒนาผู้ร่วมงานให้ทำงานได้ทุก ๆ ด้าน

2) ให้ความสำคัญต่อผลลัพธ์ของการบริการที่มีคุณภาพชีวิตของทุก ๆ ภาคส่วน

3) สร้างแรงจูงใจโดยเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานใช้ความสามารถได้กว้างและหลากหลาย

2.3 การนำ K (Knowledge and Budget) มาใช้เพื่อการจัดกิจกรรมการให้ความรู้ที่ถูกต้องและเหมาะสมเกี่ยวกับงบประมาณ โดยการจัดกิจกรรม

1) สร้างความพร้อมก่อนการจัดหางบประมาณด้วยการให้ความรู้เกี่ยวกับงบประมาณ

2) การเตรียมงบประมาณท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ

3) การวัดต้นทุนทางการเงิน

4) กำหนดกรอบเวลาในการดำเนินกิจกรรมขององค์กรและภาคส่วนต่าง ๆ

5) มีความโปร่งใสทางการคลัง

6) คำนึงถึงความคุ้มค่าของเงินที่ใช้ดำเนินกิจกรรม

3. ผลสัมฤทธิ์ ทำให้ผู้นำนั้นเข้าใจถึงหน้าที่และลักษณะของผู้นำที่ดี ที่มีหน้าที่ในการบำบัดทุกข์ บำรุงสุข ให้แก่ผู้ใต้ปกครองให้ได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกัน และสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมนี้ด้วยคุณภาพชีวิตที่อยู่ดี มีสุข

บทที่ 5
สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา” ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลปฐมภูมิ ทุติยภูมิ เอกสารวิชาการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาขอบเขตเนื้อหาการวิจัย รวมถึงการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อวิเคราะห์สภาพภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา 2) เพื่อวิเคราะห์การจัดการการปกครองในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา และ 3) เพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิรัฐศาสตร์การเมืองการปกครองในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา โดยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ และการเสวนากลุ่ม ประกอบ ซึ่งได้สรุปผลจากการศึกษาในประเด็นเหล่านี้ คือ

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.2 อภิปรายผล

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ อาศัยข้อมูลจากการทำวิจัยทุกขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ เพื่อให้ทราบข้อเท็จจริงในแต่ละประเด็น แล้วนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อนำเสนอแนวทางและสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ “รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา” ซึ่งผลการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

5.1.1 สภาพทั่วไปของเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

สภาพทั่วไปภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา เป็นพื้นที่เก่าแก่อายุมากกว่า 200 ปี มีหลักฐานที่ปรากฏให้เห็นถึงความรุ่งเรืองในอดีต ได้แก่ อาคาร บ้านเรือน สถาปัตยกรรม ร่องรอยทางวัฒนธรรม และประเพณีที่ได้รับสืบทอดมา ปัจจุบันเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ตั้งอยู่บริเวณพื้นที่ฝั่งตะวันออกของทะเลสาบสงขลา ตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ครอบคลุมพื้นที่ถนนนครนอก ถนนนครใน ถนนนางงาม มีพื้นที่โดยประมาณ 141,626.40 ตารางเมตร มีประชากร 2,532 คน แบ่งเป็นชาย 1,162 คน และหญิง 1,370 คน ประกอบด้วย 1,280 ครัวเรือน ในปัจจุบันสามารถสัมผัสกลิ่นอายของประวัติศาสตร์และความเป็นพหุวัฒนธรรมในอดีตที่มีเจริญรุ่งเรืองผ่านร่องรอยที่ปรากฏในอาคาร บ้านเรือน สถาปัตยกรรม ที่มีเอกลักษณ์ตามชนชาติที่เข้ามาตั้งถิ่นฐาน และประกอบอาชีพในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ดังนั้น จึงควรเป็นอย่างยิ่งในการอนุรักษ์ความเป็นเอกลักษณ์ของเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ไว้ เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ แหล่งวัฒนธรรมด้านเศรษฐกิจ การเมือง การปกครองในอดีตของจังหวัดสงขลาได้เป็นอย่างดี

5.1.2 หลักธรรม แนวคิด ทฤษฎีและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการปกครองในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

เขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา เป็นเมืองที่มีประวัติมายาวนานกว่า 200 ปี เปรียบเสมือนศูนย์กลางในการค้าขาย มีผู้คนหลากหลายเชื้อชาติ ศาสนา ชนชั้น เข้ามาตั้งถิ่นฐานหรือเข้ามาประกอบอาชีพ ไม่ว่าจะเป็นชาวจีน ชาวชวา ชาวอาหรับ ชาวมลายู เป็นต้น ล้วนแล้วแต่ทิ้งร่องรอยไว้ให้อนุชนรุ่นหลังได้เห็น จากอาคาร บ้านเรือน วัฒนธรรม ประเพณี ก็เป็นสิ่งบ่งบอกว่าเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ในอดีตมีความรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก ในส่วนของการจัดการปกครองนั้น สามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ยุค คือ 1) ยุคซิงกร่า การปกครองในยุคนี้เป็นการปกครองโดยระบบกษัตริย์ ซึ่งมี โต๊ะ โมกุล พ่อค้าชาวชวา ประเทศอินโดนีเซีย เป็นกษัตริย์องค์แรก 2) ยุคแหลมสน การปกครองเป็นแบบเจ้าเมือง โดยมี เหยี่ยง แซ่เฮา ชาวจีน ได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าเมือง และยังเป็นต้นสกุล ณ สงขลา ทำการปกครองจนถึง 8 รุ่น 3) ยุคบ่อยาง เนื่องจากที่เดิมนั้นเกิดการขาดแคลนน้ำอย่างหนัก จึงมีการย้ายที่อยู่มาที่บริเวณตำบลบ่อยาง (ปัจจุบัน) มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองหลายครั้ง ได้แก่ พ.ศ. 2379 มีพระยาวิเชียรคีรี (เถี้ยนเส็ง) ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าเมือง ต่อมา พ.ศ. 2439 มีการเปลี่ยนแปลงผู้ปกครองจากเจ้าเมือง เป็นตำแหน่งผู้ว่าราชการแทน โดยมีพระยาวิเชียรคีรี (ชม ณ สงขลา) ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัด และให้เมืองสงขลานั้นเป็นส่วนหนึ่งของมณฑลนครศรีธรรมราช ต่อจากนั้นใน พ.ศ. 2475 ได้มีการเปลี่ยนแปลงให้เมืองสงขลา มีฐานะเป็น “จังหวัดสงขลา” ของประเทศไทย ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลานั้น ประกอบด้วย 1) การย้ายถิ่นฐานของผู้คน สืบเนื่องมากช่วงที่คนจีนในสงขลา เริ่มมีฐานะร่ำรวยขึ้น จึงมีค่านิยมส่งลูกหลานให้เรียนสูง โดยมักจะส่งไปที่ปีนังหรือกรุงเทพมหานคร เพราะมีสถานศึกษาที่มีชื่อเสียงจำนวนมาก เมื่อลูกหลานชาวจีนเหล่านั้นจบการศึกษา จึงมักทำงานต่อในต่างประเทศหรือกรุงเทพมหานคร โดยไม่กลับไปใช้ชีวิตในถิ่นเดิม และบางส่วนได้ย้ายถิ่นฐานตามลูกหลานไปด้วย 2) การสร้างทางรถไฟที่หาดใหญ่ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเส้นทางการส่งสินค้าจากทางทะเลเป็นทางบก ผู้ทำการค้าส่วนใหญ่เริ่มย้ายไปอยู่ที่หาดใหญ่และที่อื่น ๆ มากขึ้น ทำให้การค้าในเมืองเก่าค่อย ๆ ซบเซาลงไป 3) การเปลี่ยนแปลงจากย่านธุรกิจไปสู่การประมง มีเรือประมงมาจอดกว่า 500 ลำ มีการขนส่งด้วยรถบรรทุกขนาดใหญ่ ขนสินค้าเข้า - ออกทุกวัน เริ่มมีการสร้างสถานที่พำนักของประชากรที่เข้ามาทำงาน และเริ่มมีสถานบันเทิงให้บริการ รวมถึงการขายบริการของแรงงานต่างชาติ จนเกิดปัญหาด้านขยะ อาชญากรรม และปัญหาโรคติดต่อ และ 4) จากการย้ายออกของผู้คนที่อยู่เดิมในพื้นที่ ประกอบกับความเชื่อของชาวจีนผู้ที่ประสบความสำเร็จนั้นจะไม่ขายที่ดินหรือที่อยู่อาศัยให้กับผู้อื่น ตามความเชื่อถือว่าเป็นการลบหลู่บรรพบุรุษ ทำให้บ้านเก่าหลายหลังแปรสภาพเป็นบ้านเช่าที่เก็บของ บ้างก็ปิดไว้ บ้างก็เปลี่ยนผู้เช่าบ่อยครั้ง เกิดบ้านเสื่อมโทรมและไม่คุ้มค่าในการซ่อมแซม จึงปล่อยร้างไว้ ทำให้มีลักษณะคล้ายกับบ้านร้างนั่นเอง จะเห็นได้ว่าการบริหารจัดการปกครอง มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยมีการดำเนินไปอย่างไม่มีหยุดหย่อน มีการจัดความสัมพันธ์ในการปกครองเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สุขของประชาชน

5.1.3 สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย OMGI Model

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา” ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ เรียกว่า LSCK Model ดังนี้

L (Leadership)	**ภาวะผู้นำ** คือ การเสริมสร้างภาวะผู้นำให้ไปเป็นผู้นำแบบเครือข่ายที่มุ่งพัฒนาชุมชน ได้แก่ 1) ประสานให้แต่ละเครือข่ายในท้องถิ่น 2) มีนโยบายที่เชื่อมโยงและเข้ากันได้ 3) สร้างแรงจูงใจให้ภาคส่วนต่าง ๆ มีจุดหมายและเป้าหมายไปในทิศทางเดียวกัน
S (Sovereignty)	**ความสมดุลอำนาจทางการเมือง คือ** มีการจัดการปกครองท้องถิ่นจะต้องมีการรักษาความสมดุลทางการเมืองระหว่างเครือข่ายต่าง ๆ ได้แก่ 1) มีการวางแผนชุมชนร่วมกัน 2) แสวงหาทางออกร่วมกัน 3) สร้างเวทีชุมชนเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น
C (Civil)	**การพัฒนาคุณภาพชีวิตพลเมือง** คือ มีการดำเนินการในพัฒนาคุณภาพชีวิตพลเมืองให้มีความสุข กินดี อยู่ดี ได้แก่ 1) มีการจัดตลาดแรงงานพัฒนาผู้ร่วมงานให้ทำงานได้ทุก ๆ ด้าน 2) ให้ความสำคัญต่อผลลัพธ์ของการบริการที่มีคุณภาพชีวิตของทุก ๆ ภาคส่วน 3) สร้างแรงจูงใจโดยเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานใช้ความสามารถได้กว้างและหลากหลาย
K (Knowledge and Budget)	**การให้ความรู้เกี่ยวกับงบประมาณ** คือ มีการจัดการให้ความรู้ที่ถูกต้องและเหมาะสมเกี่ยวกับงบประมาณ ได้แก่ 1) สร้างความพร้อมก่อนการจัดหางบประมาณด้วยการให้ความรู้เกี่ยวกับงบประมาณ 2) การเตรียมงบประมาณท้องถิ่น โดยการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ 3) วัดต้นทุนทางการเงิน 4) กำหนดกรอบเวลาในการดำเนินกิจกรรมขององค์กรและภาคส่วนต่าง ๆ 5) มีความโปร่งใสทางการคลัง 6) คำนึงถึงความคุ้มค่าของเงินที่ใช้ดำเนินกิจกรรม

5.1.4 การนำองค์ความรู้ไปใช้

การนำองค์ความรู้ไปใช้หรือ LSCK Model ไปใช้ได้จริง ผู้วิจัยจะดำเนินการให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ดังนี้

1. นำ LSCK Model ไปใช้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อเป็นแนวทางในการนำไปประยุกต์ใช้กับประชาชนในชุมชน แล้วนำผลการประยุกต์ใช้ มาปรับปรุงการจัดการปกครองในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป

2. นำ LSCK Model ไปใช้กับโครงการต่าง ๆ ที่เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน เพื่อประสานความร่วมมือในการจัดการปกครองในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ให้เป็นรูปธรรม

3. นำ LSCK Model ปรับใช้กับการจัดการปกครอง โดยมีภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ได้มีส่วนร่วมในการจัดการปกครอง และพัฒนาภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนไปพร้อม ๆ กันด้วย

5.2 อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยนำประเด็นสำคัญและน่าสนใจมาอภิปรายผลได้ดังนี้

ผลการวิจัย พบว่า **สภาพภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา** มีประวัติมายาวนานกว่า 200 ปี อดีตถือเป็นชุมชนสำคัญอย่างมาก เพราะเป็นแหล่งค้าขายทางเรือที่มีความรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก เป็นศูนย์กลางของความเจริญทั้งหลาย ด้วยเป็นเมืองที่มีอาณาเขตติดต่อกับทะเล ทำให้การค้าขายทางเรือนั้นรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก อีกทั้งเป็นชุมชนพหุวัฒนธรรมนับตั้งแต่ก่อตั้งเมืองขึ้น โดยมีชาวบ้านเข้ามาตั้งถิ่นฐานอาศัย 3 กลุ่ม คือ ชาวจีน ชาวไทย ชาวมลายู ด้วยความหลากหลายทำให้ชุมชนมีสถาปัตยกรรมหลากหลายที่ยังคงมีให้เห็นในปัจจุบัน อาทิ ตึก อาคาร แบบจีนหรือแบบชิโนโปรตุเกส **มีความสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ ธิติพงษ์ มีทอง และคณะ** (2563, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ภูมิรัฐศาสตร์ของกรุงศรีอยุธยากับนโยบายการค้า” พบว่า สภาพทางภูมิศาสตรของอาณาจักรอยุธยา นั้น อาศัยสภาพลักษณะตามธรรมชาติเชน แมน้ำ ลำคลอง เปนตน และมีการสรางภูมิศาสตรเพิ่มเติมโดยการขุดคลองเพื่อประโยชนในทางการคา ซึ่งภูมิรัฐศาสตรดังกลาวกำหนดใหกรุงศรีอยุธยามีนโยบายที่จะมุงเนนทำการคาระหวางรัฐ และมีการควบคุมการคาโดยรัฐ และจากการคานั้นไดสนับสนุนใหกรุงศรีอยุธยาใหมีความมั่งคั่ง กลาวโดยสรุปอยุธยาใชลักษณะทางภูมิศาสตรเพื่อการสนับสนุนภูมิรัฐศาสตรของตน เนื่องจากมีขอไดเปรียบในการเปนจุดกึ่งกลางระหวางเสนทางการค้าระหว่างกรุงศรีอยุธยากับอาณาจักร ต่าง ๆ

การจัดการปกครองในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา มี 3 ยุค คือ ยุคชิงกร่า การปกครองในยุคนี้เป็นการปกครองโดยระบบกษัตริย์ ซึ่งมี โต๊ะ โมกุล พ่อค้าชาวชวา ประเทศอินโดนีเซีย เป็นกษัตริย์องค์แรก **ยุคแหลมสน** การปกครองเป็นแบบเจ้าเมือง โดยมี เหยี่ยง แซ่เฮา ชาวจีน ได้รับการแต่งตั้งเป็นเจ้าเมือง และยังเป็นต้นสกุล ณ สงขลา ทำการปกครองจนถึง 8 รุ่น **ยุคบ่อยาง** เนื่องจากที่เดิมนั้นเกิดการขาดแคลนน้ำอย่างหนัก จึงมีการย้ายที่อยู่มาที่บริเวณตำบลบ่อยาง (ปัจจุบัน) มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองหลายครั้ง ได้แก่ พ.ศ. 2379 มีพระยาวิเชียรคีรี (เถี้ยนเส็ง) ดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าเมือง ต่อมา พ.ศ. 2439 มีการเปลี่ยนแปลงผู้ปกครองจากเจ้าเมือง เป็นตำแหน่งผู้ว่าราชการแทน โดยมีพระยาวิเชียรคีรี (ชม ณ สงขลา) ดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัด และให้เมืองสงขลานั้นเป็นส่วนหนึ่งของมณฑลนครศรีธรรมราช ต่อจากนั้นใน พ.ศ. 2475 ได้มีการเปลี่ยนแปลงให้เมืองสงขลา มีฐานะเป็น “จังหวัดสงขลา” ของประเทศไทย ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในเขตเมืองเก่าจังหวัดสงขลานั้น ประกอบด้วย 1) การย้ายถิ่นฐานของผู้คน สืบเนื่องมากช่วงที่คนจีนในสงขลา เริ่มมีฐานะร่ำรวยขึ้น จึงมีค่านิยมส่งลูกหลานให้เรียนสูง โดยมักจะส่งไปที่ปีนังหรือกรุงเทพมหานคร เพราะมีสถานศึกษาที่มีชื่อเสียงจำนวนมาก เมื่อลูกหลานชาวจีนเหล่านั้นจบการศึกษา จึงมักทำงานต่อในต่างประเทศหรือกรุงเทพมหานคร โดยไม่กลับไปใช้ชีวิตในถิ่นเดิม และบางส่วนได้ย้ายถิ่นฐานตามลูกหลานไปด้วย 2) การสร้างทางรถไฟที่หาดใหญ่ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเส้นทางการส่งสินค้าจากทางทะเลเป็นทางบก ผู้ทำการค้าส่วนใหญ่เริ่มย้ายไปอยู่ที่หาดใหญ่และที่อื่น ๆ มากขึ้น ทำให้การค้าในเมืองเก่าค่อย ๆ ซบเซาลงไป 3) การเปลี่ยนแปลงจากย่านธุรกิจไปสู่การประมง มีเรือประมงมาจอดกว่า 500 ลำ มีการขนส่งด้วยรถบรรทุกขนาดใหญ่ ขนสินค้าเข้า - ออกทุกวัน เริ่มมีการสร้างสถานที่พำนักของประชากรที่เข้ามาทำงาน และเริ่มมีสถานบันเทิงให้บริการ รวมถึงการขายบริการของ

แรงงานต่างชาติ จนเกิดปัญหาด้านขยะ อาชญากรรม และปัญหาโรคติดต่อ และ 4) จากการย้ายออกของผู้คนที่อยู่เดิมในพื้นที่ ประกอบกับความเชื่อของชาวจีนผู้ที่ประสบความสำเร็จนั้นจะไม่ขายที่ดินหรือที่อยู่อาศัยให้กับผู้อื่น ตามความเชื่อถือว่าเป็นการลบหลู่บรรพบุรุษ ทำให้บ้านเก่าหลายหลังแปรสภาพเป็นบ้านเช่า ที่เก็บของ บ้างก็ปิดไว้ บ้างก็เปลี่ยนผู้เช่าบ่อยครั้ง เกิดบ้านเสื่อมโทรมและไม่คุ้มค่าในการซ่อมแซม จึงปล่อยร้างไว้ ทำให้มีลักษณะคล้ายกับบ้านร้างนั่นเอง จะเห็นได้ว่าการบริหารจัดการปกครอง มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยมีการดำเนินไปอย่างไม่มีหยุดหย่อน มีการจัดความสัมพันธ์ในการปกครอง เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สุขของประชาชน **มีความสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของไพฑูรย์ มีกุศล** (2563, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเป็นมาของการเมืองการปกครองไทย” พบว่า ความเป็นมาของการเมืองการปกครองไทยในอดีต ในทางทฤษฎีนั้นพระมหากษัตริย์ทรงมีอำนาจสูงสุดทางเมืองการปกครอง เริ่มจากการปกครองแบบพ่อปกครองลูกตามคติความเชื่อพื้นเมืองไทยดั้งเดิม และแบบธรรมราชาทรงยึดคติทางพระพุทธศาสนาในเรื่องมหาสมมติราชหรือ ธรรมราชาตามคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาและคติเทวราชาในศาสนาพราหมณ์ – ฮินดูในลักษณะผสมผสาน พระมหากษัตริย์ทรงตั้งตำแหน่งอัครมหาเสนาบดีฝ่ายสมุหนายกบังคับบัญชาฝ่ายพลเรือนทั่วไป อัครมหาเสนาบดีฝ่ายสมุหพระกลาโหมบังคับบัญชาฝ่ายทหารทั่วไป และมีกรมจตุสดมภ์ คือ นครบาล (เวียง) ธรรมาธิกรณ์ (วัง) โกษาธิบดี (คลัง) เกษตราธิการ (นา) บังคับบัญชาในราชธานี ส่วนการปกครองหัวเมืองนั้นได้แบ่งเป็นหัวเมืองชั้นใน หัวเมืองชั้นนอก และหัวเมืองประเทศราช ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น (รัชกาลที่ 1-3) บทบาทของกรมท่ามีความสำคัญในการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศมากขึ้น จึงมีความสำคัญเท่ากับฝ่ายพลเรือนซึ่งบังคับบัญชาหัวเมืองฝ่ายเหนือและสมุหกลาโหมบังคับบัญชาหัวเมืองฝ่ายใต้ เมื่อมีการปฏิรูปการปกครองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ใน พ.ศ. 2435 พระองค์ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้แบ่งราชการส่วนกลางออกเป็น 12 กระทรวง การปกครองส่วนภูมิภาคเรียกว่าการปกครองแบบเทศาภิบาล และการปกครองส่วนท้องถิ่นเรียกว่าสุขาภิบาล การปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดินเกิดขึ้นในทุก ๆ ด้าน ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมาส่งผลให้บ้านเมืองเจริญก้าวหน้าสู่ความทันสมัยเป็นรัฐชาติสมัยใหม่ ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองโดยมีคณะราษฎรเข้ายึดอำนาจการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย ใน พ.ศ. 2475 อย่างไรก็ดี การบริหารประเทศของรัฐบาลหลัง พ.ศ. 2475 ได้เกิดความขัดแย้งระหว่างคณะราษฎรกับฝ่ายรัฐบาล จนหัวหน้าฝ่ายทหารเข้ายึดอำนาจใน พ.ศ. 2476 เป็นครั้งแรก ความขัดแย้งทางการเมืองและปัญหาเศรษฐกิจเป็นปัญหาสำคัญที่ก่อให้เกิดการรัฐประหารถึง 22 ครั้ง และครั้งล่าสุดคือ รัฐประหาร 22 พฤษภาคม 2557 ซึ่งเกิดจากกลุ่มทุนและนักการเมืองที่มีฐานอำนาจและการเงินมหาศาล จนส่งผลกระทบให้เกิดวิกฤตในสังคมไทยในปัจจุบัน

และแนวคิดของ วิชัย กาญจนสุวรรณ (2547, สืบค้นเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2566, จาก http://kb.psu.ac.th/psukb/handle/2553/4938) กล่าวถึงการปกครองยุคสมัยอยุธยาและกรุงธนบุรี ว่าเรื่องราวของเมืองสงขลาที่หัวเขาแดงในยุคสมัยอยุธยานั้น ได้มีหลักฐานของชาวต่างประเทศหลายชิ้นที่กล่าวถึงเจ้าเมืองสงขลาที่ชื่อ ดะโต๊ะ โมกอลล์ ที่ตั้งเมืองขึ้นบริเวณเขาแดง เขาค่ายม่วง และเขาน้อย ประมาณปี พ.ศ. 2153 – 2155 มีการค้าขายกับพ่อค้าดัทช์ อังกฤษและฝรั่งเศส ระยะแรกเจ้าเมืองสงขลายอมรับอำนาจของกรุงศรีอยุธยา แต่เมื่อสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง ได้ขึ้น

ครองราชย์ในปี พ.ศ. 2173 โดยการรัฐประหาร และสังหารรัชทายาทที่ชอบธรรมถึง 2 พระองค์เจ้าเมืองสงขลาคนใหม่คือ สุลต่านสุลัยมาน ได้เริ่มแข็งเมืองกับกรุงศรีอยุธยา ได้สร้างป้อม คู ประตู หอรบอย่างแข็งแรง กรุงศรีอยุธยายกทัพมาปราบหลายครั้งแต่ปราบไม่ได้ สุลต่านสุลัยมานก็ตั้งตัวเป็นกษัตริย์ เรียกกันว่า พระเจ้าเมองสงขลา ทำให้สงขลาเจริญหลายด้าน ทั้งการค้าระหว่างประเทศ การสร้างกองทัพ และผลิตเงินตราของเมืองสงขลา เพื่อแลกเปลี่ยนสินค้ากับต่างชาติ มุสตาฟ บุตรชายคนโตของพระเจ้าเมืองสงขลาที่ 1 ได้ขึ้นครองราชย์เป็นพระเจ้าเมืองสงขลาคนที่ 2 ซึ่งเป็นยุคของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช (พ.ศ. 2199 – 2231) ของกรุงศรีอยุธยา พระองค์ท่านได้ส่งกองทัพมาปราบเมืองสงขลา ในปี พ.ศ. 2223 โดยเกลี้ยกล่อมให้ผู้รักษาป้อมเมืองเอาใจออกห่างจากเจ้าเมืองสงขลา และการสนับสนุนของฝรั่งเศส ทำให้ปราบปรามสำเร็จ สมเด็จพระนารายณ์มหาราชเสนอยกเมืองสงขลาหัวเขาแดงให้ฝรั่งเศส แต่ฝรั่งเศสปฏิเสธเพราะเป็นเมืองที่ถูกทำลายอีกทั้งท่าเรือยังใช้การไม่ได้ หลังจากเมืองสงขลาที่หัวเขาแดงถูกทำลาย ได้เกิดเมืองสงขลาฝั่งแหลมสนขึ้น รัฐบาลกลางที่อยุธยาเกรงว่าเมืองสงขลาจะเข้มแข็งขึ้นอีก จึงลดฐานะให้เป็นหัวเมืองขึ้นของเมืองพัทลุง ในปี พ.ศ. 2242 จนมาขึ้นกับเมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นเมืองเอกเมืองเดียวของภาคใต้ในยุคนั้น จนกระทั่ง พ.ศ. 2310 กรุงศรีอยุธยาเสียกรุงแก่พม่า เจ้าเมืองนครศรีธรรมราชตั้งตนเป็นอิสระจากรัฐบาลกลางเรียกว่า ชุมชนเจ้าเมืองนครศรีธรรมราช โดยมีเมืองสงขลาขึ้นตรงกับเจ้านครศรีธรรมราช แต่ในปี พ.ศ. 2313 สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ปราบชุมชนเจ้านครศรีธรรมราชสำเร็จ

หลักธรรม แนวคิด ทฤษฎีและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการปกครองในเขตเมืองเก่าจังหวัดสงขลา พบว่า ย่านเมืองเก่าสงขลานั้น เป็นเมืองที่มีความแตกต่าง หลากหลาย ทางเชื้อชาติ ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม นอกจากการใช้กฎหมายเพื่อจัดระเบียบให้อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขแล้วนั้น ควรต้องมีการนำหลักธรรมมาบูรณาการร่วมด้วย เพื่อเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ และทำให้ผู้คนอยู่ร่วมกันโดยไม่เบียดเบียน หรือสร้างความเดือดร้อนต่อกัน

การบูรณาการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา พบว่า อาณาเขตหรือดินแดน, พลเมือง, รัฐบาล และอำนาจอธิปไตย คือองค์ประกอบที่สำคัญของรัฐ ซึ่งการจะเป็นรัฐได้นั้นต้องมีอาณาเขตหรือดินแดนที่มีขอบเขตชัดเจนมั่นคง พลเมืองคือผู้ได้รับการรับรองจากภาครัฐนั้น ซึ่งมีสิทธิต่าง ๆ ภายในรัฐ รัฐบาล คือ องค์กรหนึ่งที่ประชาชนหรือพลเมืองใช้สิทธิเลือกตั้งขึ้นมาเพื่อบริหารจัดการให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี และอำนาจอธิปไตย คือ อำนาจสูงสุด อำนาจอธิปไตยนี้ นับเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดของความเป็นรัฐ เพราะการจะเป็นรัฐได้นั้นนอกจากต้องประกอบด้วย อาณาเขต ประชากร และรัฐบาลแล้ว ย่อมต้องมีอำนาจอธิปไตยด้วย กล่าวคือ ประเทศนั้นต้องเป็นประเทศที่สามารถมีอำนาจสูงสุด (อำนาจอธิปไตย) ในการปกครองตนเอง จึงจะสามารถเรียกว่า "รัฐ" ได้ **มีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูอุเทศธรรมสาทิศ** (2565, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำในการปกครองสงฆ์ จังหวัดอุทัยธานี” พบว่า 1) หลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างภาวะผู้นำในการปกครองของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานีหลักสัปปุริสธรรม 7 ดังนี้ (1) หลักธัมมัญญุตา คือ การนำหลักการรู้จักเหตุรู้ความจริงการนำหลักการรู้จักเหตุรู้ความจริง รู้หลักการแห่งเหตุผล การนำหลักรู้หลักความจริง รู้หลักการ รู้หลักเกณฑ์ (2) หลักอัตถัญญุตา คือ รู้จักผล การนำหลักความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่เกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำตามหลักการปกครองนั้น ๆ (3) หลักอัตตัญญุตา คือ

การรู้จักตน การนำหลัก ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่เกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทาตามหลักการปกครองนั้น ๆ (4) หลักมัตตัญญุตา คือ รู้จักประมาณ การนำหลักความรู้จักความพอดีในการสอยปัจจัย 4 (5) หลักกาลัญญุตา คือ รู้จักกาลเวลา การนำหลักกาลเวลาอันเหมาะสม จะต้องมีความเข้าใจถึงระยะเวลาที่เหมาะสมกับการดำเนินงาน สถานการณ์ในเวลานั้น ๆ (6) หลักปริสัญญุตา คือ รู้จักชุมชน การนำหลักกริยาที่จะประพฤติต่อชุมชนนั้น ว่าควรจะดำเนินกิจการในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับองค์กรต่าง ๆ (7) หลักปุคคลปโรปรัญญุตา คือ รู้จักบุคคล การนำหลักความรู้จักความแตกต่างของบุคคลโดยอัธยาศัย และใช้บุคคลให้เหมาะสมกับงาน 2) การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการเสริมสร้างภาวะผู้นำในการปกครองของพระสังฆาธิการจังหวัดอุทัยธานี ด้วยสัปปุริสธรรม 7 พบว่าการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำในการปกครองของพระสังฆาธิการด้วยหลักสัปปุริสธรรมแต่ละด้านดังนี้ (1) ด้านการบริหาร คือ การบริหารจัดการต้องอาศัยวิทยาการสมัยใหม่เข้ามาช่วยในบริหารงาน การนำแนวคิด เกี่ยวกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาใช้ในการบริหาร เป็นการสนับสนุนให้การบริหารงาน มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (2) ด้านการจัดการความเสี่ยง คือ การวางแผนที่ดี วางนโยบาย ปฏิบัติติตามอย่างชัดเจนคติดตามประเมินผล ดูแลตน บริหารคน บริหารเวลา เป็นการลดความเสี่ยงได้ในอนาคตได้ (3) ด้านผู้นำความรู้ คือ การศึกษา ฝึกฝน อบรม เรียนรู้ สั่งสอน ปฏิบัติเป็นแบบอย่าง (4) ด้านประสานงานคือ การประสานงาน ติดต่อ สื่อสาร ควบคุม รับฟัง ยอมรับ ช่วยเหลือ (5) ด้านการเปลี่ยนแปลง คือการเป็นพระสังฆาธิการผู้นำคณะสงฆ์ต้องเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นคนกล้าเปิดเผย เป็นคนที่เชื่อมั่นในคนอื่น ใช้คุณค่าเป็นแรงผลักดัน เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต มีความสามารถที่จะเผชิญกับความสลับซับซ้อน และเป็นผู้มองการณ์ไกล (6) ด้านนักพูด คือ ฝึกฝนเรียนรู้ที่จะพูดสื่อสาร พูดจริง พูดมีเหตุมีผล พูดเพื่อประโยชน์ส่วนร่วม พูดเพื่อความสำเร็จของเป้าหมาย (7) ด้านเป็นแบบอย่าง คือ การเป็นแบบอย่างในด้านการปกครองการบริหารที่ประกอบไปด้วย เป็นผู้มีหลักคิด มีหลักปฏิบัติ มีความรู้เป็นแบบอย่าง มีความสามารถให้เห็น มีการทำให้ดู มีการอยู่ให้เห็น

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบศึกษาภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา” ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรกำหนดเป็นนโยบายเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหารองค์กรหรือผู้นำชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชน ควรทำการเก็บรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของสภาพภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับผู้สนใจศึกษาเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

2. ผู้บริหารองค์กรหรือผู้นำชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชนจัดทำเอกสาร สื่อสารสนเทศ รวมถึงสื่อโซเชียล เพื่อประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับความน่าสนใจของเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลาให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบ

3. ผู้บริหารองค์กรหรือผู้นำชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชนควรมีการจัดทำแคมเปญเกี่ยวกับการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวสมัยเก่า กระตุ้นเศรษฐกิจด้วยการเชิญชวนนักท่องเที่ยวเข้ามาพักในพื้นที่ และมีกิจกรรมให้ร่วมสนุกได้

4. ผู้บริหารองค์กรหรือผู้นำชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชนจัดทำพื้นที่ให้เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับนักศึกษา นักท่องเที่ยว ผู้สนใจ ให้ทราบถึงความเป็นมาของเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ว่ามีความสำคัญอย่างไร

5. ผู้บริหารองค์กรหรือผู้นำชุมชนและคณะกรรมการบริหารชุมชน ประสานความร่วมมือกับภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ร่วมกันดูแล อนุรักษ์พื้นที่ไว้ ไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรม เหมาะแก่การมาท่องเที่ยวและเรียนรู้

5.3.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา” ผู้วิจัยขอเสนอให้ผู้ที่สนใจ ได้นำไปศึกษาวิจัยครั้งต่อไปในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ควรทำการศึกษาวิจัย “การมีส่วนร่วมของประชาชนในอนุรักษ์เขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา”

2. ควรทำการศึกษาวิจัย “การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในปัจจุบันของเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา”

3. ควรทำการศึกษาวิจัย “ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชนในการพัฒนาเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา”

บรรณานุกรม

1. เอกสาร งานวิจัย และวิทยานิพนธ์

แก้วคำ ไกรสรพงษ์. (2551). *เครือข่ายนโยบายในคำและความคิดในรัฐศาสตร์ร่วมสมัย (เล่ม 2)*. กรุงเทพ มหานคร : สำนักงานพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ญาเรศ อัครพัฒนานุกูล. (2556). การกระจายอำนาจกับการส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของการเมืองภาคประชาชน : กรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดอุบลราชธานี. *(รายงานการวิจัย).* ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.

ธิติพงษ์ มีทอง และคณะ. (2563). ภูมิรัฐศาสตร์ของกรุงศรีอยุธยากับนโยบายการค้า. *(บัณฑิตวิทยาลัย : สาขาวิชาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*. นครปฐม : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม).

พระครูอุเทศธรรมสาทิศ. (2565). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างภาวะผู้นำในการปกครองสงฆ์ จังหวัดอุทัยธานี. *(พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต : สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ).* กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

_____. (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พัชรี สิโรรส. (2557). *พลวัตนโยบายสาธารณะ : จากรัฐ เอกชน สู่ประชาชน : ประมวลผลงานทางวิชาการของ รองศาสตราจารย์ ดร.พัชรี สิโรรส*. กรุงเทพมหานคร : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.

ไพฑูรย์ มีกุศล. (2563). ความเป็นมาของการเมืองการปกครองไทย. *(บัณฑิตวิทยาลัย : สาขาวิชาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2546). *พระไตรปิฎกและอรรถกถาแปล : พระสุตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปัณณาสก์ ภาค 2 เล่ม 2*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณวิทยาลัย.

วสันต์ เหลืองประภัสร์ และคณะ. (2557). การศึกษาและรวบรวมตัวอย่างการบริหารจัดการบ้านเมืองแบบร่วมมือกัน (Collaborative Governance) ระหว่างภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคธุรกิจเอกชน ภาคประชาสังคมและชุมชน. *(รายงานการวิจัย).* เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.) ภายใต้การสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างสุขภาพ (สสส.). กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2550) *เครือข่าย : นวัตกรรมการทำงานขององค์กรปกครองท้องถิ่น.* กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

อัญชุลี วงษ์บุญงาม และดารณี ธัญญสิริ. (2554). การเปิดรับข่าวสารทางการเมือง ความรู้ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลในเขตกรุงเทพมหานคร. *(บัณฑิตวิทยาลัย)* กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร

อัมพร ธำรงลักษณ์. (2553). *การบริหารจัดการปกครองสาธารณะ* : การบริหารรัฐกิจในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและสิ่งพิมพ์คณะรัฐศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เอก ตั้งทรัพย์วัฒนา. (2551). Governance : *การจัดการปกครอง/วิธีการปกครองและการจัดการปกครองที่ดี/ธรรมาภิบาล ในคำและความคิดในรัฐศาสตร์ร่วมสมัย.* (เล่ม 2). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

2. บทความ วารสาร เว็บไซต์

กลุ่มงานสารสนเทศ และการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดสงขลา . (2555). *จังหวัดสงขลา.* สืบค้นเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2566, จาก http://www.songkhla.go.th

คณะกรรมการชุมชนย่านเมืองเก่า เทศบาลนครสงขลา. (2564). *แผนพัฒนาชุมชน*. สืบค้นเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2566, จาก http://www.songkhlacity.go.th

ถาปกรณ์ กำเนิดศิริ. (2564). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศไทยในสมัยรัตนโกสินทร์.* สืบค้นเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 256, จาก https://www.trueplookpanya.com/learning/detail/34899

ถิรวัฒน์ แจ่มกระจ่าง. *ความสัมพันธ์ของการสื่อสารที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลนคร จังหวัดสมุทรปราการ.* วารสารดุษฎีบัณฑิตทางสังคม (ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคม. ปีที่ 4 ฉบับที่ 1 (มกราคม – เมษายน 2557) หน้า 46.

ไททัศน์ มาลา. (2561). การจัดการปกครองสาธารณะแนวใหม่. *วารสารวไลอลงกรณ์ปริทัศน์* (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 8(1), 179-195)

ปรีดา วานิชภูมิ. การจัดการภาคีสาธารณะแนวใหม่ : ความหมายและนัยสำคัญ. *วารสารเศรษฐศาสตร์การเมือง,* 1(1), 183 – 209, สืบค้นเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2567, จาก https://opac1.lib.buu.ac.th/ medias3/bpe1n1p183-214.pdf

นพพล อัคฮาด. (2565). *มารู้จักคำว่า New Public Governance (NPG) ตามที่ Stephen P. Osborne (2010) นำเสนอกัน*. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2566, จาก https://mgtsci.stou.ac.th/new-public-governance/

รัฐบุรุษ คุ้มทรัพย์. *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน*. วารสารวิชาการการมหาวิทยาลัยปทุมธานี. ปีที่ 4 ฉบับที่ 2 (พฤษภาค - สิงหาคม 2555) หน้า 8.

วิชัย กาญจนสุวรรณ. (2547.) *สงขลา : การพัฒนาการจากอดีตสู่ปัจจุบัน.* สืบค้นเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2566, จาก http://kb.psu.ac.th/psukb/handle/2553/4938

วีรวรรณ สาคร. (2566). *ย่านเมืองเก่าสงขลา.* สืบค้นเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2567, จาก https:// wikicommunity. sac.or.th/ community/349

ดิจิตอลสคูล. (2560). *ภูมิรัฐศาสตร์.* สืบค้นเมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2566, จาก http://www.digital school.club

ศักดิ์สิทธิ์ ฆารเลิศ. รัฐไทยกับการกล่อมเกลาทางการเมืองแบบประชาธิปไตยผ่านหนังสือเรียนหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. *วารสารมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, การประชุมวิชาการ มหาวิทยาลัยสารคามวิจัย ครั้งที่ 7.

ศักดิ์สิทธิ์ ฆารเลิศ และอลงกต สารกาล. (2558). ว่าด้วยแนวคิดการบริหารจัดการปกครองท้องถิ่นบนฐานเครือข่ายความร่วมมือ. วารสารสังคมศาสตร์ นิติรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 1(2), 82-100. สืบค้นจาก https://www.academia.edu/42782126

3. เอกสารภาษาต่างประเทศ

Hood, C. (1991). *A Public Management for all Seasons. Public* Administration 69 : Spring.

Kennett, P. (2010). *Global Perspectives on Governance. In the New Public Governance : Emerging Perspectives on the Theory and Practice of Public Governance. Stephen P*. Osborne (ed.). London : Routledge.

Loffler, E. (2005). *Governance and Government : Networking with External Stakeholders.* In Public Management and Governance. Tony Bovaird and Elke Loffler (eds.). London : Taylor & Francis Group.

Wilson, W. (2007). *The Study of administration. In Shafritz. Jay, M. & Hyde, Albert, C. Classics of Public Administration*. Wadsworth : Cengage Learning.

บุคลานุกรม (สัมภาษณ์)

1. ชื่อ - สกุล พระครูโกศลอรรถกิจ
ตำแหน่ง อาจารย์ประจำหลักสูตร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2. ชื่อ - สกุล พระครูสุเมธปริยัติคุณ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร.
ตำแหน่ง ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

3. ชื่อ - สกุล พระครูปลัดวุฒิพร ยติโก
ตำแหน่ง เจ้าคณะตำบลยาง (ธ)
วัดสามกอง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

4. ชื่อ - สกุล พระสาโรจน์ ธมฺมสโส, ดร.
ตำแหน่ง นักประชาสัมพันธ์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

5. ชื่อ - สกุล นางสุภาวดี คงอินทร์
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

6. ชื่อ - สกุล ดร.บุญเลิศ วีระพรกานต์
ตำแหน่ง เลขาหลักสูตรพุทธบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

7. ชื่อ - สกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร. ธีระพงษ์ สมเขาใหญ่
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

8. ชื่อ - สกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร. สิทธิโชค ปาณะศรี
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการหลักสูตรพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

9. ชื่อ - สกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร. บัญญัติ แพรกปาน
ตำแหน่ง ประธานหลักสูตรรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

10. ชื่อ - สกุล นางวิจิตร บุปเจริญ
ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

11. ชื่อ - สกุล นายสงบ จูฬามณี
ตำแหน่ง ชุมชนบ้านบนเมือง ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

12. ชื่อ - สกุล นางฉันทนา สัปโท
ตำแหน่ง ครูโรงเรียนวัดห้วยพุด อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

13. ชื่อ - สกุล นางอารีย์ หนูสวัสดิ์
ตำแหน่ง ครู โรงเรียนวัดปะโอ

14. ชื่อ - สกุล นางสาวฑัยศิกานต์ญา เบนติยานนท์
ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดปะโอ

15. ชื่อ - สกุล นางสาวอภิณห์พร วงษ์จุจิรัญญู
ตำแหน่ง ปลัดอำเภอสิงหนคร

16. ชื่อ - สกุล พันตำรวจเอก เสวี วุ่นหนู
ตำแหน่ง ผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรม่วงงาม อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

17. ชื่อ - สกุล นายกริชชัย ภู่ฉุน
ตำแหน่ง นายอำเภอสิงหนคร

18. ชื่อ - สกุล นายกอง จันทร์สว่าง
ตำแหน่ง นายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองสิงหนคร

19. ชื่อ - สกุล นายทวิป รักษาสรณ์
ตำแหน่ง เลขที่ 14 หมู่ที่ 5 ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

20. ชื่อ - สกุล นายสรรเพชญ บุญญามณี
ตำแหน่ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์ จังหวัดสงขลา

21. ชื่อ - สกุล นายไพเจน มากสุวรรณ
ตำแหน่ง นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา

22. ชื่อ - สกุล นายเชิดเกียรติ เมธีลักษณ์
ตำแหน่ง ที่ปรึกษานายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา

23. ชื่อ - สกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพรัช ฉิมหาด
ตำแหน่ง ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

24. ชื่อ - สกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดิเรก นุ่นกล่ำ
ตำแหน่ง อาจารย์ประจำสาขาการพัฒนาสังคม
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

25. ชื่อ - สกุล นายนิพนธ์ จุฬามณี
ตำแหน่ง ข้าราชการบำนาญ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

บุคลานุกรม (เสวนากลุ่ม)

1. **ชื่อ - สกุล** พระครูรัตนสุตากร, ดร.
ตำแหน่ง รองเจ้าคณะอำเภอหัวไทร วัดคลองแดน

2. **ชื่อ - สกุล** พระครูวาทีธรรมวิภัช, ดร.
ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดแหลมพ้อ

3. **ชื่อ - สกุล** พระครูวิจิตรศีลาจาร, ดร.
ตำแหน่ง เจ้าคณะจังหวัดสงขลา – สตูล วัดห้วยพุด

4. **ชื่อ - สกุล** พระสมุห์มงคล จกฺกวโร, ดร.
ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดหนองหอย

5. **ชื่อ - สกุล** พระครูวิจิตรรัตนวัตร, ดร.
ตำแหน่ง เจ้าคณะตำบลจะทิ้งพระ วัดพิกุล

6. **ชื่อ - สกุล** พระครูวิจิตรสาธุรส, ดร.
ตำแหน่ง วัเจ้าอาวาสดเกาะใหญ่

7. **ชื่อ - สกุล** ดร.สมมาตร แก้วมณี
ตำแหน่ง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลรำแดง

8. **ชื่อ - สกุล** นายสุชาติ พรหมสวัสดิ์
ตำแหน่ง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลทำนบ

9. **ชื่อ - สกุล** นายเอกวัฒน์ ตังคะมณี
ตำแหน่ง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลป่าขาด

10. **ชื่อ - สกุล** นายสุริยัน ราชผล
ตำแหน่ง นายกองค์การบริหารส่วนตำบลวัดขนุน

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

ชื่อ – สกุล พระมหาบุญทิพย์ กิตฺติโสภโณ
ตำแหน่ง เจ้าคณะอำเภอสิงหนคร

ชื่อ – สกุล พระครูสุวรรณคีรีสถิต
ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดสุวรรณคีรี

ชื่อ – สกุล พระครูปริยัติกิจจาภิรม, ดร.
ตำแหน่ง รองเจ้าคณะอำเภอสิงหนคร

ชื่อ – สกุล รองศาสตราจารย์ ดร.เดชชาติ ตรีทรัพย์
ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช

ชื่อ – สกุล ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดิเรก นุ่นกล่ำ
ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ค
หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้ทรงคุณวุฒิ สัมภาษณ์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๓๖(๒)/ว ๐๐๑๐

๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร นายจบ บุญรัตน์

ด้วย พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่าจังหวัดสงขลา (FORM OF GEO-POLITICS IN OLD TOWN, SONGKHLA PROVINCE)" โดยมี รศ.ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูบวรขัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

นาย จบ บุญรัตน์

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๔๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๑๐

๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน พระครูโกศลอรรถกิจ, ดร.

ด้วย พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่าจังหวัดสงขลา (FORM OF GEO-POLITICS IN OLD TOWN, SONGKHLA PROVINCE)" โดยมี รส.ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พระครูโกศลอรรถกิจ

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๔๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร.๐-๗๕๔๐-๗๒๒๔-๕ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๑๐

๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร นายสรรเพชญ บุญญามณี

ด้วย พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่าจังหวัดสงขลา (FORM OF GEO-POLITICS IN OLD TOWN, SONGKHLA PROVINCE)" โดยมี รศ.ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๔๐-๗๒๒๔

มหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๘๑๖(๒)/ว ๐๐๑๐

๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร นายไพเจน มากสุวรรณ

ด้วย พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่าจังหวัดสงขลา (FORM OF GEO-POLITICS IN OLD TOWN, SONGKHLA PROVINCE)" โดยมี รศ.ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๓๐

๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เจริญพร นายกอง จันทร์สว่าง

ด้วย พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่าจังหวัดสงขลา (FORM OF GEO-POLITICS IN OLD TOWN, SONGKHLA PROVINCE)" โดยมี รศ.ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

ยินดีให้การสัมภาษณ์

(นายกอง จันทร์สว่าง)
นายกเทศมนตรีเมืองสิงหนคร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๑๐

๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เจริญพร นางสาวอภิณห์พร วงษ์จุจิรัญญ

ด้วย พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่าจังหวัดสงขลา (FORM OF GEO-POLITICS IN OLD TOWN, SONGKHLA PROVINCE)" โดยมี รศ.ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ยินดีให้สัมภาษณ์

นางสาวอภิณห์พร วงษ์จุจิรัญญ์
ปลัดอำเภอ

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๑๐

๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร นายกริชชัย ภู่ฉุน

ด้วย พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่าจังหวัดสงขลา (FORM OF GEO-POLITICS IN OLD TOWN, SONGKHLA PROVINCE)" โดยมี รศ.ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

ยินดีให้สัมภาษณ์

(นายกริชชัย ภู่ฉุน)
นายอำเภอสิงหนคร

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๑๐

๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร นายฉันทนา สัปโท

ด้วย พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่าจังหวัดสงขลา (FORM OF GEO-POLITICS IN OLD TOWN, SONGKHLA PROVINCE)" โดยมี รศ.ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๓๖(๒)/ว ๐๐๑๐

๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร นายเชิดเกียรติ เมธีลักษณ์

ด้วย พระครูโสภิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่าจังหวัดสงขลา (FORM OF GEO-POLITICS IN OLD TOWN, SONGKHLA PROVINCE)" โดยมี รศ.ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูโสภิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๒๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๑๐

๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร นายนิพนธ์ จุหามณี

ด้วย พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่าจังหวัดสงขลา (FORM OF GEO-POLITICS IN OLD TOWN, SONGKHLA PROVINCE)" โดยมี รศ.ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๒๒๘

มหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๔๐-๗๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ ยว ๗๘๑๖(๒)/ว ๐๐๑๐

๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เจริญพร นางสาวพัชศิกานต์ญา เบนดิยานนท์

ด้วย พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่าจังหวัดสงขลา (FORM OF GEO-POLITICS IN OLD TOWN, SONGKHLA PROVINCE)" โดยมี รศ.ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๔๐-๗๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๔๐-๙๓๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๓๖(๒)/ว ๐๐๑๐

๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เจริญพร นางอารีย์ หนูสวัสดิ์

ด้วย พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่าจังหวัดสงขลา (FORM OF GEO-POLITICS IN OLD TOWN, SONGKHLA PROVINCE)" โดยมี รศ.ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๔๐-๙๓๒๘

ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิเศษ ดร.อารีย์
(นางอารีย์ หนูสวัสดิ์)
ผู้ทรงคุณวุฒิ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาหรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๙๕๔๐-๙๑๒๔-๕ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ ยว ๗๘๑๖(๒)/ว ๐๐๓๐

๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร พ.ต.อ.เสวี วุ่นหนู

ด้วย พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่าจังหวัดสงขลา (FORM OF GEO-POLITICS IN OLD TOWN, SONGKHLA PROVINCE)" โดยมี รศ.ดร.ภันดภณ หนูทองแก้ว เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๙๕๔๐-๙๑๒๔

ยินดีให้สัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
พ.ต.อ.
(เสวี วุ่นหนู)
ผกก.สภ.ม่วงงาม

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร.๐-๙๕๔๐-๕๒๑๔-๕ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๓๒๖(๒)/ว ๐๐๔๐

๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เรียน ดร. ศุภกาต์ ศรีสมหวัง

ด้วย พระครูโสภิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่าจังหวัดสงขลา (FORM OF GEO-POLITICS IN OLD TOWN, SONGKHLA PROVINCE)" โดยมี รศ.ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูโสภิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วย และขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูวิวรัชวัลย์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ขอขอบคุณ ดร. ศุภกาต์ ศรีสมหวัง

ศุภกาต์

(ดร. ศุภกาต์ ศรีสมหวัง)

ผู้ประสานงาน
โทร. ๐-๙๕๔๐-๕๒๑๔

มหามกุฏราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร.๐-๗๕๔๐-๔๒๔๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๘๑๖(๒)/ว ๐๐๑๐

๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน ผศ.ดร. ปัญญ์ปิติ แพรกปาน

ด้วย พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่าจังหวัดสงขลา (FORM OF GEO-POLITICS IN OLD TOWN, SONGKHLA PROVINCE)" โดยมี รศ.ดร.กันตภณ พนูทองแก้ว เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๔๐-๔๒๔๘

ผศ.ดร.ปัญญ์ปิติ แพรกปาน

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร.๐-๗๕๔๐-๔๓๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๓๑๖(๒)/ว ๐๐๑๐

๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณ์เครื่องมือวิจัย

เรียน พระครูสุวรรณสิริปัญญาคุณ, ผศ.ดร.

ด้วย พระครูโสภิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่าจังหวัดสงขลา (FORM OF GEO-POLITICS IN OLD TOWN, SONGKHLA PROVINCE)" โดยมี รศ.ดร.กันตณ หนูทองแก้ว เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูโสภิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๔๐-๔๓๒๘

ยินดีให้ความอนุเคราะห์
พระครูสุวรรณสิริปัญญาคุณ
(พระครูสุวรรณสิริปัญญาคุณ, ผศ.ดร.)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๔๐-๕๓๒๔-๕ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๗๑๖(๒)/ว ๐๐๓๐

๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เรียน ผศ.ดร.ไพรัตน์ ลิมหาด

ด้วย พระครูโสภิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่าจังหวัดสงขลา (FORM OF GEO-POLITICS IN OLD TOWN, SONGKHLA PROVINCE)" โดยมี รศ.ดร.กันตถณ หนูทองแก้ว เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูโสภิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูปริยัติวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ปิณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๔๐-๕๓๒๔

(ผศ.ดร.ไพรัตน์ ลิมหาด)
ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป
...../...../.....

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพรหมคีรี
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๔๐-๕๒๙๔-๕ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๗๒๖(๒)/ว ๐๐๙๐

๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณ์เพื่อการวิจัย

เรียน ดร.มนุษย์ศิล ศิระยากาศ์

ด้วย พระครูโสภิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่าจังหวัดสงขลา (FORM OF GEO-POLITICS IN OLD TOWN, SONGKHLA PROVINCE)" โดยมี รศ.ดร.กันตยกณ หนูทองแก้ว เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูโสภิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูบวรรัชวัฒน์, ศร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยคณะสงฆ์วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ปัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๔๐-๕๒๙๔

(ผศ.ดร.มนุษย์ศิล ศิระยากาศ์)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร.๐-๗๕๔๐-๘๑๑๔-๕ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๘๑๖(๒)/ว ๐๐๑๐

๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาเครื่องมือเพื่อการวิจัย

เรียน ดร. สุวิทวัฒน์ ธรรมสิริ, ดร.

ด้วย พระครูโสภิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่าจังหวัดสงขลา (FORM OF GEO-POLITICS IN OLD TOWN, SONGKHLA PROVINCE)" โดยมี รศ.ดร.กันตถณ หนูทองแก้ว เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูโสภิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูบวรวิชิตวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ปัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๔๐-๘๑๑๔

ดร. สุวิทวัฒน์ ธรรมสิริ
(ดร. สุวิทวัฒน์ ธรรมสิริ, ดร.).

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร.๐-๗๕๗๐-๔๗๒๔-๕ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๘๑๖(๒)/ว ๐๐๗๐

๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน ผศ. ดร. สิทธิโชค ปานะศรี

ด้วย พระครูโสภิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่าจังหวัดสงขลา (FORM OF GEO-POLITICS IN OLD TOWN, SONGKHLA PROVINCE)" โดยมี รศ.ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูโสภิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ยินดีให้สัมภาษณ์
สิทธิโชค ปานะศรี
(ผศ.ดร. สิทธิโชค ปานะศรี)

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๗๐-๔๗๒๔

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร.๐-๗๕๔๐-๗๓๙๔-๕ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๓๒๖(๒๒)/ว ๐๐๔๐

๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณ์เพื่อการวิจัย

เรียน ผศ.ดร.สิเรก สุขกลิ่ง.

ด้วย พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่าจังหวัดสงขลา (FORM OF GEO-POLITICS IN OLD TOWN, SONGKHLA PROVINCE)" โดยมี รศ.ดร.ทินกฤณ หนูทองแก้ว เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ ณ เวลานั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(พระครูวรรัชวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๔๐-๗๓๙๔

ยินดีให้สัมภาษณ์
(ผศ.ดร.สิเรก สุขกลิ่ง)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร.๐-๗๕๘๐-๗๗๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๘๒๖(๒)/ว ๐๐๑๐

๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร นายทวิป รักษาสรณ์

ด้วย พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่าจังหวัดสงขลา (FORM OF GEO-POLITICS IN OLD TOWN, SONGKHLA PROVINCE)" โดยมี รศ.ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๗๗๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร.๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๐๑๐

๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร นายสงบ รูหามณี

ด้วย พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่าจังหวัดสงขลา (FORM OF GEO-POLITICS IN OLD TOWN, SONGKHLA PROVINCE)" โดยมี รศ.ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ยินดีให้สัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
สงบ รูหามณี

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๙๕๔๐-๙๒๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๘๒๖(๒)/ว ๐๐๑๐

๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เจริญพร นางวิจิตร ปุบเจริญ

ด้วย พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่าจังหวัดสงขลา (FORM OF GEO-POLITICS IN OLD TOWN, SONGKHLA PROVINCE)" โดยมี รศ.ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดอนุญาตให้ พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. ได้เก็บรวบรวมข้อมูล (สัมภาษณ์) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๙๕๔๐-๙๒๒๘

(นางวิจิตร ปุบเจริญ)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๒๔๖

๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ร่วมดำเนินการเสวนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อทำวิจัย

เรียน พระครูวิจิตรสาธุรส, ดร.

ด้วย พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่าจังหวัดสงขลา (FORM OF GEO-POLITICS IN OLD TOWN, SONGKHLA PROVINCE)" โดยมี รศ.ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ทางมหาวิทยาลัยฯ จึงใคร่ขอความขอความอนุเคราะห์จากท่าน เข้าร่วมดำเนินการเสวนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อทำการวิจัย โดยโปรดอนุญาตให้ พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. ได้เก็บรวบรวมข้อมูลเสวนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๙๕๘๐-๙๑๑๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ ยว ๙๘๓๖(๒)/ว ๐๒๙๖

๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ร่วมดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อทำวิจัย

เรียน พระสมุห์มงคล จกฺกวโร, ดร.

ด้วย พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่าจังหวัดสงขลา (FORM OF GEO-POLITICS IN OLD TOWN, SONGKHLA PROVINCE)" โดยมี รศ.ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ทางมหาวิทยาลัยฯ จึงใคร่ขอความขอความอนุเคราะห์จากท่าน เข้าร่วมดำเนินการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อทำการวิจัย โดยโปรดอนุญาตให้ พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. ได้เก็บรวบรวมข้อมูลสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๙๕๘๐-๙๑๑๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร.๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๒๔๖

๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ร่วมดำเนินการเสวนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อทำวิจัย

เรียน พระครูวาทีธรรมวิภัช, ดร.

ด้วย พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่าจังหวัดสงขลา (FORM OF GEO-POLITICS IN OLD TOWN, SONGKHLA PROVINCE)" โดยมี รศ.ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ทางมหาวิทยาลัยฯ จึงใคร่ขอความขอความอนุเคราะห์จากท่าน เข้าร่วมดำเนินการเสวนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อทำการวิจัย โดยโปรดอนุญาตให้ พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. ได้เก็บรวบรวมข้อมูลเสวนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๒ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๔๐-๘๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๘๑๖(๒)/ว ๐๒๔๖

๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ร่วมดำเนินการเสวนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อทำวิจัย

เรียน พระครูวิจิตรรัตนวัตร, ดร.

ด้วย พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่าจังหวัดสงขลา (FORM OF GEO-POLITICS IN OLD TOWN, SONGKHLA PROVINCE)" โดยมี รศ.ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ทางมหาวิทยาลัยฯ จึงใคร่ขอความขอความอนุเคราะห์จากท่าน เข้าร่วมดำเนินการเสวนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อทำการวิจัย โดยโปรดอนุญาตให้ พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. ได้เก็บรวบรวมข้อมูลเสวนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๔๐-๘๑๒๘

ขอเรียนสัมภาษณ์
(พระครูวิจิตรรัตนวัตร, ดร.)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๒๙๖

๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ร่วมดำเนินการเสวนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อทำวิจัย

เรียน พระครูรัตนสุตากร, ดร.

ด้วย พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่าจังหวัดสงขลา (FORM OF GEO-POLITICS IN OLD TOWN, SONGKHLA PROVINCE)" โดยมี รศ.ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ทางมหาวิทยาลัยฯ จึงใคร่ขอความขอความอนุเคราะห์จากท่าน เข้าร่วมดำเนินการเสวนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อทำการวิจัย โดยโปรดอนุญาตให้ พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. ได้เก็บรวบรวมข้อมูลเสวนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๒๕๖

๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ร่วมดำเนินการเสวนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อทำวิจัย

เจริญพร ดร.สมมาตร แก้วมณี

ด้วย พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่าจังหวัดสงขลา (FORM OF GEO-POLITICS IN OLD TOWN, SONGKHLA PROVINCE)" โดยมี รศ.ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ทางมหาวิทยาลัยฯ จึงใคร่ขอความขอความอนุเคราะห์จากท่าน เข้าร่วมดำเนินการเสวนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อทำการวิจัย โดยโปรดอนุญาตให้ พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. ได้เก็บรวบรวมข้อมูลเสวนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(นายสมมาตร แก้วมณี)
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลร่ำแดง

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๒๙๖

๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ร่วมดำเนินการเสวนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อทำวิจัย

เจริญพร นายสุชาติ พรหมสวัสดิ์

ด้วย พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่าจังหวัดสงขลา (FORM OF GEO-POLITICS IN OLD TOWN, SONGKHLA PROVINCE)" โดยมี รศ.ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ทางมหาวิทยาลัยฯ จึงใคร่ขอความขอความอนุเคราะห์จากท่าน เข้าร่วมดำเนินการเสวนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อทำการวิจัย โดยโปรดอนุญาตให้ พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. ได้เก็บรวบรวมข้อมูลเสวนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ขอเรียนความยินดีด้วย

(นายสุชาติ พรมสวัสดิ์)
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่านบ

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๗๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๘๑๖(๒)/ว ๐๒๔๖

๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ร่วมดำเนินการเสวนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อทำวิจัย

เจริญพร นายเอกวัฒน์ ดังคะมณี

ด้วย พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่าจังหวัดสงขลา (FORM OF GEO-POLITICS IN OLD TOWN, SONGKHLA PROVINCE)" โดยมี รศ.ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ทางมหาวิทยาลัยฯ จึงใคร่ขอความขอความอนุเคราะห์จากท่าน เข้าร่วมดำเนินการเสวนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อทำการวิจัย โดยโปรดอนุญาตให้ พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. ได้เก็บรวบรวมข้อมูลเสวนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

ยินดีให้ความอนุเคราะห์

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

(นายเอกวัฒน์ ดังคะมณี)
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลป่าขาด

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๗๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๒๔๖

๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ร่วมดำเนินการเสวนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อทำวิจัย

เจริญพร นายสุริยัน ราชผล

ด้วย พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่าจังหวัดสงขลา (FORM OF GEO-POLITICS IN OLD TOWN, SONGKHLA PROVINCE)" โดยมี รศ.ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ทางมหาวิทยาลัยฯ จึงใคร่ขอความขอความอนุเคราะห์จากท่าน เข้าร่วมดำเนินการเสวนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อทำการวิจัย โดยโปรดอนุญาตให้ พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. ได้เก็บรวบรวมข้อมูลเสวนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

อนุญาตให้ความอนุเคราะห์

(นายสุริยัน ราชผล)
นายกองค์การบริหารส่วนตำบลวัดขนุน

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช
หมู่ที่ ๖ ตำบลนาพรุ อำเภอพระพรหม
จังหวัดนครศรีธรรมราช ๘๐๐๐๐
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘-๙ www.ssc.mbu.ac.th

ที่ อว ๗๙๑๖(๒)/ว ๐๒๙๖

๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ร่วมดำเนินการเสวนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อทำวิจัย

เรียน พระครูวิจิตรศีลาจาร, ดร.

ด้วย พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช กำลังดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์เรื่อง "รูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่าจังหวัดสงขลา (FORM OF GEO-POLITICS IN OLD TOWN, SONGKHLA PROVINCE)" โดยมี รศ.ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ทางมหาวิทยาลัยฯ จึงใคร่ขอความขอความอนุเคราะห์จากท่าน เข้าร่วมดำเนินการเสวนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อทำการวิจัย โดยโปรดอนุญาตให้ พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ.ดร. ได้เก็บรวบรวมข้อมูลเสวนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการทำดุษฎีนิพนธ์ต่อไป สำหรับ วัน เวลา นั้น นักศึกษาจะเป็นผู้มาติดต่อกับท่านด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดให้ความอนุเคราะห์แก่นักศึกษาด้วยและขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูบวรชัยวัฒน์, ดร.)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์ศรีธรรมาโศกราช
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ยินดีอนุเคราะห์ร่วมเสวนา

(พระครูวิจิตรศีลาจาร ดร.)

บัณฑิตศึกษา
โทร. ๐-๗๕๘๐-๙๑๒๘

ภาคผนวก ง
ภาพถ่ายการดำเนินกิจกรรมงานวิจัยดุษฎีนิพนธ์

สัมภาษณ์ นายไพเจน มากสุวรรณ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา

สัมภาษณ์ นายสรรเพชญ บุญญามณี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์ จังหวัดสงขลา

สัมภาษณ์ นายกริชชัย ภู่ฉุน นายอำเภอสิงหนคร

สัมภาษณ์ พันตำรวจเอก เสวี วุ่นหนู ผู้กำกับการสถานีตำรวจภูธรตำบลม่วงงาม

สัมภาษณ์ นางสาวอภิณห์พร วงษ์จุจิรัญญู ปลัดอำเภอสิงหนคร

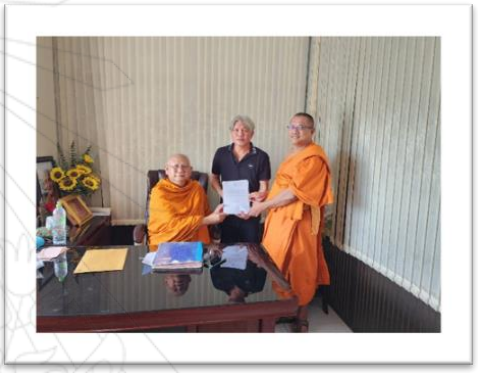

สัมภาษณ์ นายสุชาติ พรหมสวัสดิ์ นายกองค์การบริหารส่วนตำบลทำนบ

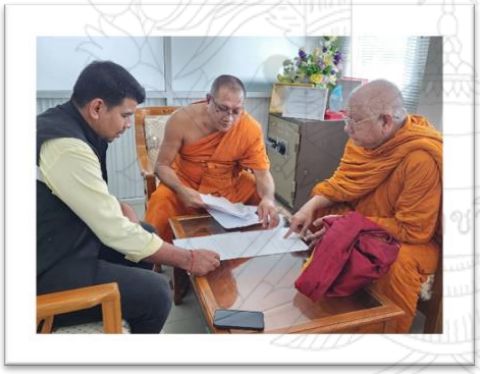

สัมภาษณ์ ดร.สมมาตร แก้วมณี นายกองค์การบริหารส่วนตำบลรำแดง

สัมภาษณ์ นายสุริยัน ราชผล นายกองค์การบริหารส่วนตำบลวัดขนุน

สัมภาษณ์ นายเอกวัฒน์ ตังคะมณี นายกองค์การบริหารส่วนตำบลป่าขาด

สัมภาษณ์ นายเชิดเกียรติ เมธีลักษณ์ ที่ปรึกษานายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา

สัมภาษณ์ นายกอง จันทร์สว่าง นายกเทศมนตรีเทศบาลเมืองสิงหนคร

สัมภาษณ์ นางสาวฑัยศิกานต์ญา เบนติยานนท์ ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดปะโอ

สัมภาษณ์ นางอารีย์ หนูสวัสดิ์ ครูโรงเรียนวัดปะโอ

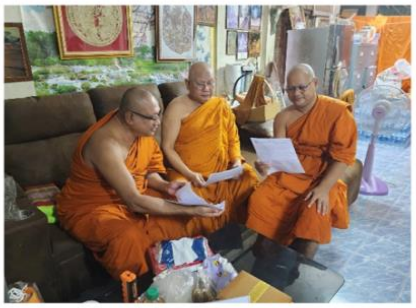

สัมภาษณ์ นางฉันทนา สัปโท ครูโรงเรียนวัดห้วยพุด

สัมภาษณ์ พระครูวาทีธรรมวิภัช, ดร. เจ้าอาวาสวัดแหลมพ้อ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรรัตนวัตร, ดร. เจ้าคณะตำบลจะทิ้งพระ
วัดพิกุล อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา

สัมภาษณ์ พระครูจิตตสุนทร, ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตร
มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรสาธุรส, ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตร
มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

สัมภาษณ์ ดร.มะลิวัลย์ โยธารักษ์ อาจารย์ประจำหลักสูตร
มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

สัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ดิเรก นุ่นกล่ำ อาจารย์ประจำหลักสูตรสาขาการพัฒนาสังคม
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

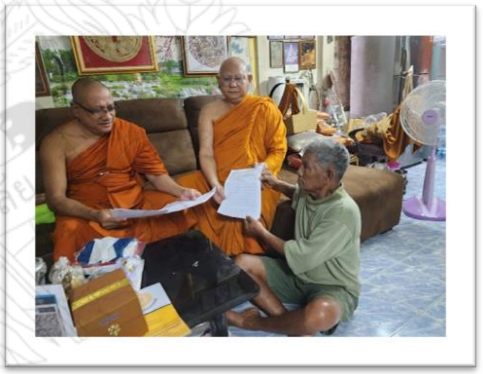

สัมภาษณ์ นายนิพนธ์ จุฬามณี ข้าราชการบำนาญ

สัมภาษณ์ พระครูวิจิตรศีลาจาร, ดร. เจ้าคณะจังหวัดสงขลา – สตูล

สัมภาษณ์ ว่าที่ร้อยตรี ศุภกฤต ผ่องสุวรรณ ชุมชนบ้านบนเมือง
ตำบลหัวเขา อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

สัมภาษณ์ นายบุญธรรม สุวรรณโณ
บ้านเลขที่ 14 หมู่ 5 ตำบลรำแดง อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา

สัมภาษณ์ พระครูสุเมธปริยัติคุณ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.
ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการนิสิต มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต
นครศรีธรรมราช

สัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพรัตน์ ฉิมหาด ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป
มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

สัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ธีระพงษ์ สมเขาใหญ่ ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธบริหาร
การศึกษามหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

สัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สิทธิโชค ปาณะศรี ผอ.หลักสูตรพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

สัมภาษณ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บัญญัติ แพรกปาน ประธานหลักสูตรรัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

สัมภาษณ์ ดร.บุญเลิศ วีระพรกานต์ เลขาหลักสูตรพุทธบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

สัมภาษณ์ นางสาวสุภาวดี คงอินทร์ ผู้อำนวยการสำนักงานวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

สัมภาษณ์ พระสาโรจน์ ธมฺมสโร, ดร. นักประชาสัมพันธ์
มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

เวทีเสวนากลุ่ม (Focus Group)
ดุษฎีนิพนธ์ เรื่องการศึกษาภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

เวทีเสวนากลุ่ม (Focus Group)
ดุษฎีนิพนธ์ เรื่องการศึกษาภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

ภาคผนวก จ
หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ที่ จว. ๔๓๖/๒๕๖๖

เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในคน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๑. ชื่อโครงการวิจัย

ชื่อเรื่อง : การศึกษาภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

TITLE : A STUDY OF POLITICAL GEOGRAPHY IN THE OLD CITY OF SONGKHLA PROVINCE

๒. ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย

พระครูโฆสิตวัฒนุกูล

๓. ผลการพิจารณาของคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน

คณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมครั้งที่ ๑๐/๒๕๖๖ วันที่ ๓๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๖ มติที่ ๖๐๒/๒๕๖๖ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า โครงการวิจัยดังกล่าวเป็นไปตามหลักการของจริยธรรมการทำวิจัยในคน โดยที่ผู้วิจัยเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ ไม่มีการล่วงละเมิดสิทธิ และไม่ก่อให้เกิดภยันตรายแก่ตัวอย่างการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง และผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย

จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยในขอบข่ายของโครงการวิจัยที่เสนอได้ ตั้งแต่วันที่ออกเอกสารรับรองผลการพิจารณาการทำวิจัยในคนฉบับนี้ จนถึงวันที่ ๓๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๗

ออกให้ ณ วันที่ ๓๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๖

ลงนาม

(พระมหามฆวินทร์ ปุริสุตฺตโม, ผศ.ดร.)
ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ฉ
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์

ดุษฎีนิพนธ์เรื่อง การศึกษาภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา
หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

คำชี้แจง

1. แบบสัมภาษณ์ สำหรับงานวิจัยฉบับนี้ เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง มีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลสำหรับงานวิจัยเรื่อง “การศึกษาภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา” แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของรูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับรูปแบบการศึกษาภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

2. โปรดตอบคำถามตามสภาพที่เป็นจริง คำตอบของท่านมีคุณร่ายิ่งต่อการวิจัย เพราะจะทำให้ทราบข้อเท็จจริงอันจะนำไปสู่การศึกษาการเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ เพื่อยกระดับการพัฒนาวัด ประชา รัฐ ในจังหวัดสงขลา ข้อมูลที่ท่านตอบจะไม่มีผลกระทบต่อท่านแต่อย่างใด หากท่านรู้สึกไม่สบายใจสามารถไม่ตอบคำถามได้ ผู้วิจัยขอรับรองว่าข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ครั้งนี้จะเป็นข้อมูลในภาพรวมเท่านั้น และจะดำเนินการให้สอดคล้องภายใต้เงื่อนไขจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ทุกประการ

ผู้วิจัยขอขอบพระคุณสำหรับความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์ของท่านไว้ ณ โอกาสนี้

พระครูโฆษิตวัฒนานุกูล ผศ.ดร.
นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต
คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์ ชื่อ.....นามสกล..... .....

ฉายา.....

ที่อยู่ปัจจุบัน วัด/บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ตำบล.....อำเภอ..... .....

จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....

วันและเวลาที่ให้สัมภาษณ์ วัน.....ที่.....เดือน.....พ.ศ.....เวลา.....น.

ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของรูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

2.1 ตามทัศนะของท่านสภาพทั่วไปเกี่ยวกับรูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา ในสถานการณ์ปัจจุบันเป็นอย่างไร

.....

.....

2.2 ตามทัศนะของท่านหลักธรรม แนวคิด ทฤษฎีและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดการปกครองในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา เป็นอย่างไร

.....

.....

2.3 การบูรณาการสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา เป็นอย่างไร

1) ด้านอาณาเขตหรือดินแดน.....

.....

2) ด้านพลเมือง..........

.....

3) ด้านรัฐบาล..........

.....

4) ด้านอำนาจอธิปไตย..........

.....

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของรูปแบบภูมิรัฐศาสตร์ในเขตเมืองเก่า จังหวัดสงขลา

1) ด้านอาณาเขตหรือดินแดน.....

.....

2) ด้านพลเมือง..........

.....

3) ด้านรัฐบาล..........

.....

4) ด้านอำนาจอธิปไตย..........

.....

ผู้วิจัยขอขอบคุณสำหรับความร่วมมือในการให้สัมภาษณ์ของท่านไว้ ณ โอกาสนี้

พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล
นักศึกษาหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต
คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล	:	พระครูโฆสิตวัฒนานุกูล, ผศ. ดร. (อนุกูล ปานประดิษฐ์)
วัน เดือน ปีเกิด	:	26 พฤษภาคม พ.ศ. 2511
ภูมิลำเนา	:	106 หมู่ที่ 1 ตำบลม่วงงาม อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	:	วัดปะโอ ตำบลม่วงงาม อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา
การศึกษา	:	ปริญญาตรี สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ปริญญาโท สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ปริญญาเอก สาขาวิชาปรัชญาและศาสนา
ประสบการณ์การทำงาน		
ปัจจุบัน	:	- ดำรงตำแหน่ง ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครศรีธรรมราช มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช - อาจารย์ประจำ สังกัดวิทยาลัยสงฆ์นครศรีธรรมราช - ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
พ.ศ. 2562	:	ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครศรีธรรมราช
พ.ศ. 2560	:	- รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครศรีธรรมราช - รักษาการผู้อำนวยการส่วน
พ.ศ. 2558	:	รักษาการรองผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์นครศรีธรรมราช
พ.ศ. 2557	:	เลขานุการบัณฑิตศึกษา วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
พ.ศ. 2556	:	อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช